This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Catalogued throughout

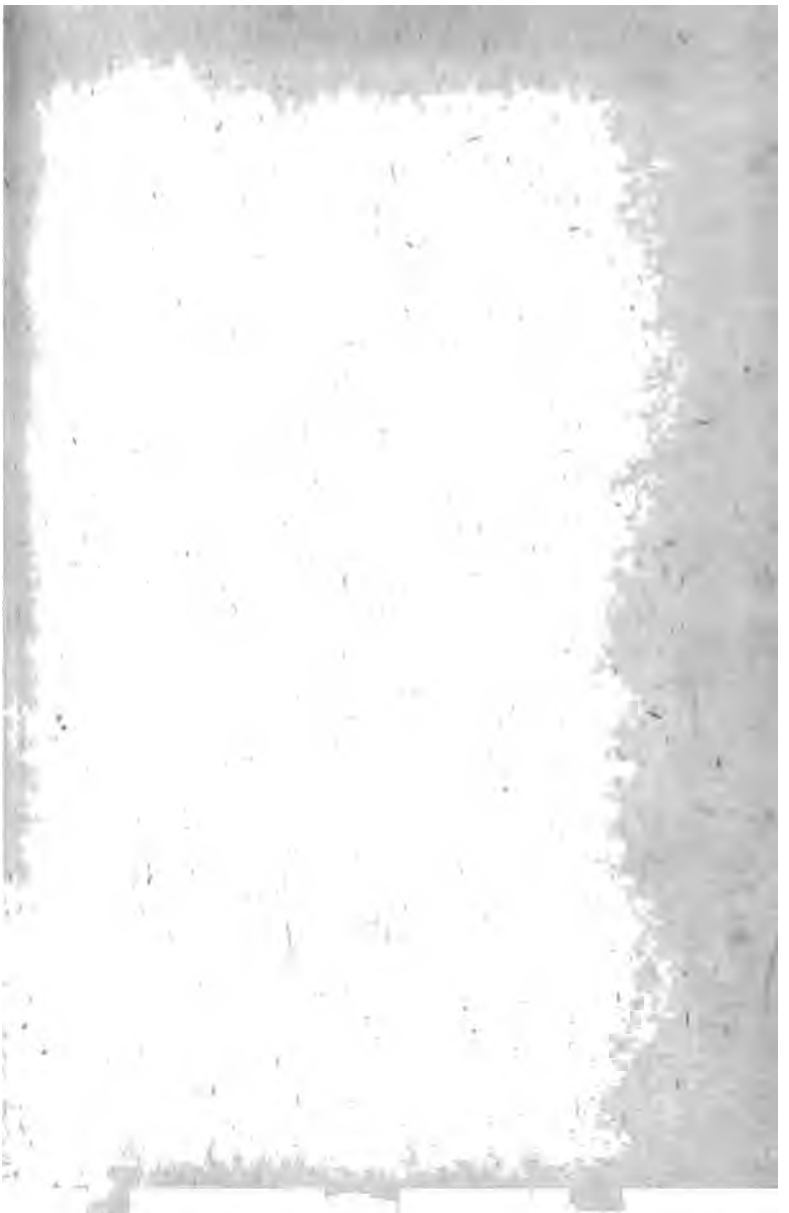

NAAUKEURIGE VERSAMELING DER *GEDENK-WAARDIGSTE* REYSEN Na OOST EN WEST-INDIEN,

Mitsgaders andere Geweſten gedaan;

ZEDERT HET JAAR 1535 TOT 1541.

De namen der Reyſigers ſtaan agter de volgende Tijtel uytgedrukt.

NAAUKEURIGE VERSAMELING DER GEDENK-WAARDIGSTE ZEE EN LAND REYSEN NA OOST EN WEST-INDIEN,

Mitsgaders andere Geweſten, ter eerſter Ontdekking en ſoo vervolgens van verſcheyde Volkeren, meerendeels door Vorſten, of Maatſchappyen derwaarts geſonden, gedaan;

ZEDERT HET JAAR 1535 TOT 1581.

Waar van eenige noyt gedrukt, andere nu eerſt uyt haar Oorſpronkelijke Taalen overgeſet, en ſommige merkelijk verbeterd zijn;
Zijnde een waaragtige en bondige Beſchrijving van veele vreemde Koningrijken, Landſchappen en Steeden, der ſelver Benamingen, Gelegentheden, Sterktens, Stroomen, Zee-Havens, Goud- en Silver-Mijnen, Peerl-Viſſeryen, en menigvuldige Wonderen;
Benevens de Oorlogs-daden en Gedenk-waardige Bedrijven der Ontdekkers, in het op-doen deſer Landen voorgevallen; voorts hunne gevaarlijke en ſeldſame Ontmoetingen, merk-waardige Geſchiedeniſſen, grouwſame Verwoeſtingen, voorname Volk-Plantingen en Veſtiging der Koopmanſchappen aldaar.
Alles doorgaans met nodige Land-Kaarten, menigte Konſt-Printen, en bequame Regiſters verrijkt.

In het ligt gegeven
TE LEYDEN,
Door **PIETER VANDER AA,**
Boekverkoper in de St. Pieters Koor-ſteeg, in PLATO. 1707.
Alwaar deſelve te bekomen zijn.

Uit Oktroyen van de Heeren Staten van Holland, 's Lands van Utregt, en Staten Generaal.

203. g. 26.

BIBLIOTHECA · BODLEIANA

De VOYAGIEN in dit Deel begrepen, zijn de volgende.

Anno

1535 Naauw-keurige Voyagie, van *Nicolaas Clenard*, Hoog-Leeraar in d'Academie tot *Leuven*, door *Vrankrijk*, *Spanjen* en *Portugaal*, na *Africa*, handelende beknoptelijk van de welluſtigheyd der *Franſſen*, de armoede, en belacchelijke grootsheyd der *Spanjaarden* en *Portugyſen*, verſcheyde ſeldſaamheeden van *Maboneth* en ſijnen *Alcoran:* als mede der Pelgrims, na *Mecca* reyſende, met eenige byſonderheeden van de Stad *Fez*.

1535 Gedenkwaardige Scheeps-togten na *Rio de la Plata*, in 't Zuyderdeel van *America*, en verſcheydene andere voorname *Americaanſche* Landſchappen, verrigt onder den *Spaanſchen* Admiraal *Pedro de Mendoſa*, bevattende ongemeene byſonderheden van Landen, Volkeren, en voorgekomene wonderlijke gevallen. Beſchreven door *Ulrich Schmidt* van *Straubingen:* die alles in eygener perſoon heeft bygewoond en waargenomen.

1539 De Gedenkwaardige Voyagie van *Don Ferdinand de Soto*, na *Florida*, en deſſelfs ontdekking van de Landen in dat Geweſt, met al wat aanmerkenswaardig op die vierjarige Reyſe is voorgevallen. Naauwkeurig beſchreven, door een *Portugijs*, die ſelfs dit alles heeft by gewoond.

1540 en 1541 Naaukeurig verhaal van een Reys door *Portugijſen* uyt *Indien* gedaan na *Soez*, behelzende de gelegentheyd van *Socatora*, en de Kuſten aan beyde ſijden der *Roode Zee*, ſoo als deſelve voor meer dan 80 Jaren waren, met een nader aanwijſing van de Havens, Eylanden, Diepten, Droogten, en andere byſonderheden tot de kennis van de Zee, Land en Volk nodig. Door *Don Johan de Caſtro*.

1541 Scheeps-togt na *Weſt-Indiën*, van *Hieronymus Benzo*, geboortig van *Milanen*, zijnde een Beſchrijving van de geleegendheyd eeniger Eylanden, met des ſelfs Inwoonders, hun manier van leven, onnut voedſel, opſchik, trouwen, oorlogs-geweer, ſlaapplaatſen, en op war wijſe deſe Menſchen van de *Spanjaards* werden gevangen, tot Slaven gemaakt, en ſeer wreedelijk gehandeld.

NAAUW-KEURIGE
VOYAGIE,

Van

NICOLAAS CLENARD,

Hoog-Leeraar in d'Academie tot *Lewven*, door *Vrankrijk*, *Spanjen* en *Portugaal*,

Na

AFRICA;

Gedaan in het Jaar 1535. *en vervolgens.*

Handelende beknoptelijk van de welluſtigheyd der FRANSSEN, de armoede, en belacchelijke grootsheyd der SPANJAARDEN en PORTUGYSEN, verſcheyde ſeldſaamheeden van MAHOMETH en ſijnen ALCORAN: als mede der Pelgrims, na MECCA reyſende, met eenige byſonderheeden van de Stad FEZ.

Getrokken uyt des Reyſigers eygene Brieven, geſchreeven aan den Geleerden

JACOB LATOMUS,

En andere ſijner goede Vrienden.

Met noodig Regiſter en Konſt-Print verrijkt.

TE LEYDEN,
By PIETER VANDER Aa, Boekverkooper, 1705

Met Privilegie.

(1)

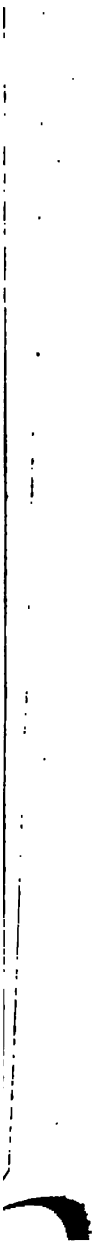

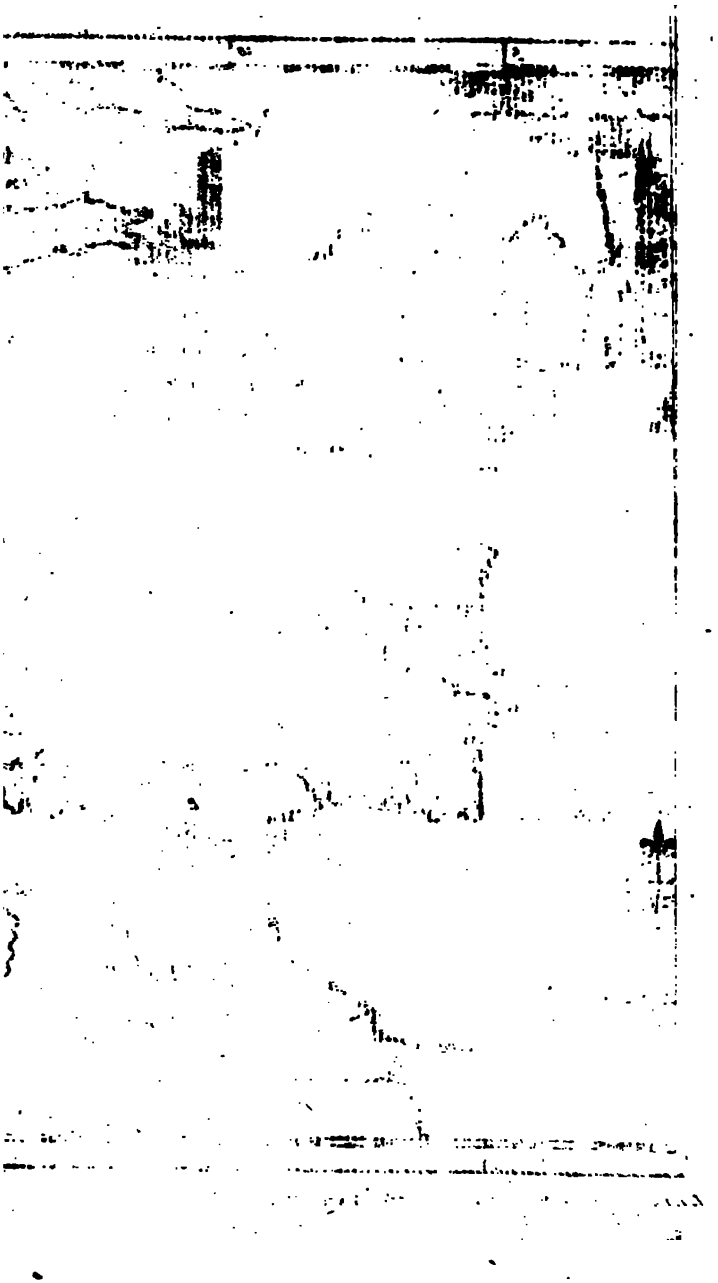

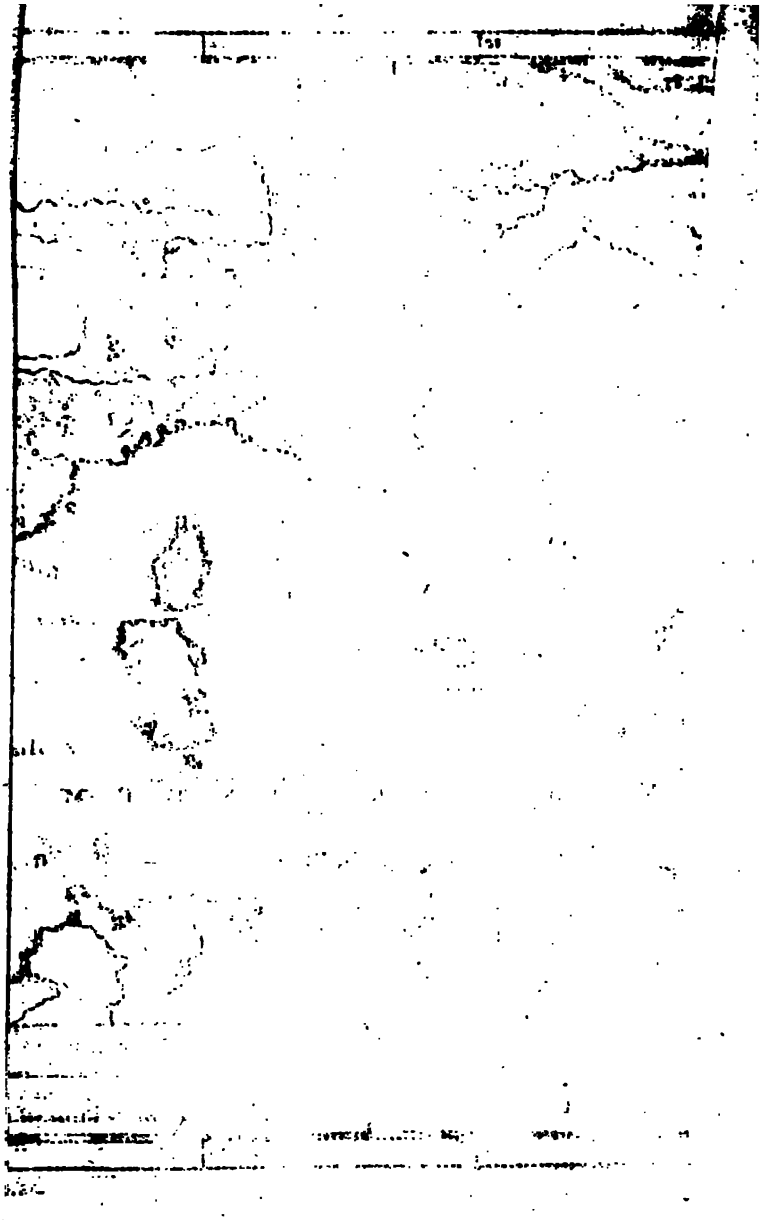

NAAUW-KEURIGE VOYAGIE,

VAN

NICOLAAS CLENARD;

Hoog-Leeraar in d'Academie tot *Leuven*, door *Vrankrijk*, *Spanjen* en *Portugaal*, na *Africa*, gedaan in 't *jaar* 1535. en vervolgens;

Uyt ſijn eygen Brieven, by een verſameld.

Aan den Geleerden

JACOB LATOMUS;

En andere geſchreeven.

1535.

NAdat ik eenigen tijd tot Leuven mijn verblijf had gehouden / wierd ik beluſt / om vreemde Landen te beſien / met dit oogmerk reysde ik na Parijs, en van daar quam ik met veel vermaak in Gaſconje, 't welk ik / voornamentlijk omtrent St. Martin, een gelukkig Land agte. Van dit Landſchap / mogt men met goede reeden wel ſeggen / het is goet, hier drie Tabernakelen te maaken. Maar een van ons geſelſchap ſeyde / dat wy wel haaſt een ander deuntje ſouden ſingen, als wy de *Franſe* keuken, en wijn-bergen, uyt het geſigt ſouden quijt weeſen. Dit ſcheen ons in 't eerſt wel vreemt om te hooren / maar wy hebben 't egter hoyt daar na / inder-daad ſoo bevonden: alſo wy ſoo haaſt geen voet in Biſcaayen ſetteden / of wy moeſten ook met eenen het vaſten leeren. d'Een bragt wat brood / d'ander wijn / de derde wat raſijnen / en aldus vonden wy 't ſpreek-woord bewaarheyd: dat men in *Vrankrijk*, ſijn geld met

Reys-luſt des Schrijvers.

Lof van *Vrankrijk*.

Slegte gedugenis van *Spanjen*.

1535. wil, of op-wil moet; maar in *Spanjen*, al wil men al, het ſelve niet kan verteeren. Onſen Heer Patroon Ferdinand verſorgde ons op den weg / ſoo dat 'er ſoo weynig ontbrak / als mogelijk was / maar 't lag ſoo met de gelegenthepd van 't Land / dat al ſijn ſorg te vergeefs was.

Niet ver van Victoria, waaren wp in een Herberg / daar mẽn niet meer / als een drink-glas oder Tafel had / dit op ongeluk breekende / waaren wp genootſaakt / met Diogenes upt de hand te ſlorpen / alſoo 'er in deſe heele kroeg / nog kan / nog kroes / of glas / meer te vinden was. Middeler tijd / quamen daar nog andere Kepſigers / die een glas hadden mede gebragt / maar ſoo lang als ſp ſelfs aaten / konden wp dat niet krijgen. Dit was het eerſte geregt / dat men ons in Spanjen op-diſte / de reſt ſal volgen. Biſcaayen heeft ons alle lekkernpen afgewent / en berept tegens 't aanſtaande gebrek lijden.

De Spaanſe armoede.

Komt te Burgos.

Te Burgos koomende / waaren wp ſeer koud / dog konden maar een Takke-bos krijgen. Te Valladolid bleeven wp 10 daagen / tot dat wp ſe herbepd hadden / van een bequame hups-beſting / alſoo het Keyſerlijk Hof / doen tot Methymne was / daar wp heen wilden: wp wierden geherbergt bp den Onder-Koning (Viceroy) van Indiën, en hadden gemak / en onthaal naar weng.

Van daar tot Salamanka.

Kort daar aan quamen wp tot Salamanka, waar alles wel te krijgen is. Hier mag men kinegten / en Meyden bekoomen / en ook houden / als wpe menſchen toeſtaat.

Seviliën en Evora.

Van Salamanka zijn wp tot Seviliën, en van daar / tot Evora in Portugaal gekoomen / in 't welk / als ik eerſt in quam / dagt mp / dat mp een hoop Duyvelen tegen quamen / ſoo veel ſwarte Mooren ſag ik. Hier woont ſeer leup volk / en men ſou 'er naauwlijks kous / of ſchoen / of pets diergelijks konnen bekoomen / ten waar / dat daar Ambagts-lupden upt Nederland quamen / die de lupden hielpen / alſoo ſp het ar-

Luyheyd der Portugeſen.

bey-

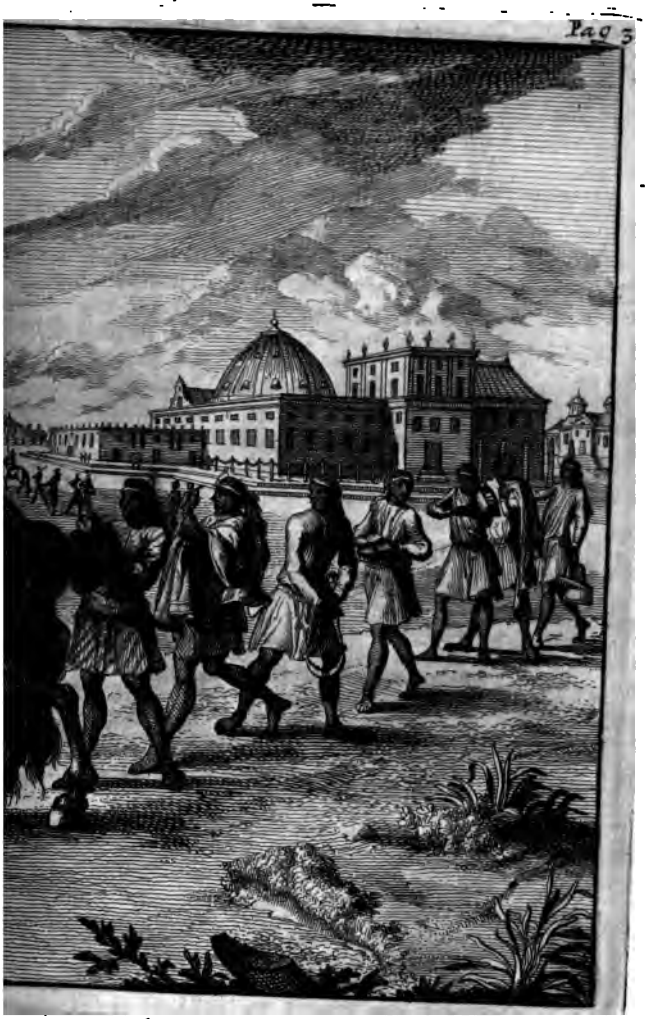

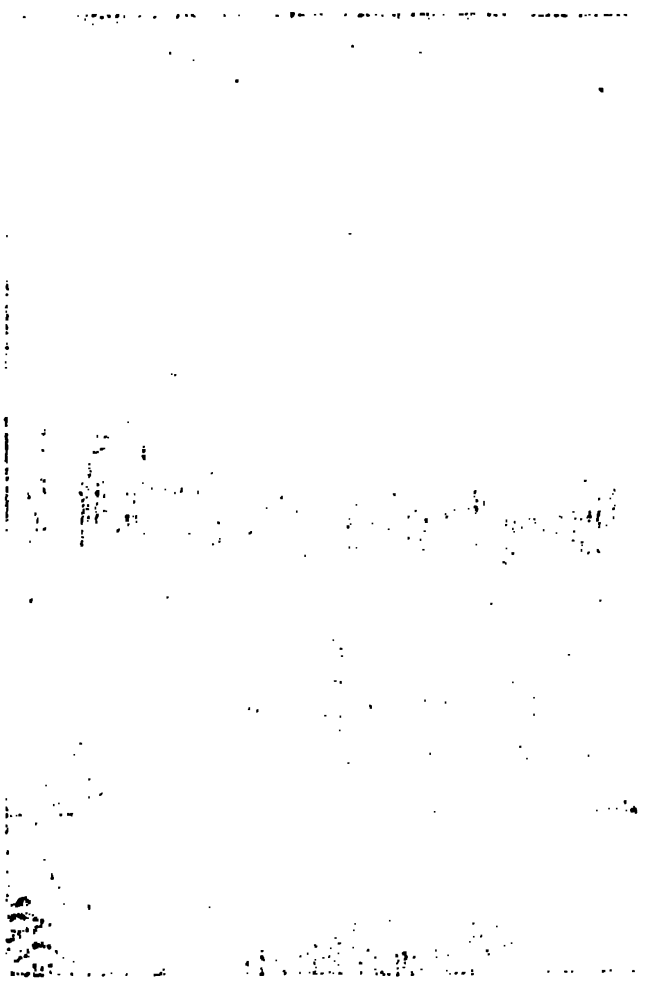

hebben voor groote ſchande agten. Als men ſig wil laaten ſcheeren / moet men een knegt mede ſenden / die den Signor Barbier ſijn gereedſchap na draagt / en nog ſtuurt men wel vier-maal / eer hy eens komt. Geen Vrouwen zijn hier ook / die voor u ter Merkt gaan / of pets kooper ſullen / ſulks moet door Slaven geſchieden ; maar ſy dienen alleen om by te ſlaapen / en haar daar toe op te ſtonken. De Slaven en Slavinnen verſchillen in dragt / of zeeden niet veel van malkanderen / nog men kan in 't gemeen / niets menſchelijks aan haar vinden / als de gedaante : ſommige houden veele van deſe Slavinnen om haar voordeel / gelijk men in Nederland de Dupben houd / 't is haar Meeſters aangenaam / dat menſe beſlaapt ; want hier door krijgenſe dan ſomtijds nog een Slaaf te meer. 1535.

Hun verwaande grootsheyd.

Beſchrijving van de Slaven en Slavinnen.

Ik houde maar eenen knegt / dien ik te Salamanka gehuurt heb / die alles voor my waarneemt : maar ſoo ik 's Lands wijſe ſou volgen / moeſt ik een Muyl / met vier / of vijf knegts houden ; en ingevalle my de middelen ontbraaken / om die upt te voeren / ſoud' ik t'huys moeten honger-bokken / om heerlijk op de ſtraat te konnen bra-beeren / gelijk hier veele doen / die daar mede haar ſelf laten voorſtaan / groote Hanſſen / of Hof-jonkers te weeſen : ſelfs de Slaven / dis naauwlijks iets anders als Kadijs / en andere ſlegte Wortelen te eeten krijgen / willen nog liever deſe armoede lijden / als een Ambagt leeren. Hier van komt het / dat die niet meer middelen heeft / als een gemeen Burger in Holland , ſeven of agt Slaven houd / en deſe vinden nog alle haar werk : want twee gaan 'er voor upt / de derde draagt een hoed / de vierde een mantel / of 't begon te reegenen ; de vijfde een muyl-ring / de ſesde ſtuweele muylen / de ſevende een kleer-breſem / de agtſte een doek / om 't ſweet van 't Paart af te droogen / terwijl ſijn Heer in de Kerk is / of met pemand van ſijn vrienden ſpreekt ; de negende draagt een kam / om ſijn Heer 't hayr te kammen / of hem pemand

Hoogmoed en hovaardy der *Portugyſen.*

Selfs die der Slaven.

Aardige ſtaalrjens van de *Portugyſe* grootsheyd.

1535. tegen quam / die hy moeſt groetten / op dat ſijn hayr niet onfatſoenlijk leggen ſoude. Dit alles heb ik ſelf geſien / en al woud' ik nog ſoo veel geld geeven / ik ſoude geen hyr kriegt / of Meyd krijgen: ja ook onſe Lands-luyden / die daar koomen / zijn gedwongen / de gewoonte van 't Land na te volgen / en Slaven / gelijk 'er de manier is / te gebruyken: want die daar een ſtuk vleys uyt de Hal t'huys droeg / ſoude ſelf voor een ſlaaf aangeſien werden.

Niemand wil voor Knegt of Meyd dienen. Maar gedwongen, Slaven, of Slavinnen te gebruyken.

In July, is 't hier ſeer heet / men vind dan naauwlijks in de heele Stad een Put / daar water in is / die dan van dorſt niet willen ſterven / moeten haar voor 8 / of 10 daagen van waater voorſien / dat buyten de Stad moet gehaald werden. Daar ſitten ook wijven op de Marakten / met waater te koop / gelijk of 't Wijn / of Bier was: een groot Heer / die met veel Slaven agter hem aan komt rijden / eyſcht hier wel een dronk waater / en drinkt die op de ſtraat heel ſmaaklijk uyt / dit werd hem geenſints ſchande gerekent; maar 't is by eenige ſchande / ſoo ſy met een gaſt in een kroeg zijnde / den ſelven met geen roemer wijn ſouden ververſſen.

Groot gebrek van waater in de Soomer.

Doen wy nu lang genoeg tot Evora geweeſt hadden / huurde ik drie Muyl-eſels / daar twee Muyl-drijvers by waaren / en kogt twee Paarden / voor my en mijn Knegt. Als de meeſte hitte van den dag over was / begaven wy ons op reys na Braga; hebbende tot ons geſelſchap / drie ſwarte Slaven / genaamt Dento, Nigritius en Karbo. Men ſoude geſegt hebben / ſoo men ons onbekend geſien had / dat daar een Biſſchop quam aan-rijden. Na dat wy tegens den Avond / van Evora vertrokken waaren / quamen wy laat in den nagt / aan d'eerſte Herberg / daar geen Wijn was te krijgen / maar ſy weeſen ons in 't naaſte huys / daar ſy al te bed waaren / ſoo dat wy ons genootſaakt vonden / om onſe ſleſſen / die wy wel verſien hadden / aan te ſpreeken. Ik vraagde / waar wy onſe beeſten ſouden waateren? ſy ant-

Reys na *Braga*. Geſelſchap van den Schrijver.

Herberg daar geen wijn, en naauwlijks waater was.

woord-

wooꝛdden / dat 'er in 't heele Dorp geen waater was. Verder vraagde ik / of ſy dan geen waater in huys hadden? ſy ſeyden / ſes kruyken, en daar mede moeſten haar onſe beeſten vergenoegen / en het koſte nog ſoo veel / dat men 'er in Braband wel Bier vooꝛ ſoude gedꝛonken hebben. 1535.

Als 't ſlaap-tijd gewoꝛden was / wierd ik op een Bed gelept / omtrent een Voet / of twee hoꝛter / als ik / had het ſoo wel in de Winter geweeſt / dupten twijffel mijn beenen hadden van de koude verſtijft. Mijne Dienaars / die in mijn huys gewoon waaren / op ſagte bedden te leggen / moeſten haar hier met een mat vernoegen. Seer ellendige ſlaapplaatſen.

Den tweeden nagt / doen wp op de bergen Ariel (nu Aroyplos) quamen / vonden wp een hutjen / daar wp naauwlijks onſe ſakken en pakken in koſten bergen / daar was geen ſtalling vooꝛ de Paarden / en qualijk leg-plaatſen vooꝛ de menſchen. Wp vraagden de Waardin / of ſy geen Gerſt had? ſy ſeyde / neen: maar datſe wel Rog had. 't Schijnt / dat in Spanjen nog Hoop / nog Haver te vinden is / maar wel Gerſt en Raſ: hier quam ons de knap wel te pas / die wp op vooꝛ-raad gekogt hadden / vreeſende onder weeg niet veel te ſullen vinden. Onſe Paarden bleeven den geheelen nagt / onder den blaauwen Hemel / met onſe mede-geſellen: maar ik / die Heer en Meeſter was / moeſt wat makkelijker gehoeſtert werden / als d'andere; dus had ik d'eer / dat ik mp op de ſakken en pakken ſchikte / hier lepd' ik mp ſoo bequaam op / dat hooft en rug tamelijk konden ruſten / met de reſt van 't lighaam moepde ik mp niet. Ik had qualijk een uur ſoo geleegen / of ik wekte de Mupl-dzijvers / mids ik het onbehooꝛlijk agte / dat ik de heelen nagt / op ſoo veel ſteekende ſoꝛgen / ik meen ſakken / ſlaapen ſoude / maar nu al wakker zijnde / konden wp nog niet repſen / alſoo 't dupſtere Maan was / dus was ik genoodſaakt / mp op mijn voorige Mupldzijvers Tapijten (welker leeven ik dies tijds fraay leerde) wederom tot ſlaapen te begeeven. Andere Herberg daar 't nog ſlegter was. Sy gedwongen hun knap-ſakken aan te ſpreeken. En alle, behalven den Schrijver, onder den blaauwen Hemel te ſlaapen.

1535. Onder-tuſſen begon haar de Maan te vertoonen / en wy vorderden onſe Reyſ / door d'ongebaande wilderniſſen / die wy noch paſſeeren moeſten / welke ſoo onbereeden waaren / dat wy tot den middag toe / zijnde 10 volle uuren / naauwlijks vier mijlen gevorderd hadden / hier ſtruykelde een van onſe Paarden / en 't ſoude my ook gebeurt hebben / maar ik werd indagtig / dat men ſulks met den toom moet voor-komen / en alduſ verhoedde ik het. Hier hielden wy ons middagmaal / en leegden onſe ſleffen volkomentlijk / onbeſorgt voor de naaſte maaltijd / alſoo de Muyldrijvers ſeyden / dat wy over de *Tagus* ſpijs en drank genoeg ſouden vinden: 't gebeid / dat wy wat te laat aan de Rivier quamen / om daar over te ſcheepen / ſoo dat wy gedwongen waaren aan deſe zijde te blijven / hier vonden wy een Herberg / daar in ſulk een buffel van een Waard woonde / dat ik hem (was ik Koning geweeſt) ſoo hebben laten op-knoopen / of ten minſten in een gat ſmijten.

Ellendige weegen in *Portugaal.*

Het geſeg der Muyldrijvers valt flegt uyt.

Aardigen uytſpraak over een buffel van een Waard.

Na dat ik niet weynig op de Muyl-drijvers gekroyt had / om dat ſy niet harder hadden aangedreeven / quam ik aan ſijn deur en ſeyde / goeden avond Huys-heer: maar de Bar wiſt qualijk / of hy woude antwoorden / of niet: ik vraagde / of hy Kaf had? hy ſweeg / en wandelde ging en weer: ik geloof / dat hy vaſt beſig was / om t'overleggen / met wat heerlijk avond-maal hy ons tracteeren ſoude: ik vraagde hem voor de tweedemaal / of hy geen Kaf had? doen quamt 'er upt / dat hy 't niet had: ô ellendig *Portugaal*! hoe gelukkig zijnſe, die ſonder u te ſien, evenwel gelooven, dat het met u ſoo ſchraal geſtelt is; terwijl ik teernig / en ganſs t'ontweeden / my vaſt ging nederſetten / quam 'er na lang bidden / roepen en treen / noch wat voor de Paarden: Hemel! dagt ik / wat gaat ons aan / ſoo 't Volk aan d'ander zijde niet beter is. Eyndelijk vraagde ik hem / wat hy voor ons te knappen had? en ſag onder-tuſſen een kleyn potje / met noch kleynder ſtukjes

Klagten des Schrijvers over de flegte Herbergen in *Portugaal.*

Spek

Spek daar in / te buur: hier van verſogt ik / wat te hebben, dat hy my gaf / maar op de wijſe / als de Genevoyſen het Vleeſs deelen / want ik kreeg een groot ſtuk / als een Oliker-noot / en even ſoo veel mijn Knegt. Gevraagt naar Eyeren? antwoorde hy / 't was nu geen tijd van Eyeren; en of hy geen Hoenders hield? ſeyde hy / neen. Wy door-ſnuffelden wel alles / of wy door onſen honger yets konden vinden / maar vonden niets; eyndelijk ſeyde ik tot de Waardin / of ſy van Spek-nat, ons niet een ſop kon klaar maken: haar antwoord was / dat het al te ongeſond was, ik antwoorde / dat ſy 't maar geeven ſou; ſoo als 't was, op dat ik 'er mijn Brood in mogt ſoppen, doen ſeyde ſy / dat ſy het had uytgegooten: ik vraagde mijn Knegt / of 'er nog Wijn in onſe fleſſen was, en hy vond / na ſcherpe hups-ſoeking / nog een ſchaaltje vol / daar wy met ons Brood een Papegaay-ſopje van maakten / om de ſpijs / daar mede wy ons op dit avond-maal over-vraſt hadden, wat te doen teeren: maar als nu dit ſchaaltje geleegt was / was ik noch hongeriger als te vooren / ſoo dat ik de Waardin noch om wat Spek / raauw / of gekookt / aanſprak: deſe ſeyde / dat het tegens den nagt ongeſond was, dat wy voor goede munt moeſten aanneemen / alſoo 'er tegens wil van ſoo een meeſtres niets was te krijgen. 1535.

Moet daar honger en gebrek lijden.

Verſoek aan de Waardin.

Aardig antwoord.

Ik verweet de Muyl-drijvers / dat ſy my hadden bedroogen; ſeggende, gy beloofde my, by de Rivier *Tagus* van alles vol op te ſullen vinden, en ondertuſſen vergaan wy hier van honger. Wederom vraagde ik den Waart / of hy geen Vis had? hy gaf tot antwoord / dat het geen Vis-dag was; wien ſou ſulk beſchepd niet raaſend maaken. Maar ik wierd radeloos / en verleegen / in al honger-brokken / terſtond komt my van Ajuyn in den ſin / die ik in mijn ſonkhepd / wel gebraden had gegeeten / daar vraagde ik om: maar met een beklemt hart / en tuſſen vreeſ en hoop / dat hy weer neen ſoude ſeggen: egter quam 'er uyt / dat hy eens ſien ſoude, of hy ſe had, t'allen geluk

Den Schrijver bekijft de Muyldrijvers.

1535. quamen 'er twee voor den dag / waar van / terwijlse maar brieden / mijn tanden waterden / als of ik se in Faysanten soude setten: ik knapte der ook een met bysondre smaak op / den anderen aten mijne Dienaars / en likten nog vingers en duymen / na dat hy op was.

Gebraaden Ajuyn voor een lekkerbeetje gegeeten.

Als wy dus met articulen gegeeten hadden / vraagde ik na een bed voor my / en een voor mijn Knegt: den Bok antwoorde / dat het aldaar geen beddens tijd was, waar over my het hert in de schoenen sonk / alsoo wy twee nagten aan een / erger als beesten geleegen hadden / en vermoept waaren van 't reysen / soo dat ons wel een gemakkelijke rust-plaats soude gevoegt hebben: ik kreeg eyndelijk / na veel smeekens / en beloften / een bed / en vond de vertelling der Poëten, van dat de *Tagus* goud voort brengt, alhier / maar anders om / bewaarheyd / alsoo sy het ons / uyt onse beursen deede voort brengen: want hoe ellendig / maager en slegt wy onthaalt waaren / moesten wy het nogtans seer duur betalen; behalven / het geene dien Schacheraar / ons met al willens te misreekenen / nog ontdraayde / als of wy aan een ongeluk nog niet genoeg hadden.

Aardige Sin-speeling op de *Tagus*.

Hoe slegter onthaalt, hoe meerder geschooren.

Over de Rivier was alles beter na onse sin / eerst quamen wy te Coimbra, van daar te Braga, voorts te Castel-branco: alsoo ik had voorgenoomen drie Jaaren in Portugaal, of Spanjen door te brengen / in hoop / dat ik van seeker Arabier, die daar verwagt wierd / eenige vreemde taalen soude leeren.

Komst te *Coimbra*, *Braga* en *Castel-branco*.

Ach ik onbesonne! die mijn rust en gemak kon houden; liet my door lust van Uyt-landse spraaken te leeren / vervoeren / om met soo veel moeyten / en ongemak / over Bergen en Dalen / Zee en Klippen / lijdende honger en dorst / hitte en koude / om te swerven. Ik was van voorneemens Salamanka (daar de voornaamste Academie van Spanjen is /) Saragossa, Murcia, Granaada, Sevilien, Coimbra (zijnde 't eerste Hooge-school van Portugaal) te gaan besien; hoopende / aldaar gelegent-

Voorneemen des Schrijvers.

leegenthepd te ſullen vinden / om d'Arabiſe Taal te konnen leeren: te Coimbra hoorde ik een Profeſſor in de Regten / die dupſend ducaten jaarelijks tot een wedde had: hier ſepde men mp van een Potte-bakker van Turkſe af-komſt / die groote erbarenthepd in 't Arabis had / en van ſeeheren Pincianus tot leer-meeſter in die taal gebruykt was / waarom ik terſtont wederom na Andalouſiën keerde; onderweegen bequam ik tijding / dat mijnen geweeſen huys-waard / Joannes Parvus was overleeden / waar op ik te rug na Evora trok / alwaar ik hem kloek en geſond vond. 1535.

Keert wederna *Andalouſiën.*

Na dat wp nu malkanderen eenige dagen met weder-zijds genoegen verſelt hadden / zijn wp beyde wel te pas van een geſchepden / en ik tot Sevilien gekoomen / daar ik den Potte-bakker opſogt / en ook vond met ſijn beſlijkte armen aan 't rad ſitten / hoewel hp mp ſijn dienſt / om te onderwijſen / weygerde / voor reden geevende / dat hy nu te oud was, en ook wat anders te doen had, alſo hy eenige kennis van genees-middelen hebbende, de Genees-oeffening tragte aan te vaarden; ik liet hem nog door een ander aanſoeken / dat hy my maar een weynig gelieſde te leeren, of op mijn vragen maar t' antwoorden, terwijl hy aan ſijn rad ſat, dog hp bragt veele gewigtige redenen tot ſijn verſchooning bp.

Komt tot *Sevilien.*

Sijn verſoek aan een Potte-bakker.

Hier op trok ik na Granaada, dewijl ik verſtond / dat 'er t' Almeria, zijnde nog 30 mijlen verder na de Zee-kant / een Morisk was / die mp de taal wel ſoude leeren: naa niet weynig moepte te Granaada koomende / wierd mp berigt / dat het ſeer gevaarlijk was na *Almeria* te reyſen, om de ſtroopende *Mooren*, welke het daarom heen ſeer onveyl maakten; ik ſond derhalven mijn knegt derwaards af / met een brief van den Marquis van Granaada, welke hp op mijn verſoek / aan den Heer van den Morisk, die in in 't Arabis ſeer ervaren was / geſchreeven had: maar daar quam geen ander antwoord / als dat den Heer hem niet minder, als voor 200 ducaten wilde verkoopen: ik ben 'er derhal-

Trekt naa *Granaada* en van daar naa *Almeria.*

1535. ven self na toe gereyst / als ik daar quam / wilde hy 'er drie honderd voor hebben / dat in soo korten tijd al veel was opgeslagen. Eyndelijk quam ik met den Marquis van Granaada aldus over een / dat ik sijne soonen de *Griekse* taal soude leeren, en dat hy my daar voor het geselschap van desen *Morisk* soude doen hebben.

Maakt een verdrag met den *Marquis* van *Granaada*.

Ik begaf my aanstonds aan de Arabise taal / en om alderhande boeken / die daar in beschreeven zijn / op te soeken: te Granaada vond ik verscheyde boeken / die nergens te koop zijn / welke ik van deesen Moor liet uyt-schrijven. Ik wenste / dat my alle boeken / die d' Inquisiteurs onder haar hebben / ook ter hand gesteld wierden / sy souden my ook nog al dienst konnen doen.

Den Schrijver geraaden, om tegen *Mahometh* te schrijven.

Als ik hier nu eenigen tijd geweest was / heeft my Franciscus Vittoria geraaden / om tegen *Mahometh* te schrijven, also 'er nog een groot deel van *Spanjen* met die *Kettery* besmet was, en men ook voor die schaapen bysondere sorg hoorde te draagen; dat ik dit boek maar in *Latijn* behoefde te schrijven, en dat het dan wel haast in 't *Spaans* en *Grieks* soude overgeset weesen; eyndelijk dat heel *Griekenland*, 't welk nu meest dese *Kettery* heeft ingesoogen, door dit middel tot beter verstand en gedagten kon gebragt werden: maar ik hield deesen last te swaar voor mijne schouders / also my goed dagt / dat ik billijk eerst den Alcoran moeste leesen en oversetten / als d' uyterste dwaasheyd zijnde / tegens pets te schrijven / dat men self niet verstaat: nogtans had ik ook een innerlijke trek / om 't stuk by der hand te vatten / daar my Vittoria toe geraaden had / en ik begon ten dien eynde met mijnen Moor den Alcoran vlytig te leesen: dit is een boek by de Turken en Mooren, soo hoog geagt / als de 5 boeken van Moses by de Jooden, of het Testament by de Christenen, 't is opgekropt met grollen en ketteryen: „ Eerstelijk ontkennen „ sy / dat Christus God is / of dat hy soude ge„ kruyst zijn / met veel andere seer groove leugens „ en lasteringen / tegens de waarheyd des Euange-

Maar hy wilde eerst den *Alcoran* leesen en over-setten.

Agting der *Turken* en *Mooren* van den *Alcoran*.

„ liums

„ liums ſtrijdende: ſy ſeggen ook / dat gelijk door 1535.
„ Chriſtus de Wet der Ceremonien van Moſes is
„ vernietigt / alſoo ook door Mahometh, alles is
„ te niet gedaan / wat Chriſtus had bevoolen.

Hier beſtaat dan het verſchil in / dat men haare bewijſe / dat *Chriſtus* van eeuwigheyd is, en dat ſy nog uyt het *Oude Teſtament*, of uyt het *Euangelium* bewijſen, of beweeren konnen, dat 'er een *Mahometh* na *Chriſtus* moeſte koomen: ten anderen ſoo moeſt men den Alcoran en Suna (dit is een boek / daar alle de woorden en werken van dien bolle-man en aardg-bedzieger in geboekt zijn) eens met aandagt en verſtand overwoegen / en ſoo deeſe boeken eens getrouw over-geſet waren / ſoud 'er niemand ſoo onredelijk / of ſoo ſot weeſen / die deeſe ſotte beuſelingen en valſe verdigtſelen ſoude komen geloof geeven.

Is vol verdigte leugens, en verfoeylijke laſteringen.

Tot een proefje ſal ik hier in-laſſen / 't welk ik ſelf geleeſen en mijn meeſter my uptgeleyt heeft: wy laſen in den Alcoran van 't Paradijs, en daar ſtond onder andere aldus van geſchreeven: wy ſullen daar ook ſuyvere vrouwen hebben; ſuyvere ſeyde hy / dat is van haare maand-ſtonden / ſoo dat ſy de mannen altijd niet haar ſullen moogen vermeingen: hoe / ſeyd ik / ſullenſe in 't *Paradijs* ook trouwen? voor-ſeeker, antwoordde hy / maar daar ſullen geen kinderen van koomen, de vrouwen ſullen daar alleen tot wellust dienen; ſoo dat yeder man daar verſcheyde vrouwen ſal hebben, na dat hy veel, of weynig ſonden begaan heeft.

Gedagten van *Mahometh* wegens het *Paradijs*.

Dit is voorwaar niet om te lagchen / maar het geeft ons oorſaak en meer ſtof en reeden / om over de verblindheyd in deeſe duyſe ketterye te weenen / die nogtans wijder als de geheele Chriſtenheyd door de weereld verſpreyd is: nog verhaalde hy uyt den ſelven *Alcoran*, dat 'er in 't *Paradijs* veel meer vrouwen, als mannen ſouden weeſen, op welk voorbeeld men in die leeven wel vier vrouwen magh neemen / en nog daar-en-boven ſoo veel ſlaafinnen koopen en gebruyken / als men wil / en weer ſoo veel d'een als d'ander / als ſy onvrugtbaar zijn / ver-

Hoe ver deeſe ketterye verſpreyd is.

1535. verſtooten / of verlaaten: dus had Mahometh ſelf op eenen tijd 10 vrouwen. Deſe groote Prophеet / op ſeekeren tijd tuſſen de graaven wandelende / weeg op 2 Tomben / ſeggende / die daar in begraaven leggen werden nu al in de Hel gepijnigt, maar ſullen haaſt verloſt werden: de ſonde / die ſy begaan hebben / is / dat d'eene klapagtig was, en veel na nieuwe tijdingen vernam, en den anderen ſig ſelven niet genoeg geſuyvert had, als hy ſijn water maakte.

Hoe veel Wijven dat *Mahometh* had.

Een *Quakje* van deſen *Aarts-Kaper*.

Hier ſal ik u nog wat anders verhaalen: „ gelijk Moſes den Iſraëliten bevoolen had / drie-maal 's jaars voor den Heere te verſchijnen / ſoo moeten ſy ook eens in haar leeven na Mecca gaan. „ Dit legt op den berg Pharon, alwaar ſy beuſelen / dat Abraham plag te bidden: hier komt „ jaarlijks van alle kanten een groote ſwarm „ menſchen; die altijd het getal van 600000 moeten upt-maaken / of ſoo hier aan ontbreekt: wie „ kan ſig onthouden van lacchen? daalen daar „ ſoo veel Engelen upt den Hemel / om dit getal te „ helpen volmaaken; en dit behoeft men met den „ Boer jupſt niet te gelooven / om dat het gedrukt „ is / maar let wel; om dat het in Suna is geſchreeven. Als ſy nu hier haar Gods-dienſt gepleegt hebben / gaan ſy na den berg Araphet, „ 't welk Kennis beteekent: want ſy beuſelen / dat / als Adam en Eva upt het Paradijs gejaagt wierden / Adam na Indiën, en Eva na Mecca vlugte: maar als ſy nu hier na malkanderen weer „ opſogten / maakten ſy omtrent deſen Berg met „ malkanderen weer kennis. Dit ſtaat al mede „ in 't voor-gemelde Gzol-boek Suna. Aan den „ voet van Araphet is een ſandige en vlakke „ Woeſtijn / alwaar ſy met veel duyſenden te gelijk overnagten / vlijtig ſteentjens raapende / „ om 'er yeder 63 (dat het taak is) te hebben / „ terwijl haar grootſte Devotariſſen gedurig om„ wandelen / en haar vermaanen / tog geen groote ſteenen tot kleyne, (om te eer het getal vol „ te hebben) te breeken, alſoo de geheele Gods-

Bede-vaarden der *Mahometanen*, en meenigte der Pelgrims.

Vertellingjens van d'Engelen.

Van *Adam* en *Eva*.

„ dienſt

„ dienſt hier dooꝛ geſchonden ſoude werden. De- 1535.
„ ſe ſteentjens ſteeken ſy in een ſakje / daar mee
„ gaande na Mina, daar Abraham, naa haar Beuſelwerk van de Pelgrims.
„ voorgeeven / dooꝛ-repſde / als hy ſijn Soon Iſaak
„ offeren ſoude / hier ſtaan dzie ſuylen / wat van den
„ anderen / die met groote hoopen van deſe ſteent-
„ jens beſet zijn ; alſoo 'er de Pelgrims, die hier
„ 3 daagen vertoeven / alle daagen ſeeven / onder
„ 't gepzeevel van een groetenis / om peder der
„ ſelve heen werpen / en aldus deſe 63 ſteentjens
„ weer quijt raken.

D'Oꝛſaak van dit heyligdom is / dat Iſaak, doen Een fabekje van *Abram*, *Iſaak* en de *Duyvel*.
hy ſijn Vader volgde / om ge-offert te werden / van
den Duyvel is aangeſpzooken / en geraaden / dat
hy hem niet ſoude gehoorſamen : maar Iſaak ge-
hoꝛſaam blijvende / nam 7 ſteenen / en dreef hem
daar naa mede van hem / en dit beurde ſoo tot 3
repſen. Ik denk / dat het een naa-daping ſal weeſen
van Chriſti verſoeking / alwaar de Satan ook dzie-
maal is verdzeeven. Die hier meer als eens gaan / Hoog-agting voor de reyſigers naar *Mecca*.
zijn by haar in ſoo groote agting / als by ons de
Ridders van Jeruſalem : van dit ſlag is mijn mee-
ſter. Dit alles is ſeer dwaas en beſpottelijk / en
egter werd het by de Turken en Mooren ſoo vaſt
geloofd / als by ons het Euangelium, jaa ſy ſou-
den eer alles tot leugen maaken / als dat ſy Suna
van onwaarheyd ſouden laten over-tuygen / hoe-
wel het met niet anders / als met diergelijke grol-
taal en dik-hupdige leugens is op-gebold.

't Was hooglijk te wenſſen / dat 'er eenige wier-
den gevonden / die deeſe blinde menſchen wilden
verligten / te meer / wijl ſy alreede ſelfs bekennen /
dat *Chriſtus* het woord Gods is, gebooren uyt de Wat de *Mahometaanen* gelooven en niet gelooven.
Maagt *Maria*, ſonder vleeſſijke Vader : alleen hier
in ſteekt de meeſte ſwaarigheyd / dat ſy gelooven /
dat *Mahometh* een grooter Propheet geweeſt is, als
Chriſtus ; dit moeſt weder-ſpzooken / en haar het
tegen-deel overtuygd werden : men vind 'er wel /
die in 't Latijn tegen haar geſchzeeven hebben ;
maar wat helpt het / dat men tegens pemand
ſchzijft / of ſpzeekt in een taal / die hy niet en ver-
ſtaat ;

1535. staat; ik hoop hier toe nog mijn best te doen / en tot dien eynde Africa te door-reysen: want de boeken / die my daar toe van nooden zijn / zijn hier niet te krijgen: met dit voorneemen heb ik my met mijn knegt na Fez begeeven / alwaar de Mahometaanse Gods-dienst in hooge agting is / en veel van haar Wet-geleerde sig onthouden / hoopende hier van boeken als andere dingen / soo wel te sullen bekoomen / als my sal noodig weesen.

Mahometaanse Gods-dienst in hoog-agting te *Fez*.

Te Gibraltar laagen wy / om 't onvaarbaar weer / omtrent een maand stil / en hielden daar met een onse vasten en Paassen, waar naa wy naar Ceuta over-staaken: dit is de eerste stad in Barbaryen (Africa) maar ik heb op die vaart / die men anders wel in 3 uuren kan over-setten / soo veel uyt-gestaan / dat ik ligtelijk geloof / 't geen Virgilius van de Zee segt. De Stierman riep niet anders / als Ariba à Vela, dat is / hooger boord, laager boord, ondertussen had ik de dood-verf al geset / en gaf eyndelijk aan Neptuyn sijn behoorlijken tol: mijn knegt had weynig praats / maar dagt niet te min / was ik aan land, je kreeg me in 't schip niet, al konje praaten als brugman: hy mag Erasmus anders wel lijden / maar wenste hem nu by hem / om te sien / of 't hem wel lusten soude / met de Zee-vaarende luyden te spotten; jaa hy begon op my ook wel deegelijk te kijven / dat ik om een deel noodeloose taalen soo veel gevaar uytstond; dog dit geschiede binnens monds / al prevelende / sonder dat men het kon hooren / vreesende / gelijk hy my daar-naa bekende / tegen sijn meester in soo een tijd van boet-vaardigheyd / te baffen:

De Schrijver vaart over na *Ceuta*.

Ongemak op Zee.

Daar was onder de matroosen een Fransman, welke verklaarde / dat hem nooyt soo veel Zee-water was over 't hooft gestooven, al-hoewel hy by-naa alle Zeën doorkruyst had: dees maakte my in 't eerst heel bang / seggende tegens de Schippers / dat sy kleyn zeyl moesten maken. Daar was ook een burger van Ceuta, die dit water menigmaal had over-gescheept / en mede seyde: dat hy 't nooyt soo hol had sien afloopen; nog was

Verhaal van 't gepasseerde op dese over-togt.

'er

'er een Portugys, die seer bevaren was / dese sloeg dikwils een kruys voor hem / als hy maar een hooge golf op ons sag aan-rollen; de Stuurman riep self geduurig / God bewaar ons voor de diepe golven: ik laat een ander denken / hoe wy te moede waren / als de Schippers selfs soo praaten. 1535.

Langen tijd gesukkeld hebbende / dreeven wy aan een strand / die sy Bullonen noemen; hier smeeten wy 't anker uyt en sy begonnen mosselen te soeken / die hier aan de klippen hongen / dat egter voor mijn ontleedigde maag een on-aangename spijs was. Ceuta lag hier nog een mijl van daan / en wy dagten hier soo lang te toeven / tot dat de wind wat soude stillen / maar de Fransman, nog den burger van Ceuta konden soo lang niet wagten / en begaaven haar te voet naa de Stad toe / met nog eenige / die haar volgden: ondertussen verwagten wy beter weer / dog de wind stak hoe langer / hoe meer op: daar ging nog een jongman te voet na de Stad toe / tegens dank van de Schippers / doen seyde mijn knegt / laat ons mede maar te voet gaan, en 't prijkel der Zee mijden: hier was ik seer in mijn eynd / want soo wy 't schip verlieten / moesten wy over steyle bergen klauteren / daar sulke voet-gangers / als ik ben / niet veel raad toe weeten: ten anderen hadden wy ook stroopers af te wagten / die op dese gebergten niet selden de reysigers uytschudden: maar mijn knegt seyde / dat wil ik liever, als de Zee uytstaan, want die komt om 't heele lijf en 't goed daar by: soo ons de *Mooren* krijgen, 't is om 2 jaar steen-draagen, of muyl-drijven te doen, en de jonge Prins *Henrik* van *Portugaal*, sal ons nog wel eer lossen. De Leeser weete / dat dese Prins *Henrik* daar na Cardinaal en eyndelijk Koning van *Portugaal* was, Oom van Koning *Sebastiaan*, die 1578. in *Africa* bleef.

Anker by *Bullonen* uytgesmeeten.

Gaan te voet na *Ceuta*.

Na kort beraad gaven wy ons met den jongeling op de lappen; de Schippers wilden ons weer t' scheep hebben / maar de Portugys ontraade het ons: dus kroopen wy over de klippen / en soo haast wy aan den voet van 't gebergte quamen /

saa-

1515. want men leert niet als al te wel / wat Terentius seggen wil / als hy segt: ik heb *Davus* aan de Moolen geset. De nieuwe Stad legt omtrent een half mijl van d'oude / en daar is het Koninklijk Hof; niet ver hier van daan / staat de grootste Mosquè, in sijne Muuren / en Toorens; hebbende een Italiaanse mijl in de rondte / sy heeft na mijn meening / agt hooge Schoolen / en daar woonen omtrent 4000 menschen. Den Alcoran werd nergens soo hoog / als te Fez geagt; maar tot Tunis, leert men alle andere konsten / en wetenschappen; hier zijnse altijd met den Alcoran besig: die hier in ervaaren zijn / noemense Alfakins, of wyse; sy laaten de kinderen van jongs of aan den Alcoran van buyten leeren / al-hoewel sy 'er niet van verstaan / egter vind men dit boek in geen schoolen / alleen schrijft haar de meester een les voor / op een houtte bordetje / en als sy die konnen / geeft hy 's anderen daags weer een ander / alsoo leeren sy in 2 jaar / of daar omtrent / den heelen Alcoran op haar duymtje.

Wat aldaar, en tot *Tunis* meest in agting is.

Hoe de Mooren den Alcoran van buyten leeren.

Men vind'er meer / die den Alcoran soo konnen als die hem t'huys hebben / soo dat 'er geen fouten in konnen sluypen: dan leeren sy nog een Boek / daar haare Zeeden in staan / als mede de Letter-Konst, of Grammatica, die t'hans van eenen Ibum Melik in 1000 vaarsen begreepen is: dit moeten sy alles van buyten leeren / sonder oyt een Boekje in 't School te brengen / daar sommige 4 andere maar 2 jaaren meede besig zijn: als sy iets van haar taal willen bewijsen / neemen sy stilts haar toevlugt tot den Alcoran, die is als het rigtsnoer / daar sy alles na schikken. Daar ontbreeken ook geen Poëten, die sy veel agten, maar weynig met verstand leesen, en even soo doen sy met den Alcoran, die sy meer uyt gewoonte door-leesen / en daar uyt veel van buyten naboosen / als sy 'em met aandagt / en voordeel souden ondersoeken. Haare Schoolen zijn ook haar Kerken, nog vind men 'er eenige Boek-winkels, alleen op den [illegible] [illegible] haar [illegible] [illegible]

Van haar *Zeede-lessen*, en *Letter-konst*.

Ook van haare *Poeten*.

Je-

ge-eyndigde Godts-dienſt / begeeven ſig eenige boek- 1535.
kraamertjens in de Kerk / hier moogen de Chri- En *Boek-kraamers.*
ſtenen ook komen koopen / wanneer ſy getrooſt zijn / om haar te laaten dood ſmijten.

Men weet hier van geen Dzukkerp: ik had gehoopt dooz de gunſt des Konings aan eenige boeken te raaken / maar ik bevond / dat ſy haar woozd hielden / even alſs haare van oudts in trouwloosheyd berugte Dooz-baders (de Pœni) gewoon waaren; welke Pœni, dat ys / die van *Carthago*, thans *Barbaryen*, zijn van al-oude tijden in ontrouw vermaart, en tot een ſpreek-woord geworden. hoewel ik het den Koning nog ſoo feer niet kan wijten / alſs eenen anderen ſchelm / dit my in deſen veel naa-deel heeft toegebzagt / daar ik tot nog toe (God-dank) gelukkig ben dooz geraakt.

Maar hoe veele ongemakken ook / dat dit rouwe Land heeft / ys 't nogtans van twee doodelijke plaagen verloſt / naamelijk van Regts-geleerde / Regts-geding der *Mahometaanen.* en Geneeſs-Heeren / want alle Plept-ſaaken die hier dooz-vallen / en welke meeſt ſpzupten upt Vrouwen te trouwen, of te verlaaten, ſpzeeken de Regters terſtont upt / en al haar ſiekten geneeſen ſy met buur aan de Naavel te houden / uptgenoomen / dat ſy thans Avicenna meer beginnen te leeſen. Haaren hoogſten roem ys Mahometh, dien ik ook ſelf geſien heb / ſoo 't geen by van ſig ſelfs getupgt / maar vaſt gaat: alſoo by ſegt / die mijn in den droom, of elders ſiet, beſchouwt mijn ſelf, want de Duyvel kan ſig in mijn gedaante niet her-ſchepen.

't Was dan in December, dat ik dzoomde / dat Droom des Schrijvers. ik hem uyt een honde-buyk ſag voort-koomen, en ſnel heen vliegen, ſoo dat ook het geruys van ſijn vleugels my wakker maakte: 't ys immers niet te gelooven / dat ſulk een Propheet ſig ſelf bedrijpen ſou / of by moeſt de waarheyd met een ſlinkſen treh bedekken / alſs dit dooz-beeld ſal upt-wijſen: „ daar quam eens een oud wijf by hem bzaa„ gen / of ſe ook in den Hemel ſou koomen, by „ antwoozde al lacchende: daar koomen geen ou-

1535. want men leert niet alſ al te wel / wat Terentius ſeggen wil / alſ hy ſegt: ik heb *Davus* aan de Moolen geſet. De nieuwe Stad legt omtrent een half uur van d'oude / en daar is het Koninklijk Hof; niet ver hier van daan / ſtaat de grootſte Moſquè, in ſijne Muuren / en Tooreng; hebbende een Italiaanſe mijl in de rondte / ſy heeft na mijn meening / agt hooge Schoolen / en daar woonen omtrent 4000 menſchen. Den Alcoran werd nergens ſoo hoog / alſ te Fez geagt; maar tot Tunis, leert men alle andere konſten / en wetenſchappen; hier zijnſe altijd met den Alcoran beſig / die hier in ervaaren zijn / noemenſe Alfakins, of wijſe; ſy laaten de kinderen van jongs of aan den Alcoran van buyten leeren / al-hoewel ſy 'er niet van verſtaan / egter vind men dit boek in geen ſchoolen / alleen schrijft haar de meeſter een leſ voor / op een houtte borſtetje / en alſ ſy die konnen / geeft hy 's anderen daags weer een ander / alſo leeren ſy in 2 jaar / of daar omtrent / den heelen Alcoran op haar dunnpje.

Wat aldaar, en tot *Tunis* meeſt in agting is.

Hoe de *Mooren* den *Alcoran* van buyten leeren.

Men vind'er meer / die den Alcoran ſoo konnen / alſ die hem t'huys hebben / ſoo dat 'er geen fouten in konnen ſluppen: dan leeren ſy nog een Boek / daar haare Zeeden in ſtaan / alſ mede de Letter konſt, of Grammatica, die thans van eenen Ibum Melik in 1000 vaarſen begreepen is: dit moeten ſy alles van buyten leeren / ſonder ooyt een Boekje in 't School te brengen / daar ſommige 4 / andere maar 2 jaaren meede beſig zijn: alſ ſy iets van haar taal willen bewijſen / neemen ſy ſluks haar toevlugt tot den Alcoran, die is alſ het rigtſnoer / daar ſy alles na ſchikken. Haar ontbreeken ook geen Poëten, die ſy veel agten / maar weynig met verſtand leeſen / en even ſoo doen ſy met den Alcoran, die ſy meer uyt gewoonte dooy-leeſen / en daar uyt veel van buyten rabbelen / alſ ſy hem met aandagt / en oordeel ſouden onderſoeken. Haare Schoolen zijn ook haar Kerken / nog vind men 'er eenige Boek-winkels; alleen op den Vrydag, (zijnde haar Sabbath) naa

Van haar *Zeede-leſſen*, en *Letter-konſt*.

Ook van haare *Digters*.

ge-

ge-eyndigde Gods-dienſt / begeeven ſig eenige boek-kraamertjens in de Kerk / hier moogen de Chriſtenen ook komen koopen / wanneer ſy getrooſt zijn / om haar te laaten dood ſmijten. 1535. En *Boek-kraamers.*

Men weet hier van geen Oyrkherp: ik had gehoopt door de gunſt des Konings aan eenige boeken te raaken / maar ik bevond / dat ſy haar wooyd hielden / even als haare van ouds in trouwloosheyd berugte Dooy-baders (de Pœni) gewoon waaren; welke Pœni, dat is / die van *Carthago*, thans *Barbaryen*, zijn van al-oude tijden in ontrouw vermaart, en tot een ſpreek-woord geworden. hoewel ik het den Koning nog ſoo ſeer niet kan wijten / als eenen anderen ſchelm / dit my in deſen veel naa-deel heeft toegebragt / daar ik tot nog toe (God-dank) gelukkig ben dooy geraakt.

Maar hoe veele ongemakken ook / dat dit rouwe Land heeft / is 't nogtans van twee doodelijke plaagen verloſt / naamelijk van Regts-geleerde / en Geneeſ-Heeren / want alle Plept-ſaaken die hier dooy-vallen / en welke meeſt ſpruyten uyt Vrouwen te trouwen, of te verlaaten, ſpreeken de Regters terſtont uyt / en al haar ſiekten geneeſen ſy met vuur aan de Naavel te houden / uytgenoomen / dat ſy thans Avicenna meer beginnen te leeſen. Haaren hoogſten roem is Mahometh, dien ik ook ſelf geſien heb / ſoo 't geen hy van ſig ſelfs getuygt / maar vaſt gaat: alſoo hy ſegt / die mijn in den droom, of elders ſiet, beſchouwt mijn ſelf, want de Duyvel kan ſig in mijn gedaante niet her-ſchepen. Regts-geding der *Mahometaanen.*

't Was dan in December, dat ik droomde / dat ik hem uyt een honde-buyk ſag voort-koomen, en ſnel heen vliegen, ſoo dat ook het geruys van ſijn vleugels my wakker maakte: 't is nimmers niet te gelooven / dat ſulk een Propheet ſig ſelf bergrijpen ſou / of hy moeſt de waarheyd met een ſlinkſen treh bedekken / als dit dooy-beeld ſal uyt-wijſen: „ daar quam eens een oud wijf by hem draagen / of ſe ook in den Hemel ſou koomen, hy „ antwoorde al lacchende: daar koomen geen ou- Droom des Schrijvers.

1535. „ de Besjens in den Heme'; de Vrouw dit hoo-
„ rende quelde haar seer / en begon te weenen / al-
„ soo sy dien trek niet verstond / dat sy 'er jonk /
„ jeugdig en volmaakt in koomen moest.

Onbekommertheyd van de *Mahometaanen.*

De Mooren en Turken, zijn niet seer bekommert voor den morgen / gelijk in 't Euangelium geschreven is: wat haar ook over-komt / sy seggen altijd / God zy lof en dank, sonder vloecken / of sweeren / wesbalven ik ten hoogsten beklaag / dat een Volk / 't welk anders seer devoot en Gods-dienstig is / in valse Ketterijen versonken legt; ik soude niet hoog genoeg konnen ophaalen / nog bequaamelijk konnen beschrijven / hoe wonder / yverig en yverig dat sy voor haar Dwaelgeloof zijn.

Des Schrijvers beklag over dese vervoerde menschen.

Doen ik daar eerst gekoomen was / dagt het eenige van haar vreemd / en niet geloofelijk / dat ik om haar taal alleen te leeren / soo veel gevaaren / moeyten en kosten ondergaan soude.

Wat haare Heyligen van den Schrijver gevoelden.

Sommige van haare Heyligen, en Devotarissen, die na Mecca repsen / op seekeren tijd by den anderen eendragtelijk vergaadert zijnde / begonden in 't heymelijk van my te mompelen / vindende in haare boeken dusdanige voor-segging (Prophetye;) dat 'er uyt vreemde Landen een statig Man, groot en aansienlijk van gedaante, en ontsaghelijk van weesen koomen soude, om *Mahometh* te verderven, en die door heel *Barbaryen* soude reysen, en eyndelijk te *Marocco* sterven. Seeker Christen-Slaaf / daar sy geen vermoeden op hadden / hoorde dese overleggingen en raadslaagen / in 't huys van sijn Heer / daar dese heylige vergaadert waaren / en verteldе het aan sommige lieden / 't welk als het my ter ooren quam / kon ik my van lachen niet onthouden / hoe wel 't my ook seer bedroefde en smerte / dat dese arme menschen / door dien Aarts-bedrieger Mahometh, soo eleendig verlept zijn.

Dat hem ter ooren komt.

Gods-lasteringen van *Mahometh.*

Dit Heile-wigt ontkent / dat de Heere *Christus* gekruyst is; dat hy een Verlosser van 't vervallen Menschdom is; hy ontkend de Alder-heyligste Drie-eenheyd; en dit zijn de voor-

naam-

naamſte grond-veſten / van ons alder-dierbaarſt geloof. Hier in is dan al de ſwaarigheyd veſtaande / dat men haar dit upt het hooft praate: maar daar toe is geen kans of middel / of men moet het Arabiſch vaſt hebben. 1535.

Dog deſelve genaadige / en menſch-lievende God / en barmhertige Vader / die de gantſe Weereld / upt de Hel der Afgoderp / en diepe nagt van over-loof / en onweetenheyd gehaalt heeft / kan ſe ook upt de duyſternis van een ketterp wel verloſſen / 't welk ik bid en hoop / dat hem een-maal ſal gelieven. Wens des Schrijvers.

EYNDE.

REGISTER,

Der voornaame ſaaken vervat in de *Voyagie* van *Nicolaas Clenard*.

A.

Ardige vraagen en antwoord tuſſen *Clenard*, een Waardin en een Waard, 7, 8
Academie te *Salamanka* is de beſte van *Spanjen*, 8
Agting der *Turken* en *Mooren* voor den *Alcoran*, 10
Ajuyn (gebraaden) voor een lekker-beetje gegeeten, 8
Alcoran by den *Turken* en *Mooren* hoog geagt, 10
—— eenige ſtaaltjens van des ſelfs inhoud, 10, 11
—— nergens hooger, als te *Fez* geagt, 18
—— werd van de Kinderen van jongs op van buyten geleerd, ibid.
—— is hun rigt-ſnoer van alles, ibid.
Araphet een Berg, wat de *Mahometaanen* hier van beuſelen, 12
Arbeyden by de *Portugyſen* voor ſchande geagt, 2, 3
Ariba à Vela wat te ſeggen is, 14

B.

Bad-ſtooven binnen *Fez*, 17
Biſcaayen een ſlegte plaats voor vreemdelingen, 1
Bullonen een ſtrand-plaats by *Ceuta*, 15

C.

Ceuta de eerſte Stad in *Barbaryen*, 14
Chriſtenen moogen niet in de kerken der *Mooren* koomen, 19
Clenard, ſiet *Nicolaas Clenard*.
Coimbra de eerſte Hooge-ſchool van *Portugaal*, 8

D.

Drink-glas (1) in een Herberg, 2
Droom van *Clenard*, in welke hy *Mahometh* ſag, 19
Drukkery word niet te *Fez* gevonden, ibid.
Duur-koop teeren in *Portugaal*, 8

E.

Evora een Stad in *Portugaal*, heeft veele *Mooren*, 2
—— des ſelfs gewoontens aldaar beſchreeven, 3, 4
—— heeft gebrek des Somers aan water, 4

F.

Ferdinand verſorgt *Clenard* met leevens-middelen, 2
Fez, een Stad in *Africa* beſchreeven, 17, 18
Franciſcus Vittoria raad *Clenard*, om teegen *Mahometh* te ſchrijven, 10

G.

Gedagten van *Mahometh* over het *Paradijs*, 11
Geloof der *Mahometaanen*, 13
Gods-dienſt der *Mahometaanen* by die van *Fez* in hoog-agting, 14
Gods laſteringen van *Mahometh*, 20
Grootsheyd der *Portugyſen*, 3

H.

Hand moolens binnen *Fez*, 17

Haa-

Haaver werd in *Spanjen* niet gevonden, 5
Herberg by *Victoria* had niet meer als 1 Drink-glas, 2
—— in *Portugaal*, heeft geen Wijn, en naauwlijks waater, 4, 5
Hooz-moed der *Portugyſen*, als mede die der Slaaven, 3
Hooy werd niet gevonden in *Spanjen*, 5
Hutje voor een Herberg in *Portugaal* ſeer ſlegt, ibid.

K.

Kerken (400) binnen *Fez*, 17
Kettery van *Mahometh* over-al verſpreyt, 11
Klagten van *Clenard* over de ſlegte Herbergen in *Portugaal*, 6
Koning van *Fez* belooft aan *Clenard* alle hulp en by-ſtand, 17

L.

Luyheyd der *Portugyſen*, 2

M.

Mahometh op wat wijſe geſegt word, te konnen geſien werden, 19
Mahometaanen moeten eens van haar leeven in Bede-vaard naar *Mecca* gaan, 12

N.

Nicolaas Clenard Reyſt van *Leuven* na *Parijs*, en van daar in *Gaſconje*, 1
—— komt te *Burgos*, *Valladolid* en *Salamanka*, 2
—— huurd 3 Muyl-Eſels en reyſd van *Evora* na *Braga*, 4
—— komt aan een ſlegte Herberg, ibid.
—— heeft aldaar een ſlegt ontbaal, 5
—— vertrekt en komt wederom aan een ſlegte Herberg, 6
—— heeft een ſlegte ontmoeting met een Waardin, 7
—— raakt na lang praaten aan een Bed, 8
—— komt te *Coimbra*, *Braga* en *Caſtel-branco*, ibid.
—— komt by een Potte-bakker te *Sevilien*, van wien hy *Arabis* ſoekt te leeren, 9
—— trekt na *Granaada*, van daar na *Almeria*, ibid.
—— maakt een verdrag met den *Marquis* van *Granaada*, 10
—— word geraaden tegen *Mahometh* te ſchrijven, ibid.
—— vaart van *Gibraltar* naar *Ceuta*, 14
—— komt by *Bullonnen* ten Anker en gaat te voet na *Ceuta*, 15, 16
—— word gewaarſchouwt de *Jooden*, nog *Mooren* niet te vertrouwen, ibid.
—— word van de *Mooren* voor een *Arabiſen Oratcur* geagt, 17
—— komt te *Fez*, en vervoegt ſig by den Koning, ibid.
—— wat van hem by de *Mahometaanen* gemompelt wierd, 20

O.

Onbekommerthèyd der *Mahometaanen*, 20
Ongemak op de Zee tuſſen *Gibraltar* en *Ceuta*, 14

Om-

Ontmoetinge van *Clenard* met een Waard, 6
—— als mede met een Waardin, 7

P.

Paradijs hoe in den *Alcoran* uytgelegt, 11
Pelgrims gaan alle jaaren ten getalle van 600000 naar *Mecca*, 12
Pincianus heeft het *Arabis* van een Potte-bakker geleerd, 9
Poëten by de *Mooren* hoog geagt, 18
Portugys verhaald het ongemak van de Zee aan *Clenard*, 16
Portugyſen te *Evora*, willen niet voor knegt, of meyd dienen, 4
Potte-bakker is ſeer ervaaren in d'*Arabiſe* Taal, 9
—— weygerd *Clenard* d'*Arabiſe* Taal te leeren, ibid.
Pragt, waar mede de *Portugyſen* te *Evora* uyt-rijden, 3, 4
Prophetye by de *Mahometaanen* ontrent *Mahometh*, 20

R.

Regts-geding der *Mahometaanen*, 19
Reyſigers die driemaal te *Mecca* geweeſt zijn in hoog-agting by de *Turken* en *Mooren*, 13
Reys-luſt van *Clenard*, 1

S.

Salamanka een plaats van alles vol op, 2
—— heeft de beſte *Academie* van *Spanjen*, 8
't *Saamen-ſpraak* ſeer aardig tuſſen *Mahometh* en een Besje, 19, 20
Sin-ſpeeling van *Clenard* op den *Tagus*, 8
Slaap-plaatſen in *Portugaal* ſeer elendig, 5
Slaaven en Slaavinnen te *Evora* beſchreeven, 3
—— in *Portugaal* willen geen Ambagt leeren, ibid.
—— op wat manier hunne Heeren ten dienſt ſtaan, ibid. 4
Spreek-woord van *Vrankrijk* en *Spanjen*, 1, 2
Steenen (63) tot wat eynde van de *Pelgrims* van *Mecca* gebruykt, 12, 13
—— waar van daan dit ſijn oorſprong heeft, ibid.
Suna een boek, behelſende alle woorden en werken van *Mahometh*, 11

V.

Verdrag tuſſen *Clenard* en den *Marquis* van *Granaada*, 16
Vrankrijk gepreeſen, 1
Vrouwen te *Evora* willen niet te merkt gaan, maar wel by-ſlaapen, 3
—— meer in het *Paradijs*, als Mannen volgens den *Alcoran*, 11
Vrydag is de *Sabbath* der *Mooren*, 18

W.

Waard voor een buffel uytgemaakt, 6
—— aardige ontmoeting tuſſen deſe en *Clenard*, ibid.
Water te *Evora* van de Wijven op de markt te koop gebragt, 4

—— werd van groote Heeren ſonder ſchande aldaar gedronken, ibid.

Weegen ſeer ſlegt in *Portugaal*, 6
Wenſch van *Clenard* over de *Mahometaanen*, 21

EYNDE.

GEDENKWAARDIGE SCHEEPS-TOGTEN na RIO DE LA PLATA,

in 't Zuyderdeel van America, en verſcheydene andere voornaame Americaanſche Landſchappen, verrigt onder den Spaanſchen Admiraal

PEDRO DE MENDOSA,

Anno 1535, *en de volgende Jaren.*

Bevattende ongemeene Byſonderheden van Landen, Volkeren, en voorgekomene wonderlijke Gevallen.

Beſchreven door

ULRICH SCHMIDT

van Straubingen:

Die alles in eygener perſoon heeft bygewoond en waargenomen

Nu aldereerſt uyt 't Hoogduytſch vertaald.

Met ſchoone kopere Platen, en een volkomen Regiſter

TE LEYDEN,

By PIETER VANDER AA, Boekverkoper, 1706.

Met Privilegie.

(2)

GEDENKWAARDIGE SCHEEPS-TOGTEN

na en in

RIO DE LA PLATA,

in 't Zuyderdeel van AMERICA,

Beſchreven door

ULRICH SCHMIDT

van Straubingen.

IN Antwerpen begaf ik my Anno 1535 na Spaanje, en quam/ na verloop van veerthien dagen/ te Cadix aan/ gerekend op vier honderd Mijlen wegs. Voor de genoemde Stad ſag ik een Walvis/ lang 35 ſchreeden/ van welke men dertig Tonnen Spek bequam. Vertrek van Antwerpen na Cadix.

TE Cadix lagen veertthien groote Scheepen/ van alles wel voorſien/ en toegeruſt om te varen na Rio de la Plata. 't Getal der geene/ welke ſig t'ſcheep begaven/ beſtond in 2500 Spaanjaarden, 150 Hoogduytſchen, Nederlanders, en Saxen. Onſer aller Opper-hoofdman was Pedro de Mendoza. Benaming der Scheepen na Rio de la Plata.

EEN onder deeſe veertthien Scheepen behoorde de Heeren Sebaſtiaan Neidhart en Jacob Welſer, te Neurenberg; welke haren Factoor Henrik Paine afvaardigden na Rio de la Plata, met koopmanswaren. In dit Schip begaf ik my/ nevens andere/ ſoo Duytſchen als Nederlanders, ontrent 80 ſterk/ wel toegeruſt met noodig Geweer. Twee Duytſche eygenaars van een deſer Scheepen.

DIT ons Schip/ met de derthien andere/ onder den gemelden Opper-hoofdman voer af op S. Bartholomæi dag des genoemden Jaars van Sevilla, en quam aan de Spaanſche Stad S. Lucas, 20 Mij- Afvaart van Sevilla na S. Lucas.

GEDENKWAARDIGE SCHEEPS-TOGTEN

na en in

RIO DE LA PLATA,

in 't Zuyderdeel van AMERICA,

Beſchreven door

ULRICH SCHMIDT

van Straubingen.

In Antwerpen begaf ik my Anno 1535 na Spaanje, en quam/ na verloop van veerthien dagen / te Cadix aan / gerekend op vier honderd Mijlen wegs. Voor de genoemde Stad ſag ik een Walvis / lang 35 ſchreeden / van welke men dertig Tonnen Spek bequam. Vertrek van Antwerpen na Cadix.

Te Cadix lagen veerthien groote Scheepen / van alles wel voorſien / en toegeruſt om te varen na Rio de la Plata. 't Getal der geene / welke ſig t'ſcheep begaven / beſtond in 2500 Spaanjaarden, 150 Hoogduytſchen, Nederlanders, en Saxen. Onſer aller Opper-hoofdman was Pedro de Mendoza. Benaming der Scheepen na Rio de la Plata.

Een onder deeſe veerthien Scheepen behoorde de Heeren Sebaſtiaan Neidhart en Jacob Welſer, te Neurenberg; welke haren Factoor Henrik Paine afvaardigden na Rio de la Plata, met Koopmanswaren. In dit Schip begaf ik my / nevens andere / ſoo Duytſchen als Nederlanders, ontrent 80 ſterk / wel toegeruſt met noodig Geweer. Twee Duytſche eygenaars van een deſer Scheepen.

Dit ons Schip / met de derthien andere / onder den gemelden Opper-hoofdman voer af op S. Bartholomæi dag des genoemden Jaars van Sevilla, en quam aan de Spaanſche Stad S. Lucas, 20 Mij- Afvaart van Sevilla na S. Lucas.

len van Sevilla; daar wy moeſten blijven leggen / wegens d'onſtuymige Winden / tot op den 1 September.

't Eyland Palma, en andere.

Van hier afgevaren ſijnde / quamen wy by dzie Eylanden / digt by malkander gelegen / Teneriffa, Gomera, en Palma; ontrent 20 mijlen van S. Lucas. Behooren aan ſijne Keyſerlijke Majeſteyt (Carel de V.). Worden bewoond van enkele Spaanjaarden, met hare Vrouwen en Kinderen. Hier werd veel Suyker bereyd. Wy met ons Schip / nevens twee andere / quamen aan Palma; en lagen hier vier weken / om ons van Proviande te voorſien.

De Neef des Opper-Hoofdmans van de Vloot ſchaakt een Burgers Dochter van Palma,

Den Opper-hoofdman Pedro de Mendoza, die 8-of 9 mijlen wegs van ons lag / gaf bevel / ons gereed te maken tot afvaren. Sijnen Neef / Georg de Mendoza, die op ons Schip was / was verliefd gewoorden op een Burgers Dochter te Palma. Doe wy nu 's morgens ſouden afvaren / ging Georg 's nagts ten twaalf uyren met 12 ſijner Vertrouwlingen aan Land; nam de gedagte Dochter / met hare Dienſtmaagd / kleederen / geld / en kleynodien / met ſig / en bragt haar t'ſcheep; doch ſoo heymlijk / dat onſen Hoofdman / de gemelde Factoor, noch yemand anders / yets daar van wiſt / behalven dat den geenen / die op de Wagt ſtond / haar geſien had.

en brengt haar heymlijk in 't Schip.

Doe wy nu 's morgens afvoeren / en nauwlijks twee of dzie mijlen gevoorderd waren / ontſtond een hevige Stormwind / ſoo dat wy weer te rugge moeſten keeren na de Haven / uyt welke wy ons begeven hadden. 't Anker uytgewoorpen ſijnde / voer onſen Factoor Henrik Paine in een Boot na Land. Doe hy wou uyt treeden / ſtonden aan den Oever over de dertig wel gewapende Mannen / om hem gevangen te nemen; doch ter nauwer nood ontquam hy noch hare handen / door ſig te begeven in een ander Schipje / digt aan 't Land leggende. Terſtond wierd 't gantſche Eyland en de Stad Palma in Oproer gebragt / en uyt twee groote Stukken Canon op ons los gedonderd. Met d'eerſte ſchoot wierd getroffen onſe groote Aarden Pot / ſtaande agter

Gevaarlijken Oproer hier over ontſtaan.

op

op ons Schip / met een goed deel varsch Water; welke in-stukken vloog. De tweede verbrak d'agterste Mast. De derde maakte een groot gat midden in 't Schip / en doodde eenen der onse. De vierde misse.

Ter zijden van ons lag 't Schip van eenen anderen Hoofdman / die na Nova Hispania wou varen. Deesen was op 't Land met honderd en vijftig Mannen: en hy / deesen handel vernaamen hebbende / bemoeyde sig / om tusschen die van Palma en ons vreede te maken: welke hy ook uytwerkte; onder voorwaarde / datmen Georg Mendoza, nevens de Burgers Dochter en hare Dienstmaagd / in hare handen sou leveren. Des Reysgers Schip daar door vry beschadigd.

Ondertusschen quam de Gouverneur en Regter / nevens onsen Hoofdman (Factoor), en den gemelden anderen Kapitain, in ons Schip; om Mendoza en de Burgers Dochter gevangen te neemen. Doch hy seyde: datse sijn' echte Vrouw was; en sy voerde eben deselve taal. Daar op wierdense daadlijk t'samen getrouwd. De Vader toonde sig seer treurig: ons Schip was door d'ontfangene schooten qualijk gestelt. Georg-Mendoza en sijne Huysvrouw wierden aan Land gelaten / wijl onsen Hoofdman hem niet in 't Schip wou dulden. Alles door een Houwlijk gestilt; doch de Schaker moest aan Land blijven.

Hier na beredden wy ons weer ter afvaard / en zeylden na S. Jago, een Eyland en Stad / behoorende onder de Kroon Portugal, gelegen ontrent 300 mijlen van 't Eyland Palma. Hier bleven wy vijf dagen stil leggen; voorsiende ons Schip van Brood / Vleesch / Water / en andere Proviande. Hier was de gantsche Vloot / bestaande uyt veerthien Scheepen / by malkander; welke sig weer op Zee begaf. Twee maanden lang voeren wy gedurig voort; en quamen doe by een Eyland / waar in niet anders dan Vogelen gevonden wierden; welke sig met Stokken lieten doodslaan. Dooris 't gantsch volkloos. Bevat ontrent ses mijlen wegs. Legt van S. Jago (of S. Augo) 1500 mijlen. Hier bleven wy drie dagen leggen. Afvaart van Palma. S. Jago. Volkloos Eyland, vol Vogelen.

In deese Zee sijn vliegende / en andere wonder- Sonderlin-

ge ſoorten van Viſſchen.

lijke Viſſchen; Ook Balenen, of Walviſſchen; een ander ſlag heeft op den rugg' een Mes van Viſch-been / in 't Spaanſch geheeten Peſchespate. Wederom een andere ſoort voerd op den rugg' een Zaag / desgelijks van Viſch-been; van de Spaanjaarden genoemd Peſche de ſerra. Veelerlep andere Viſch-ſoorten ſijn'er / welker geſtalte en grootte ik voor dit maal niet beſchrijven kan.

Rio de Janeiro.

Van dit Eyland voeren wy na een ander / genoemd Rio Genero (Rio de Janeiro), ontrent 500 mijlen van daar / behoorende den Koning van Portugal. D'Indianen noemdmen Toppis. Hier lagen wy by de 14 dagen ſtil. Doe beval Pedro de Mendoza, Opper-hoofdman / vermits hy geduriglyk ſiekelijk en lam was / dat Hans Oſſorig (Juan d'Oſſera) in ſijne plaats ſou commanderen. Doch haaſt daar na wierd deeſen valſchlijk by Mendoza beſchuldigd / dat hy 't Volk tegens hem oproerig ſogt te maken; derhalven hy vier andere Kapitainen, Johannes Eyolas (d'Ayolas) Johan Zalazar, &c., beval / den gemelden Oſſera om 't leven te brengen; en openlijk hem te laten leggen / als een Verraader. Deed ook uytroepen / dat de geene / die ſig den gedoodden ſouden willen aannemen / even 't ſelve ſou weerbaren. Ondertuſſchen weet d'almagtige God / dat hem onregt is geſchied; want hy was een vroom / opregt / en dapper krijgsman.

Hans Oſſirig (Juan d'Oſſera) door den Admiraal Mendoza onſchuldig doen om 't leven brengen.

Rivier Paranau Waſſu.

Van Rio de Janeiro voeren wy voort na Rio de la Plata, en geraakten op een ſoete Rivier / genoemd Paranau Waſſu. Heeft de breedte van 24 mijlen. Legt van Rio de Janeiro 500 mijlen. Hier quamen wy by de Haven S. Gabriel; en lieten onſe Ankers vallen in de gemelde Rivier.

Haven S. Gabaal.

Hoog vermits de groote Scheepen een Muſquetſchoot wegs van Land moeſten blijven / ſoo ordonneerde den Admiraal Pedro Mendoza, darmen 't volk met de Boots aan Land ſou brengen.

Rio de la Plata.

Dus ſijn wy met de hulp des Almagtigen te Rio de la Plata aangekomen / Anno 1535. Hier vonden wy een Indiaanſch Vlek / en daar in ontrent 2000

't Vlek Ze-

Mansperſoonen. Noemden haar Zechurias. Hebben

ben niets anders t'eeten dan Viſch en Vleeſch. Op onſe aankoomſt verlietense haar Vlek / en verhoosen de vlugt / met Vrouwen en Kinderen; soo dat wy'er geen Menſch vonden. Sy gaan naakt en bloot; doch de Vrouwspersoonen hebben de Schaamte bedekt met een Cottoene doekjen / van de Navel af tot op de knie. churias. Inwooners.

Op bevel van den Admiraal de Mendoza begaven wy ons weer t'ſcheep / en voeren na d'andere zijde der Rivier Paranau Waſſu, hier niet vreeder dan 8 mijlen; en bouwden hier een Stad / geheeten Buenos Aires; in onſe taal soo veel als Goede Wind. Op onſe veerthien Scheepen hadden wy in Spaanje 72 Paarden ingenomen / soo Hengſten als Merryen; welke ter deeſer Plaatſ te Lande geſet wierden. Buenos Aires gebouwd.

Wy vonden hier een Vlek / bevolkt van een Indiaanſche Natie, genoemd Carendies (Cherandies), ſterk ontrent 3000 Mannen / met hare Vrouwen en Kinderen. Gaan naakt / gelijk de Zechurias, behalven de Vrouwspersoonen / welke van de Navel tot de knyen ſig dekken. Sy vragten ons Viſch en Vleeſch t'eeten. Sy hebben geen vaſte Woonplaatſ. Trekken door 't Land / gelijk wy ons de soo genoemde Heyens (Heydenen). Op hare Togten in de Sonnertijd gaanſe dikmaal over de dertig Mijlen wegs op droog Land / ſonder een druppel water ten dranк te vinden. 't Vlek der Cherandies; en aanmerklijkheyd ontrent deſelve.

Indienſe by geval een Hart / of ander wild Gedierte bekomen / soo drinkenſe der ſelver Bloed. Ook vindenſe een Wortel / genoemd Cardes, welkeſe voor den dorſt knauwen. Dit Bloeddrinken geſchied door gebrek van Water: anders ſoudenſe veelligt van dorſt moeten ſterven. Beeſtenbloed gedronken voor den dorſt.

Deeſe Cherandies vragten ons / wel veerthien dagen lang / hare Armoede / te weeten / vleeſch en viſch. Eens blevenſe maar eenen dag agter / ſonder ons van hare Spyjs meede te deelen. Terſtond ſond den Admiraal Mendoza eenen Overſten / ſynde eenen Regter / genoemd Johan Pabon, en twee Mannen met hem / na de Cherandies, ſig bevindende vier Mijlen van ons Leeger; om haar met geweld Van de Spaanjaarden beſprongen; en waarom Verweeren ſig dapper, en verdaan

een deel Spaanſche

't hare te benemen: doch wierden ſoodanig ontfangen / datſe / wel dapper afgeroſt / weer by ons quamen. Ons Opper-hoofd Mendoza, hier van door den Regter berigt geworden ſijnde / ſond ſonder uytſtel ſijnen eygenen Broeder Diego de Mendoza met 300 Soldaten en 30 wel toegeruſtede Paarden (ik ſelfs was onder dit getal) derwaarts / met bevel / dat wy al de gemelde Indiaanſche Cherandies ſouden doodſlaan / of gevangen meede voeren / en haar Vlek innemen.

daar onder ook den Broeder des Admiraals de Mendoſa.

Doe wy tot haar genaarderd waren / bevonden wy haar wel 4000 Mannen ſterk / vermits ſe hare vrienden t'haren bystand hadden geroepen. En doe wy haar wilden aangrijpen / ſtelden ſe ſig soodanig ter weer / dat wy dien dag genoeg met haar te doen hadden. Selfs ook ſneuvelde hier aan onſe zijde onſen Hoofdman Diego de Mendoza, nebens ſeven Eedele Lieden. In alles bleven van d'onſe te Paard en te voet over de twintig dood; van hare kant verlooren by de dryſend 't leven. Dus droegenſe ſig tegens ons ſoo dapper / dat wy 't / tot ons leedweſen / wel gewaar wierden.

Hare Wapenen.

Deeſe Cherandies, of Carendies, waren gewapend met Handboogen / en Tardes, van geſtalte als halve Pieken / voor aan voorſien / in plaats van een yſer / met een ſcharpe Oyerſteen. Dan nog hebbenſe ſteene Kogelen / en daar aan een lang Snoer / waar meede ſy ſeer wel weeten te treffen. Ook werpenſe deſelve een Paard (deſgelijks een Hart / of ander Dier) om de voeten; waar door 't genoodſaakt is te vallen. Door deeſe Kogelen wierden onſen Hoofdman Mendoza en de gedagte Eedele om 't leven gebragt; gelijk myn eygene oogen aanſchouwd hebben. De Voetkneghten ſneuvelden door de Tardes.

Sonderlinge Steene Kogelen.

't Vlek der Inwooner ingenomen;

Dus behielden wy wel de Seege / en namen 't Vlek der Cherandies in / doch konden niemand der Indianen gevangen bekomen; ook haddenſe / eerſe van ons aangegreepen wierden / hare Vrouwen en Kinderen weg geſonden. In haar Vlek vonden wy niets met allen / als alleenlijk eenig Peltwerk

van

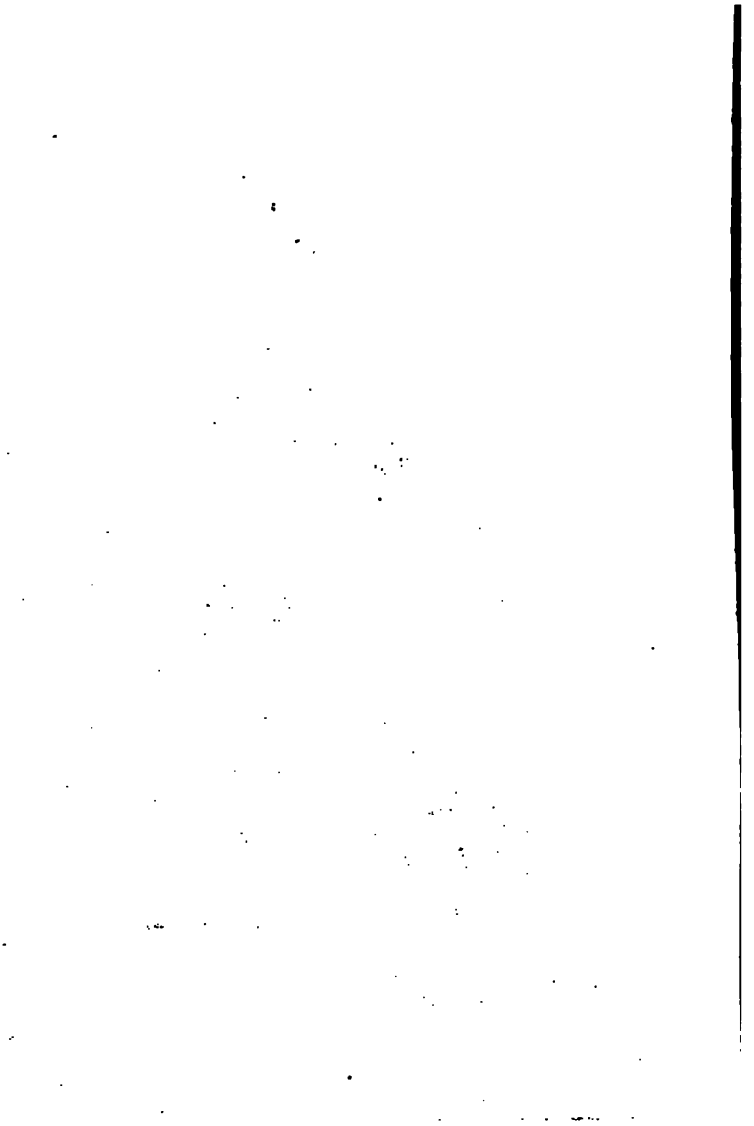

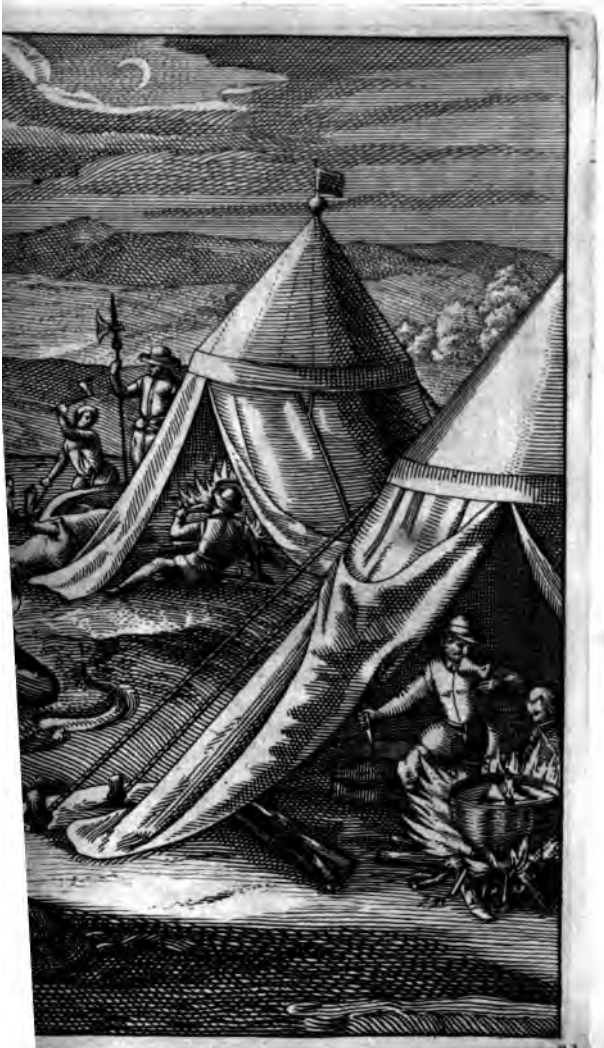

van Marders / of Otters. Ook veel Viſch / Viſchmeel / en Viſch-ſmout. Dzie dagen bleven wy hier; en begaven ons doe weer na ons Leeger / latende 100 Mannen van d'onſe in 't Vlek / om met der Indianen Netten te viſſchen tot onderhouding onſes volks / wijl de Wateren daar genoegſaam van Viſch voozſien ſijn. maar weynig daar in gevonden.

Ondertuſſchen gafmen elk perſoon niet meer dan ſes Lood Koozn-meel daaglijks; en om den derden dag een Viſch. Deeſe Viſſcherp duurde twee Maanden lang. Indien yemand anders een Vis won eeten / die moeſt vier mijlen wegs daar om gaan. Sobere portie van Spijs.

Doe wy weer in ons Leeger waren gekomen / deeldenen 't volk van malkander. Die bequaam waren tot den Oozlog / of den Arbeyd / wierden daar toe gebruykt. Men bouwde hier een Stad / met een Aarden Wal / ontrent een halve Spies hoog; en daar binnen een ſterk Huys booz ons Opper-hoofd. De Wal was dzie voeten bzeed; doch al watmen heeden bouwde / was 's mozgens weer ter neer gevallen. Want 't volk was magtloos; had niet t'eeten; leed d'upterſte armoede / en ſtierf van honger. Eyndlijk quam 't daar toe / dat de Paarden niet langer toe reyken mogten. D'ellende des hongerlijdens wierd ſoo groot / dat allerley Ongedierte gegeten wierd; noch Katten / nog Mupſen / nog Slangen meer voozhanden waren / om de Maag te ſtillen. 't Leer van Schoenen en andere dingen / wierd gegeeten. Nieuwe Stad gebouwd. Ellendige Hongerlijding. Onnatuerlijke dingen gegeeten.

't Gebeurde / dat dzie Spaanjaarden een Paard ſtaalen / en ſig heymlijk van desſelven vleeſch verſadigden. Doch als deeſe ſaak bekend wierd / en 't vermoeden op haar viel / ſoo nam men haar gevangen / en men pijnigde haar ſwaarlijk. Na gedane belijdenis wierdenſe ter Galg veroozdeeld / en alle dzie gehangen. Drie Spaanjaarden gehangen; en waarom.

De volgende nagt begaven dzie andere Spaanjaarden ſig na de Galg; hieuwen de gehangene de beenen af / en ſneeden ſtukken vleeſch uyt derſelver ligchaamen; welkeſe na huys bzoegen / om hare hongerige buyken daar meede te vullen. Drie andere verſadigen ſig van derſelver vleeſch.

Eenen eet ſijnen Broeder.

Eenen anderen Spaanjaard at ſijnen eygenen Broeder / die in de Stad Bueros Aires geſtorven was. Ellendige uytwerkſelen deſ hongers.

Schuyten toegeruſt om Eetwaren te gaan ſoeken.

Vermits nu onſen Opper-hoofdman Pedro de Mendoza ſag / dat hy ſijn volk hier niet langer kon onderhouden / ſoo beval hy / nevens d'andere Hoofdlieden / datmen met alle ſpoed ſou toeruſten vier kleyne Scheepjens / genoemd Parchkadienes, welke voort geroepd moeſten worden / en yeder veertig Mannen ſouden voeren; en dan noch drie andere kleyner / geheeten Boots.

Ten dien eynde uytgeſonden; doch te vergeefs; en de helft van 't volk op deeſe reys geſtorven.

Als nu deeſe alle ſeven verwaardigd waren / deed Pedro de Mendoza 't volk by een roepen / en ſond Georg Lauchſtein met drie honderd vijftig gewapende Mannen upt, om de Rivier Paranau opwaarts te voeren / en Indianen op te ſoeken / tot bekoming van Proviande. Doch als de Inwooners der Blekken ons gewaar wierden / ſtakenſe de ſelve in brand / vernielden al den voorraad door 't Vyer / en vlooden van daar weg. Grooter verdriet kondenſe ons niet aandoen; want hier door vonden wy niets met allen t'eeten; en van onſe Proviande kreegen wy peder niet meer dan anderhalf Once brood daaglijks. Ter dier oorſaak ſtierf de helft van ons volk op deeſe Reys door onlijdlijken honger. Derhalven moeſten wy wederom keeren na 't gemelde Blek / en ons Opperhooft: die van Georg Lauchſteyn begeerde te weeten / hoe 't op de Reys was toegegaan / en waarom hy / maar vijf Maanden uytgeweeſt ſijnde / ſoo weynig volk weer te rugg' brogt. De genoemde onſen Hoofdman gaf hem tot antwoord / dat 't volk door onuytſprekelijken honger was geſtorven; vermits d'Indianen al haren Voorraad van Eet-waren verbrand hadden / en weg gevlooden waren / gelijk alreeds hier boven gehoord is.

Langdurigheyd

van de hongers-nood.

Na deeſe weerkoomſt der uytgeſondene bleven wy noch een Maand lang by malkander in de Stad Buenos Aires, in ellendige armoede en nood / tot datmen de Scheepen ſou toegeruſt hebben.

Aanval der Indianen op

Ter deeſer tijd quamen d'Indianen met een ſeer groote Magt aan tegens ons en onſe Stad Buenos Aires,

Aires, meer dan 23000 in getale. Onder deſelve waren vier Natien / genoemd Cherandies, Zechuries, Zechues, en Tiembus. Deeſer aller meening was / ons al t'ſamen t'ontringen / en om 't leven te brengen. Doch den Almagtigen heeft noch 't grootſte deel van de onſe behouden / waar voor wy hem eeuwiglijk te danken hebben. Want van onſe zijde ſijn niet meer dan ontrent dertig Mannen gebleven / waar onder eenige Kapitainen en een Vaandrig. de Spaanjaarden in Baenos Aires;

Doeſe eerſt voor onſe Stad Buenos Aires quamen / om ons aan te taſten / liepen eenige aan ten Stormen. Andere ſchooten vyerige Pijlen van binnen op onſe Hupſen / welke met Stroo gedekt waren; waar door dan de gemelde onſe Stad tot de grond toe afbrandde / behalven 't Huys van ons Opperhoofd / 't welk een Dak van Tigchelen had. Hare Pijlen ſijn gemaakt van Ried / en deſelve ſteekenſe voor aan in brand. welke Stad tot de grond toe verbrand wierd.

Ook hebbenſe een ſeeker ſoort van Hout / waar van ſy deſgelijks Pijlen maken / welke aangeſtoken en uytgeſchooten ſijnde / niet gebluſcht konnen werden / maar alle met Stroo gedekte Hupſen in 't Vyer ſtellen. Brandpijlen.

Daarenboven verbrandden ſe noch vier onſer groote Scheepen / ontrent een half Mijl wegs van ons af in 't water leggende. Het daar op ſijnde volk / geen Geſchut hebbende / en vernemende den gewelligen Tumult der Indianen, was uyt de gedagte vier Scheepen gevlooden in die andere / welke niet verr' van haar af / en met Canon voorſien waren. Deeſe / den brand der vier Scheepen aanſchouwende / ſtelden ſig ter weer / en lieten haar Geſchut op d'Indianen los gaan; welke terſtond ſig van daar weg maakten / en de Chriſtenen voorts in ruſt lieten. Dit alles geſchiedde op S. Jans dag Anno 1535. D'Indianen verbranden nog twee Scheepen der Spaanjaarden.

Hier op moeſt al 't volk weer in de Scheepen gaan / en ons Opperhoofd Pedro de Mendoza gaf 't Commando over aan Johan Eyolas (Juan d'Ayolas) om in ſijne plaats over ons 't beſtier te hebben. Als nu deeſen den gantſchen hoop monſterde / bevond hy van de 2500 Mannen niet meer levendige Van 2500 Mannen niet meer overig dan 60.

overig te ſijn dan 560. D'andere waren de dood in de haken gevallen / ſoo dooꝛ ſiekte als dooꝛ honger.

Waar van 160 werden gelaten

Vervolgens liet ons nieuw Opperhoofd toeruſten agt kleyne Schеepjens (of Schupten) genoemd Parchkadienes, en Bodelles, of Boots / en nam doe van de 560 koppen 400 tot ſig; d'overige 160 liet hy tot bewaring der vier groote Schеepen; ſtellende tot haren Hoof dinan Johan Romero, dien hy verſoꝛgde van Proviande dooꝛ een jaar; ſulker wijs / dat yeder Soldaat op elken dag ſou konnen genieten agt lood Bꝛood / of Meel. Wou yemand meer eeten / ſoo moeſt hy 't gaan ſoeken.

tot bewaring der vier Scheepen.

D'Overige varen de Rivier op.

Dit dus geoꝛdonneert ſijnde / voer Ayolas met de 400 tot ſig genaamde in de Parchkadienes en Podellen (Schupten en Boots) de Rivier Paranau op / Pedro Mendoza ook onder deeſe ſijnde. Na twee Maanden quamen wy tot d'Indianen, genoemd Tyembus. Deeſe dꝛagen op beyde de zijden van den Neus een kleyn Starreken / gemaakt van witte en blauwe Steentjens. Sijn van een groote Lighaams-geſtalte / en gaan regt op haar lijf. Doch de Vꝛouwspersoonen ſijn ſeer wanſtaltig; jonge en oude in 't aangeſigt belrabt / en altijd bloedig. Dit volk eet niet anders dan vis en vleeſch. Genieten ook in haar gantſche leven geen andere Spijs. Men begroot 't getal deeſer Natie op 15000 Mannen / of noch meer.

Komen by de Tyembus, en derſelver geſtalte.

Als wy tot op vier Mijlen na by dit volk gekomen waren / namenſe ons waar / en voeren ons / met teekenen van Vꝛeede / te gemoet / in meer dan 400 Canoes, of lange Schupten / hebbende yeder ſeſthien Mannen in. Deeſe Canoes ſijn gemaakt elk uyt eenen Boom / ontrent 80 voeten lang / en 3 bꝛeed. Moeten met Riemen vooꝛtgeroeyd werden. De Riemen ſijn met yſer beſlagen.

Hare Canoes, of lange Schuyten.

Doe wy op 't Water by een gekomen waren / beſchonk onſen Hoof dinan Johan Ayolas den Opperſten der Indiaanſche Tyembus, Schera Wallu, een Hemd / een roode Muts / een Haak / en meer andere kleynigheden. Daar op voerde de gemelde Schera Wallu ons in ſijn Vlek / en gaf ons overvloedig

Hoeſe van den Overſten deeſer Natie ontfangen wierden,

vloedigh genoegh viſch en vleeſch t'eeten.

Indien onſe gedagte Togt noch thien dagen langer had geduurd / ſoo moeſten wp al t'ſamen van honger geſtorven hebben. Alreeds waren op deeſe Reys van de 400 Mannen 50 de dood ten deel geworden. Doch in deeſe nood quam de Heere onſe God ons genaadiglijk te hulp. en dus de dood door honger ontquamen.

In dit Vlek bleven wp vier jaren lang. Doch onſer aller Opper-hoofdman Pedro de Mendoza, die vol gebrekelijkheden was; noch handen noch voeten kon beweegen / en op deſen Togt veertig duyſend Ducaten aan gereed geld had verteert / wou hier niet langer bp ons vertoeven / maar voer met twee klepne Parchkadienes na Buenos Aires tot de vier groote Scheepen. Van deſelve nam hp twee der grootſte / nevens vijftig Mannen / en voer daar mede na Spaanje. Doch ontrent ter halver weg gekomen ſijnde / ſtierf hp ſeer ellendig. Ellendige dood van 't Opperhoofd Pedro de Mendoza, op ſijn reys na Spaanje.

Eer hp nog van ons vertrok / ordonneerde hp / bp Teſtament, dat indien hp onderweegen mogt komen t'overlijden / en de twee van hem mede genomen Scheepen in Spaanje aanquamen / dat dan twee andere Scheepen na Rio de la Plata ſouden afgevaardigd worden. Dit is ook getrouwlijk agtervolgd. Want ſoo haaſt de gedagte twee Scheepen in Spaanje waren aangeland / en de Keyſerlijke Raden hier van kennis gegeven wierd / hebben deſelve terſtond / in den Naam ſijner Keyſerlijke Majeſteyt / twee andere Scheepen / voorſien met volk / Provisande, en Koopmans Waren / na Rio de la Plata afgeſonden. TweeScheepen uyt Spaanje na Rio de la Plata geſonden.

Den Hoofdman deeſer Scheepen was Alvanzo (Alphonzo) Gabret. Hp bragt met ſig 200 Spaanjaarden, en levens-voorraad voor twee jaren. Anno 1539 quam hp te Buenos Aires aan (daar de twee andere Scheepen gebleven waren) met 160 Mannen. en daar aangekomen.

Als nu den gemelden Hoofdman Gabret na 't Eyland Tyembus gevaren / en bp onſen Hoofdman Juan d'Ayolas gekomen was / ſoo gavenſe terſtond orde aan een der Scheepen / weer na Spaanje te Monſtering des volks;

keeren /

heeren / om / volgens 't bevel van ſijne Keyſerlijke Majeſteyts Raden / haar berigt te geven / hoedanig het hier in 't Land geſteld was.

een deel by de Tyembus gebleven ;

Hier na hield onſen Opper-hoofdman Juan d'Ayolas raad met Alvanzo (Alphonſo) Gabret, en Martin Domingo d'Ayolas, nevens andere ſijner Hoofdlieden / in welken beſlooten wierd 't volk te monſteren. Men bevond ons / met de geene die nieuwlijks uyt Spaanje waren gekomen / t'ſamen 550 in getal. Hier van namenſe 400 Mannen tot ſig ; d'overige 150 lietenſe in Tyembus, vermits men niet Scheepen genoeg had / om haar in te laden. Over deeſe wierd ten Kapitain en Gouverneur geſteld Carel Doberim, vooz deeſen geweeſt ſijne Keyſerlijke Majeſteyts Kamer-knegt.

d'overige voeren

de Rivier Parana op.

Deeſe vier honderd Mannen voeren in agt Parchkadienes, of Scheepjens / de Rivier Paranau op / om te ſoeken een andere / genoemd Perabor, aan welke de Carios woonen. Bp deeſe bindmen Turkſch Kooꝛn / nevens de Woztel Mandeocha, en andere / als / Mandeoche Parpie, Mandeoche Mandapore, &c. De Mandcoche l'arpie heeft een ſmaak als de Caſtanien. Uyt de Mandapore maken d'Indianen haren Wijn. Deeſe Carios hebben tot ſpijs vleeſch en viſch. Hare Schapen ſijn ſoo groot / als bp ons de Mupl-Ezelen. Men vind hier ook wilde Varkens / Struyſſen / en ander wild Gedierte. Daarenboven ſeer veel Hoenderen / en Ganſen.

De Natie Carios.

Seer groote Schapen.

De Natie Curandas.

Dus trokken wp van de Haven Bon-Eſperance met de gemelde agt Scheepjens / en quamen den eerſten dag vier mijlen wegs tot de Natie Curanda. Deeſe onderhouden haar leven met vleeſch en viſch. Sijn ſterk over de 12000 Man / alle bequaam om ten Oozlogh te gebzuyken. Bp ſijn de Natie der Carios gelijk. Hebben / even als de Tyembus, Starretjens van Steentjens aan de zijden der Neus; ſijn ook regt en rad van Ligchaam : de Wijven deſgelijks leelijk ; jonge en oude in 't aangeſigt bekrabt / en altijd bloedig : op deſelve wijze bekleed als de Tyembus ; te weeten / van den Nabel tot de knie gedekt met een Cottoene doekje; anders naakt.

Geſtalte. Kleeding.

Deeſe

Deese Indianen hebben veele Pelteryen van Otters; ook veele Canoes. Sy gaven ons Vleesch / Vis / en Peltwerk: wy daar tegens vereerden haar Glasen-Paternosters, Spiegeltjes / Kammen / Messen / en Visch-angels. Twee dagen bleven wy by haar. Doe gavense ons twee Carios, hare gevangene geweest / om ons te dienen tot Wegwijsers / en Tolken. Dus trokken wy weer voort / tot een Natie, genoemd Gulgaisen, by de 40000 strijdbare Mannen sterk. Leven al mede van visch en vleesch. Hebben ook twee Starretjens aan de Neus. Leggen 30 mijlen wegs van de Curandas af. Hare Spraak is even gelijk die van de Curandas en Tyembus. Woonen in een Meir / lang 6, breed 4 mijlen / geleegen aan de linker-zijde der Paranau. Wy bleven vier dagen by haar. Sy deelden ons mede van hare leeftogt: waar tegens wy haar ook eenige vereeringen deeden van geringe waarde.

Peltwerk.

De Natie Gulgaisen.

Leef-togt.

Van hier voeren wy agt dagen voort / sonder eenig volk meer te vinden. Doe quamen wy by een Rivier / loopende binnenwaarts in 't Land. Hier sagen wy veele Menschen by malkander. Hebben niet anders t'eeten dan visch en een weynig vleesch. Deese Natie word genoemd Machkuerendas. Mogen ontrent 18000 weerbare Mannen sterk sijn. Men vind by haar veel Canoes. Sy ontfingen ons seer wel op hare manier / ons mededeelende van 't geense hadden. Woonen op d'andere zijde der Paranau, te weeten / op de regterhand. Hebben een andere Spraak / maar ook twee Starretjens aan de Neus. Sijn welgesteld van Ligchaam / doch de Vrouwen afschouwlijk / gelijk hier boven van die der andere Natien gesegd is. Woonen 67 mijlen van de Gulgaisen.

Machkuerendas, een Natie.

Als wy vier dagen by haar waren geweest / vonden wy buyten op 't Land een geweldige onguurgroote Slang / lang vijfentwintig voeten / en soo dik als een Man. De couleur was swart en geel gesprenkeld. Wy schooten dit Monster dood. D'Indianen verwonderden sigh niet weynigh over dit Schrikdier / wijlse nooyt een van sulk een grootte

Slang van vijf en twintig voeten lengte dood geschooten.

gesien.

geſien hadden. Getuygden ook / datſe haar groote ſchade had veroorſaakt. Want alsſe in 't Water gingen / om te baden / begaf de Slang ſig ook daar in; ſloeg haren Staart om eenen uyt de haren / en trok hem dus onder; daar na hem verſlindende; ſoo dat d'andere Indianen dikmaals niet wiſten / wat hem overkomen / of waar hy gebleven mogt ſijn. Ik ſelfs heb deeſe Slang voorbedagtlijk gemeten; hare lengte en dikte opgetekend.

Hoe hy de Menſchen verſlond.

Van d'Indianen gegeeten.

D'Indianen namen deeſe Slang na ſig / kooktenſe en braedenſe in hare Hutten / en aten ſe met goede ſmaak. Van hier trokken wy weer vier daagen de Rivier Paranau op / en quamen by de Natie Zchemias Salnaiſche. Deeſe ſijn korte en dikke Lieden: Hebben niet anders t'eeten dan Viſch en Honig. Al t'ſamen / Man en Vrouw / jong en oud / gaanſe naakt / gelijkſe op de Weereld ſijn gekomen. Niet een eenigen draad hebbenſe om haar Lighaam / tot bedekking harer Schaamte. Voeren Oorlog met de Machkuriendas. 't Vleeſch / 't welkſe nuttigen / is van Harten / wilde Swijnen / Struyſſen / en Konijnen / van geſtalte als de Katten / doch ſonder Staart. Deeſe Reys lepdden wy af in vier dagen. Wy bleven alleenlijk eene nagt by haar / wijlſe ſelfs niet t'eeten hadden. 't Is een Volk gelijk by ons de Struykroverſ. Woonen ontrent 20 mijlen van de Rivier / om van hare vyanden dies te minder overvallen te worden. Sijn ontrent 2000 Mannen ſterk. Waren vijf dagen voor ons by dit Water gekomen / om te viſſen / en de Machkuriendas te beoorlogen.

Zchemias Salnaiſche, een Natie, gaan gantſch naakt.

Mapennis, een Natie.

Van daar quamen wy by de Natie Mapennis, over de 10000 Mannen ſterk; woonen allerwegen in 't Land / 't welk by de 40 mijlen lang en breed is. Konnen in twee dagen tijds op 't Water of op 't Land al t'ſamen by een komen. Hebben meer Canoes als eenige der andere Natien, die wy tot noch toe geſien hadden. Yeder Canoe kan ontrent 20 perſoonen voeren. Dit volk ontfing ons op de Rivier Oorlogs wijs / met 500 Canoes; doch konden wegning op ons winnen; waar tegens wy veele der hare dood ſchooten. Hopt hadden ſe Mousquetten / of

Weeden van deſelve vyandlijk ontfangen; en wat ſig daar by

Vyer-

Wyerroers / of eenig Chriſten Menſch geſien. Maar doe wy by hare Hupſen quamen / konden wy geen voordeel op haar bekomen / vermits om haar Vlek een diep Water ging. Ondertuſſchen evenwel verbrandden en verwoeſteden wy 250 harer Canoes. Wy derfden echter ons niet verr' van onſe Scheepjens begeven / uyt vrees / datſe op d'eene of d'andere zijde deſelve mogten aanvallen. Keerden derhalven weer derwaarts. Hare Oorlogen voerenſe alleenlijk op 't Water. Van de voorgemelde Natie tot de Mapennis ſijn 95 mijlen wegs. toedroeg.

Van hier voeren wy agt dagen / en quamen tot de Stroom Parabor; welke wy op-voeren. Vonden daar veel volk / genoemd Cueremagbas, Hebben niet anders t'eeten dan Vleeſch / Viſch / en S. Jans-brood / waar van ſy ook Wyn bereyden. Deeſe Natie toonde ſig vriendlijk tegens ons / en gaven ons t'eeten van 't geenſe hadden. Mannen en Vrouwen ſijn wy lang. De Mannen hebben een graatje in den Neus / waar in ſy / tot cieraad / een Papegays-veertje dragen. De Vrouwsperſoonen tekenen haar aangeſigt met lange blauwe ſtreeken / welke ſtand houden ſoo lang als ſe leven. Hare Schaamte bedekkenſe van de Navel tot aan de knyen met een Cottoene Doekje. Deeſe woonen 40 mijlen van de Mapennis. Cueremagbas, een Natie. Geſtalte, en leelijkmooy.

Verders quamen wy by een andere Natie, 35 mijlen van de laatſtgemelde / geheeten Aygais. Hebben ook vleeſch en viſch. Sijn lang en wel geſtelt van Ligchaam; de Vrouwsperſoonen ſchoon / beſchilderd / aan de Schaamte gedekt. Doe wy by haar quamen / ſtelden ſe ſig te weer / en wilden tegens ons Oorlogen / om ons 't paſſeren te verhinderen. Doe wy dit vernamen / en geen ander middel uyt te vinden was / bevalen wy ons aan God / te gelijk ons in order ſtellende te Water en te Land: wogten tegens haar / en vragten'er veel om 't leven: waar tegens wy 15 der onſe verlooren. Deeſe Aygais ſijn de beſte Krygslieden te Water; doch niet te Lande. Voor 't Gevegt haddenſe hare Vrouwen en Kinderen weggeſonden; hare Spyſen en andere De Natie Aygais. Gevegt met deſelve.

dingen

dingen verborgen: soo dat wy niets met allen vonden. Hoe 't haar naderhand vergaan is / sal den Leeser hier na horen. Haar Vlek staat by een vlietend Water / genoemd Jepedi. Legt op d'andere zijde der Parabor. Ontspringd in de Gebergten van Peru. Tusschen de Wooningen der Cueremagbas en d'Aygais sijn 35 mijlen wegs.

Rivier Jepedi.

De Natie Carios.

Wy moesten dan deese Natie verlaten / en quamen by een andere / geheeten Carios, 50 mijlen van d'Aygais. De Heer onse God begunstigde ons / dat wy hier vonden Mais, of Turksche Weyt / en Mandeocha, Pataten, Mandeoche-Parpii, Mandeocha, Mande pore, Wacheku, &c. Ook Visch en Vleesch; Harten / wilde Swijnen / Struyssen / Indiaansche Schapen / Conijnen / Hoenderen / en Gansen. Daarenboven heeftmen hier boven maten veel Honig / daar d'Indianen Wijn van maktn. Seer veel Cottoen is in dit Land der Carios, 't welk by de 300 mijlen in sig bevat. Sijn korte en dikke Lieden. Konnen / boven andere / veel verdragen.

Vrugten.

Grootte van haar Land.

Lelijk Cieraad.

De Manspersoonen hebben in de lippen een kleyn gaatje / waar in sy geel Christal steken / in hare Spraak gesegt Parabor, twee spannen lang / en soo dik als een Ganse-schacht.

De Vaders verkoopen hare Dochters, de Mannen hare Wijven, en waar voor.

Mans en Vrouwspersoonen / jong en oud / gaan soo naakt / alsse geboren sijn. Onder deese Indianen verkoopt de Vader sijne Dogters / den Man sijn Wijf / wanneer hy geen welgevallen aan haar heeft. Ook verkoopt of verruyld de Broeder wel sijn Suster. De Prijs van een Vrouwspersoon is een Hembd / of een Brood-mes / of yet diergelijks van geringe waarde.

Eeten Menschen-vleesch, en andere sonderlingheden.

De gedagte Carios eeten ook Menschen-vleesch wanneerse 't bekomen konnen / te weeten / wanneerse Oorlog voeren / en eenige vyanden gevangen bekomen; Man of Vrouw / jong of oud. Dese mestense / gelijkmen by ons de Varkens doet; slagtense daar na / en eetense. Indien een Gevangen Vrouwspersoon jong en schoon is / soo behoud den geenen / die haar bekomen heeft / haar een jaar of langer. Indien hy haar moede word / of datse niet

leeft

leeft na ſijn welgevallen / ſoo ſlaat hy haar dood / en houd met haar vleeſch een groote Gaſterp. Oude perſoonen laten ſe arbeyden / tot dat ſe ſterven.

Deeſe Natie Carios doen verdere repſen dan eenige andere Natien in 't gantſche Land van Rio de la Plata. Sijn treflijke krijgslieden te Land. Hare Vlekken leggen op hoog Land aan de Rivier Parabor. Sijn goede Soldaten.

Hare Stad was geſterkt met Palliſſaden van hout. Ontrent vijfthien ſchreeden van de Stads-muur haddenſe gemaakt diepe Groeven / wel van 18 voeten diepte. Deeſe ſijn gedekt met Stroo / en dun Rijs; een weynig Aarde en Gras-ſooden daar over gedaan. Indien wy nu de Carios hadden willen na lopen / of hare Stad beſtormen / ſoo waren wy onvermijdlijk in deeſe Groeven gevallen: 't welk haar eyndlijk ſelfs te beurt viel. Hare ſonderlinge liſt, tot verſterking harer Stad Lambere.

Want als onſen Opper-hoofdman Juan d'Ayolas ook ons volk (behalven 60 Mannen / tot bewaring onſer Parchkadienes gelaten) in ordre had geſtelt / trokken wy op hare Stad / genoemd Lambere, aan. Sy verwagtèden ons / ſterk 40000, gewapend met Flits-boogen. Lieten ons weeten / dat wy weer na onſe Scheepen ſouden keeren / ſoo wildenſe ons voorſien van alle noodige Proviande; dies dat wy dan vreedſaam van daar weg ſouden varen. Indien niet / ſoo wildenſe onſe vyanden ſijn. Doch noch onſen Hoofdman noch wy waren genegen / om dit te doen / vermits dit Land / en de daar in ſijnde Leef-togt ons ſeer wel behaagde; inſonderheyd / wijl wy nu in vier jaren tijds niet eenen beet brood geproefd; ons enkelijk met vleeſch en viſch beholpen hadden. Wilden derhalven in dit Geweſt blijven. Aanbieding der Carios aan de Spaanjaarden verworpen: die op de Carios aantrekken.

Daar op ontfingen de Carios ons met 't afſchieten harer Boogen. Wy echter beantwoordeden haar niet met ons Geweer / maar lieten haar ten derdenmaal aanſeggen / ſy ſouden vreede houden / ſoo wilden wy hare vrienden ſijn; doch ſy lupſterden hier na niet / vermitsſe de kragt van ons Geſchut nog niet vernomen hadden. Doe wy nu na by haar waren gekomen / ſchooten wy onſe Peerroers los. Gevegt tuſſchen deeſe beyde.

Verwondering, en groote ſchrik der Carios over 't loſſen der Vyerroers.

Sy hoorden dit haar onbekend gelupd; ſagen veele der hare plotſelijk ter aarden vallen / ſonder Pijl of Kogel / dan alleen een gat in 't Ligchaam te ſien. Dit verwonderde en verſchrikte haar ſoodanig / datſe in aller haaſt hals over hoofd de vlugt namen; en over malkander heenen tuimelden als Honden. Dus yldenſe na hare Stad (of Vlek); doch onder deeſe verbaaſdheyd vielen ontrent 200 der Carios ſelfs in de van haar gemaakte Groeven.

Onderwerpen ſig de Spaanjaarden, nemen deſelve in, en verſorgen haar van onderhoud.

Dit verrigt ſijnde / rukten de Chriſtenen na derſelver Vlek / en greepen 't aan. Sy verweerden ſig drie dagen lang na alle vermoogen. Doch als ſy 't niet langer ſagen te houden; ook bekommerd waren voor hare Vrouwen en Kinderen / welkeſe noch by haar hadden / ſoo verſogtenſe genade / en levens-behouding; met belofte van in alles onſen will te ſullen doen. Ook bragtenſe onſen Hoofdman d'Ayolas ſes Vrouwsperſoonen / d'oudſte van agtthien jaren. Gaven hem ook ſes Harten / en ander Wildbraad. Baaden ons / dat wy by haar wilden blijven; en gaven yeder van ons twee Vrouwsperſoonen / om t'onſen dienſt te ſijn in 't waſſchen / koken / &c. Verſorgden ons deſgelijks van noodig onderhoud.

Deeſe Plaats genoemd Nueſtra Sennora d'Aſſumcion.

Dus was dan de vreede tuſſchen ons en onſe vyanden de Carios gemaakt. Hier na moeſtenſe ons een groot Huys bouwen van Steen / Aarde / en Hout / op dat wy / in geval ſy oproerig mogten werden / een Vaſtigheyd hadden / waar in wy ons verdeedigen konden. De Verovering deeſer Plaats geſchiedde op den dag van onſer Lieve Vrouwen Hemelvaart, Anno 1539; werd derhalven noch heden genoemd Nueſtra Sennora de Aſſumcion.

Verlies der Spaanjaarden.

In deeſen Schermutſel waren aan onſe zijde geſneuveld 16 Mannen. Wy bleven hier twee maanden lang. Van d'Aygais tot deeſe Carios ſijn 30 mijlen: en van 't Eyland Bona Speranſa, daar de Tyembus woonen / 355 mijlen wegs. Wy maakten een Verdrag met de Carios, waar by ſy beloof den / ons in den voorgenomen Oorlog tegens d'Aygais te ſullen bystaan met 8000 der hare.

Voorgenomen Oorlog tegens

Doe dit nu by onſen Opper-hoofdman dus beſlooten

slooten was / nam hy tot sig 300 Spaanjaarden, en de gemelde 8000 Carios. Voer de Rivier af waarts / en trok vervolgens de 30 mijlen / welke tusschen d'Aygais en Carios waren / te Land. Van d'Aygais, en hoedanig sy ons tracteerden / hebben wy hier boven gehandeld.

d'Aygais, met hulp der Carios.

Wy vonden haar aan hare vorige Plaats / daar wy haar gelaten hadden / en overvielen haar onverwagt in hare Huysen 's morgens vroeg / terwijlse nog sliepen / tusschen 3 en 4 uyren; waar toe de Carios onse Bespieders geweest waren. Doe sloegen wy al de Menschen / jong en oud / dood. Want der Carios gewoonte is / alsse in den Oorlog overwinners blijven / alles om 't leven te brengen / sonder eenige ontferming.

Welke al t'samen dood geslagen worden;

Voorts namen wy 500 harer Canoes, verbrandden al de Vlekken / welke ons voorquamen / en deeden seer groote schade. Vier maanden daar na vertoonden sig een deel der Aygais, welke verr' af / en niet in den Schermutsel geweest waren / versoekende genade; welke onsen Oversten haar moest vergunnen / volgens 't bevel van sijne Keyserlijke Majesteyt / datmen al d'Indianen tot drie malen toe sou pardonneeren; maar dan weer vreede-breukig werdende / soudense voor al haar leven Slaven sijn. Hier na bleven wy nog ses maanden lang in de Stad / nu geheeten Nuestra Sennora d'Assumcion.

met verbranding harer Vlekken.

Onsen Hoofdman Juan d'Ayolas vraagde de Carios na sekere Natie / geheeten Peijembas; waar op hy tot antwoord kreeg / datse honderd mijlen wegs van Assumcion woonden / de Rivier Parabor (somtijds gespeld Paraboe) opwaarts vaarende. Wyders vraagde hy / of de Peijembas ook van Proviande voorsien waren; waar van sy sig onderhielden; wat het voor een volk was? &c. Hier op gavense tot berigt / dat al haren Voorraad van Spijs bestond in vleesch en visch / nevens Algorobo, of S. Jansbrood; waar van sy Meel maken / om te eeten tot hare visch. Ook bereydense daar van een Wijn / soo soet als in Duytschland en anderwegen de Meede.

Berigt van de Natie Peijembas, 100 mijlen van de Carios;

Onsen Oversten Juan d'Ayolas dit berigt ontfan-

derwaarts

den Spaanſchen Overſten Juan d'Ayolas

gen hebbende / beval de Carios, datſe vijf Scheepen ſouden bevragten met Turkſch Kooren en andere Proviande, welke dit Land kon uptleveren. Sulks moeſt binnen twee maanden in 't werk geſtelt ſijn. Ondertuſſchen ſou hy ſig met de ſijne tot den Togt toeruſten / om eerſt na de Peijembas, vervolgens na de Natie Karchkaraizo te trekken.

ſig wou begeven.

De Carios toonden ſig bereydwillig en gehoorſaam tot de beveelen des Hoofdmans; die ook de Schiplieden beval / alles gereed te maken tot de volbrenging deeſer Reys.

Afvaart van Nueſtra Sennora d'Aſſumcion.

Alles vervaardigd / en de Scheepen geproviandeerd ſijnde / deed den Overſten 't volk by een roepen / en nam uyt de 400 Mannen 300 wel toegeruſtede; d'andere 100 liet hy in de gemelde Stad Vardalleſſe, of Nueſtra Sennora d'Aſſumcion, waar in de Carios woonden. Dus voer hy de Rivier opwaarts / en wy met hem. Wy vonden op elke vijf mijlen wegs een Vlek van de Carios, woonende aan de Rivier Parabor (Paraboe), welke ons de noodige Proviande van Vleeſch / Viſch / Hoenderen / Ganſen / Indiaanſche Schapen / en Struyſſen toebragten. Doe wy nu eyndelijk quamen by 't Vlek der Carios, genoemd Weybing, 80 mijlen van Nueſtra Sennora d'Aſſumcion, namen wy van haar Proviande in / nevens andere ons noodige dingen.

Komen by de Natie Peijembas.

Van hier naarderden wy een Berg / genoemd S. Fernando, daar wy de voorgedagte Peijembas vonden / ontrent 12 mijlen wegs van Weybing. Sy quamen ons vreedſaam te gemoet / en ontfingen ons vriendlijk / doch met een valſch Hert; lepdden ons in hare Hupſen; gaven ons Viſch / Vleeſch / en S. Jans brood, anders ook geſegt Bokshoorntjens. Dus bleven wy nog 7 dagen by deeſe Peijembas.

Der ſelver berigt van een andere Natie, genoemd Karchkaraizo.

Onſen Hoofdman deed haren Overſten vragen / of hy ook kennis had van de Natie, geheeten Karchkaraizo. Kreeg tot antwoord / datſe geen eygentlijk berigt van haar konden geven: alleenlijk haddenſe wel gehoord / datſe verr' van haar diep in 't Land woonden; datſe ook veel Goud en Silver had-

hadden; doch ſy (de Peijembas) hadden nog noopt pemand van haar geſien. Ook ſeydenſe ons / dat deeſe Natie blanke Lieden waren / gelijk de Chriſtenen: veel Proviſie hadden van Mais, of Turkſch Koorn / Mandeocha, Manduis, Pataten. Mandeocha Parpii, Mandeocha de Mandepore, en meer andere Wortelen: vleeſch van Indiaanſche Schapen / van Amne, &c. Welk laatſtgenoemde Dier byna een Ezel gelijk is / doch heeft voeten als een Koe / en een ſeer groove Hupd. Dan nog Harten / Conijnen / Ganſen en Hoenderen in meenigten. Doch niemand der Peijembas had dit geſien / maar alleg alleen van hooren ſeggen. Wy hebben ervaren hoe 't hier geſteld was.

Derwaarts den Spaanſchen Opper-hoofdman beſloot te willen trekken; latende 50 Mannen by de Peijembas.

Hier op begeerde onſen Hoofdman / dat hem eenige Peijembas ſouden toegevoegd worden / om met hem te gaan na 't Land der gemelde Natie. Hier toe warenſe gewillig / en terſtond oydonneerde haaren Overſten drie honderd Indianen, die meede trekken / de ſpijs en andere noodwendigheden dragen ſouden. Onſen Hoofdman beval haar / ſig gereed te houden / vermits hy na vier dagen den Togt wou aanvangen. Liet van ſijne vijf Vaartuygen drie verbreken. Op de twee overige ſtelde hy vijftig onſer Chriſtenen, om deſelve in ſijn afweeſen vijf maanden lang daar te bewaren. En indien 't gebeurde / dat hy ter beſtemder tijd niet weer quam / ſoo ſouden wy met de twee Scheepen voort varen na de Stad Nueſtra Sennora d'Aſſumcion. Wy bleven dan niet alleen vijf / maar ſes maanden lang by de Peijembas. Ondertuſſchen vernamen wy niets met allen van onſen Hoofdman Juan d'Ayolas. Vermits wy ook geen Proviande meer hadden / moeſten wy met onſen beſtemden Hoofdman Martino Domingo d'Ayolas weer na de Stad Nueſtra Sennora d'Aſſumcion vertrekken.

Verhaal, hoe 't

Hoe 't Juan Ayolas, onſen Opper-hoofdman geweeſt / gegaan is / ſullen wy nu verhalen.

met den Opper-hoofdman

Doe hy van de Peijembas was vertrokken / quam hy voor eerſt tot een Natie, geheeten Naperis, vrienden van de Peijembas; hebben niet anders dan viſch

ging. Naperis. en vleesch tot hare spijs. Sijn meenigvuldig in getal. Van deese Naperis nam Juan d'Ayolas eenige tot sig / om hem te dienen tot Wegwijsers.

Peyssennas. Wilde Natien. Met groote moeyte en veel armoede / ook met veel tegenstand trokkense door de Landen van veelerlep Natien; op welke steyls byna de helft der Christenen sijn gestorven. Doe hy nu gekomen was tot de Natie, geheeten Payssennas, kon hy niet verder voort geraken / maar moest met sijn hem nog overgebleven volk (behalven die sieke Spaanjaarden, welke hy by de Payssennas liet) weer te rugg' trekken.

Moet weer te rugg' keeren, na de Naperis. Dus quam hy / voor sijn persoon gesond / weer tot de Naperis, daar hy bleef tot op den derden dag / wijl de by hem sijnde seer moede en swak waren. Daarenboven haddense geen Ammunitie, of voorraad van Krupd en Lood meer. Om dier oorsaak namen de Naperii met de Peijembas een beslupt / en verbonden sig met malkander / datse den Opper-Hoofdman Juan d'Ayolas, nevens al de sijne / souden om 't leven brengen; welken aanslag sy ook haast daar na in 't werk stelden.

Word met al de sijne van de Naperii jammerlijk vermoord. Want als nu d'Ayolas met sijne Christenen sig van de Naperiis na de Peijembas wou begeven / en ontrent ter halver weg was gekomen / soo wierdense / nergens voor bekommerd sijnde / van beyde deese Natien / volgens haar genomen beslupt / in een Bosch / door 't welk de Christenen hadden voorgenomen te trekken / met een groot getier / onverwagt / als van woedende Honden aangeballen met een groot geweld; en al t'samen / te gelijk met Juan d'Ayolas, haren Hoofdman / dood geslagen. Op een erbarmlijke wijs; soo dat niet een eenige 't leven daar van bragt.

Op wat voor een wijs de vijftig overgeblevene Christenen, Terwijl wy (de vijftig Mannen / welke Juan d'Ayolas by de Peijembas had gelaten / doch van daar verrepst waren) in de Stad Nuestra Sennora d'Assumcion de komst van onsen Opper-hoofdman verwagteden / wierden wy berigt van eenen Indiaan, de Slaaf van d'Ayolas, van de Peyssennas mee gevoerd / en die / weegens sijne sprzaak / de dood was ont-

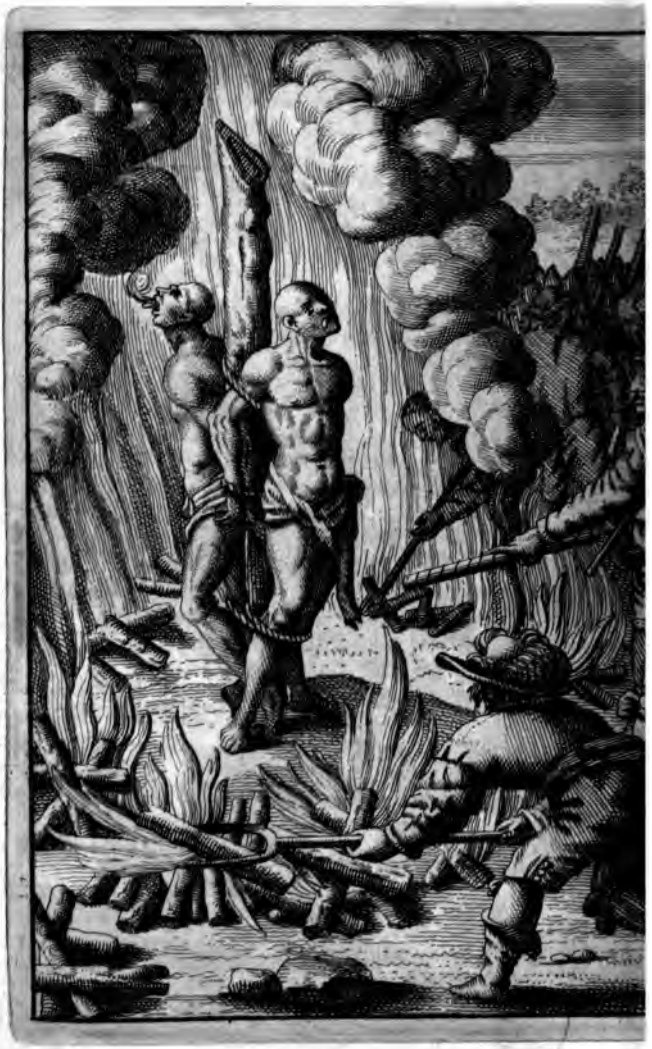

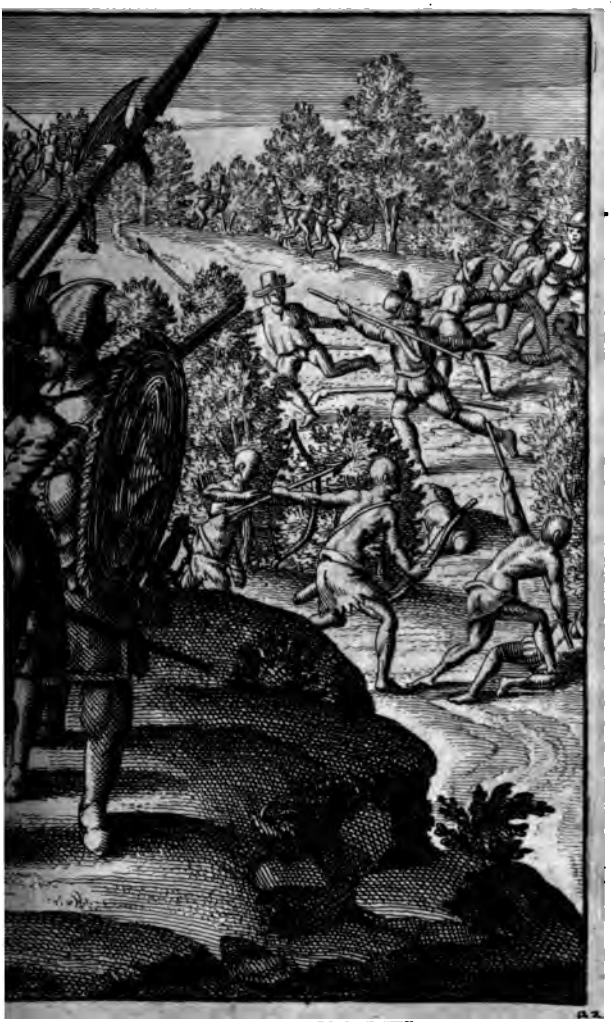

ontkomen / hoe 't met den Hoofdman en al ſijn volk was afgeloopen. Of hy nu wel alles / van 't begin af tot 't eynd toe / ſeer omſtandig verhaalde / ſoo konden wy hem egter geen volkomen geloof geven.

Doe wy nu een jaar lang in de genoemde Stad Aſſumcion hadden vertoefd / ſonder eenige verdere ſeekere tijding / boven 't berigt van den Indiaan, dien wy geen geloof gaven / wierd ook van de Carios onſen Hoofdman Martino Domingo d'Ayolas aangeſegd / hoe'er een gerugt liep / dat Juan d'Ayolas met al ſijne Chriſtenen van de Peijembas om 't leven gebragt was. Noch al wilden wy dit niet voor waarheyd aanneemen / ten ware dan / dat wy eenen der Peijembas de ſaak hoorden beveſtigen. na de Stad Aſſumcion vertrokken,

't Liep twee maanden aan / eer wy eenige derſelve konden magtig werden. Doe quamen de Carios aan met twee van die Natie, welkeſe gevangen bekomen hadden; en bragtenſe voor Martino Domingo d'Ayolas; die haar ſeer ſcharp afvraagde / ofſe de Chriſtenen hadden doodgeſlagen? Sy ontkenden deeſe daad ſeer ſterk; ſeyden daar tegens / dat den Opper-hoofdman Juan d'Ayolas met ſijn volk noch in haar Land ſig onthield. kennis van deeſe Moordery bequamen.

Daar op bragt den Hoofdman Martino d'Ayolas hy den Regter en Provooſt te weeg / datmen de twee gevangene Peijembas ſou pijnigen / om deeſer wijs haar de waarheyd te doen bekennen. 't Wierd gedaan; en ſy / de tormenten niet uytſtaan konnende / beleeden / waaragtig te ſijn / datſe den Hoofdman / t'ſamen met al de Chriſtenen, hadden neergemaakt. Daar op liet Martino d'Ayolas beyde deeſe Indianen aan een Boom binden; taamlijk verr' van daar een groot Vyer maken / en dus haar langſaam verbranden. Twee gevangene Peijembas levendig verbrand.

Ondertuſſchen dagt ons Chriſtenen, al t'ſamen goed / den meergemelden Martino d'Ayola tot onſen Hoofdman aan te neemen / ter tijd toe dat ſijne Keyſerlijke Majeſteyt andere beſtelling hier ontrent gedaan ſou hebben. Onſe genegenthejd t'ſijnwaarts ſproot daar upt / dat hy ſig tegens 't Krijgsvolk ſeer wel gedragen had. Martino d'Ayolas nu Opperhoofdman.

Sijnen voorgenomenen Togt.

Hier op ordonneerde ons nieuw Opper-hoofd / datmen vier Parchkadienes, of kleyne Scheepjens / ſou toeruſten. Van 't krijgsvolk nam hy 150 Mannen; d'overige liet hy in de Stad Nueſtra Sennora d'Aſſumcion; en gaf ons te kennen / dat hy 't ander Volk / by de Tyembus gelaten / nevens de 160 Spaanjaarden, in Buenos Aires gebleven by de twee groote Scheepen / by een brengen wou in de Stad Aſſumcion. Daar op trok hy in de Parchkadienes afwaarts op de Rivieren Paraboe en Paranau, of Parana.

Grouwlijk Moordbedrijf der Spaanſche by de Tyembus, hare weldoeners.

Eer wy nog by de Tyembus waren gekomen / hadden de Chriſtenen, welke ons daar verwagtten / te weeten / den Hoofdman Franciſcus Rius, Johan Paban, een Prieſter / Johan Ernandus, Secretarius, als ondergeſtelde (geſubſtitueerde) Gouverneurs der Chriſtenen, onder malkander beſlooten / datſe den Indiaanſchen Overſten der Tyembus, en andere Indianen, wilden om 't leven brengen; gelijkſe dan ook deeſe grouweldaad uytvoerden tegens de geene / welke haar ſulk een lange tijd allerley weldaden hadden betoond / vriendlijk hadden ontfangen / en onderhouden. Dit was geſchied eer wy met Martino Domingo d'Ayolas daar aanquamen.

Verbaaſdheyd des nieuwen daar aankomenden Opperhoofds hier over.

Doe nu ons Opperhoofd met ons in de Stad Nueſtra Sennora d'Aſſumcion verſcheen by de gemelde Tyembus en Chriſtenen, verſchrikte hy hevig over de gepleegde Moord / en dat de Tyembus ter dier oorſaak geblooden waren. Ondertuſſchen was de ſaak niet te herdoen. In Corporis Chriſti deed hy Ammunitie en Proviande brengen. Sond ook een Hoofdman / genoemd Anthony Mendoza, met twintig der onſe derwaarts; verbiedende op lijf en levens-ſtraf / d'Indianen op eenigerley wijs te vertrouwen; daar tegens gebiedende / by dag en nagt goede wagt te houden. Indien 't mogt gebeuren / datſe quamen / om hem (Mendoza) Vreede en Vriendſchap aan te bieden / ſoo ſou hy wel vriendlijk met haar handelen / en alle goede genegenthepd betoonen; dog ondertuſſchen ſig blijtig voor haar hoeden / en wel toeſien / dat de Chriſtenen geen ſchade mogt toegevoegd werden.

Hier

Hier na nam d'Ayolas de drie perſoonen / als Autheurs en Verooꝛſakers deeſer Mooꝛd / namentlijk / Franciſcus Rius (Ruys), de Prieſter Jan Paban, en de Secretarius Ernando, met hem upt de Stad: en alsſe nu gereed waren / om van ons weg te varen / quam Zeiche Lyemy, een Overſten der Tyembus, als een vꝛiend der Chriſtenen, bꝛ haar / ſeggende tot d'Ayolas, als upt een welmeenend / doch valſch en bedꝛieglijk hert / dat hꝛ al de Chriſtenen met hem upt de Stad ſou voeren; want 't gantſche Land was met alle magt op de been om haar dood te ſlaan of weg te dꝛijven. Ondertuſſchen was hꝛ / Zeiche, ſoo hꝛ vooꝛ gaf / genoodſaakt / wegens ſijne Vꝛouw / Kinderen en Vꝛienden / bꝛ haar te blijven / vermitsſe anders in 't upterſte gevaar ſouden ſtaan. Aanmerklijk gevolg op deeſen ſnooden handel.

Onſen Opper-hoofdman Martinus d'Ayolas gaf hem tot antwooꝛd: Hꝛ ſou haaſt weer in de Stad komen. Sijn volk was ſterk genoeg tegens d'Indianen. Hꝛ / Zeiche, ſou met Vꝛouw / Kinderen / en Vꝛienden overgaan tot de Chriſtenen; of ook met al ſijn onder ſig hebbende volk. Waar op hꝛ ſeyde ſulks te willen doen. Vertraderlijken Schijnvriend.

Ondertuſſchen voer d'Ayolas de Rivier af waarts / en liet ons alleen daar. Ontrent agt dagen daar na ſond de gemelde Indiaan Zeiche Lyemy tot ons eenen ſijner Vꝛoederen / genoemd Suelaba, verraderlijk begeerende van onſen Hoofdman Antonio Mendoza, dat hꝛ hem ſou toevoegen ſes Chriſtenen, vooꝛſien met Hperroers en andere Wapenen; ſoo won hꝛ ſijn gantſche Huysgeſin en Vꝛienden / onder hare begeleyding / bꝛ ons bꝛengen / en vooꝛtaan bꝛ ons woonen. Voegde daar bꝛ / dat hꝛ vooꝛ de Tyembus vꝛeeſde / en ſig niet ſeeker onder haar bevond; ook ſonder Convoy tot de Chriſtenen niet kon komen. Beloofde daarenboven / ons van Proviande en alle andere behoeften te ſullen verſoꝛgen. Vertrek van Martinus d'Ayolas met d'Autheurs der Mooꝛd uyt de Stad Aſſumcion.

Daar op ſtond onſen Hoofdman hem niet alleen de ſes begeerde gewapende Chriſtenen toe / maar gaf hem vijftig wel-toegeruſte Spaanjaarden, tot dieꝛs te meer verſekering; doch beval haar te gelijk / wel toe te ſien / datſe van d'Indianen geen ſchade quamen te lijden. Vijftig uytgeſondene Spaanjaarden

door de list des valſchen Vriends

Van ons/Chriſtenen, tot deeſe Tyembus was niet boven een halve Mijl wegs. Doe onſe vijftig Mannen by hare Hutten waren gekomen / ſoo traden deſelve tot haar / en gaven een kus / gelijk de Verrader Judas den Heere Chriſtus deed; brachten haar ook vleeſch en viſch t'eeten.

al t'ſamen om 't leven gebragt.

Terwijlſe de Chriſtenen dus onthaalden / vielen de valſche vrienden / nevens andere Tyembus, welke in de Hutten / en ook op 't Veld verborgen lagen/ plotſlijk op de Spaanſche aan / en zeegenden haar de Maaltijd ſoodanig / dat niet een eenigen der ſelve levendig van daar quam / behalven alleen een Jongen / genoemd Calderon.

D'andere in haar Vlek van deſelve belegerd.

Terſtond daar na vielen de Tyembus, by de thien duyſend ſterk / of veelligt noch meer / op ons Vlek aan; belegerden ons / en meenden ons te verneeſteren; doch de Heere bewaarde ons / onaangeſien ſy veertthien dagen lang voor ons Vlek lagen / dag en nagt 't ſelve met alle geweld beſtormende. Ditmaal hadden een deel der Tyembus lange Spieſſen / welkeſe van de Chriſtenen hadden bekomen; en daar meede na ons ſtaken.

Den Hoofdman Mendoza van haar doorſtooken.

't Gebeurde op ſekeren nagt / in 't laatſte der Belegering / dat d'Indianen met alle magt Stormliepen / en onſe Hupſen verbrandden. Ondertuſſchen liep onſen Hoofdman Antony de Mendoza met een Slagwaard na d'eene Poort / daar ſig eenige der Indianen verborgen hielden, ſoo datmen haar niet gewaar kon werden. Deeſe ſtaken met hare Spieſſen hem ſoodanig in 't Ligchaam / dat hy dood te neer viel / ſonder een woord te ſpreeken.

Moeten echter opbreken.

Maar vermits d'Indianen ſig hier niet langer konden onthouden / wijlſe niet meer t'eeten hadden / ſoo moeſtenſe haar Leger opbreelen / en van daar weg trekken.

De Chriſtenen bekomen Leeftogt,

Hier na quamen tot ons twee Scheepjens / genoemd Bregantins, van Buenos Aires, herwaarts geſonden van onſen Hoofdman Martinus Domingo d'Ayolas, en bevragt met Proviande, op dat wy ons

en begeven ſig na

mogten onderhouden tot op ſijn aankoomſt. Hier over waren wy ſeer verblijd: daar tegens d'aange-

ko-

komene ongemeen broevig / wegens d'om 't leven brengen van soo veele Christenen. Nu vonden wy al t'samen goed / niet langer in Corporis Christi by de Tyembus te blijven / maar voeren geluklijk 't Water af waarts / en quamen dus te Buenos Aires by onsen Hoofdman d'Ayolas; die niet weynig verschrikte over 't verlies soo veeler Spaanjaarden. Wist ook niet / wat hy met ons sou aanvangen. Hadden daarenboven geen Proviande meer. Buenos Aires.

Als wy nu vijf dagen te Buenos Aires waren geweest / quam daar upt Spaanje aan eene der Scheepen welke men Caravellen noemd; ons berigtende / dat te S. Catharina een Schip upt Spaanje was aangekomen / overbrengende 200 Mannen / onder den Kapitain Albernunzo Gabret (Alvaro Nunnez). Als onsen Hoofdman d'Ayolas deese nieuwe tijding had gehoord / deed hy van de twee Scheepen 't eene (een Galioen) toerusten / en sond het na S. Catharina, gelegen in Brazil; daar op ten Hoofdman gesteld hebbende Gonzalvo Manchossa (Mendoza), om 't Schip te regeren: Bevelende hem / als hy te S. Catharina sou gekomen sijn by 't Spaansch Schip / dat hy in 't sijne sou laden Rijs / Mandeocha, en andere Proviande, soo als hem sou goeddunken. Bekomen uyt Spaanje Proviande. Een ander Schip uyt Spaanje, te S. Catharina gekomen,

Hier op versogt Gonzalvo aan onsen Opperhoofdman d'Ayolas, hem ses Soldaten te willen toevoegen / op welke hy sig vertrouwen mogt. Sijne begeerte wierd hem toegestaan; en dus nam hy / nevens ses Spaanjaarden, ook my / boven 20 andere persoonen / soo Soldaten als Scheepsvolk. derwaarts een Schip van Buenos Aires

Van Buenos Aires afgevaren sijnde / quamen wy in een Maand tijds te S. Catharina; daar wy 't bovengedagte upt Spaanje gekomene Schip vonden / met den Hoofdman Albernunzo Gabreto, en al sijn volk. Wy waren ten hoogsten verheugd / bleven daar twee maanden / en bevragtten ons Schip met Rijs / Mandeocha, en Turksch Koorn / soo veel / dat'er niet meer in kon. wierd gesonden, om Proviande te halen.

Daar op sijn wy / met Gabreto en al sijn volk / van S. Catharina af gevaren na Buenos Aires, en quamen tot op 20 mijlen van de Rivier Parana (Paranau) Beyde dese Scheepen

Wally.

Wassu. Den mond der selve is wijd 40 mijlen / en deese breedte duurd de lengte van 80 mijlen / tot datmen koomd aan de Haven S. Gabriel; daar dit Water de breedte van 8 mijlen heeft.

varen in Compagnie van S. Catharina

't Was op Allerheyligen avond, als wy ons 20 mijlen van de gemelde Rivier Paranau bevonden. 's Nagts quamen de twee Scheepen t'samen / en die op 't eene vraagden 't andere / offe op de Rivier Paranau waren? Onse Schipper gaf tot antwoord / dat wy ons op deselve bevonden. Maar den anderen Scheeps-patroon sepde tot sijnen Hoofdman / dat men'er noch 20 mijlen van daan was.

na Buenos Aires.

't Is op Zee de gewoonte / als twee / drie / of meer Scheepen met malkander in Compagnie varen / datse tegens Sonnen-ondergang sig by een voegen / vragende d'een d'andere / na deese en geene omstandigheden harer vaart / wat hen bejegend is / &c.

't Schip, waar op onse Schipper was,

Hier na vraagde onse Schipper den anderen / of hy hem volgen wou? Die daar op antwoorde / 't was alreeds nagt; wou derhalven op Zee blijven / tot den volgenden morgen: hy wou niet tegens 't Land aanstooten. En deesen was wijser dan den onsen; gelijk wy haast hooren sullen.

lijd een ellendige Shipbreuk.

Terwijl nu ons Schip voort voer / en 't andere verliet / kregen wy dien nagt een grooten Storm op Zee; waar door wy tusschen twaalf en een uyr Land sagen / sonder ons Anker tijdig genoeg te konnen uytwerpen. Vermits nu ons Schip begon aan te stooten; den Oever echter noch een goede mijl wegs van ons af lag / soo wisten wy geenen anderen raad / dan den Almagtigen te bidden / ons genadig te willen sijn. In deselve uyr brak ons Schip in veele duysend stukken / en daar verdronken vijfthien Mannen. Eenige begaven sig op groote stukken hout / en wierden dus behouden. Ik en vijf andere reddeden ons op de Mast / welke met ons aan 't Strand wierd gewoyen. Van de verdronkene konden wy niemand gewaar werden.

Hy, op de Mast sig begeven hebbende, komt te Land.

Moet honderd mijlen

Nu moesten wy honderd mijlen wegs te voet gaan. Hadden al onse Kleederen / nevens Spijs en

andere

andere noodwendigheden / verlooren. Moeſten ons derhalven behelpen met de Wortelen en Vruchten / welke wy in 't Veld konden vinden / tot dat wy quamen aan de Haven S. Gabriel, daar wy 't voorheenen gemelde Schip vonden met desſelven Hoofdman; die dertig dagen voor ons daar aangekomen was. te voet gaat in groot gebrek.

Doe onſen Opper-hoofdman Martino Domingo d'Ayolas van onſe Schipbreuk kennis bequam / was hy onſenthalven ſonderling droevig; wijlmen meende / dat wy al t'ſamen verdronken waren. Selfs hadmen eenige Miſſen voor onſe Zielen laten verrigten. Komen weer

Doe wy nu te Buenos Aires aanquamen / deed den Opper-hoofdman onſen Hoofdman en Stierman voor hem roepen; welken laatſten bupten twijffel ſou moeten hangen hebben / indien niet ſterke Voorbeeden voor hem gedaan waren geworden. Nu moeſt hy vier jaren lang op een Brigantin ſijn. te Buenos Aires.

Als nu al 't volk te Buenos Aires by malkander was gekomen / gebood ons Opperhoofd / de Brigantins gereed te maken; deed ons al t'ſamen daar in gaan / en verbrandde de groote Scheepen. Dus voeren wy de Rivier Paranau opwaarts / en quamen tot de dikmaal gemelde Stad Nueſtra Sennora d'Aſſumcion; daar wy twee jaren lang bleven / verwagtende nieuwe orders van den Keyſer. Vertrecken na Nueſtra Sennora d'Aſſumcion.

Ondertuſſchen quam een Overſte Hoofdman / genoemd Albernunzo Cabeſſa (Alvaro Nunnez Cabeça) de Bacha, uyt Spaanje. De Keyſerlijke Majeſteyt had hem afgevaardigd met 400 Mannen en 30 Paarden in vier Scheepen / waar onder twee groote / en twee Caravellen waren. Doe hy tot de Haven van S. Catharina in Brazil was gekomen / wou hy daar Proviande en andere behoeften innemen. Om deſelve te bekomen / ſond hy de twee Caravecten ontrent agt mijlen van de gemelde Haven. Onderweegen overviel haar ſoodanig een Stormwind / datſe beyde na den afgrond ſonken. Niets is'er van gekomen / als alleen het daar in ſijnde volk. Den Overſten Hoofdman hier van kennis bekomende / Aankoomſt van Albernunzo Cabeſſa te S. Catharina, en voorts na Rio de la Plata t'Aſſumcion.

mende / derſde d'andere twee groote Scheepen niet op Zee wagen / wijlſe bij oud waren. Liet derhalven deſelve in ſtukken breeken / en quam over Land na Rio de la Plata bij ons in Nueſtra Sennora d'Aſſumcion, aan de Rivier Parabor (Paraboe); van de 400 Mannen niet meer dan 300 met ſig brengende. D'andere waren geſtorven door honger of ſiekte.

Volk-vetlies.

Agt maanden lang was hy onderweegen geweeſt. Van de Stad Aſſumcion tot 't Wiek / of de Haven S. Catharina, ſijn vijf honderd mijlen wegs.

Hy bragt / ſoo hy voor gaf / upt Spaanje met ſig ſijne Commiſſie, waar bij ſijn Keyſerlijke Majeſteyt hem had aangeſteld ten Gouverneur. Begeerde ook van Martino Domingo d'Ayolas, tot noch toe onſen Opper-hoofdman / dat hy ſijn Gouvernement aan hem overgeven / en 't volk hem onderdanig ſijn ſou. Soo d'Ayolas als wy waren hier toe gewillig; doch onder voorwaarde / dat hy ons ſou toonen / ſoodanig een Commiſſie van den Keyſer ontfangen te hebben. Doch wy konden hem hier toe niet bringen. Evenwel de Prieſters / en twee of drie Hoofdlieden maakten / dat den gemelden Albernunzo Cabeſſa de Bacha tot de Regeering trad. Hoe 't hem gegaan is / ſullen wy hier na hooren.

Cabeſſe van de Keyſer aangeſteld.

Straks deed hy een Monſtering van al 't volk; en bevond 't ſelve 800 in getal. Hy maakte ook ter diet tijd met Martino Domingo d'Ayolas Broederſchap / en wierden geſwoorne Vrienden; ſoo dat d'Ayolas ſig ontrent 't volk droeg als voorheenen.

Ten Gouverneur.

Na gedane Monſtering liet Alvaro Nunnez Cabeça negen Scheepen (of Brigantinen, toeruſten / om daar mede de Rivier Paranau op te varen / ſoo wijd hy ſou konnen. Terwijl d'andere vaardig gemaakt wierden / ſond hy drie Brigantinen met 115 Mannen voor upt / om ſoo verr' voort te trekken als mogelijk was / en Indianen op te ſoeken / by welke Mandiocha en Maiz, of Turkſch Koorn / te vinden mogt ſijn. Twee Hoofdlieden voegde hy hen toe / te weeten / Antonio Gabreto, en Diego Tabellino.

Hy ſend drie Brigantinen uyt.

De Natie

Deeſe quamen eerſt by een Natie, genoemd Surukuſers

kuſers (Surukuſes) welke Turkſch Kooyn en Mandeochas hadden; ook Mandues, en andere Wortelen / nevens viſch en vleeſch. Mandues is een Haſelnoot gelijk. De Mansperſoonen dragen in hare lippen een groote blauwe Steen. 't Vrouwlijk Geſlagt heeft de Schaamte bedekt. Surakuſers.

By deeſe Indianen lieten wy onſe Scheepen / en ſommige uyt d'onſe by deſelve ter bewaring. Vier dagen lang trokken wy Landwaarts in / en vonden een Vlek der Carios, ontrent 3000 Mannen ſterk. Wy ondervraagden haar na de gelegenheyd des Lands / en kreegen goed beſcheyd. Keerden doe weer na onſe Scheepen / en voeren de Rivier Parabor af waarts. Quamen tot de Natie Achkeres, by welke wy een Brief vonden van onſen Opperhoofdman Alvaro Nunnez Cabeça de Bacha, van inhoud / datmen den Overſten der Indianen aldaar / genoemd Achkere, ſou hangen. Onſen Hoofdman volvoerde terſtond dit bevel; doch hier uyt ontſtond naderhand een grooten Oorlog / gelijk wy haaſt ſullen hooren. De Natie Achkeres. Den Indiaanſchen Overſten doen hangen.

Na dat deeſen Indiaan ſoodanig een dood had moeten uytſtaan / begaven wy ons wat na de Stad Nueſtra Sennora d'Aſſumcion, berigtende ons Opperhoofd / wat wy geſien en verrigt hadden. Daar op begeerde hy van den Overſten der Indianen in deſe Stad / dat hy hem 2000 van de ſijne ſou toevoegen / om met ons de Rivier op te varen. 't Welk Dabere, deſſelven Broeder,

D'Indianen toonden ſig goedwillig en gehoorſaam; doch waarſchouwden te gelijk ons Opperhoofd / dat hy ſig wel had te bedenken / eer hy deeſen Togt ter hand nam; vermits den Carios Dabere met al de Magt des Lands op de been was / om tegens de Chriſtenen op te trekken. Deeſen Dabere was de Broeder van den gehangenen Achkere, en poogde des ſelven dood te wreeken. wou wreeken.

Ter dier oorſaak moeſt onſen Opper-hoofdman Alvaro Nunnez Cabeça den toeleg op ſchorten / en ſig berepden / om tegens ſijne vpanden te trekken. Beval daar op Martino Domingo d'Ayolas, dat hy tot ſig ſou nemen 400 Mannen / nevens 2000 Oorlog hier over ontſtaan.

In-

Indianen, om tegens Dabere en de Carios den Oorlog aan te vangen; hem / met al de sijne / te verjagen. Deese last quam d'Ayolas na; trok met al dit volk upt Nuestra Sennora d'Assumcion, en quam tegens den vpand aan; dien hy eerst vermaande sijne Krepserlijke Majestept te gehoorsamen.

In welken sijn Vlek

Maar Dabere wou geen agt hier op nemen / noch sig inlaten tot een verdrag. Had veel volk by een gebragt / en sijn Vlek sterk gemaakt / door meenigten van Palissaden; soo dat'er als drie Houtene Muuren om 't Vlek waren / en veele soodanige Grroeven / als voor deesen beschreeven sijn. Doch wy hadden deese hare list bespied.

ingenomen wierd van de Christenen,

Wy lagen hier tot op den vierden dag / eer wy d'overwinning konden bekomen; ter welker tijd wy 's nagts in 't Vlek vielen / en alles dood sloegen wat wy daar in vonden. Namen ook veele Vrouwen gevangen / 't welk ons een groot behulp was.

en alles dood geslagen.

In deesen Schermutsel bleven sesthien Christenen dood; veel andere waren gewond. Ook waren veele van onse Indianen gesneuveld; hier tegens 2000 van d'andere om 't leven gekomen.

Versoekt Genade, en bekoomd Vreede.

Haast daar na quam Dabere met sijn volk genade versoeken / en bidden / datmen haar hare Vrouwen en Kinderen wou weergeven; soo sou hy / Dabere, met al de sijne ons / Christenen, dienen / en onderdanig sijn. Dit moest onsen Hoofdman / volgens de Krepserlijke order / hem beloven. De vreede dus gemaakt sijnde / voeren wy de Rivier Parabor weer af / en berigteden onsen Opper-hoofdman Alvaro Nunnez, alles wat sig had toegedragen.

Nieuwe Togt van 't Opperhoofd Albernunzo Cabessa.

Hier op was hy bedagt / de voorgenomene Krepg voort te setten / en begeerde van Dabere, nu te vreeden gesteld / 2000 weltoegerustede Indianen, om met hem op te trekken. Sy waren gewillig / en beloofden / te sullen verschynen. Voorts wou hy / dat de Carios negen sijner Brigantinen souden versorgen van 't noodwendige. Alles gereed sijnde / nam hy van d' 800 Christenen 500 / d'overige 300 liet hy in de Stad Nuestra Sennora d'Assumcion; en stelde Juan Salazar over haar ten Hoofdman. Met de ge-

gemelde 500 Chriſtenen en 2000 Indianen voer hy de Rivier Parabor op.

De Carios hadden 82 Canoes, en wy 9 Briganti- Afvaart.
nen, in peder derſelve twee Paarden / doch deeſe deedmen honderd mijlen wegs door 't Land gaan. Wy voeren op de Rivier / tot een Berg / genoemd S. Fernando, daarmen de Paarden weer t'ſcheep bragt. Voortvarende / quamen wy tot onſe vyanden de Peijembas; doch ſy verwagteden ons niet / maar blooden met Vrouwen en Kinderen weg / na datſe hare Hutten in brand geſtoken hadden.

Vervolgens trokken wy met malkander honderd De Natie
mijlen wegs / ſonder volk te vinden. Eyndlijk qua- Bacherços.
men wy tot de Natie Bachereos, ſeer ſterk in getal. Genieten viſch en vleeſch. Beſitten een wijd-uytgeſtrekt Land; en hebben meenigten van Canoes. De Vrouwen bedekken hare Schaamte. Wilden niet met ons ſpreeken / maar namen de vlugt. Van hier quamen wy by de Natie Surukueſers (Surukuſes), Surukuſes.
daar ſig de drie voorheenen gemelde Brigantinen onthielden. Tuſſchen deeſe Surukuſes en de Bachereos is een wydte van 90 mijlen. Sy ontfingen ons ſeer vriendelijk. Yeder woond op ſig ſelven met Vrouw en Kinderen. De Mansperſoonen hebben een rond Schyfje van Hout in de lellen harer Oren hangen; de Vrouwen een grauwe Steen van Kriſtal uyt de Lippen / ſoo dik en lang als een vinger. Seldſaam
Sijn anders ſchoon / en gaan gantſch naakt. Is cieraad.
een groote Natie: hebben ook voorraad genoeg van Turkſch Koorn / of Maiz, Mandeocha, Manduis, Pataden, Viſch / Vleeſch / &c.

Onſen Hoofdman vraagde haar na een Natie ge- Carcareis.
noemd Carcareis, deſgelijks ook na de Carios, doch ſy konden hem geen berigt van de Carcareis geven / waar deſelve te vinden mogten ſijn; maar ſeyden / dat de Carios noch in hare Hupſen waren. Doch wy bevonden anders.

Voorts beval onſen Hoofdman / datmen ſig ſou Nieuwen
toeruſten; want hy wou Landwaarts in trekken / Togt van
alleenlijk 150 Mannen daar by de Scheepen laten- den Opper-
de. Als hy ſig nu met Proviande voor twee jaren hoofdman
Albernun-

had voorſien / nam hy tot ſig d'overige 350 Chriſtenen, nevens d'agtthien Paarden / en de twee duyſend Carios, die van de Stad Nueſtra Sennora d'Aſſumcion met ons waren uytgetrokken / en begon ſijnen voorgenomenen Togt; doch verrigtede in den ſelven niet veel / wijl hy den Man tot ſulke ſaken niet was. Ook hield hy ſig ſoodanig tegens 't Krijgsvolk / dat Hoofdlieden en Soldaten hem al t'ſamen vyandig waren. Dus trokken wy agtthien dagen lang / ſonder eenige Carios of andere Menſchen te vinden. Ook hadden wy weynig Proviande meer.

dog ſonder vrugt.

Hy moeſt derhalven met ons weer te rugg' na de Scheepen keeren. Seeker Spaanjaard, genoemd Franciſcus Rieffere (Rivero of Ribero) ſond hy met andere thien Spaanjaarden van hem / haar bevelende / datſe thien dagen lang ſouden voortrepſen; en indienſe binnen dien tijd geen volk vonden / ſoo ſoudenſe weer na de Scheepen ſig begeven / daar wy haarer verwagten ſouden.

Waarom.

Op haren Togt vondenſe een Indiaanſche Natie, ſeer ſterk in getal / voorſien van Turkſch Koorn / Mandeoche, en andere Wortelen; doch de Spaanjaarden derfden ſig aan haar niet vertoonen. Keerden derhalven weer tot ons / en gaven den Opperhoofdman berigt hier van. Die nu ſelfs op reys wou gaan / doch door 't Water verhinderd wierd.

Weer uytſending van eenige.

Daar op ordonneerde hy tagtig Mannen in een Schyp te treeden / en ſtelde ons ten Hoofdman Ernando Rieffere (Ribero), en ſond ons de Rivier Paraboe opwaarts; met laſt / om op te ſoeken ſeekere Natie, geheeten Scheruis, of Schervis. Daar ſouden wy aan Land gaan; doch niet langer dan twee dagen by haar blyven. En berigt komen geven van 't Land / en de daar in woonende Indianen.

De Natie. Sueruekueſis.

Den eerſten dag na onſe afvaart van hem quamen wy / na vier mijlen wegs gevoorderd te hebben / tot een Natie, geheeten Sueruekueſers (Surukuſis, Sueruqueſis), woonende op een Epland / omvangen van de Rivier Paraboe. 't Heeft de grootte van ontrent dertig mijlen. Haar Spijſen beſtaan uyt

upt Mandeocha, Metis, Pataten, Mandepore, Bachkeku, en meer andere Wortelen. Hebben ook Visch en Vleesch.

Wy bleven dien dag by haar / en den volgenden begaven wy ons weer op reys. Van deese Indianen voeren met ons in thien haarer Canoes een deel der selver / om ons te dienen tot Wegwijsers. Vingen dagelijks tweemaal Wildbraad / desgelijks Visch / welkese ons vereerden. Toe quamen wy by een Natie, genoemd Achkeres, seer veel in getal by malkander. Beyde de Mannen en Vrouwen sijn van sulk een lengte / dat ik diergelijke in gantsch Rio de la Plata niet gesien heb. Hare Leestogt bestaat enkelijk in vleesch en visch. De Vrouwspersoonen bedekken hare Schaamte. De Natie Achkeres. Sijn ongemeen lang.

By deese Achkeres bleven wy eenen dag. Toe keerden de gedagte Sueruekuesis met hare thien Canoes weer na haar Vlek. Daar na begeerde onsen Hoofdman Ernando Rieffere (Ribero) van d'Achkeres, datse ons den weg souden wijsen na de Schervis. Hier toe warense gantsch gewillig / en trokken in agt Canoes met ons. Dagelijks vingense tweemaal visch en vleesch / soo dat wy genoeg t'eeten hadden. Dienen de Spaanjaarden voor Wegwijsers.

De Aanmerkelijkheden van de Visch Achkerus, die sulk een harde Huyd heeft / datmen deselve met geen Mes kan quetsen / met geen Indiaansche Pijl doorschieten. 't Is een groote Visch / die d'andere Visschen seer schaadlijk is. Haar' Eyeren leggense op 't Land / twee of drie schreeden van 't Water af. Is seer goed van smaak; maar de Staart is 't beste. Onthoud sig altijd in de Rivier. Aanmerklijkheden van de Visch Achkerus.

Eyndlijk quamen wy tot de Schervis, ses-en-dertig mijlen van d'Achkeris, welke reys wy in negen dagen aflepden. 't Is een volkrijke Natie; doch sy waren de regte niet / by welke de Koning sig bevond. Deese Schervis dragen Knevel-baarden / en hebben elk een Ring van Hout in de lellen der Oren hangen. 't Oor is om den Ring gewikkeld / 't welk een wonderlijke aanschouwing geeft. Ook Natie der Schervis. Konstige besmeering harer Ligchamen.

hebben de Mannen in de lip een breede Steen van blauw Chriſtal. 't Ligchaam is deſgelijks van boven af tot op de knyen blauw beſchilderd. De Vrouwsperſoonen beſchilderen ſig op een andere wijſe; ook blauw/ van de borſten tot op de Schaamte; ſoo konſtig / dat onſe Schilders niet ligtlijk pet diergelijks ſouden konnen verbaardigen. Moedernaakt gaanſe / en ſijn ſchoon op hare manier.

Gaan gantſch naakt.

Eenen dag bleven wy by deeſe Schervis. Die dagen daar na / in welke wy 14 mijlen af deeden / quamen wy tot een Koning / wiens Land maar vier mijlen groot is. D'Inwooners ſijn ook Schervis. Hy heeft een Blek aan de Rivier Paraboe. Twaalf Spaanjaarden lieten wy tot bewaring van ons Schip/ en bleven twee dagen in 't gedagte Blek / ons voorſiende van al 't geen ons noodig was. Trokken doe over 't Water Paraboe, en quamen tot den Koning der Schervis; die ons met 12000 of noch meer Mannen met teekenen van breede op een Heyde te gemoet quam.

Andere Schervis; en derſelver Koning:

Den weg / op welkeſe gingen / was agt ſchreeden breed / overſtrooyd met enkele Bloemen en Groente tot aan 't Blek toe / ſoo datmen niet een eenig Steentje / Hout / of Strootje ſou konnen vinden hebben. Hy had by ſig ſijne Muſijk-Inſtrumenten, van geſtalte alſ onſe Schalmayen: Ook had hy bevel gegeven / datmen ter weerzijden van ſijn Heyr ſou Jagen. Op deeſe Jagt wierden gevangen ontrent dertig Harten / en twintig oude Jardu, of Strupſſen. Dit gaf een ſeer luſtige aanſchouwing.

die de Chriſtenen ſeer pragtig en vriendlijk ontfingh.

In 't Blek gekomen ſijnde / liet de Koning twee en twee Chriſtenen in een Huys fourieren, onſe Hoofdman en deſ ſelven Dienaren in de Koninglijke Wooning. Ik was niet verr' van deſelve geinquartiert. Hy beval ſijn' Onderdanen / de Chriſtenen wel t'onthalen / en goed Tractement te doen. Dus hield hy/ als den grootſten Heer in 't Land / Hof op ſijne manier.

Doet haar ſeer wel onthalen.

Over Tafel moeſten ſijne Inſtrument-Muſicanten op hare Speeltuygen blaſen. Wanneer 't hem behaaghd moeten de Mannen en de ſchoonſte Vrouws-

Wonderlijken Dans van Mans

Vrouwspersoonen voor hem dansten. D'aanschouwing van deesen Dans quam ons Christenen soo verwonderlijk voor / dat wy daar over onsen Mond vergaten / en versuymden t'eeten. Deese Natie is even als die der Schervis, van welke hier boven gesprooken is. en Vrouwen over Maaltijd.

Hare Wijven maken groote Mantels van Cottoen, of Boomwol / seer subtyl, en in deselve werkense veelerley Figueren van Harten / Struysen / Indiaansche Schapen / &c. In sulke Mantels slapense / wanneer 't koud is / of sitten'er op; of gebruykense waar toe sy begeeren. Deese Vrouwspersoonen sijn seer schoon; vriendlijk / maar te geilijk seer geneegen tot 't Venus-spel. Vrouwen maken konstige Mantels; en waar toe.

Wy bleven hier vier dagen lang. Ondertusschen vraagde de Koning onsen Hoofdman / wat de reeden onser koomst / en onse begeerte was? Deesen gaf hem tot antwoord / dat hy Goud en Silver sogt. De Koning vereerde hem een Silvere Kroon / van ontrent anderhalf Mark Gewigt. Ook een Gouden Hoofd-cieraad / lang anderhalve / breed een halve span. Daarenboven een Prusselet, dat is / een Half-harnasch / nevens andere dingen van Silver; seggende voorts: Hy had noch Goud noch Silver meer. 't Geen hy hem gaf / had hy voor deesen in den Oorlog tegens d'Amazonen van haar veroverd. Geschenken des Konings aan der Christenen Hoofdman.

Doe hy gewag maakte van d'Amazonen, en dat groote Rijkdommen by haar te vinden waren / wierden wy seer vrolijk. Straks vraagde onsen Hoofdman den Koning / of wy te Water derwaarts konden geraken; en hoe verr' 't Land der Amazonen van daar lag. Hy berigtte hem / dat men'er te Water niet sou konnen komen; maar indien wy dien Togt wilden doen / dat wy te Land moesten trekken / en daar meede den tijd van twee maanden door brengen. Dit onaangesien wierd beslooten / deese Land-reys aan te vangen. 't Land der Amazoonen, geroemd van groote Rijkdom.

De meergedagte onsen Hoofdman Ernando Riefere (Ribero) versogt aan den Koning der Schervis, dat hy ons eenige van sijn volk wou toevoegen, Dit maakte dese Spaanjaarden begeerig,

om onſe Bagagie te dragen / en ons den weg te wijſen / wijl hy den Togt na 't Land der Amazonen wou aanvangen. Deeſe Majeſteyt toonde ſig hier toe gewillig; maar waarſchouwde hem daar nevens / dat de Velden ter dier tijd onder water lagen; en derhalven de Land-reys na d'Amazonen niet goed ſou ſijn. Dit wilden wy niet geloven; maar begeerden de verſogte Indianen. Soo gaf hy dan onſen Hoofdman voor ſijn perſoon twintig Schervis, om ſijn Reys-tuyg en Leeftogt te dragen. Yeder van ons bequam'er vijf / om deſgelijks onſe Laſtdragers te ſijn / want wy ſouden agt dagen lang moeten voort trekken / ſonder eenigen Indiaan te vinden.

om te Land derwaarts te trekken.

Hier op quamen wy by een Natie, geheeten Siberiis, de Schervis in ſterkte en andere dingen gelijkvormig. Deeſe agt dagen lang gingen wy gedurig in 't Water / dag en nagt / tot de knyen / ja tot ons midden toe / ſonder oyt op 't drooge te konnen geraken. Wilden wy Vyer hebben / ſoo moeſten wy groote Houten op malkander ſtapelen / en boven op Vyer maken. Dikmaal gebeurden 't / dat de Pot / waar in wy onſe Spijſen kooſten / t'ſamen met 't Vyer in 't Water viel / en wy dus hongerig moeſten blijven. Ook wierden wy dag en nagt geplaagd van de Muggen / welke ons den ſlaap verhinderden.

Togt, geduerig door 't Water, tot de knyen, en middel toe.

Muggenplaag.

De Natie Siberies.

Wy vraagden onſe Siberies, of wy voortaan noch meer door 't Water te gaan hadden? Haar antwoord was / dat wy noch vier dagen lang door 't ſelve moeſten baden; daar na noch vijf dagen over Land gaan: dan ſouden wy komen by de Natie, geheeten Orthuſii (Orthueſſes); maar ſeyden ons ook / dat wy te weynig in getal waren / om ons daar heenen te begeven; en derhalven weer te rugg' ſouden trekken. Doch wy begeerden dit niet te doen om der Schervis wil. Ondertuſſchen waren wy bedagt / deſelve weer te rugg' te ſenden na haar Vlek; maar ſy weygerden dit / vermits haren Koning haar bevoolen had / niet van ons te gaan / maar ons op te paſſen / tot dat wy weer upt 't Land ſouden ſijn.

De

De gemelde Siberies voegden ons thien Mannen toe / die ons / t'ſamen met de Schervis, den weg ſouden wijſen na d'Orthueſſes. Dus gingen wy noch ſeven dagen lang door 't water / tot aan den Goordel / ten minſten tot de knyen / welk water ſoo warm was / als of 't over 't Vyer had gehangen. Hier van moeſten wy drinken / wijl wy niet anders hadden. Men moet niet denken / dat dit vlietende Wateren waren; maar ter dier tijd had het ſoo geweldig geregend / dat al de Velden overſtroomd lagen. Nieuwe Togt door 't water.

Den negenden dag hier na quamen wy tot 't Vleck der Orthueſſes, 's voormiddags tuſſchen thien en elf uyren; doch 't was al twaalf uyren / eer wy ons midden in 't Vleck / daar 't Huys van den Overſten ſtond / bevonden. Even ter dier tijd was onder d'Orthueſſen een groote Sterfte ontſtaan / cnckelijk uyt Hongersnood / vermits ſe niets t'eeten vonden: want de Spinkhanen hadden nu tweemaal agter een al 't Kooren / en de Boomvrugten afgegeten / niets overig latende. De Natie Orthueſſes. Geweldige hongersnood; waar door veroorſaakt, en ſterfte daar uyt ontſtaan.

Als wy Chriſtenen vernomen hadden / hoe de ſaken hier ſtonden / verſchrikten wy boven maten ſeer; en konden niet langer in dit Land blijven / vermits wy ook niet veel t'eeten hadden. Onſen Hoofdman vraagde den Overſten na d'Amazonen? die hem berigtede / dat wy noch een Maand lang moeſten repſen / eer wy by haar konden ſijn / en dat daarenboven 't Land allerweegen vol Water was.

Deeſen Overſten der Orthueſſes gaf onſen Hoofdman vier Hoofd-cieraden van Goud / en vier Ringen van Silver / of Armbanden / welke d'Indianen hier dragen / gelijk de Heeren by ons goudene Keetenen om den hals. Hier tegens vereerde onſen Hoofdman hem eenige Haken / Meſſen / Paternoſters, Scharen / en andere dingen / welke te Neurenbergh gemaakt werden. Geerne hadden wy meer Goud en Silver van hem begeerd / dog derſ den 't niet wagen / wijl wy te weynig in getal waren; en derhalven voor d'Indianen moeſten vreeſen / die ſig ſeer veel by een bevonden; want in gantſch Indien Geſchenkken van den Overſten der Orthueſſers aan den Spaanſchen Hoofdman.

heb ik geen grooter Vlek / en meer volk by malkander geſien. De ſterfte en hongersnood onder deeſe Indianen was gewiſſijk ons geluk/anders waren wy veelligt niet levendig van daar gekomen.

Komen weer tot de Siberies, en Schervis; dog wel de helft ſiek.

Hier na trokken wy weer te rugg' tot de voorgedagte Siberies. Wy waren ſeer ſlegt van Proviande voorſien; hadden niet anders t'eeten / als Palmites, Cardes, en wilde Worteelen / welke onder d'Aarde waſſen. Doe wy tot de Schervis quamen / was de helft van ons volk doodlijk ſiek / wegens 't baden door 't water / en d'ellende / welke wy op de Reys hadden geleeden; vermits wy dertig dagen en nagten agter een door 't water hadden gegaan / en vuyl water moeten drinken.

Werden wel verſorgd.

Wy bleven by de Schervis, by welke den Koning woonde / vier dagen lang. Hy onthaalde ons ſeer wel / en deed vlijtig op ons paſſen; bevoelende ſijn Onderdanen / ons te verſorgen van alles wat ons noodig was.

Op deeſe Reys had yeder van ons voor ſijn gedeelte over de 200 Ducaten in waarde bekomen; ſoo aan de voorheenen gedagte Mantels / als aan Indiaanſch Cottoen, en Silver / 't welk wy heymlijk van haar hadden gehandeld voor Meſſen / Paternoſters, Scharen / en Spiegels.

Komen weer by haar Opperhoofd Alvaro Nunnez;

Hier na voeren wy de Rivier weer af waarts na onſer aller Opper-hoofdman Albernunzo Cabeſca de Bacha (Alvaro Nunnez Cabeça); die ons beval op lijf en levens ſtraf / niet aan Land te komen. Dervolgens verſcheen hy in eygener perſoon by ons/ en liet onſen Hoofdman Ernando Riebero gevangen neemen: ook ontnam hy ons alles wat wy uyt 't Land meede gebragt hadden. Boven dien had hy voorgenomen / den Hoofdman aan een Boom te doen ophangen: doch wy / noch in de Brigantinen ſijnde / maakten een grooten Oproer / te gelijk met andere goede vrienden / welke wy op 't Land hadden / tegens Alvaro Nunnez, willende / dat hy onſen Hoofdman Ernando ſou los laten; daarenboven ons weer ter hand ſtellen alles wat hy ons ontnomen had; indien niet / ſoo wilden wy hem wat anders doen verneemen.

die haar, Hoofdman wou doen hangen, en 't Volk van al haar Goederen beroofde.

Hy

Hy deeſen Tumult en onſe gramſchap ſiende / was blijde / dat hy / dooz onſen Hoofdman los te laten / en ons onſe Goederen weer te geven / ſig redden konde upt 't hem dzeygende gevaar. Deedden / terſtond 't een en 't ander; gevende ons goede woozop dat wy geruſt ſouden blijven. Doch hoe 't hem hier over gegaan is / wierd hy naderhand gewaar. Oproer hier over ontſtaan.

Na deeſen handel / en als nu alles weer in vzeede was / verſogt hy van onſen Hoofdman Ernando, en aan ons / dat wy hem ſouden doen een net verhaal van de Landen / dooz ons beſogt / en hoe 't ons op de Reys / met welke wy ſoo veel tijds hadden toegebzagt / gegaan was. Wy gaven hem hier op ſoodanig een berigt / dat hy ſig te vzeeden hield. dog alles weer bevreedigd.

D'oozſaak / waarom hy ons ſoo qualijk ontfing / en ons 't onſe had benomen / was enkelijk alleen / om dat wy ſijn Bevel niet hadden gevolgd / te weeten / van niet verder te trekken / dan tot de Schervis, en van haar verder vier Dagreyſen Landwaarts in; daar na weer keeren / en hem van alles een eygentlijk berigt geven. Hier tegens waren wy agtthien dagen van de gemelde Schervis af in 't Land getrokken. Oorſaak van dit ſijn bedrijf.

Nu wou ons Opper-hoofd Alvaro Nunnez Cabeça de Bacha met al 't volk trekken na de Landen daar wy geweeſt waren; doch wy Krijgslieden begeerden daar in niet te bewilligen; inſonderheyd niet in deeſe tijd / vermits al de Landen vol water ſtonden. Daarenboven was 't meeſte deel des volks ſeer ſwak / ja ſiek. Waar by noch quam / dat hy wepnig Aanſien / noch minder gunſt by 't Krijgsvolk had; vermits hy een Man was / die nopt te vooren in eenig bewind geweeſt / en derhalven geen erbarentheyd had / om over andere beſchepdentlijk te regeeren. Onwilligheyd des Krijgsvolks tegens hem. Redenen daar van.

Dus bleven wy twee maanden lang by de gemelde Siberies. Ondertuſſchen wierd ons Opperhoofd Cabeça ſeer ſiek aan een koozts. Wepnig was 'er aan verlooren geweeſt / indien hy doemaals geſtozven ware: want waarlijk had hy een geringen lof en ſlegte gunſt by ons. 't Opperhoofd werd ſiek.

Surukuſa, een ongeſond Eyland.

In 't Land der Surukuſiers heb ik geenen Indiaan geſien/ die boven de veertig of vijftig jaren oud was. Ook ben ik van al mijn leven in geen ongeſonder Land geweeſt. 't Is in dit ſtuk niet beeter als S. Thomas.

Spaanjaarden derwaarts geſonden, om onregtvaardiger en ondankbarer wijs,

Nu beval ons Opperhoofd Alvaro, geduirende ſijne krankheyd / dat 150 der Chriſtenen en 2000 Indiaanſche Carios in vier Brigantins ſouden varen na 't Eyland Surukuſa, met oorlog/ van al d'Inwooners dood te ſlaan / of gevangen te neemen; inſonderheyd om 't leven te brengen alle perſoonen tuſſchen de 40 en 50 jaren. Hoedanig de Surukuſers ons voor deeſen onthaalden / hebben wy hier boven aangeweeſen. Wat voor eenen loon en dank wy haar daar voor gaven / ſal nu gehoord werden; en God weet/ dat wy haar onregt deeden.

al de Surukuſers om 't leven te brengen, of gevangen te nemen, 't welk ook verrigt wierd.

Doe wy by haar Vlek quamen / gingen ſy ons uyt hare Hutten met hare Boogen en Pylen op een vreedſame wijs te gemoet. Doch terſtond verhief ſig den Alarm tuſſchen de Carios en Surukuſers. Daar op lieten wy Chriſtenen onſe Buſſen ook los gaan / en bragten ſeer veele deeſer Natie om 't leven; namen over de 200 Mannen / Vrouwsperſoonen / Jongens en jonge Maagdekens gevangen; verbrandden daar na haar Vlek / en namen weg alles watſe hadden. Yeder kan ligtlijk bedenken / hoe 't hier toegegaan is. Doe keerden wy weer tot ons Opperhoofd Alvaro Nunnez; die ſig met deeſe uytvoering ſeer wel te vreeden hield.

Onwil des volks tegens 't Opperhoofd,

Vermits nu ons volk meerendeel ſwak en ſiekelijk was / d'overige onwillig waren / den Overſten Hoofdman te gehoorſamen / ſoo kon hy met haar niets verrigten. Beval derhalven 't Schip toe te ruſten. Dus voeren wy geſamentlijk de Rivier Paraboe afwaarts; en quamen by de Stad Nueſtra Sennora d'Aſſumcion, daar wy d'andere Chriſtenen hadden gelaten.

door ſijn eygene ſchuld.

Hier lag Alvaro ſiek aan de Koorts / en bleef veerthien dagen lang in ſijn Hups; meer uyt ſchalkheyd en hovaardy / dan uyt ſwakheyd; ſoo dat hy 't volk niet aanſpraak / gelijk hy ook te voren ſig ſeer onbe-

onbehoorlijk tegens 't ſelve had gedragen. In alles wou hy ſijn trotſe en hoogmoedige kop volgen.

Hier op wierd van Eedele en Oneedele een algemeenen Raad gehouden / en beſlooten / datmen den Opper-Kapitain Albernunzo (Alvaro Nunnez) Cabeça de Bacha ſou gevangen neemen; Keyſer Carel de V. toeſenden / en deeſe Majeſteyt berigten ſijne ſchoone hoedanigheden; wat voor een Regeering hy voerde/en hoe hy ſig tegens ons had gedragen/&c. Werd van de ſijne gevangen genomen, en na Spaanje tot Keyſer Carel geſonden.

Volgens dit verdrag maakten ſig op de Heeren Rentmeeſters / Tollenaars / en Secretarius, van de Keyſer aangeſteld. Der ſelver Naam waren Albernunzo (Alvaro Nunnez) Gabreto; Don Franciſco Manchoſſa (Mendoça), Garzias Hannego, Philippo de Caſtra, &c., namen tot haar 200 Soldaten; en tafteden Cabeſca (Cabeça) aan / die hier op niet 't minſte bedagt was / op S. Marcus dag Anno 1543, en hielden hem een gantſch jaar gevangen / tot datmen een Schip / genoemd Caraveel, had toegeruſt met Proviande, Scheepsvolk / en alles wat tot de Reys van nooden was; waar in men den meer gemelden Opper-hoofdman / nevens twee andere Heeren / na Spaanje ſond.

Nu moeſten wy een ander Opperhoofd verkieſen / om 't Land en ons te regeeren / tot dat de Keyſer ſelfs eenen tot dit Ampt ſou geordonneert hebben. Met gemeen goedvinden wierd hier toe verkooren Martino Domingo d'Ayolas, voortijds ook Regent des Lands geweeſt. 't Krijgsvolk was hem ſeer toegeneegen / en wel met hem te vreeden. Echter waren eenige vrienden van den gemelden Opper-hoofdman Alvaro Nunnez Cabeça ſeer hier tegens / doch wy drongen de ſaak door. Nieuw Opperhoofd, Martino Domingo.

Ter deeſer tijd was ik ſeer ſiek en ſwak door de Waterſugt / welke ik / nevens mijne Medgeſellen / had bekomen / doe wy ſoo lang door 't Water hadden gegaan / gelijk hier boven gehoord is; en ſoo veel armoede hadden geleeden. Dit brak ons nu hier op; want by de tagtig der onſe waren krank; en niet meer dan dertig ſijn'er met 't leven afgekomen. Siekte des Schrijvers, en veeler andere.

Doe

Twiſt en vegteryen onder de Chriſtenen ſelfs, twee jaren lang.

Doe nu Alvaro Nunnez Cabeça na Spaanje was verſonden / wierden wp Chriſtenen onder malkander ſelfs oneenig / ſulker wijs dat d'eene den anderen niets goeds gunde; malkander dag en nagt ſloegen; ſoo dat niemand onder ons ſijns levens ſeeker was. Deeſen twiſt / ontſtaan wegens den dikmaal genoemden Cabeça, duurde twee jaren lang / onder welke tijd de booſe Geeſt dapper onder ons regeerde.

De Carios maken ter dier oorſaak een Aanſlag tegens haar;

Als nu de Carios onſe oneenigheyd onder malkander bemerkten / en dat de Chriſtenen ſelfs d'een d'andere om 't leven bragten / ſoo dagten ſy / die te voren onſe vrienden geweeſt waren / gelegenheyd te hebben bekomen / om ſig van ons t'ontſlaan. Maakten derhalven onder malkander een Verbond / om ons al t'ſamen te vermoorden / of upt 't Land te drijven. Doch de Heere liet deeſe Carios niet toe / haren Aanſlag upt te voeren.

't welk haar tot vreede onder malkander doet treeden; ook met twee andere Natien, Jeperies, en Bachachei.

Ondertuſſchen evenwel was 't geheele Land der Carios, nevens meer andere Natien, ook die der Agayis tegens ons / Chriſtenen, op de been. Wp / dit verneemende / moeſten nu vreede onder ons maken; te gelijk traden wp in verbond van vriendſchap met twee andere Natien, d'eene genoemd Jeperi (Jeperies), d'andere Bachacheis. Deeſe beyde waren ſterk ontrent 5000 Mannen. Hebben tot hare Spijs niet anders dan viſch en vleeſch. Sijn dappere Lieden / om te Water en te Land te vegten; doch meeſt te Lande. Hare Wapenen beſtaan in Tardes, ſoo lang als halve Pieken / doch niet ſoo dik / en aan 't een' eynd voorſien met een ſcharp-gemaakte Vuerſteen. Ook dragenſe Knodſen aan den Gordel / vier Spannen lang / voor aan met een Kolf.

Hare Wapenen.

Daarenboven had yeder deeſer Indianen thien of twaalf / of meer Houtjens / elk een goede Span lang / hebbende aan 't eene eynd een breede lange Tand van ſeekere Viſch / by de Spaanjaarden genoemd Palmede. Deeſe Tand ſnijd als een Scheermes. Hoeſe deſelve gebruyken / ſullen wp ſtraks hooren.

Hoeſe ſtrijden;

Voor eerſt ſtrijdenſe met de voorgemelde Tardes. Alsſe dan op hare vyanden voordeel bekomen hebben /

ben / en deſelve ſig ter vlugt willen ſtellen / ſoo verlatenſe de Tardes, loopen de vliedende na / en werpen hare Knodſen tegens d'andere haare voeten / ſoo datſe ter aarden moeten vallen. Terſtond ſijnſe daar bp; neemen agt / of den gevallenen noch half levendig / of geheel dood is: ſnijden hem 't hoof d af met de gemelde Viſch-tand / ſoo geſwind / datmen ſig daar over te verwonderen heeft; in minder tijds / als pemand ſijn Ligchaam op 't ſnelſte ſou konnen omkeeren.

en d'overwonne vyanden 't hoofd afſnijden.

Na 't epndigen van 't Geveght beurenſe deeſe Menſchen-hoofden op; trekken de Huyd met 't hayr over d'Ooren af. Neemen dan deſelve / vullenſe op / en latenſe droog werden. Stellenſe daar na op Stokken ten toon / ter gedagtenis. Deeſe Krijgslieden van de Natie der Jeperies en Bachacheis quamen met ontrent 1000 Mannen bp ons / waar over wp ſeer wel te vreeden waren. Trokken dus upt de Stad Nueſtra Sennora d'Aſſumcion met ons Opperhoofd Martino Domingo d'Ayolas, ſterk 350 Chriſtenen, en 1000 deeſer Indianen; ſoo dat peder Chriſten drie der ſelve bp hem had / om op hem te paſſen. Dit had ons Opperhooft dus geordonneert.

De Chriſtenen krijgen 1000 der hare te hulp.

Wp quamen tot op drie mijlen na bp de Plaats / daar onſe vpanden te Veld lagen / ſterk bp de 15000 Mannen / in ſeer goede orde: Op een halve mijl wegs na deeſe Carios genaderd ſijnde / wilden wp haar op dien dag niet aangrijpen / vermits wp ſeer moede waren / en dat het ook regende. Onthielden ons derhalven in 't Boſch / daar wp den voorigen nagt geleegen hadden / en trokken 's anderen daags voort; bevonden ons ten ſes upren bp haar / en vogten tegens haar tot thien upren toe. Doe vloodenſe na een ander Plek / vier mijlen van daar / genoemd Froemiliere. Den Overſten deeſer Indianen was geheeten Machkaria.

Optogt tegens de Carios.

Gevegt met deſelve, en overwinning der Chriſtenen.

In deeſen Strijd bleven op de zijde der Carios dood ontrent 2000 Koppen. Al der ſelver Hoofden wierden / op de gehoorde wijs / van de Jeperies weg gedragen. Van onſe Chriſtenen waren 10 Mannen geſneuveld; behalven de gequetſte / welke wp weer

Weerſijds verlies.

na de Stad Nueſtra Sennora d'Aſſumcion ſonden. D'overige joegen onſe vpanden na tot aan 't gemelde Vlek Froemiliere, daar Machkaria, den Overſten der Carios, ſig bevond; die deeſe Plaats gefortificeert hadden met Palliſſaden van Hout / op de wijſe van een Muur. Ook haddenſe Groeven gemaakt / en in peder der ſelve in d'aarde geſlagen vijf of ſes kleyne Thupnſtaken / boven aan ſoo ſcharp als een Naald / op dat de daar in vallende ellendig verſeerd mogten werden.

Eerſte

Dit haar Vlek was ſeer ſterk / en voorſien met veele ſtrijdbare Mannen; derhalven lagen wy drie dagen daar voor / ſonder pets op 't ſelve te konnen winnen. Ter dier oorſaak maakten wy groote Schilden (Pabeſſen) van Harten Huyden; ook van 't Dier Amida, ſoo groot als een goeden Muyl-Ezel; grauw van hayr; met voeten als die van een Koe / anders overal een Ezel gelijkvormig: is goed om t'eeten; en heeft een Huyd / ſoo dik als de helft van een vinger. Meenigten van dit ſlag ſijn'er in 't Land. Yeder Indiaan van de Natie der Jeperies gaven wy eene deeſer Pabeſſen, tot 400 in getal. Elk der andere Indianen kreeg een goeden Haak. Twee en twee der ſelve voegden wy een Muſquettier toe.

en tweede Vlek der Carios verovend.

Dus greepen wy 't Vlek der vpanden op drie Goden aan / en ſloegen'er ſeer veele dood / ſoo Mannen als Vrouwen en Kinderen: want binnen drie uren tijds waren wy meeſter van de Palliſſaden gworden / en met al ons volk tot 't Vlek gekomen. De meeſte der Carios echter waren gevlooden na een ander Vlek / 20 mijlen van Froemiliere, genoemd Karieba, 't Selve maaktenſe ook ſterk / en hier was een goede meenigte volk by een van de Carios. Ook lag deeſe Plaats aan een groot Woud / op dat ſe / indien de Chriſtenen hier ook overwinners wierden / 't Boſch tot haar voordeel en toevlugt mogten hebben.

Meenigten van de Carios om 't leven gebragt.

Wy beleegerden dan dit Vlek; doch vermits wy veele der Jeperies en Bachachcis, nevens een goed deel Chriſtenen, daar voor verlooren / of gequetſt

Beleegering van 't Vlek Karieba.

bequamen / ſoo trokken ons uyt de Stad Nueſtra Sennora d'Aſſumcion 300 Chriſtenen en 500 Indianen van de twee genoemde Natien te hulp; ſoo dat wy ons nu ſterk bevonden 450 Chriſtenen en 1300 der andere.

De Kariebas hadden groote Yſere Platen berepd / toegerigt als Natte-vallen / vyl op veel in getal. Indien deſelve hare werking hadden verrigt / volgens hare meening / ſoo had yeder der ſelve twintig of dertig der onſe komen verſlaan; doch God bewaarde ons voor dit onheyl. Vier dagen lagen wy voor dit Vlek Karieba; en ſouden'er noch ſoo ligt geen meeſter van gewoorden ſijn / indien verradery ons niet geholpen had. Eenen Overſten der Carios, dien dit Vlek toebehoorde / quam by nagt tot onſen Opper-hoofdman Martino Domingo d'Ayolas, biddende / dat wy 't gedagte ſijn Vlek niet wilden verwoeſten; ſoo wou hy ons aanwijſen / hoe wy 't ſelve konden winnen. D'Ayolas beloofde hem dit / en daar op toonde hy ons tweederley Weegen in 't Boſch / door welke wy konden daar binnen komen. Ondertuſſchen ſou hy een Vyer in 't Vlek aanſteken / om onſen intogt te bevoorderen.

Groote Vallen van Yſer.

Bekoomen deeſe Plaats door verradery van den Overſten der Carios daar binnen.

Dit wierd dus verrigt; waar op een groot deel der Carios door de Chriſtenen wierden omgebragt. Die de vlugt namen / vielen in de handen harer vyanden de Jeperies, en verlooren meerendeel 't leven. Hare Vrouwen en Kinderen haddenſe te voren van haar weggeſonden in een groot Woud / vier mylen wegs van daar.

Nieuwe Moord onder d'Indianen.

Die 't noch ontkomen waren van deeſe Carios, vlooden na eenen vyſonderen Overſten der Indianen, genoemd Thabere, en ſijn Vlek Jubericha Sabaija, 140 mylen van 't Vlek Karieba. Verwaarts konden wy haar niet volgen / vermits onderweegen alles verwoeſt was / op dat wy niets tot onderhoud mogten vinden. Veerthien dagen lang bleven wy in 't Vlek Karieba, ſoo om te ruſten / als om onſe gequetſten te doen geneeſen. Daar na begaven wy ons weer in onſe Stad Nueſtra Sennora d'Aſſumcion; in voorneemen van 't gemelde Vlek Jubericha Sabaija te Water op te gaan ſoeken.

Thabere, Overſten van 't Vlek Jubericha Sabaija;

Wy

derwaarts de Spaanjaarden

Wy ruſteden dan ons 14 dagen lang toe tot deeſe Reys; ons verſorgende van noodige Ammunitie en Proviande. Onſen Hoofdman nam ook varſch volk tot ſig / ſoo Chriſtenen als Indianen, wijl van d'andere veele gewond / en ſiek waren.

ſig ook begaven

Met negen Scheepen / genoemd Brigantinen, voeren wy de Rivier Paraboe opwaarts / noch by ons neemende 200 Canoes. 't Getal der Indianen was 1500. Onderweegen quam by ons den gemelden Overſten der Carios in 't Vlek Karieba, die 't ſelve aan ons verraden had / met ſig brengende 1000 Carios, om ons te helpen tegens Thabera in 't Vlek Jubericha Subaija; daar wy eyndlijk op twee mijlen na by quamen.

Watſe d'Inwooners deeden weeten.

Doe ſond ons Opperhoofd d'Ayolas twee Indianen tot Thabere en de Carios, om haar aan te ſeggen / dat de daar gekomene Chriſtenen haar vermaanden / datſe weer na haar Land tot hare Vrouwen en Kinderen ſouden keeren; de gemelde Chriſtenen weer onderdanig ſijn / en deſelve dienen / gelijk voor deſen. Indien niet / ſoo wildenſe haar al t'ſamen weg dryven.

Trotſe antwoord.

Den Overſten Thabere gaf haar tot antwoord: Sy ſouden de geene / die haar uytgeſonden hadden / aankondigen / datſe noch de Chriſtenen noch haren Hoofdman kenden. Sy ſouden maar aankomen / ſoo wildenſe haar met Beenderen dood werpen. Sloegen ook de twee Indianen met Stokken bont en blauw; haar beveelende / ſig terſtond na haar Leger te pakken / indienſe niet voorts geheel dood geſlagen begeerden te ſijn.

De Rivier Sthueſia.

Onſen Hoofdman d'Ayolas dit gehoord hebbende / trok terſtond met ons op tegens Thabere en de Carios. Quamen by de Rivier Sthueſia, ſoo breed als den Donauw in Europa, en een halve Mans lengte diep / aan ſommige Plaatſen dieper. Doch op ſeekere tijd des jaars ſweldſe ſeer op / en doet groote ſchade in 't Land.

De Spaanjaarden vermeeſte-

Doe wy deeſe Rivier paſſeeren moeſten / ſtonden onſe vpanden op d'andere zijde des Waters met haar Leger / doende ons groote tegenſtand en ſchaade

in

in 't overtrekken. Indien wy geen Verroers hadden gehad / ik geloof / dat niet eenen der onſe levendig daar van gekomen ſou hebben. Eyndlijk geraakten wy over 't Water; waar op de Spanden terſtond de vlugt na haar Vlek namen. Wy ſielden haar na / en quamen ſoo haaſt by 't ſelve / als ſy: Wy omcingelden 't / ſoo dat'er niemand uyt noch in kon. Niet langer dan van 's morgens tot 's avonds lagen wy'er voor; ter welker tijd wy 't overweldigden / en veele deeſer Indianen dood ſloegen.

ren dit Vlek, en ſlaan veele der Indianen dood.

Eer wy haar aangreepen / had ons Opperhoofd d'Ayolas bevoolen / noch Vrouwen noch Kinderen om 't leven te brengen / maar gevangen te neemen; 't welk ook gedaan wierd. Maar al de Mannen / welke wy bekomen konden / moeſten ſterven. Onſe vrienden de Jeperies bequamen ontrent 1000 Hoofden der Carios.

Doch Vrouwen en Kinderen gevangen genomen.

De geene / welke van deeſe Natie ontvlooden waren / met haren Overſten Thabere en andere haare Hoofden / baden onſen Hoofdman d'Ayolas om genade / en dat haar hare Vrouwen en Kinderen weer toegevoegd mogten werden; ſoo wildenſe weer / gelijk te voren / onſe goede vrienden ſijn / en ons onderdanigljk dienen. Hier op beloofde ons Opperhoofd haar Pardon; en ſy hebben vriendſchap met ons gehouden / ter tijd toe dat ik van daar vertrok. Ander half jaar lang heeft deeſe krijg met de Carios geduurd / in welken tijd wy niet ſeeker voor haar waren. Dit is voorgevallen Anno 1546.

Eynd des Oorlogs met de Carios, door vreede making.

Na deeſe verrigting begaven wy ons weer na de Stad Nueſtra Sennora d'Aſſumcion, en bleven twee gantſche jaren in deſelve. Ondertuſſchen quam noch Schip noch tijding uyt Spaanje tot ons. Derhalven onſen Hoofdman Martino Domingo d'Ayolas 't volk voordroeg / dat hy / indien 't haar goed dagt / met eenige der hare Landwaarts in wou trekken om te ſien / of'er Goud of Silver te bekomen mogt ſijn. Geſamentlijk warenſe wel hier mee te vreeden.

Der Spaanjaarden voornemen om Landwaarts in te trekken,

Daar op deed hy van de Spaanjaarden 350 by een roepen / haar vragende / of ſe met hen wilden trekken; ſoo wou hy haar voorſien van alle noodwen-

om Goud en Silver te ſoeken.

digheden tot de Reys / ſoo van Indianen, Paarden/ als Kleederen. Gantſch gewillig warenſe hier toe. Vervolgens beriep hy d'Overſten der Carios, om van haar te verneemen / offe hem met 2000 Mannen wilden vergeſelſchappen; waar toe ſy haar geerne wilden laten gebruyken.

Aanvang van deeſe Togt. Twee maanden hier na maakte d'Ayolas ſig op / Anno 1548, om ſijn beſlupt upt te voeren. Met ſeven Brigantinen en 200 Canoes voer hy de Rivier Paraboe opwaarts. 't Volk / 't welk geen plaats kon vinden in de gemelde Canoes en Brigantinen, ging te voet / en op 130 Paarden over 't Land.

Den Berg S. Fernando; Doe wy geſamentlijk gekomen waren by eenen ronden hoogen Berg / genoemd S. Fernando, daar de voorheenen gemelde Peijembas woonen / beval d'Ayolas. dat vijf Brigartinen, en de Canoes weer na Nueſtra Sennora d'Aſſumcion ſouden keeren. D'overige twee Brigantins liet hy by S. Fernando, met 80 Spaanjaarden; over welke hy ten Hoofdman ſtelde eenen Pedro Diez; latende hem Proviande en andere noodwendigheden voor den tijd van twee Jaren. Deeſe ſouden hier wagten / tot dat wy weer upt 't Land quamen; en wel toeſien / op dat hem en ſijn volk niet mogt beſegenen 't geen den goeden Heer Juan d'Ayolas met de ſijne was weervaren / welke door de Peijembas ſoo ſchandelijk om 't leven waren gebragt.

daar eenig volk gelaten wierd.

Komen by de Naperies. Dus trok dan ons Opperhoofd met 300 Chriſtenen, 130 Paarden / en 300 Carios agt dagen lang voort / ſonder eenige Natie van Indianen te vinden. Op den negenden dag quamen wy'er by een / genoemd Naperies. Hadden niet anders t'eeten dan viſch en vleeſch. 't Is een lang / en ſterk Volk / welker Wijven de Schaamte bedecken. Sijn niet ſchoon. Van den gemelden Berg S. Fernando tot hier toe ſijn 36 Mijlen.

De Natie Maicai, of Maijecaijes. Hier vernagteden wy / en trokken weer voort ſeven dagen lang. Doe bevonden wy ons by de Natie Maicai (Maijecaijes) beſtaande in een groote meenigte van Volk. D'Onderdanen moeten voor haar' Overſten 't Akkerwerk verrigten / en Viſch-vangen; voorts

voorts alles doen 't geen haar bevoolen werd; gelijk in Duytschland de Boeren d'Edellieden onderworpen sijn. Deese Natie heeft een grooten Voorraad van Turksch Koorn / of Mais; ook van Mandeocha, Mandepore, Mandecoch Parpii, Manduis, Bachkeku, en meer andere Worteln / dienstigh tot Spijs. Harten / Indiaansche Schapen / Struysen / Endvogelen / Ganzen / Hoenderen / en meer andere soorten van Vogelen / werden by haar gevonden. Hare leeftogt.

Daarenboven sijn de Bosschen vol Honig / van welke een slag van Wijn werd gemaakt: ook gebruykt men se op andere wijsen. Hoe dieper men in 't Land trekt / hoe vrugtbaarder men 't selve bevind. 't Gedagte Turksch Koorn / en de genoemde Worteln / heeftmen 't gantsche jaar door op 't Veld. Overvloed van Honig.

De Schapen / welke wild sijn / doense sig dienen tot haren arbeyd / en om op te rijden / gelijk wy de Paarden. Ik selfs / een verseering aan mijn eene voet bekomen hebbende / ben verder dan 40 mijlen wegs op sulk een Schaap gereeden. In Peru verroerdmen de Goederen op deese Schapen van d'eene Plaats na d'andere. Wilde Schapen, gebruykt in plaats van Paarden, selfs om te berijden.

Deese Maijecaijes sijn lang en regt van Ligchaam / seer strijdbaar / en op hare wijse wel geoeffend in den Oorlogshandel. Hare Vrouwen sijn seer schoon / en bedekken de Schaamte. Sy arbeyden niet op 't Veld / maar de Mannen moeten voor 's levens-onderhoud sorgen. In hare Huysen doense niet anders / als Spinnen / en in Cottoen te werken; 't eeten te bereyden / en ander Huyswerk te verrigten / of te doen 't geen de Mannen van haar begeeren; 't welkse ook andere goede Gesellen niet weygeren / die 't van haar versoeken. Strijdbaarheyd. Vrouwen, en der selver werk.

Doe wy tot op een halve mijl wegs na by deese Natie waren gekomen / gingense ons te gemoet. Hier was een klein Vlek. Tot onsen Hoofdman seydense / dat wy dien nagt in 't selve mogten herbergen; sy wilden ons alle noodzuft toebrengen; doch dit spraakense uyt schalkheyd: Schonken hem (d'Ayolas) vier Silvere Kroonen / dienen op 't Hare Geschenken aan der Christenen Opperhoofd,

hoofd ſet. Gaven hem daarenboven ſes Silvere Hoofd-cieraden / peder anderhalve Span lang / en een halve Span breed; welkeſe ten pronk aan hare voorhoofden binden. Dan noch drie ſchoone Vrouwsperſoonen / die niet oud ſcheenen.

daar onder ook drie ſchoone Hoeren voor hem.

Terwijl wy in dit Vlek waren / verdeelden wy na den eeten de Wagten / om ons veylig te ſtellen voor een overval; en leydden ons neer om te ſlapen. Ontrent ter middernagt had onſen Hoofdman de drie Hoeren verlooren / misſchien om dat hy / alreeds een Man van 60 jaren / haar alle drie niet had konnen vergenoegen. Had hy haar onder ſijne Knegts gelaten / vermoedlijk ſoudenſe niet weggelopen hebben. Ter deeſer oorſaak ontſtond een grooten Oproer in 't Leger; en ſoo haaſt 't morgenlight aanbrak / deed den Opper-hoofdman bevel / dat peder ſig met ſijn Geweer voor ſijn Quartier ſou laten vinden.

De Maijecaijes, de Chriſtenen meenende aan te vallen, werden geſlagen.

Hier tegens quamen de Maijecaijes, over de 20000 ſterk / om ons t'overvallen / doch konden niet veel op ons winnen. Want in dit Gevegt bleven over de 1000 der hare dood; d'overige namen de vlugt; en wy vervolgden haar tot in het Vlek; daar wy noch Vrouwen noch Kinderen / noch pet anders vonden. Doe nam onſen Hoofdman 150 Chriſtenen met Vperroers / en 2500 Indiaanſche Carios tot ſigh; trekkende drie dagen en twee nagten de Maijecaijes agter na / ſonder eenige ruſt / als dat wy 's middags aten / en 's nagts vier of vijf uyren ons neerleydden.

D'onſchuldige moeten voor de ſchuldige 't gelag betalen.

Op den derden dag vonden wy de Mannen / Vrouwen en Kinderen deeſer Natie in een Boſch by malkander; doch 't waren de regte Maijecaijes niet / maar der ſelver vrienden. Deeſe hadden gantſch geen vreeſ / dat wy haar by komen of beleedigen ſouden; doch de onſchuldige moeſten voor de ſchuldige 't gelagh betalen. Want by haar gekomen ſijnde / ſoo ſloegen wy haar dood / en namen gevangen over de 3000 Mannen / Vrouwen en Kinderen. Indien 't ſoo wel dag als nagt geweeſt ware / niet eenen van haar ſou 't ontkomen hebben.

In

In deeſen Schermutſel bequam ik voor mijn deel ten Bupt negenthien perſoonen / ſoo Mannen als Vrouwen / niet ſeer oud (want altijd tragtede ik meer na jonge als andere); nevens Indiaanſche Wortelen en andere dingen. Vervolgens trokken wy weer na ons Leger / en bleven daar agt dagen lang leggen / vermits wy hier goed onderhoud vonden. Van den Berg S. Fernando tot deeſe Natie der Maijecaijes, daar wy de twee Brigantins hadden gelaten / is 70 mijlen wegs. Buyt des Schrijvers.

Daar op trokken wy na een Natie, genoemd Scheuni (Zcheunis), welke ſijn onderworpen aan de Maijecaijes, gelijk in Duytſchland de Boeren hare Heeren. Op deeſen weg vonden wy veele gebouwde Velden met Maiz, of Turkſch Koorn / Wortelen en andere Vrugten / van welke men 't geheele jaar door genoeg t'eeten heeft; vermits / wanneer men 't eene heeft ingeſameld / 't ander al weer rijp is / en weer een ander gezaayd werd. De Natie Schenui (Zcheunis).

Wy quamen in een kleyn Vlek / 't welk de Zcheunis toebehoord. Soo haaſt ſy ons gewaar wierden / vloodenſe al t'ſamen weg. Twee dagen bleven wy hier / en vonden genoeg t'eeten. 't Legt vier mijlen wegs van de Maijecaijes. Hare vlugt uyt het Vlek.

Van hier trokken wy in twee dagen ſes mijlen voort tot de Natie Thohonnas, ook Onderdanen der Maijecaijes. Hier vonden wy geen volk / maar ſpijs genoeg. Thohonnas.

Ses dagen voort getrokken ſijnde / vonden wy onderweegen nergens volk / maar quamen op den ſevenden dag tot de Natie Peihones, en ſagen veel volk by malkander. Haren Oversten quam ons met tekenen van vreede te gemoet. Deeſe baden onſen Hoofdman / dat wy doch niet in haar Vlek ſouden trekken / maar daar bupten blijven. Hy echter wou hier in niet bewilligen maar trok voort / 't ware haar dan lief of leed / en quamen in haar Vlek; daar wy vleeſch genoeg vonden van Hoenderen / Ganſen / Harten / Schapen / Struyſſen / Papegayen / Conijnen / &c. behalven noch dat dit Land overvloedig voorſien is van Maiz, of Turkſche Peihones, een Natie. Overvloed en gebrek by deſelve.

alleen na Water. Ditmaal ſtond ik by Eedele en Oneedele in groote gunſt; doch was niet wijs genoeg / om'er myn voordeel by te doen. Alleenlijk beſorgde ik / dat het my aan geen dzank ontbzak. Men vind in dit Geweſt geen vlietende Wateren; noch andere / dan 't geen de Regenbakken geven / wanneer 't reegend. Om des Waters wil voeren de Siberis met andere Indiaanſche Natien dikmaal Oorlogen.

Verlegenheyd der Chriſtenen op deſen Togt, en lotwerping.

Wy bleven twee dagen by haar / niet weetende wat ons ter handen ſtond te vatten; of wy agterwaarts of voorwaarts ſouden gaan. Wierpen derhalven 't lot / of wy 't een of 't ander ſouden doen. Daar na vraagde onſen Hoofdman de Siberos na de gelegenheyd des Lands. Haar antwoord was / dat wy ſes dagreyſen hadden voort te trekken / om te komen tot de Natie Peijeſſennos. Onderwegen ſouden wy twee Watertjens vinden / om uyt te dzinken.

Togt na de Natie der Peijeſſennos;

Dus begaven wy ons op de Reys / en namen eenige der Siberos met ons / om ons tot Wegwijſers te dienen. Maar dzie dagreyſen van haar Vlek gekomen ſynde / vloodenſe by nagt van ons weg. Doe moeſten wy den weg ſelfs ſoeken; en quamen eyndlijk tot de Peijeſſennos, die ſig tegens ons te weer ſtelden; doch wy overwonnen haar / en veroverden haar Vlek. Sy namen de vlugt; doch in 't Gevegt hadden wy'er eenige gevangen bekomen; die ons te kennen gaven / datſe in haar Vlek dzie Spaanjaarden hadden gehad / onder welke den eenen was genoemd Hieronymus, een Trompetter by Pedro de Mendoza. Den Hoofdman Juan d'Ayolas had de gedagte dzie Spaanjaarden, wegens ſwakheyd / by de Peijeſſennos agtergelaten.

en tijding van drie daar gelatene Spaanjaarden,

door deeſe Natie vermoord.

Op haar gewroken.

Dzie dagen voor onſe aankoomſt had deeſe Natie de gemelde dzie Spaanjaarden om 't leven gebzagt / gehoord hebbende / dat wy van de Siberos derwaarts in aantogt waren. Doch dit wierd haar nu rykelijk vergolden: want wy lagen 14 dagen lang in haar Vlek; ſogten haar over al / en vonden haar in een Boſch by malkander / doch niet alle. Deeſe ſloegen wy dood / of namen haar gevangen; ſoo dat'er wey-

wepnige ontquamen. De gevangene openbaarden ons de gelegenhepd des Lands. Seyden ook onsen Hoof dman d'Ayolas, dat wy na vier dagreysen / of 16 mijlen / souden komen by de Natie Maigenos.

De Natie Maigenos.

Doe wy der selver Vlek naderden / stelden se sig te weer / 't selve lag op een Bergje / en was van Naturen sterk. Echter wierd het van de Christenen en Carios aangegrepen; waar by deselve twaalf der hare / en veele der Carios verloren. Doch als de Maigenos sagen dat wy binnen drongen / staken se 't Vlek selfs in brand / en vielen ter vlugt. Drie dagen daar na maakten 500 Carios sig heymlijk op / bupten ons weiten; en trokken met hare Bogen en Pijlen twee of drie mijlen van ons Leeger af / na de gevloodene Maigenos.

Stellen sig te weer.

Doen de Christenen schaade aan hare bystanders de Carios;

Deese twee Indiaansche Natien vogten soodanig tegens malkanderen / dat van de Carios meer dan 300, van de Maigenos een groote meenigte dood bleven; wijl derselver getal geweldig groot was. Ondertusschen sonden onse Carios een Post aan onsen Hoof dman d'Ayolas, biddende / dat men haar te hulp sou komen / wijlse sig bevonden in een Bosch daarse noch voorwaarts nog agterwaarts sig konden keeren / vermits se van de Maigenos belegerd waren.

doch tot haar eygen nadeel.

Terstond deed d'Ayolas de Paarden aankomen; 150 Christenen, en 1000 onser Carios by een roepen / latende 't overige volk tot bewaring van 't Leeger / op dat onse vpanden de Maigenos niet daar in mogten vallen. De gemelde Christenen en Indianen trokken dan upt / ter hulp van d'in nood sijnde Carios. Soo haast de Maigenos ons sagen / namen sy de vlugt. Wy vervolgden haar wel / doch konden haar niet agterhalen. Dus quamen wy by de Carios in 't Bosch / vonden veele der haare / maar ook daar tegens een ongelooflijke meenigte harer vpanden dood. Doe trokken wy gesamentlijk weer na ons Leger / daar wy vier dagen bleven / hebbende overvloed van alle nooddruft.

Vertrek van daar.

Dermits wy nu kennis hadden bekomen van de gelegenhepd des Lands / soo beslooten wy eendragtig / onse Reys voort te setten. Begaven ons der-

halven op weg / in 13 dagen tijds na onſe giſſing afleggende 72 mijlen wegs. Doe bevonden wp ons digt bp een Natie, Karchkockies genoemd.

Aardbodem vol Sout, als beſneuwd.

In d'eerſte negen dagen onſes Togts / quamen wp bp een Landſtreek van ſes mijlen / waar op niet anders geſien wierd dan goed Sout / ſoo dik op malkander / alſ of 't geſneeuwd had. Dit Sout blijft Winter en Somer in ſijn ſtand. Hier vertoef den wp twee dagen / ſonder te weeten / wat weg wp ſouden neemen / om onſe Reys te vervolgen.

De Natie Karchkockies.

't Behaagde God / dat wp den regten troffen / en na vier dagrepſen quamen tot de genoemde Natie Karchkockies. Op vier mijlen na haar Blek genaderd ſijnde / ſond onſen Hoofdman 50 Chriſtenen en 500 Carios vooꝛ uyt / om ons goede Logementen te beſtellen. Deeſe Natie is ſterk in getal; ja veel ſterker alſ eenige der andere / bp welke wp geweeſt waren. Dit maakte ons onruſtig / derhalven ſonden wp eenen der onſe weer te rugg' / om onſen Hoofdman te vertoonen / hoe 't hier geleegen was; op dat hp ons ſpoedig te hulp mogt komen.

Komen aan by de Karchkockies,

een ſeer ſterke Natie,

Nog dien ſelven nagt maakte hp ſig op met al 't Volk; en was vꝛoeg-mogens alreeds bp ons; nog de Karchkockies wiſten niet / dat'er meer bp ons gekomen waren: meenden ter dier ooꝛſaak / datſe ons alreeds meeſter waren: nog d'aankoomſt der andere verneemende / warenſe ſeer dꝛoevig / en betoonden ons nu alle vꝛiendſchap / vꝛeeſende vooꝛ haar Blek / Vꝛouwen / en Kinderen. Bꝛagten ons Vleeſch van Harten / Ganſen / Schapen / Strupſſen / Endvogelen / Conijnen / &c.; ook Turkſch Koorn / Rijs / en Woꝛtelen / waar van dit Land overvloedig vooꝛſien is.

welke haar echter wel onthalen.

Leelijke Lip-cieraden.

De Mannen dꝛagen een blauwe ronde Steen in de Lippen. Hare Geweeren en Wapenen ſijn Tardes, Bogen / en Pijlen / nevens Schilden / gemaakt van de Huyd des Diers Amida.

Dragt der Vrouwsperſoonen.

Hare Vꝛouwen hebben een kleyn gat in de Lippen / waar in ſp een grauw of groen kryſtal dꝛagen. Vooꝛts hebbenſe om 't Lighaam een Diepor, gewerkt van Boomwol / gelijk alſ een Hemdd / nog ſonder

ſonder Mouwen. Sijn ſchoon van geſtalte. Doen niet anders dan naapen en op 't Hupswerk te paſſen. De Mannen moeten 't Veld bearbeyden.

Van daar trokken wy na de Machkockies; eenige der Karchkockies met ons neemende / om ons den weg te wijſen; welke na dzie dagen van ons weg liepen; echter ſetteden wy onſe Reys voort / en quamen aan een bekend Water / dzagende den Naam van Machkaſies. Heeft de breedte van anderhalve mijl. Hier wiſten wy geenen Pas, om over 't ſelve te geraken. Maakten derhalven twee en twee Vlotjens / van Hout en Riys t'ſaam geſtelt / waar mee wy quamen op d'andere zijde der Rivier. In dit overtrekken verdzonken vier der onſe op een deeſer Vlotjens.

Machkockies, een Natie.

Machkaſies een Rivier.

Vlotjens.

Dit Water heeft ſeer goede Viſch. Legt niet verder dan vier mijlen wegs van de Machkockies. Seer veel Tygers ſijn hier. Doe wy nu op een mijl wegs na by deeſe Natie waren gekomen / quamenſe ons te gemoet / en ontfingen ons ſeer wel. Begeerden in de Spaanſche Taal met ons te ſpreken. Dit verdzoorſaakte verbaasdheyd in ons. Vraagden haar derhalven wienſe onderdanig waren? of wat voor een Heer ſy hadden? Haar' antwoord was: Onſen Hoofdman en ons; anders behoordenſe onder een Spaanſch Edelman / genoemd Pedro Anſuellis.

Aankoomſt by de Machkockies.

Werden daar wel ontfangen.

Als wy in haar Vlek gekomen waren / vonden wy in 't ſelve hare Kinderen; Ook eenige Mannen en Vrouwen. Deeſe wierden ſeer geplaagd van een Ongedierte / genoemd d'Indiaanſche Vloo. Wanneer 't ſelve tuſſchen de teeën / of op eenige andere plaats des Ligchaams koomt / dringd het ſtraks dieper in / en word tot een Worm / gelijk die ſijn / welkenmen in de Haſelnoten vind. Doch dit quaad kanmen ligtlijk voorkomen / wanneermen by tijds daar ontrent beeſig is; maar wagtmen te lang / ſoo vreet deeſe Worm eyndlijk te teeën af. Veel ſou hier van te ſchrijven ſijn.

Indiaanſche Vloo, een ſware plaag voor de Menſchen.

Van de gemelde Stad Nueſtra Sennora d'Aſſumcion tot 't Vlek der Machkockies is een tuſſchenwijdte van 372 mijlen wegs te Lande / volgens Almero.

Machkockies hoe verr' van d'Aſſumcion.

In

De Præſident Gaſca in Peru doet Pizerro, en veel andere, 't hoofd afſlaan.

In dit Vlek lagen wy by de 20 dagen ſtil; en hier quam ons een Brief toe uyt de Stad Lime in Peru, dat des Keyſers Opperſte Stadhouder/ geſegt Præſident, anders Licentiaat de Caſcha (Gaſca) den Conſaillo Pizerro 't Hoofd had doen afſlaan/ nevens andere Edele en Oneedele perſoonen; ſommige op de Galeyen doen werpen/ wijl den gedagten Pizerro en ſijnen aanhang hem (Gaſca) niet onderdanig willen ſijn; maar 't Land tegens de Keyſerlijke Majeſteyt oproerig gemaakt had; derhalven hy hem/ in den Naam des Keyſers/ deeſen loon had gegeven.

Onſes Reyſigers bedenken hier over.

't Gebeurd wel genoeg/ dat yemand ſig meer magt in ſijn Ampt aanmatigd/ als hem behoord; of meer doet dan hem van ſijnen Heer bevolen is: en ik geloof/ dat de Keyſer Pizerro wel ſou 't leven laten behouden hebben/ indien hy voor ſijne Majeſteyt ſelfs geſtaan had. 't Deed hem wee/ datmen over ſijn Goed een Heer ſtelde; want 't Landſchap Peru was volgens Godlijk en Menſchlijk regt 't eygendom van Pizerro, wijl hy 't ſelve met ſijne Broeders Margoſſo en Ernando Pizerro aldereerſt had ontdekt en ingenomen.

Rijkdommen van Peru, &c.

Dit Landſchap werd billijk genoemd 't Rijke, want de meeſte Schatten/ die de Keyſer beſit/ komen hem toe uyt Peru, Nova Hiſpania, en Terra Firma. Dus heeft den armen Pizerro, voor heen als een Koning geweeſt/ ſijn leven door 't verlies van ſijn hoofd moeten eyndigen.

Bevel aan den Opperhoofdman d'Ayolas;

Den Inhoud des voorgedagten Briefs was/ dat onſen Hoofdman Martino Domingo d'Ayolas, op bevel ſijner Keyſerlijke Majeſteyt/ met ſijn Krijgsvolk/ op lijf en levens-ſtraf niet ſou voort trekken. Maar by de Machkalies blijven/ en daar wagten/ op naarder beſchejd.

door den Gouverneur hem toegeſonden; en de Reden.

Dit bevel des Præſidents, of Gouverneurs, quam voort uyt ſijne Brees/ dat wy een Oproer in 't Land tegens hem mogten maken/ ons vereenigende met de geene die 't noch in de Boſſchen en Bergen ontkomen waren. 't Sou ook buyten twijffel geſchied hebben/ en wy hadden den Gouverneur gewiſſlijk

uyt

upt 't Land weg-gejaagd / indien wy ons by d'andere hadden konnen voegen.

Ondertuſſchen maakte den meergemelden Præſident een Verbond met onſen Hoofdman d'Ayolas, en deed den ſelven groote Geſchenken / om hem te vreeden te ſtellen. Dus ontquam hy ſijn levensgevaar. Wy Krijgslieden wiſten niets met allen van dit Complot. Indien wy daar van kennis hadden gehad / wy ſouden ons Opperhoofd handen en voeten t'ſaamgebonden / en na Peru geboerd hebben; derwaarts onſen Hoofdman aan den Gouverneur afvaardigde Kapitain Nueſle de Schaijeſes, Ungnade (Ongenade), Michael de Ruelle, en Abaize de Rorchua. Deeſe vier quamen in anderhalve maand tijds in Peru aan; eerſt tot de Stad Poduesis, daar na tot Rueſca, vervolgens te Rio de la Plata, en te Lima. Deeſe vier ſijn de voornaamſte en rijkſte Steeden in Peru.

Houwlijksverbond tuſſchen deeſe beyde.

Voornaamſte en rijkſte Steeden in Peru.

De gemelde vier Afgeſondene gekomen ſijnde in d'eerſte Stad Poduesis in Peru, ſoo bleven twee der ſelve / op den weg ſiek gworden / te weeten / Michael de Ruelle, en Abaize (Abaije) de Rorchua, daar leggen; wijlſe niet verder voort konden. De twee andere / namentlijk Nucſle de Schaijeſes en Ongenade, begaven ſig te Poſt na Lima by den Gouverneur, die haar ſeer wel ontfing / en ſig door haar liet berigten / hoe de ſaken in 't Landſchap Rio de la Plata geſteld waren. Daar na beval hy / datmen haar wel ſou onthalen / ook ſchonk hy aan yeder der ſelve 2000 Ducaten.

De Srad Poduesis.

Afgeſondene van d'Ayolas aan den Præſident.

Daar na beval hy Nueſle Schaijeſes, aan ſijnen Hoofdman d'Ayolas te ſchryven / dat hy / tot op verder beſcheyd / by de Machkaſies ſou blijven; doch haar niet beleedigen / noch pets ontneemen / dan wat Eetwaren: want wy wiſten / dat by haar Silver ſijn moeſt / wijlſe Onderdanen van een Spaanjaard waren.

Desſelven bevel aan d'Ayolas.

Doch de Poſt-rijder des Gouverneurs wierd onderweegen van eenen Parnawuie, ſijnde eenen der Spaanſche Krijgsknegten / om 't leven gebragt / op bevel onſes Hoofdmans; wijl hy vreeſde / dat eene

Die den Briefdrager doet opvatten, en heymlijk

neg

om 't leven brengen.

nen anderen / om over ſijn volk te Commanderen, upt Peru mogt geſonden werden; gelijk dan alreedts eenen in ſijne plaats geordonneerd was. Even hierom had hy Parnawuie den Briefdrager te gemoet geſonden / met laſt / indien hy Brieven by ſig mogt hebben / dat hy die met hem tot de Carios ſou brengen / gelijk dan ook geſchiedde / op dat wy geen kennis daar van mogten krijgen.

Vrugtbaarheyd van 't Land der Machkaſies.

Deeſen onſen Hoofdman beſtelden 't ſoodanig / dat wy / wegens gebrek van Proviande, by de Machkaſies niet langer blijven konden. Deeſe hebben een vrugtbaarer Land / als ik ooyt elders in dit Geweſt geſien heb. Wanneer een Indiaan in 't Boſch gaat / en in den eerſten Boom / daar hy by koomd / een gat houwd / ſoo loopt'er vijf ſes Mingelen Honig upt / ſoo klaar als de Meede.

Honig-Byen.

De Byen ſijn hier ſeer kleyn / en ſtecken niet. Deeſen Honig / die ſeer goed is / kanmen eeten met Brood / of in andere Spijſen doen. Sy maken'er ſoo goede Wijn van / als by ons de Meede is; ja is veel beeter te drinken.

Togt te rugg' na de Karchkockies.

Wy trokken dan weer te rugg' na de Karchkockies. Doe wy by haar Vlek quamen / bevonden wy / datſe al t'ſamen met Vrouwen en Kinderen daar upt weggevlooden waren. Onſen Hoofdman ſond terſtond andere Indianen tot haar / en deed haar aanſeggen / datſe weer in hare Wooningen ſouden komen / ſonder vooy ons bevreeſd te ſijn / wijl haar geen ſchade ſou weervaren; doch ſy ſonden ons tot antwoord: Wy ſouden ons upt haar Vlek weg maken / anders wildenſe ons met geweld daar upt drijven.

Strijd met de ſelve, en overwinning der Spaanjaarden, op deſelve bevogten.

Wy trokken dan op haar aan. Eenige onder d'onſe evenwel vertoonden onſen Hoofdman d'Ayolas, dat hy tegens haar niet quaads behoorde vooy te nemen; want hier upt ſou groot gebrek in 't Land konnen ontſtaan: en indien men dan van Peru na Rio de la Plata moeſt trekken / ſoo ſouden wy geen levens-middelen vinden. Doch d'Ayolas, en de meeſte der andere / wilden hier na niet hooren; maar trokken op de Marchkockies aan / die geleegerd waren onder twee Bergen en Boſſchen aan

beyde

beyde de zijden / om / indienſe overwonnen wierden / dies te ligter te mogen ontwijken. Doch dit hielp haar weynig. Behalven d'omgebragte Mannen / Vrouwen / en Kinderen / bequamen wy over de 1000 der hare gevangen.

Twee maanden lang bleven wy in haar ſeer groot Vlek. Begaven ons doe na 't andere / daar wy voor anderhalf jaar onſe twee Scheepen (Brigantinen) gelaten hadden. Op deeſe onſe agtthien maandige Reys hadden wy over de 12000 Mannen / Vrouwen en Kinderen gevangen bekomen; 't getal van mijn gedeelte was by de vijftig. Meenigten van gevangene op deeſen Togt bekomen.

By d'eene Brigantin gekomen ſijnde / verhaalde ons 't Scheepsvolk / dat in ons afweeſen tuſſchen ſeeker Kapitain, genoemd Diego de Abriego, gebooztig van Sivilien in Spaanje, aan d'eene zijde / en den Hoofdman J. Franciſco Manchoſſa (Mendoça), van ons Opperhoofd Martino Domingo d'Ayolas daar gelaten / om 't volk der twee Brigantins te regeeren in ſijne plaats / aan d'andere zijde / een grooten Alarm was ontſtaan; ſulker wijs / dat de gemelde Diego de Abriego maar alleen 't Commando voeren; Joh. Franciſco de Mendoça, als geſtelden Hoofdman van d'Ayolas, daar in niet bewilligen willende / de Strijd tuſſchen haar aanving / waar in eyndlijk Diego de Abriego 't veld behield / en J. Franciſco de Mendoça 't hoofd deed afſlaan. Terſtond daar op bragt hy 't Land in Alarm, om tegens ons aan te gaan. Eerſt verſterkte hy ſig in de Stad; voor welke wy quamen met onſen Hoofdman d'Ayolas; doch hy wou hem niet inlaten / noch de Stad aan hem overgeven; veel minder hem erkennen voor ſijn Heer of Opperhoofd. Diego de Abriego en Johannes Franc. de Mendoza, Hoofdlieden. Abriego doet Mendoza 't hoofd afſlaan: na hem en de ſijne in een Strijd overwonnen te hebben.

Daar op belegerden wy deeſe Stad Nueſtra Sennora d'Aſſumcion. Het daar binnen ſijnde Krijgsvolk den ernſt ſiende / liet den moed ſakken; en dagelijks quamen eenige van haar tot d'onſe overloopen; biddende onſen Hoofdman om genade. D'Abriego dit bemerkende / en op d'overige ſig niet langer vertrouwende; in vreeſe / dat wy by nagt door verraad de Stad ſouden mogen overrompelen / 't D'Aſſumcion door d'Ayolas belegerd, en verovert.

wel-

welk ook geſchied ſou ſijn / ſoo nam hy voor / met ſijne beſte vrienden / en andere die hem volgen wilden / de ſelve te verlaten : 't welk hy dan deed met ontrent 50 Mannen. D'overige gaven de Stad aan onſen Hoofdman op / biddende om Pardon ; 't welk hy hen beloofde. D'Abriego was met ſijn 50 Chriſtenen ontrent 30 mijlen wegs van daar gevloden. Daar op voerden deeſe twee Hoofdlieden met malkander Oorlog / ſonder dat wy op Diego de Abriego pets konden winnen ; vermits hy nopt aan eene plaats lang bleef ; nu hier / dan daar was ; en niet naliet ons ſchade te doen / waar hy maar kon. Voortlijk / wou onſen Hoofdman geruſt ſijn / ſoo moeſt hy met d'Abriego vreede maken ; en ſijne beyde Dochteren ten Houwlijk geven aan de twee Neven van den ſelven.

Vlugt van d'Abriego ; Oorlog tuſſchen deeſe beyde Hoofden ;

en vreede.

Ondertuſſchen quam een Brief van Chriſtoffel Reiſer, Factoor van de Heer Fugger, uyt Sevilla in Spaanje aan my / van Inhoud / dat Sebaſtiaan Neydhart, uyt bevel van mijnen Broeder Thomas Schmidt Sal. / aan hem had geſchreven / datmen my / indien 't mogelijk was / weer na mijn Vaderland ſou laten keeren. Hier toe liet het de gemelde Chriſtoffel Reyſer aan ſijne vlijt niet ontbreken / ſoo dat ik de Brieven ontfing op S. Jacobsdag den 25 Julius Anno 1552.

De Schrijver bekoomd Brieven van ſijnen Broeder, om na huys te keeren.

Met deeſe Brieven verhoegde ik my ſonder uytſtel by onſen Opper-hoofdman d'Ayolas, en verſogt ontſlaging. In 't eerſt wou hy hier toe niet verſtaan. Eyndlijk evenwel / in aanmerking van mijne langdurige dienſten / ſoo veele jaren ſijne Keyſerlijke Majeſteyt in deeſe Landen gedaan met alle getrouwheyd ; dat ik ook dilmaal mijn leven voor hem (d'Ayolas) had gewaagd / gaf hy my verlof / nevens een Brief aan den Keyſer / waar in hy deeſe Majeſteyt bekend maakte den ſtaat van 't Landſchap Rio de la Plata, en wat ſig daar in had toegedragen. Deeſen Brief heb ik Keyſer Carels Raden in Sevilla overgeleverd ; ook haar mondlijk berigt gegeven van 't gemelde Land.

Bekoomd van den Opper-hoofdman d'Ayolas verlof ; nevens een Brief aan den Keyſer.

Doe ik nu alles tot mijn vertrek berepd had / nam

Bereyd ſig

ik afscheyd van mijnen Hoofdman Martino Domingo d'Ayolas, en andere soo goede Vrienden als Bekenden; ook tot mp 20 Indiaansche Carios, om mijne noodige Bagage te dragen tot sulk een verre Reys. tot sijnen Togt.

Agt dagen voor mijnen Aftogt bragt eenen uyt Brazil de tijding / dat daar een Schip was aangekomen van Lisbona in Portugal, behoorende den Heer Johan van Hulst, Koopman in de genoemde Stad / als Factoor van Erasmus Schets t'Antwerpen. Als ik nu alle gelegenheden had nagespeurd / soo begaf ik mp op reys den 26 December, sijnde S. Stevens-dag, Anno 1552; trekkende uyt de Stad Nuestra Sennora d'Assumcion in Rio de la Plata, met de gemelde 20 Indianen in twee Canoes. En vertrekt van Nuestra Sennora d'Assumcion.

Na 26 mijlen afgelegt te hebben / quamen wy by 't Vlek Jubericha Sabaia; daar twee Spaanjaarden en twee Portugeezen by mp quamen; doch sonder verlof van den Hoofdman. Van hier vertrokken wy gesamentlijk / en bevonden ons na 15 mijlen by 't Vlek Gebaretha: na vier dagrepsen / in welke wy 16 mijlen voorderden / by 't Vlek Bareia: vervolgens na 54 mijlen in 9 dagen aan 't Vlek Bareda. Hier bleven wy twee dagen / om Proviande en Canoes te soeken / vermits wy noch 100 mijlen de Rivier Paranau (Parana) op waren moesten. Quamen daar na by 't Vlek Gienugia, behoorende den Keyser; en is 't Land der Carios. Koomd te Jubericha Sabaia. Gabaretha. Bareia. Bareda. Gienugia,

Hier begind nu 't Gebied des Konings van Portugal, en 't Land der Tapis; daar wy de Rivier Paranau en de Canoes moesten verlaten / en over Land trekken na de gemelde Natie, ses weeken lang door Wildernissen / Bergen en Dalen / sonder met vreede te konnen slapen / wegens de wilde Dieren. Van 't voor heenen gedagte Vlek Gienugia tot de Tapis is een weg van 126 mijlen. Gevaarlijke Land-reys door Wildernissen.

Deese Tapis sijn Menschen-eeters. Doeren gedurig Oorlogh. De vyanden / welkese gevangen krijgen / brengense na hare Vlekken; en alsse deselve willen slagten / makense een groot Feest; als by ons een Bruyloft. Terwijl sy gevangen is / gevense hem alles wat sy begeerd; 't sy Eeten (De Natie Tapis sijn Menschen-eeters;

Vlugt van d'Abriego; Oorlog tuſſchen deeſe beyde Hoofden;

welk ook geſchied ſou ſijn / ſoo nam hy voor / met ſijne beſte vrienden / en andere die hem volgen wilden / de ſelve te verlaten: 't welk hy dan deed met ontrent 50 Mannen. D'overige gaven de Stad aan onſen Hoofdman op / biddende om Pardon; 't welk hy hen beloofde. D'Abriego was met ſijn 50 Chriſtenen ontrent 30 mijlen wegs van daar gevloden. Daar op voerden deeſe twee Hoofdlieden

en vreede.

met malkander Oorlog / ſonder dat wy op Diego de Abriego yets konden winnen; vermits hy nopt aan eene plaats lang bleef; nu hier / dan daar was; en niet naliet ons ſchade te doen / waar hy maar kon. Voortlijk / wou onſen Hoofdman geruſt ſijn / ſoo moeſt hy met d'Abriego vreede maken; en ſijne beyde Dochteren ten Houwlijk geven aan de twee Neven van den ſelven.

De Schrijver bekoomd Brieven van ſijnen Broeder, om na huys te keeren.

Ondertuſſchen quam een Brief van Chriſtoffel Reiſer, Factoor van de Heer Fugger, uyt Sevilla in Spaanje aan my / van Juhond / dat Sebaſtiaan Neydhart, uyt bevel van mijnen Broeder Thomas Schmidt Sal. / aan hem had geſchreven / datmen my / indien 't mogelijk was / weer na mijn Vaderland ſou laten keeren. Hier toe liet het de gemelde Chriſtoffel Reyſer aan ſijne vrijt niet ontbreken / ſoo dat ik de Brieven ontfing op S. Jacobsdag den 25 Julius Anno 1552.

Bekoomd van den Opperhoofdman d'Ayolas verlof; nevens een Brief aan den Keyſer.

Met deeſe Brieven vervoegde ik my ſonder uytſtel by onſen Opper-hoofdman d'Ayolas, en verſogt ontſlaging. In 't eerſt wou hy hier toe niet verſtaan. Eyndlijk evenwel / in aanmerking van mijne langdurige dienſten / ſoo veele jaren ſijne Keyſerlijke Majeſteyt in deeſe Landen gedaan met alle getrouwheyd; dat ik ook dikmaal mijn leven voor hem (d'Ayolas) had gewaagd / gaf hy my verlof / nevens een Brief aan den Keyſer / waar in hy deeſe Majeſteyt bekend maakte den ſtaat van 't Landſchap Rio de la Plata, en wat ſig daar in had toegedragen. Deeſen Brief heb ik Keyſer Carels Raden in Sevilla overgeleverd; ook haar mondlijk berigt gegeven van 't gemelde Land.

Bereyd ſig

Doe ik nu alles tot mijn vertrek berepd had / nam

ik

ik afscheyd van mijnen Hoofdman Martino Domingo d'Ayolas, en andere soo goede Vrienden als Behenden; ook tot my 20 Indiaansche Carios, om mijne noodige Bagage te dragen tot sulk een verre Reys. tot sijnen Togt.

Agt dagen voor mijnen Afstogt bragt eenen uyt Brazil de tijding / dat daar een Schip was aangekomen van Lisbona in Portugal, behoorende den Heer Johan van Hulst, Koopman in de genoemde Stad / als Factoor van Erasmus Schets t'Antwerpen. Als ik nu alle gelegenheden had nagespeurd / soo begaf ik my op reys den 26 December, sijnde S. Stevens-dag, Anno 1552; trekkende uyt de Stad Nuestra Sennora d'Assumcion in Rio de la Plata, met de gemelde 20 Indianen in twee Canoes. En vertrekt van Nuestra Sennora d'Assumcion.

Na 26 mijlen afgelegt te hebben / quamen wy by 't Vlek Jubericha Sabaia; daar twee Spaanjaarden en twee Portugeezen by my quamen; doch sonder verlof van den Hoofdman. Van hier vertrokken wy gesamentlijk / en bevonden ons na 15 mijlen by 't Vlek Gebaretha: na vier dagreysen / in welke wy 16 mijlen voorderden / by 't Vlek Bareia: vervolgens na 54 mijlen in 9 dagen aan 't Vlek Bareda. Hier bleven wy twee dagen / om Proviande en Canoes te soeken / vermits wy noch 100 mijlen de Rivier Paranau (Parana) op waren moesten. Quamen daar na by 't Vlek Gienugia, behoorende den Keyser; en is 't Land der Carios. Koomd te Jubericha Sabaia. Gabaretha. Bareia. Bareda. Gienugia,

Hier begind nu 't Gebied des Konings van Portugal, en 't Land der Tapis; daar wy de Rivier Paranau en de Canoes moesten verlaten / en over Land trekken na de gemelde Natie, ses weeken lang door Wilderniſſen / Bergen en Dalen / sonder met weede te konnen slapen / wegens de wilde Dieren. Van 't voor heenen gedagte Vlek Gienugia tot de Tapis is een weg van 126 mijlen. Gevaarlijke Land-reys door Wilderniſſen.

Deese Tapis sijn Menschen-eeters. Voeren geduryg Oorlogh. De vpanden / welkese gevangen krijgen / brengense na hare Vlekken; en alsse deselve willen slagten / makense een groot Feest; als by ons een Bruyloft. Terwijl hy gevangen is / gevense hem alles wat hy begeerd; 't sy Eeten / De Natie Tapis sijn Menschen-eeters;

Vrouwspersoonen / of andere dingen / ter tijd toe datse hem tot hare Spijs maken willen.

een wellustig, Epicureisch volk.

Deese Natie is een seer wellustig volk: vreeten en suppen dag en nagt sig vol: Dansen geerne / en voeren een boven maten Epicureisch leven. Zijn seer trots en hovaardig. Maken Wijn van Turksch Kooren; van welkese soo dronken werden / als wy van de beste Wijnen. Tusschen de Spraak van haar en de Carios is gantsch geen onderschepd.

Hare Wijn.

't Vlek Karieseba.

Van hier quamen wy tot 't Vlek Karieseba, welks Inwooners ook Tapis sijn. Voeren Oorlog tegens de Christenen; doch de voorgedagte sijn der selver vrienden.

Twee van onses Reysigers Medgesellen van deese Natie vermoord, en gegeeten.

Op Palm-dag bevonden wy ons op vier mijlen na by een Vlek; ter welker tijd ik gewaar wierd / dat wy ons voor de Karieseders moesten wagten. Wy hadden groot gebrek aan Proviande; derhalven twee onser Reys-gesellen / tegens onse bedrygende vermaningen aan / sig na 't gedagte Vlek begaven. Doch nauwlijks warense daar in gekomen / of sy wierden vermoord / en daar na gegeeten. Daar op quamen deese Indianen, vijftig sterk / tot ons uyt / en naarderden ons tot op 30 schreeden: der Christenen kleederen aan hebbende. Hier stondense stil / en traden met ons in gespreek. 't Is der Indianen gewoonte / wanneerse eenige treeden van andere afblijven / en met deselve spreeken / datse niet goeds in den sin hebben.

Die ook d'overige op een gelijke wijs meenden te handelen.

Wy haar vernemende / hielden ons Geweer gereed / en vraagden haar; waar onse Medgesellen waren gebleven? Haar antwoord was / datse sig in haar Vlek bevonden / en dat wy by haar komen souden; doch wy begeerden niet / wijl wy hare schalkheyd bemerkten. Daar op schootense met Pijlen uyt hare Boogen op ons; doch haast dreven wy haar weer na haar Vlek. Maar straks quamense met meer dan 600 Mannen weer. Wy hadden niets tot onse beschermingh / dan een groot Bosch / en vier Peerroers; nevens de 60 Indianse Carios, uyt de Stad Nuestra Sennora d'Assumcion met ons getrokken.

Vier

Vier dagen en nagten hielden wy ons hier op / in Wat daar op volgde.
welke tijd wy gedurig op malkander ſchooten. De vierde nagt weeken wy heymlijk upt 't Boſch / en trokken weg / vermits wy wepnig t'eeten hadden / en deeſe Indianen ons te ſterk wierden.

Van daar trokken wy ſes dagreyſen agter een dooy Vervaarlijke weg,
woeſte Boſſchen; en van al mijn leven / ſchoon ik al verre Togten gedaan heb / is my nopt een arger en vreeſlijker wegh voorgekomen. Daarenboven hadden wy niets t'eeten. Moeſten ons vergenoegen met de Wortelen en Honig / welke wy ſomtijds vonden. Vermits wy vreeſden / dat de vpanden ons mogten najagen / ſoo derfden wy geen tijd verſuymen / om na eenig wild Gedierte / t'onſer Spijs / om te ſien. en hongerlijding.

Vervolgens quamen wy tot de Natie Bijeſſia, De Natie Bijeſſia.
daar wy vier dagen bleven / en ons van Proviande voorſagen; doch derfden niet in 't Vlek komen / wijl wy ſoo wepnig in getal waren.

By deeſe Natie is een Water / of Vloed / ge- Water-Slangen van 14 Schreeden lengte, en 2 vademen dikte, ſeer ſchadlijk.
noemd Urquaie, waar in wy geweldige Slangen ſagen / in 't Spaanſch geheeten Schue Eiiba Tueſcha. Eene der ſelve is over de 14 Schreeden lang / en in 't midden twee vademen dik. Aan de badende Menſchen / en de Dieren / die upt dit Water komen drinken / doenſe groote ſchade: ſlaan haren Staart om de ſelve; trekkenſe onder 't water / en verſindenſe. Altijd ſtekenſe 't hoofd boven / om te ſien / offe niet eenig Menſch of Dier betrappen konnen.

Van hier trokken wy 100 mijlen weghs in een 't Vlek Schelebethueba.
maand na malkander voort / en quamen by 't groote Vlek Schelebethueba; daar wy / ſeer vermoeyd ſijnde / drie dagen bleven. Hadden wepnig t'eeten gehad / want onſe meeſte Spijs was Honig geweeſt; derhalven wy alle ſeer magtloos waren; waar upt yeder kan afnemen / wat voor gevaren / armoede / en ellende ik op ſulk een verren Reys heb moeten uptſtaan; inſonderheyd ontrent honger en dorſtigheyd / quade Slaapplaatſen / &c. Groote uytgeſtane ellenden

't Bed / 't welk elk dien ons met ſig droeg / woeg op deeſen

een wellu-
ſtig, Epi-
cureiſch
volk.

Hare Wijn

't Vlek
Karieſeba.

Twee van
onſes Rey-
ſigers Med
geſellen
van deeſe
Natie
vermoord
en gegee-
ten.

Die ook
d'overig
op een
gelijke
meend
handele

De gemelde Pieter Roſſel ontfing ons ſeer vriendelijk / en betoonde my groote Eer. Spraak ook voor my by 't Scheepsvolk / op dat ik bevorderd mogt werden / en ten eerſten voort geraken; verſoeckende / dat ik wel getracteert mogt ſijn; 't welk ook de Schipper getrouwlijk naquam. Schmidt van hem wel ontfangen.

Wy bleven noch elf dagen in de Stad S. Vicenda, in welke tijd wy ons van alle noodwendigheden voorſagen / die ons op de Zee noodigh moghten ſijn. Van de Stad Nueſtra Sennora d'Aſſumcion tot de Stad S. Vicenda in Brazil ſijn 470 mijlen wegs. Hoe ver d'Aſſumcion van Vicenda legt.

Als wy alles gereed hadden gemaakt / voeren wy op S. Jans-dag den 24 Junius Anno 1553 van S. Vicenda af. Veerthien dagen lang waren wy op de Zee / ſonder opt goede wind te hebben; in tegendeel geduric Stormen / en grouwlijke Onweeren. / ſoo dat wy niet wiſten waar wy waren. Ondertuſſchen brak onſe Maſt / en wy kreegen veel water in; ſoo dat wy 't na Land moeſten ſetten; komende dus in een Haven / genoemd Spiritu Santo, gelegen in Brazil, en behoorende den Koning van Portugal. De Stad werd bewoond van Chriſtenen, welke met hare Vrouwen en Kinderen de Suyſter beerfden. Men vind by haar Cottoen, Brazilien-hout, en meer andere dingen. Afvaart van S. Vicenda. Swaren Storm en Onweer van 14 dagen.

In deeſe Zee tuſſchen S. Vicenda en Spiritu Santo heeftmen de meeſte Walviſſchen. Alsmen met kleyne Scheepen van d'eene Haven na d'andere vaart / komen deeſe Walviſſchen met hoopen / en ſtrijden tegens malkander; waar door 't dan dikmaal gebeurd / datſe de Schepjens 't onderſte boven werpen / met verdrinking van al de daar in ſijnde Menſchen. Walviſſchen, in meenigte, en ſchade, dieſe veroorſaken.

Deeſe Walviſſchen hebben een Bult boven op de kop / en op den ſelven aan elke zijde een Blaasgat; waar uyt ſy op een maal ſoo veel water in de hoogte ſpupten / dat het een groot Frankiſch Wijnvat ſou konnen vullen. Deeſe uytſpuyting geſchied by na peder ogenblik / alsſe 't hoofd onder water ſteken / en weer daar boven verheffen / 't welk by dag Wateruytblaſing van deſelve.

en nagt van haar gedaan werd. Veel andere dingen kommen van deese Walvisschen schrijven; doch wijl die bekend genoeg sijn / soo gaan wy deselve hier voorby.

Sonderlinge seldsaamheden, van een geweldige Visch, van de Spaanjaarden geheeten Sumere.

In eben deese Zee sijn noch veel andere seldsame Visschen en Zee-wonderen / welke ik niet eygentlijk sou weeten voor te dragen. Onder deese is een seer groote Visch / op 't Spaansch genoemd Sumere. Van sulk een geweld is hy / dat hy aan sommige Coijden de Scheepen seer groote schade doet. Want als'er geen wind is / soo dat de gedagte Scheepen moeten stil leggen / sonder voorwaarts of agterwaarts te kommen / soo stoot deese Visch met sulk een kragtige onstuymigheyd daar tegens / dat alles schudder en kraakt. Om verder gevaar t'ontgaan / moetmen terstond een groot Vat of twee uyt 't Schyp in de Zee werpen; daar de Visch sig terstond na toe begeeft / en daar meede speelt; verlatende dus 't Schyp.

Andere seldsame groote Visschen; een voorteken van onstuymigheyd.

Noch een andere groote Visch werd'er gevonden / seer schaadlijk voor andere groote Visschen. Wanneerse t'samen kampen / soo schijnt het eben als of men op 't Land twee grimmige Paarden tegens malkander sag vegten / 't een tegens 't ander opspringende; 't welk in de Zee een lustige aanschouwing geeft. Maar op deese Visch-strijd volgd gemeenlijk een groote onstuymigheyd der Zee.

Andere Visschen voor by gegaan.

Ik ga voorby te spreeken van de groote Taag- of Swaard-visschen / alle andere in 't vegten te boven gaande: van de groote Visschen / genoemd Domingen; van de vliegende Visschen / en meer andere.

't Eyland Teste de Terzero.

Wy voeren dus vier maanden lang op de Zee / sonder in dien tijd opt Land te sien; voerende Goederen van uyt de vermaarde Haven Spiritu Santo. Doe quamen wy by een Eyland / genoemd Teste de Terzero. Hier versorgden wy ons weer van versche Proviande, Brood / Vleesch / Water / en andere noodwendigheden. Dit gebied behoord aan den Koning van Portugal; en wy bleven hier twee dagen.

Van

Van daar quamen wy na veerthien dagen / op S. Hieronymi dag den 30 September Anno 1553 in de Portugeezſche Hoofdſtad Liſſebon, of Lisbona, daar ik 14 dagen lang my onthield. Hier ſtierven twee myner Indianen, welke ik met my uyt haar Land had gevoerd. Aankoomſt te Lisbona.

Van Lisbona trok ik te poſt na Sevilla, in ſes dagen tyds / ſynde een weg van 72 mylen. Hier onthield ik my een gantſche maand / binnen welke tyd de Scheepen wierden toegeruſt. Sevilla.

Van Sevilla trok ik uyt over 't Water / en quam na twee dagen in de Stad S. Lucas, daar ik overnagtte. S. Lucas.

Van S. Lucas trok ik een dagreys te Land / en quam in de Stad Porto S. Mariæ. Wederom een dagreys te Land afgelegt hebbende / en voorts 4 mylen te Water / quam ik te Cadiz. Hier lagen omtrent 25 groote Hollandſche Scheepen / genoemd Hulken, welke na Nederland wilden. Porto S. Mariæ. Cadiz.

Onder deeſe 25 was een groot nieuw Schip / 't welk maar alleen eene Reys had gedaan van Antwerpen na Spaanje: De Kooplieden te Cadiz vieden my / dat ik my op dit nieuw Schip ſou begeven / wiens Schipper was genoemd Henrik Schetz, een eerlyk Man. Ik trad met hem in verdrag over de Vragt / en 't koſt-geld op deeſe geheele Reys. Derhalven beed ik noch dien ſelven nagt myne Bagage, ook de Papegayen en andere dingen / welke ik uyt Indien had meede gebragt / t'ſcheep dragen. Ik verſogt hem / my te waarſchouwen / wanneer hy gereed ſou ſyn om af te varen; 't welk hy beloof de / getrouwlyk te ſullen doen. Onſen Reyſiger maakt verdrag met een Schipper, om hem na Nederland te voeren; en laat ſyne Bagage te ſcheep brengen.

In dien avond dronk de Schipper wat te veel / ſoo dat hy my vergat / en my in myne Herberg liet. Twee uren voor 't aanbreeken des dags deed de Stierman d'Ankers op winden / en voer weg. Doe ik 's morgens na 't Schip omkeek / was 't alreeds meer als een myl van Land. Ik moeſt ter dier oorſaak omſien na een ander Schip / en accordeerde met eenen anderen Schipper / voor even ſulk een prys als met den voorigen. De Schipper laat hem aan Land; derhalven hy in een ander Schip ging.

Een groote onſtuymigheyd op Zee doet de Scheepen weer te rugg' keeren.

Met ons 24 Scheepen in Compagnie voeren wy dus van Cadiz af; en hadden d'eerſte dzie dagen een goede Wind; doch doe wierd ons deſelve ſoodanig tegen / dat wy onſe Reys niet konden voort ſetten. Vijf dagen lang ſukkelden wy in ſeer groote gevaren / in hoop van beterſchap. Ondertuſſchen wierd de Zee hoe langer hoe onſtuymiger / ſoo dat wy ons niet langer op deſelve derfden vertrouwen / maar weer te rugge keerden na de Plaats / van waar wy waren uytgevaren.

Admiraal ſchap maken.

't Is de gewoonte op Zee / wanneer eenige Scheepen t'ſamen afvaren / datſe onder haar een Opperhoofd maken / op 't Spaanſch Admirant, by ons Admiraal genoemd. Deeſen regeerd al d'andere Scheepen / en 't geen hy beveeld moet peder volgen. Ook moeten de Schippers en Scheepslieden hem ſweeren / datſe niet van de Compagnie ſullen afwijkken.

Minder als 20 Scheepen mogten niet van Spaanje na Nederland varen.

Want de Keyſer heeft geboden / dat niet minder dan 20 Scheepen van Spaanje na de Nederlanden mogen varen / ter oorſaak van den Oorlog tuſſchen hem en den Koning van Frankrijk.

Andere Zee-gewoonten.

Ook is 't een gebruyk op Zee / dat 't eene Schip niet boven een mijl wegs van 't andere mag afgeſonderd ſijn. Als de Son op en onder gaat moeten de Scheepen by een komen / en de Schippers den Admiraal begroeten met dzie of vier ſchooten / peder dag tweemaal. Hier tegens verwittigd den Admiraal de Schippers peder avond wat cours hy wil houden; op dat / indien een Stozm of Onweer ontſtond / ſy wiſten / wat booz een ſtreek den Admiraal hield / om malkander niet mis te varen. Ook moet hy op ſijn Schip agter twee Lantaarnen voeren / en de geheele nagt dooz brandende houden / op dat d'andere Scheepen hem konden volgen.

Te rugkoomſt voor Cadiz.

Terwijl wy nu weer te rugg' keerden / was 't Schip van Henrik Schetz, waar in ik al mijne Bagage had gedaan / en die my vergeeten had te waarſchouwen / 't alderagterſte van al d'andere Scheepen. En doe wy op een mijl wegs na by de Stad Cadiz waren genaarderd / was 't alreeds dupſter; derhalven den Admiraal ſijne Lantaarnen uptſtak / om

om d'andere te wijſen waarſe varen moeſten. Voor Cadiz gekomen ſijnde / wierp yeder Schipper 't Anker upt / en den Admiraal trok ſijne Lantaarnen in.

Ondertuſſchen maaktemen vper op 't Land vp een Molen / ontrent een Muſquet ſchoot wegs van de Stad Cadiz. Henrik Schetz voer regt daar op aan / meenende dat het de Lantaarn des Admiraals was ; doch met ſijn Schip digt ontrent 't vper gekomen ſijnde / ſtiet hy met alle geweld op de Klippen / welke hier in de Zee leggen ; ſoo dat 't Schip in dupſend ſtukken braak. Binnen een half vierendeel uurs tijds waren Menſchen en Goederen verdronken. 't Getal der verongelukte perſoonen was twee-en-twintig. Alleen de Schipper en Stierman quam'er af / op een grooten Boom. Behalven al de Goederen van Kooplieden en andere / ſonken hier na den afgrond ſes Kiſten met Goud en Silver / toebehorende ſijne Keyſerlijke Majeſteyt Carel de V.

't Schip, waar in Schmidt ſig eerſt beſtaat had, doch aan Land gelaten was, plotſlijk vergaan.

Dus is 't verſuym des Schippers / om my te waarſchouwen / t'ſcheep te komen / mijn geluk / en de behoudenis mijns levens geweeſt / waar voor ik verpligt ben / God den Almagtigen geduric dank te ſeggen ; de ſaak / t'mijner beſcherming / ſoodanig beſtierende / dat ik in dit Schip niet ben gekomen.

't Verſuym des Schippers, onſes Keyſigers geluk.

Twee dagen lang lagen wy te Cadiz weer ſtil ; en op S. Andries-dag voeren wy op nieuws af na Antwerpen. Wederom hadden wy op deſen Togt groot Onweer en grouwlijke Stormwinden ; ſulker wijs / dat de Schippers betuygden / in twintig jaren tijds / of ſoo lang alsſe de Zee bevaren hadden / geenen ſoo verbaarlijken Storm vernomen te hebben / van ſulk een langdurigheyd.

Hervattede Afvaart.

Grouwlijke Stormwind.

Doe wy nu eyndlijk in Engelland, en de Haven / genoemd Wigt, aanquamen / hadden wy noch Vlaggen / noch Zeylen / noch Maſten meer. Indien onſe Reys noch maar een weynig langer had geduurd / niet een van al de vier-en-twintig Schepen ſou den ondergang ontgaan ſijn ; ten ware de Heere onſe God op een ongemeene wijs deſelve had willen behouden.

Komen, onder 't uyterſte gevaar, in Engelland.

Boven dit alles ſijn op Nieuwjaars, en op Drie-Agt Schee-

pen ver-gaan. Koningendag agt Scheepen met Menſchen en Goederen erbarmlijk na de diepte geſonken: 't welk waarlijk een jammerlijke aanſchouwing gaf; te meer / om dat niet een eenig Menſch met 't leven daar van quam. Dit is voorgevallen tuſſchen Frankrijk en Engelland.

Arnemuyden. Vier dagen lang bleven wy leggen in de gemelde Engelſche Haven Wigt. Van daar voeren wy na Braband. Quamen na vier dagen t'Arnemuyden in Zeeland aan / daar de groote Scheepen leggen. Is van 't Eyland Wigt vier-en-tſeventig mijlen wegs.

Antwerpen. Van hier begaven wy ons na Antwerpen; ſijnde een tuſſchen-wijdte van vier-en-twintig mijlen; daar wy aanquamen op den 26 Januarius Anno 1554. De Heere ſy in eeuwigheyd geloofd en gedankt / die my op mijne gevaarlijke Reyſen ſoo genadig bewaard / en ſoo gelukkig weer t'huys gebragt heeft.

E Y N D E.

REGISTER

van d'aanmerklijkſte Saken in deeſe Reysbeſchrijving verhandeld.

A.

Ardbodem, meer dan ſes Mijlen wijdte, niet anders dan Zout, 58

Achkere, een Overſten der Indianen, door den Spaanſchen Overſten Alvaro Nunnez Cabeça doen hangen, 31

—— Deſſelven Broeder Dabere ſogt dit te wreeken. Oorlog daar over ontſtaan. Hoe geeyndigd, 31. 32.

Achkeres, een Indiaanſche Natie in Zuyd-America, 31

—— Der Spaanjaarden Oorlog met deſelve, en waarom. Vreede. Sie op *Achkere*.

—— Sijn van een ongemeene lengte, 35

Achkerus, een Zuyd-Americaanſche Viſch. Sonderlingheden van deſelve, 35

Admiraalſchap op Zee maken, wat het is, 72

Alvares Nunnez de Cabeça, Opperhoofd der Spaanſche in Rio de

de la Plata, wil een Spaanſchen Hoofdman doen hangen, 40
——— Oproer des Volks hier over ontſtaan. Hoe noch bevreedigd. *ibid.*
Veel' andere handelingen van deeſen Opper-Hoofdman, en des ſelven eynde, ſijn te wijdlopig, om op deeſe korte Lijſt te brengen.
Amazoonen-Land, geroemd van ſeer groote Rijkdommen, 37
——— Dit maakt de Spaanjaarden begeerig, om derwaarts te trekken, 37. 38
——— Haren ellendigen Togt door 't Water tot haar midden toe, 38
——— Veelerley ſware rampen: alles te vergeefs, 38. 39. 40
Aygais, een Natie in Zuyd-America. Der Spaanjaarden gevegt met deſelve, 15
——— Hare ſeer ſware Neerlagen, 19

B.

Bachacheis, een Natie der Wilden. Haar Spijs, en Wapenen. Hoeſe ſtrijden, 44
——— Hoeſe d'overwonnene vyanden behendigh 't Hoofd afſnijden, en waar mede, 45
Bachereos, een Zuyd-Americaanſche Natie. Beſitten een wijduytgeſtrekt Land, 33
Balenen, of Walviſſchen, 4. Sie op *Walviſſchen*.
Barchkonas, een Natie in Zuyd-America, 54
Brandpijlen der Indianen, welke aangeſtoken en uytgeſchooten ſijnde, niet gebluſcht konnen werden. Waar van gemaakt, 9
Buenos Aires, een Stad in Rio de la Plata, van de Spaanjaarden gebouwd; betekend ſoo veel als goede Wind, 5
——— De Wilden vallen de Spaanjaarden in deſelve aan, en verbranddenſe tot de grond toe, 9. *Dikmaal werd van deeſe Stad in dit Werkje gewag gemaakt.*
Byen in Zuyd-America, ſeer kleyn, en ſonder te ſteken. Maken goeden Honig, &c. 62.

C.

Carcareis, een Natie der Wilden, 33
Carendies, anders Cherandies. Sie op *Cherandies*.
Carios, een Zuyd-Americaanſche Natie. Hebben ſeer groote Schapen, 12
——— Grootte van haar Land. Leelijk-Cieraad, 16
——— De Vaders verkopen hare Dochteren, de Mannen hare Wijven. Waar voor, *ibid.*
——— Eeten Menſchen-vleeſch, en andere ſonderlingheden, 16
——— Sijn goede Soldaten. Hare liſt, tot verſterking harer Stad Lambere. 17
——— Gevegt tuſſchen de Spaanjaarden en de Carios. Hare ſchrik over 't loſſen der Vyerroers, 17. 18
——— Onderwerpen ſig de Spaanjaarden, 18.
——— Haren Aanſlag tegens deſelve. Hare Wapenen, Hoeſe ſtrijden, 44
——— Hoeſe d'overwonnene vyanden 't hoofd affnijden, 45
Veelerley andere byſonderheden van de Carios vind-

men hier en gintſch in 't Werk.

Cherandies, of *Carandies*, een Natie der Wilden. Aanmerklijkheden ontrent deſelve. Beeſtenbloed voor den dorſt gedronken, 5

—— Van de Spaanjaarden beſprongen, verweeren ſig dappermoedig, *ibid.*

—— Hare Wapenen. Sonderlinge Steene Kogelen, 6

Cueremagbas, een Zuyd-Americaanſche Natie, Hare geſtalte, en Leelijk-moey, 15

Curandas, een Natie der Wilden. Geſtalte en Kleeding, 12

—— Peltwerk van veelerley ſlag by haar, 13

D.

Dabere, Broeder van Achkere, een Overſten der Indianen. Sie op *Dabere.*

Dans van Mannen en Vrouwen onder de Wilden over de Maaltijſt van haren Koning, ſeer wonderlijk, 36. 37

F.

Fernando (San), een Berg in Zuyd-America, 33. 50, *en op meer andere plaatſen.*

Froemiliere, een Vlek der Zuyd-Americaanſche Wilden, 46

G.

Gulgaiſen, een Natie der Americaanſche Wilden, woonende in een Meir, 13

—— Maken Starretjens van Steentjens aan elke zijde van haren Neus, *ibid.*

H.

Honger:nood onder de Spaanjaarden in America; ſoo datſe de Gehangene van de Galg namen, en aten. Andere onnatuurlijkheden. 7. 8

Hongersnood ſeer geweldig onder een Natie der Wilden, en daar uyt ontſtane groote ſterfte. Waar door veroorſaakt, 39 8 &c.

Honig-Byen, en der ſelver Honig. Sie op *Byen.*

Hout van een ſekere ſoort, gebruykt tot Brand-pijlen van een Natie der Wilden, welke uytgeſchooten ſijnde; Huyſen en Scheepen aan brand ſteken, ſonder 't Vyer te konnen bluſſchen, 9

I.

Indianen belegeren de Spaanjaarden in de van haar gebouwde Stad Buenos Aires, en verbranden deſelve tot de grond, 8. 9

—— Deſgelijks vier Scheepen der Spaanjaarden, 9

Indiaanſche Vloo, een ſeer ſware Plaag voor de Menſchen; en hoedanig, 59

J.

Jago (San), een Eyland en Stad, drie honderd mijlen van 't Eyland Palma, 3

Jepedi, een Rivier, of vlietend Water, 16

Jeperies, een Natie der Wilden, dappere Lieden ſoo te Land als te Water, 44

—— Hare Wapenen; en ſeldſaamheyd daar ontrent. Hoedanig ſy ſtrijden, *ibid.*

—— Hoeſe haar' overwonnene vyanden ſonderling behendig 't hoofd affnijden, 45

Jubericha Sabaija, een Vlek van der Indianen Overſten eenen, ge-

genoemd Thabere 47.
—— Door de Spaanjaarden veroverd; en wat ſig daar ontrent toedroeg, 48.49

K.

Karcareis, een Natie. Sie op *Carcareis*.
Karchkaraiſo, een Natie der Wilden in Zuyd-America, 20
Karchkockies, een Natie der Wilden, ſeer ſterk in getal, 58
—— Leelijke lip-cieraaden der Mannen, van haar voor ſeer mooy geagt, 58
—— Dragt der Vrouwsperſoonen, *ibid.*
—— Strijd der Spaanjaarden met deſelve, en Neerlaag der Karchkockies, 62
Karchkonas, een Natie der Wilden, in een Waterloos Land van dertig mijlen, 55
Karieba, een Vlek der Kariebas, ſijnde een Natie der Wilden, 46
—— Van de Spaanjaarden belegerd. Wat ſig hier ontrent toedroeg, 47

L.

Lamdere, een Stad, of Vlek, der Wilden, genoemd Carios, 16
—— Der ſelver ſonderlinge liſt, tot verſterking deeſer Stad, 17
—— Echter van de Spaanjaarden veroverd, 18
Leelijk-mooy der Natie Cueremagbas, 15
—— Der Natie Carios, 16
—— Seldſaam-leelijk lippencieraad der Karchkockies, 58. *Sie ook* 33
Lip-cieraden. Sie op *Leelijk-mooy*.

M.

Machkaſies, een Rivier in Zuyd-America, 59
Machkockies, een Natie der Wilden, 59
—— Werden ſeer geplaagd van een Ongediert, genoemd d'Indiaanſche Vloo, *ibid.*
—— Hoe verr' de Machkockies woonen van de Stad Nueſtra Sennora d'Aſſumcion, 60
—— Vrugtbaarheyd van haar Land. 62
—— Honig-Byen, en aanmerklijkheyd, 62
Machkuerendas, een wilde Natie, 13
—— De Mannen ſeer wel geſteld; de Vrouwen ongemeen leelijk, 13
Maicais, of *Maijekaies*, een Natie der Wilden, 50
—— Hare leeftogt. Overvloed van Honig. Wilde Schapen, gebruykt in plaats van Paarden. Strijdbaarheyd deeſes Volks, 51
—— Vrouwen, en derſelver werk, 51
—— Deeſe Natie, meenende op de Chriſtenen aan te vallen, werd geſlagen, 52
Naijekaies. Sie op *Maicais*.
Maigenos, een Natie der Wilden. Gevegt tuſſchen haar en de Spaanjaarden, 57
Mantels, ſeer konſtig gemaakt van de Vrouwen der Schervis, 37
Mapennis, een Natie der Wilden, ontfangen de Spaanjaarden vyandlijk, en wat ſig daar by toedroeg, 14
Marronas, een Natie der Wilden,

den, 54
Muggen-plaag, ſeer ellendig, 38

N.

Naperiis, een Natie der Wilden, brengen veele Spaanjaarden met haren Overſten jammerlijk om 't leven, 22
——— Van welke geſtalte, 50
Nueſtra Sennora d'Aſſumcion, een Stad van de Spaanjaarden tegens de Spaanjaarden belegerd en veroverd, 63

O.

Onweer, en Storm, ſeer ſwaar, en langdurende, 69
Andere Onweeren en Stormen hier en gintſch door 't werk.
Orthueſſes, een Natie der Wilden. Geweldigen Hongersnood onder haar, 39
——— Geſchenken van haren Overſten aan den Spaanſchen Hoofdman, *ibid.*

P.

Palma, een der Canariſche Eylanden, 2. Schaking door eenen der Reyſigers op 't ſelve gepleegd, en wat daar uyt ontſtond. Sie op *Schaaking*.
Paranau Waſſu, of Parana, een ſoete Rivier in Rio de la Plata, 4 *en op veele andere plaatſen.*
Peru, genoemd 't Rijke Landſchap. Heeft ſeer groote Schatten uytgeleverd, 60
Peijembas, een Natie der Wilden, 19
——— Den Spaanſchen Hoofdman d'Ayolas met al ſijne by hem hebbende Chriſtenen van haar vermoord, 22
——— Wraak hier over genomen, en twee gevangene Peijembas levendig verbrand, 23
Peijeſſennas, of Peyſſennas, een wilde Americaanſche Natie, 22
——— Vermoorden drie by haar gelatene Spaanjaarden, 56
——— Wraak, daar over genomen, 56. 57
Peyhones, of *Peihones*, een Natie der Wilden in America. Overvloed en gebrek by deſelve, 53
Pizerro, met ſijnen Broeder eerſten ontdekker en Heer van Peru, door den Spaanſchen Licentiaat Gaſca 't hoofd doen aſſlaan met eenige andere, 60

R.

Rio de Janere, 4, *en op veel andere plaatſen deeſes werks.*
Rio de la Plata, 4. *Van deeſe vermaarde Rivier en 't daar om gelegene Land, nevens de daar ontrent woonende Volkeren, werd door 't geheele Werk geſproken.*
Rijkdommen van Peru, magtig groot geweeſt. Sie op *Peru*.

S.

Schaaking eener Dochter op 't Eyland Palma door Georg de Mendoza, veroorſaakt een grooten Oproer onder d'Inwoners van 't genoemde Eyland, 2
——— Alles door een Houwlijk geſtild; 3
Schapen by d'Americaanſche Rivier Paranaw ſoo groot, als by ons de Muyl-Ezelen, 12
——— Wilde Schapen, van de Wilden gebruykt tot haren arbeyd, in plaats van Paarden. Werden ook van de Menſchen bereeden, 51
Scheepen, minder als twintig in getal, pleegen onder Keyſer Carel de V. niet uyt Spaanje na

na de Nederlanden te mogen varen; en waarom niet, 72
Schervis, een Natie der Wilden. Wonderlijke cieraden, een regt Leelijk-mooy, 35
——— Konſtige beſchildering harer naakte Ligchamen, 36
——— Andere Schervis, en der ſelver Koning, die de Chriſtenen ſeer pragtig en vriendlijk ontfing, *ibid.*
——— Wonderlijken Dans van Mannen en Vrouwen over ſijne Maaltijd, 37
——— Hare Vrouwen maken konſtige Mantels, waar toe, 37
——— Geſchenken des Konings aan der Chriſtenen Hoofdman. *ibid.*
Scheuni. Sie op Zcheunis.
Schipbreuk, ſeer ellendig, 28, *en op andere plaatſen.*
Schmidt, onſen Reyſiger, ſijn vertrek van Antwerpen na Cadix, 1
——— Lijd ſeer ſware hongersnood. Aanmerklijk geval, 7
——— Ellendige Schipbreuk, en hoe noch met 't leven daar afgekomen, 28
——— Moet honderd mijlen te voet gaan, in groot gebrek, 29
——— Lang door 't water gegaan hebbende, werd ſiek, 43
——— Bekoomd Brieven van ſijnen Broeder, om weer t'huys te keeren, 64
——— Vertrekt van Nueſtra Sennora d'Aſſumcion, 65
——— Ellendige Landreys op gevaarlijke en vervaarlijke wegen; met groote hongerlijding, 67
——— Aankoomſt te Lisbona, 68
——— Moet een Onweer van veerthien dagen uytſtaan, 69
——— Koomd te Cadix. Maakt verdrag met een Schipper, ommeede te varen na Nederland; doch verſuymd hem te waarſchouwen, doe hy vertrok, tot ſijn geluk, 71
——— Koomd t'Antwerpen, 74
Veelerley andere gevallen van hem hier en ginteh door 't gantſche Werk.
Seldſaam cieraad der Natie Surukuſes, 33. Sie ook op *Leelijk-mooy, en Lip-cieraden.*
Siberies, een Natie der Wilden, 38. *Van deſelve werd veel geſproken door 't gantſche Werk.*
Siberis, een Natie der Wilden. Haren drank uyt Wortelen, by gebrek van water, 55
Slang van vijf-en-twintig voeten lengte, doodgeſchooten, 13. *Sie ook op Water-ſlangen.*
Sumere, een wonderlijke Viſch. Sie op Viſch.
Surukuſa, een Eyland in America. Seer ongeſond, 42
Surukuſes, Natie der Wilden, 31
——— Seldſaam cieraad, 33
——— Moord der Spaanjaarden, onder deſelve aangeregt, 42
Symannos, een Natie der Americaanſche Wilden, 54

T.

Tapis, een Natie der Wilden in America. Sijn Menſchen-eeters, 65
——— Sijn een Epicureiſch volk. Vreeten en Suypen dag en nagt. Haren Wijn, van welkeſe ſeer dronken werden, 66
Toppis, een Natie in America, 4
Thobennas, een Natie der Wilden,

den, 53
Tyembus, een Natie der Wilden in America. Der ſelver geſtalte, en ſonderlinge Schuyten, 10
—— Hoeſe de Chriſtenen ontfingen, 12
—— Grouwlijke Moord, van de Spaanjaarden onder haar aangeregt, 24

V.

Vallen van Yſer, ſeer groot, van de Wilden bedagt, om de Spaanjaarden daar onder te verpletteren, 47
Viſch, van de Spaanjaarden genoemd Sumere, ſoo geweldig, dat hy ſomtijds de Scheepen groote ſchade doet, 70
—— Sonderlinge ſeldſaamheyd; om hem van de Scheepen af te houden, *ibid.*
—— Andere ſeldſame groote Viſſchen in d'Americaanſche Zee., *ibid.* 69.70
—— Vliegende Viſſchen, en andere van ſonderlinge aanmerklijkheden, 3. 4
Vloo (Indiaanſche) van een ſeldſame ſchaadlijkheyd. Sie op *Indiaanſche Vloo.*
Volkloos Eyland, maar vol van tam Gevogelte, 3

W.

Walviſſchen. Sie op *Balenen.*
—— Walviſſchen in meenigten, en ſchade, dieſe ſomtijds veroorſaken, 69
Water-Slangen, van veerthien ſchreeden lengte, en in 't midden twee vademen dik, 67
—— Schade, welkeſe Menſchen en Dieren veroorſaken, *ibid.*
Wortel in een gantſch waterloos Land, in welker Bladeren 't Regenwater blijft ſtaan, 55
—— WortelMandepore. Drank, en ook Wijn uyt deſelve gemaakt, 55

Z.

Zchemias Salnaiſche, een Natie der Wilden. Hare geſtalte. Gaan t'eenemaal naakt, 14
Zeheunis, Natie der Wilden, 53
Zechurias, een Vlek der Wilden en een Natie van dien ſelven Naam, 5
Zee-gewoonten, onder de Scheepen, welke in Admiraalſchap varen, 72

EYNDE.

Berigt aan den Boekbinder, waar hy de volgende Platen moet ſtellen.

a 1 Op Pagina 7
a 2 - - - 23
a 3 - - - 57

DE

GEDENKWAARDIGE

VOYAGIE

VAN

Don FERDINAND de SOTO,

NA

FLORIDA,

En deſſelfs ontdekking van de Landen in dat geweſt, met al wat aanmerkenswaardig op die vierjarige Reyſe is voorgevallen.

Gedaan Anno 1539 en vervolgens.

Naauwkeurig beſchreven, door een Portugijs, die ſelfs dit alles heeft by gewoond.

Met ſchoone kopere Platen, en volkomen Regiſters verciert.

Nu aldereerſt uyt het Spaans vertaald.

TE LEYDEN,

By PIETER VANDER AA, Boekverkoper/ 1706.

Met Privilegie.

(3)

KORTEN INHOUD DER AFDEELINGEN, IN DESE REYS BEGREPEN.

Eerſte Afdeeling. Van Soto's komſte in Florida; het gevangen nemen van Johan Ortiz, een van Narvaez maats; Sijn komſt tot Paracoſſi, en by verſcheyde andere Caciquen, of Indiaanſche Heeren, neffens byſondere voorvallen. *Pag.* 1

II. Soto's verder ontdekking van het land van Florida, en veelerley voorvallen, tot dat hy tot Tulla quam. 29

III. Soto's vertrek na Autiamque; Ortiz dood, en volgende rampen: Soto's dood, in wiens plaats Moſcoſo komt. Sy verlaten Florida, en komen tot Panuco. 66

VOOR-BERIGT.

APITEYN *Soto*, was de Soon van een Ridder tot *Xerez* uyt *Badajos*. Hy ging na de *Spaanſche Indiën* over, ten tijde als *Peter Arias* van *Avila*, Gouverneur van de *Weſt-Indiën* was, alwaar hy geen ander bediening, en geen omſlag, als ſijn degen, en ſchild had, dog wierd aldaar eerlang van gemelden Gouverneur, alſo hy van goeden huyſe, en een dapper man was, tot Bevelhebber over een troep ruyters aangeſteld, en ging op deſſelfs ordre, met *Ferdinando Pizarro*, het land van *Peru* vermeeſteren, alwaar hy, na het verhaal van veele geloofwaardige getuygen, daar tegenwoordig geweeſt zijnde, gelijk in het gevangen nemen van *Atabalipa*, die Heer van *Peru* was, als in het aanvallen op de ſtad *Cuſco*, en alom daar ſy eenige tegenſtand vonden, ſig ſodanig gedroeg, dat hy alle andere Capiteynen, en Hoofden te boven ging; Uyt welken Hoofde hy, behalven ſijn aandeel aan de ſchatten van *Atabalipa*, alom ſijn deel kreeg, en daar door een ſomme van 180000 Ducaten verſamelde; Welke hy in *Spanjen* bragt: Een gedeelte hier van leende hy aan Keyſer *Karel* de V. Welk hem naderhand vergoed wierd, ten deele tot *Granada*, en ten deele tot *Sivilien*. Van *Sivilien* reyſde hy na het Hof, vergeſelſchapt van *Johan Danuſco* van *Sivilien*, *Lowijs Moſcoſo d'Alvarado*, *Nuno de Touar*, en *Johan Rodriguez Lobilla*, die, uytgenomen de eerſte, alle met hem uyt *Peru* zijn gekomen, en elk 14 of 15000 Ducaten mede gebragt hadden. * Sy quamen pragtig opgeſchikt voor den dag, en *Soto*, hoewel anders in hem ſelven, niet ſeer tot mildadigheyt genegen, gaf, alſo het de eerſte reys was, dat hy hem ſelven aan het Hof vertoonde, alom rijkelijk, en was doorgaans met de boven genoemde, neffens ſijne Dienaars, en veele andere van ſijn aanhang, vergeſelſchapt. Hy trouwde met *Donna Iſabella de Bouadilla*, dogter van *Peter Arias* van *Avila*, Graaf van *Punno* en *Roſtro*. De Keyſer maakte hem Gouverneur van het Eyland *Cuba*, en *Adelantado*, of opper-Bevelhebber van *Florida*, en gaf hem den tijtel van Marquijs, op een ſeker gedeelte van de landen, die hy ſoude winnen.

* 2 On-

* Geen van alle, die aan den buyt, van den vermoorden *Atabalipa*, deel hadden, zijn voorſpoedig geweeſt, maar alle door d' een of d' ander wijs aan kant geraakt; Gelijk ook deſen *Soto* gebeurd is.

Ondertuſſen quam *Alvaro Nunez*, genaamd *Cabeza de Vaca*, die met *Narvaez* reeds in *Indiën* geweeſt was, aan het Hof, om te verſoeken, dat hem het vermeeſteren mogt verguntworden van *Florida*: Maar ſiende, dat *Don Ferdinando de Soto*, ſulks reeds verkregen had, ſeyde hy een eed gedaan te hebben, van niets te ſullen ſeggen, van 't geen ſy van hem, dien aangaande, ſouden konnen hooren, of weeten. *Soto* deed hem groote beloften, en bewoog hem, met hem derwaards te reyſen, maar alſo *Soto* hem geen geld, tot het betalen van een ſchip, dat hy gekogt had, geven wilde, ſcheydde *Cabeza* uyt het gemaakt accoord, en ging voor Gouverneur na de rivier *de Plate*: Maar *Chriſtoffel de Spindola*, en *Baltaſar de Gallegos*, namen de reys met *Soto* na *Floryda* aan. Hy had reeds ſeven ſcheepen gekogt, en die met alle noodſakelijkheden voorſien, en met 600 menſchen bemand.

In 't Jaar dan onſes Heeren 1538, in de maand van *April*, ſtelde hy als *Adelantados*, of opper-Bevelhebbers, en Gouverneurs, Capiteyns op elk ſchip.

Op Pinxterdag quamen ſy tot *St Jago*, op *Cuba*. Deſe ſtad *St. Jago*, beſtaat uyt 80 redelijk wel geordonneerde huyſen: De meeſte zijn van planken, in plaats van muuren, en gedekt met ſtroo, dog ſommige hebben ſteene muuren, met kalk opgemetſeld, en zijn met tegels bedekt. Daar zijn groote boomgaarden, en daar in veele boomen, dog verſchillende van die in *Spanjen*; Men heeft 'er vijge-boomen, die vijgen ſo groot, als een vuyſt dragen, zijnde van binnen geel, dog van weynig ſmaak; Ook andere boomen, welker vrugt van de ingeſetene, *Ananas* genaamd word, en in fatſoen en groote, een kleynen pijn-appel gelijkt; De ſmaak daar van is ſeer ſoet, en geſchild zijnde, heeftſe een kern, die ſig vertoond, als verſſe kaas. Buyten af in het land, heeft men andere groote pijn-appels, waſſende op laage boomen, niet ongelijk den Aloë-boom, die ſeer wel rieken, en ongemeen lekker ſmaken. Andere boomen zijn 'er, die een vrugt dragen, van de groote, als een perſik, welk ſy den naam van *Mameis* geven, en by die Eylanders, voor de beſte van dat geweſt gehouden word: Ook is 'er een andere vrugt, gelijkende de haſel-noten, dog ſo groot, als vijgen, die ſy *Guayabas* noemen. Daar is ook een gewas, ſo hoog, als een werp-ſpies, zijnde een opgaande ſtam, ſonder

ſijde-

zijde-takken; Het blad heeft de lengte van een pijl, en deſſelfs vrugt, heeft de groote van een komkommer, hoedanige 20 of 30 aan eene knop hangen; Wanneer deſelve rijp zijn, buygd ſig de ſtam met deſelve om laag; Sy noemen deſelve aldaar *Plantanos*, en zijn van een aangename ſmaak; Geplukt zijnde, worden by haar ſelven rijp, maar die op de ſtam rijp worden, zijn de beſte; Deſe ſtam draagd maar eens, en afgehakt zijnde, ſpruyten 'er weder andere uyt, die het volgende jaar vrugt dragen. Nog is 'er een andere vrugt, daar veele menſchen, en voornamelijk de ſlaven van leven, genaamd *Batatas*; Deſe heeft men tegenwoordig ook in het Eyland *Tercera*, dat den Koning van *Portugaal* toebehoord; Die *Batatas* waſſen onder de aard, zijn niet ongelijk de *Inames*, (*Injames*) en ſmaken byna, als kaſtanjen. Het brood in dit geweſt, word ook van wortelen gemaakt, dſe de *Batatas* niet qualijk gelijken; De ſtam daar deſelve aan waſſen, is een vlierſtruyk niet ongelijk; Men maakt een verheven grond, en ſet op elke hoogte vier of vijf ſtikjens, daar aan die wortelen waſſen, die men anderhalf jaar na die tijd uythaald. Die deſelve voor een *Batata*, of *Potata* wortel aanſiet, en daar het minſte van eet, is in een ſeker doods gevaar, gelijk de bevinding, aan een ſoldaat getoond heeft, die van een dier wortelen gegeten hebbende, ſchielijk ſtierf. Sy ſtampen deſe wortelen kleyn, en parſſen deſelve ſo ſtijf, als ben mogelijk is uyt, daar dan een nat uytkomt, dat een heel quaden ſmaak heeft; Het brood ſelfs heeft niet veel ſmaak, en geeft weynig voedſel.

Men heeft hier *Spaanſche* vrugten, by voorbeeld, vijgen, en orangjen-appel-boomen, die het geheele jaar door vrugt dragen, alſo de grond hier ſeer warm, groeyſaam, en vrugtbaar is. In dit Land ſijn veele goede paarden, en men heeft 'er het geheele jaar door, groen gras. Daar zijn ook veele wilde oſſen, en verkens, waar door dan de Eylanders wel met vlees konnen voorſien worden. In het land buyten de woonplaatſen waſſen doorgaans veele vrugten; En het gebeurd wel, dat een *Chriſten* buyten wandelende, van het pad zijnde afgeraakt, 15 of 20 dagen werk heeft, eer hy kan te regt komen, door dien 'er menigte van paden, door de digtſte boſſchagien zijn, die van de oſſen gemaakt, gins en herwaards loopen; in ſulken geval nu moet die dwalende ſijn leven, met allerley voorkomende vrugten, byſonder

ook van de palm-boomen, die op dit Eyland ongemeen veel zijn, onderhouden, want in 't gemeen erkend men de *Palmijten* voor de beſte, en voordeeligſte vrugt.

Dit Eyland van *Cuba*, is van het Ooſten na het Weſten, 300 mijlen lang, en op ſommige plaatſen van het Noorden na het Zuyden, 30, en op andere, 40 mijlen breed: Op het ſelve zijn ſes *Chriſten* ſteden, te weten, *St. Jago*, *Baracoa*, *Bayamo*, *Porto de Principis*, *St. Eſpirito*, en *Havana*, die egter, elk maar uyt 30 of 40 huyshoudingen beſtaan, uytgenomen *St. Jago* en *Havana*, alwaar 60 of 80 huysgeſinnen zijn. In elk van die is een kerk, en in deſelve een kapellaan, die 'er Biegtvader is, en de Mis leeſt. In *St Jago* is ook een Klooſter met *Franciſcaner* Monnikken, dog daar zijn 'er niet veele in, en konnen van de aalmoeſſen, door dien het een rijk land is, ſeer wel leven. De Kerk van *St. Jago* heeft een eerlijk inkomen, en word, als zijnde de Kerk van de Stad, die de hoofdplaats des geheelen Eylands is, bediend van een Paſtoor, Vicariſſen, en verſcheyde Prieſters.

In dit Land is veel goud, maar weynig ſlaven zijn 'er, om het uyt te graven, door dien 'er veele, om datſe van de *Chriſtenen* in de Mijnen, ſo ſlegt gehandeld worden, ontloopen. Dus gebeurde het eens, dat een Rentmeeſter van *Vaſques Porcallo*, op dit Eyland woonende, merkende, dat ſijne ſlaven dreygden te ontloopen, met een kluppel in ſijn hand ging ſtaan, ter plaatſe daar ſy moeſten heen komen, en hen aan ſeyde, dat ſy niets konden doen nog denken, of hy wiſt het te voren, en dat hy daar nu gekomen was, om hen alle, neffens hem ſelven, het leven te benemen, ten eynde hy hen in deſe wereld qualijk gehandeld hebbende, in de toekomende wereld, nog arger en harder, dagt te handelen: Door die woorden wierden ſy bewoogen, hun voornemen te ſtaken, en gingen weder na huys, om 't geen hen bevoolen wierd, te gaan doen.

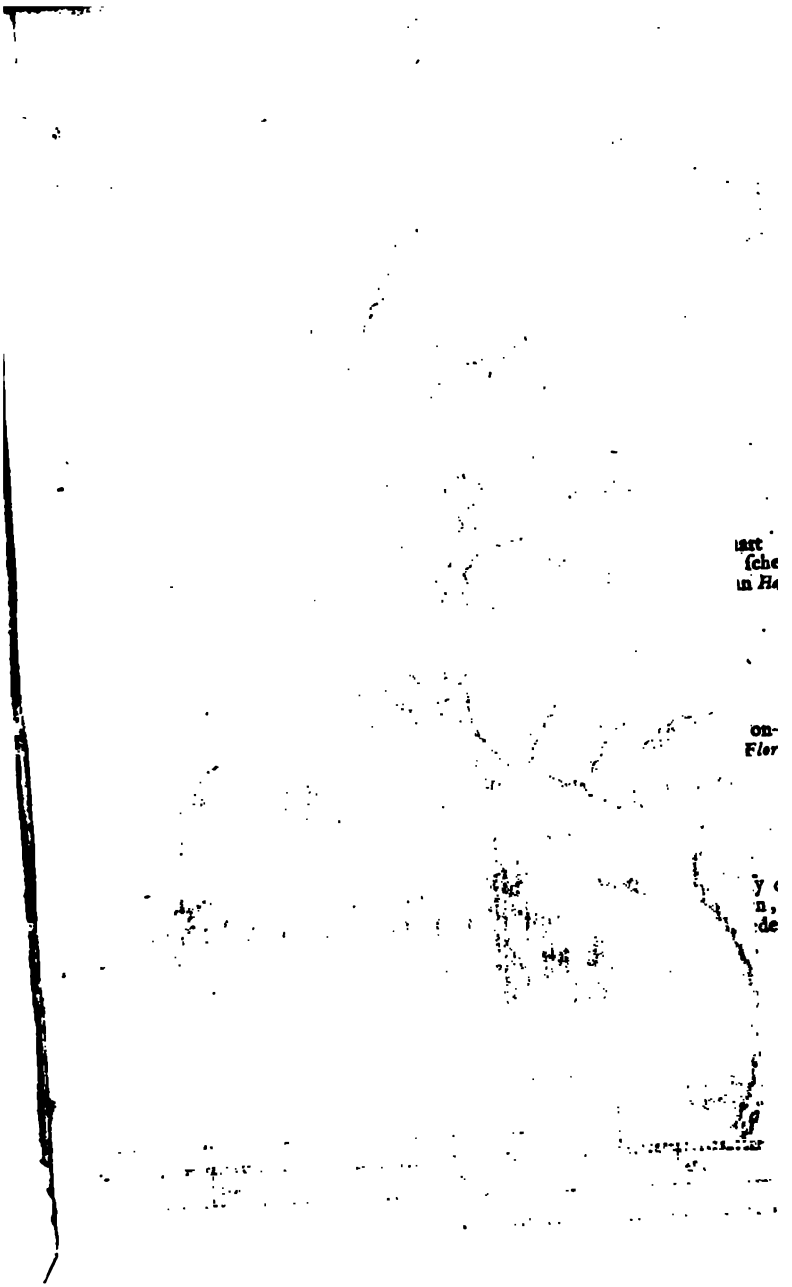

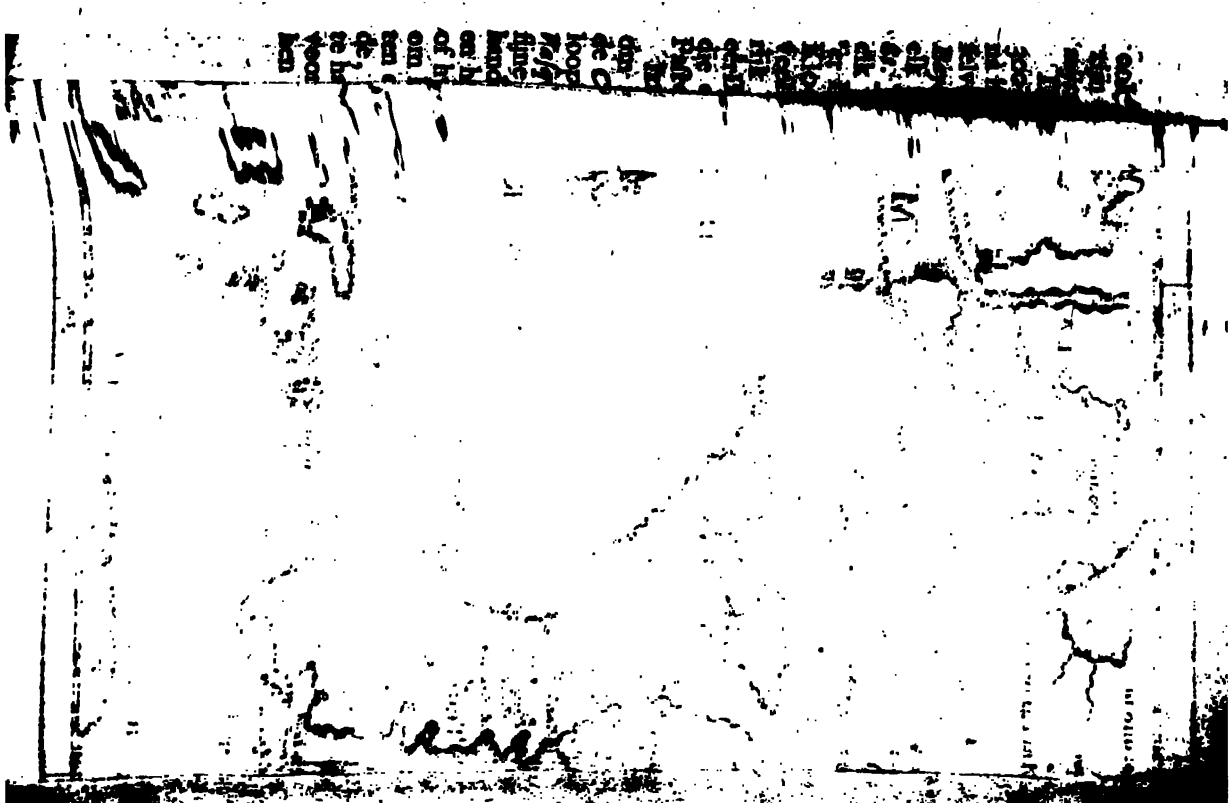

DE REYS
VAN
FERDINAND DE SOTO,
NA
FLORIDA.

I. AFDEELING.

Van Soto's komſte in Florida; het gevangen nemen van Johan Ortiz, een van Narvaez maats; Sijn komſt tot Paracoſſi, en by verſcheyde andere Caciquen, of Indiaanſche Heeren, neffens by-ſondere voorvallen.

IN 't jaar onſes Heeren 1539 op den 18 May / vertrok de Adelantado, of opper-Bevelhebber Soto, met ſijn Vloot / beſtaande upt negen vaartuygen / te weten / vijf groote ſcheepen / twee Karveelen, en twee Brigantijnen van Havana, op het Eylandt Cuba. Seven dagen waren ſy met een voorſpoedige wind onder zeyl. Den 25 ditto / zijnde Pinxterdag / ſagen ſy het land van Florida, en quamen wegen de ondiepte / een mijl van het ſtrand ten anker. Soto vaart met 9 ſcheepen van Havana. Komt ontrent Florida.

Den 30 voydags gingen ſy in Florida te land / twee mijlen van een ſtad / onder een Indiaans Heer / genaamd Ucita. Sy brachten voor eerſt aan land 213 mede-gebragte paarden / om de ſchepen daar voor te ligten / en te ondieper te doen gaan; Hy loſte ook al ſijn volk / en liet geene andere te ſcheep / als de bootsgeſellen / die in de tijd van agt dagen / t'elkens met de vloed wat naderende / de ſcheepen by de ſtad bragten. So dra het volk aan land geſet was / deed hy deſelve aan de Zee-kant hameeren / digt by de haap / die na de ſtad toeſchiet: Hier op ging ten eerſten de Capitein Generaal Hoe ſy daar landen, en ſig nederſlaan.

Vaſques Porcallo, met ſeven ruyters / een halve myl in 't rond / het land door rijden / en vond ſes Indianen, die na ſijn verhaal ſig met hunne pijlen / het geweer / dat ſy gebruyken / hadden te weer geſtelt; De ruyters hadden twee der ſelven gedood / dog de vier andere ontquamen het / welk te ligter geſchieden konde / om dat het land ten deele door de moeraſſen / en ten deele door ſtruyken en boomen / voor de paarden niet wel te gebruyken is / te meer door dien deſelve / wegens het ongemak op Zee geleden / vry magteloos waren. Nog die ſelven avond / ſettede de Gouverneur met honderd man in de Brigantijnen het na een ſtad toe / die ſy ſonder menſchen vonden; Want ſo dra de Chriſtenen, het land in 't geſigt gekregen hadden / waren ſy ook van de inwoonders geſien / die om malkanderen te waarſchouwen / langs de geheele kuſt vyer ſtookten.

En hunne eerſte verrigtingen.

Order-ſtelling,

Op den volgenden dag ſtelde Lowijs de Moſcoſo, als Quartiermeeſter / ſijn volk in order / en maakte van de Ruyterij drie Eſquadrons / of troepen / een voor de Avantguarde (voortroep) / een voor de batallie, (middeltroep) / en een voor de Arrier-guarde (agtertroep). Sy marcheerden die geheelen dag / en quamen / hebbende duyten veele hoeken / uyt die baay komende / omgereden / den volgenden daags / aan het ſteedjen Ucita, op den 1 Juny, alwaar ſy den Gouverneur vonden. Deſe plaats beſtond uyt 7 of 8 huyſen. Het huys van den Heer ſtond niet verre van het ſtrand / op een ſeer hoogen berg / en was redelijk ſterk: Aan de andere ſijde van het vlek / ſtond de kerk / en op deſſelfs top / een houte vogel met vergulde oogen. Hier vonden wy eenige paarlen / dog van geen groote waardy / en verdorven door het vyer / die de Indianen gewoon ſijn aan een ſnoer te rijgen / en om de hals en handen te dragen / daar ſy veel mede op hebben. De huyſen waren hier van hout / en gedekt met palm-bladeren.

En togt na *Ucita*,

Een plaats van 7 of 8 huyſen.

Die beſchreven word.

Paarlen hier gevonden.

Van Ucita ſond de Gouverneur den Alcalde Major Baltaſar de Gallegos, met 40 Ruyters en

60

Zo voerhnegten landewaart in / om te ſien / of ſy aldaar eenige Indianen vinden / en ophalen konden / en Capiteyn Johan Rodrigues Lobillo, met 50 voerknegten / na een andere ſtreek ten ſelven eynde. De laatſte weder in de legerplaats komende / brogt ſes gequetſte mede / waar van de eene naderhand ſtierf / en vier Indiaanſe Vrouwsperſoonen / die Baltaſar de Gallegos, in hare hutjens en hotten / had overvallen. Deſe had ook twee inſſien van de ſtad in het open veld / ontdekt tien Indianen, onder welke was een Chriſten, die naakt / gelijk als ſy / en ingelijks van de Son verbrand / en even ſo / als de Indianen, gewapend was / en dus nergens in / van hen verſcheelde: Zo dra de ruipters deſelve in 't oog kreegen / reeden ſy ſchielijk na hen toe / waar op de Indianen de vlugt namen / en ten deele ſig in het hout verbergden / doch twee of drie wierden overvallen en gewondet; De Chriſten, ſiende een ruipter met ſijn lans / op hem aankomen / begon te roepen: Mijne Heeren, ik ben een Chriſten, dood my niet, nog ook deſe *Indianen*, want die hebben my mijn leven behouden. Hy riep ook aanſtonds de Indianen te rug / en ſeyde hen / datſe niet te vreeſen hadden / waar op deſelve upt het bos te voorſchijn quamen. De ruipters namen aanſtonds den Chriſten, en de Indianen agter op hunne paarden / en quamen dus in den laten avond met groot gejuyg weder in de legerplaats / alwaar ſy van den Gouverneur / en die in het campement gebleven waren / ten eerſten met blijdſchap verwellekomt wierden.

Indianen opgeſogt.

En eenige opgehaald.

Onder welke was een *Chriſten*,

De naam van deſen Chriſten / was Johan Ortiz, gebooren tot Sivilien, geſpruten upt een aanſienlijk geſlagt. Twaalf jaren was hy onder de handen der Indianen geweeſt / en in dit geweſt gekomen met Pamphilo de Narvaez; Hier van daan was hy met de ſcheepen geheerd / na het Eyland van Cuba, alwaar de huysvrouw van den Gouverneur Narvaez was; Op deſſelfs order was hy met 20 of 30 andere in een Brigantijn, wederom geheerd na Florida, alwaar ſy omtrent de haven /

Genaamd *Johan Ortiz*.

Wiens hiſtorie ſeer wijdloopig verhaald word,

in het geſigt van de ſtad op het ſtrand een ried ſtaken / in de aarde ſteeken / welk boven geſplitſt was en een brief vertoonde; Sy geloofden / dat deſelve van den Gouverneur daar geſteld was / om daar uyt te konnen weeten / wanneer hy dagt landewaard in te gaan; Wat hier van was / vraagden ſy / aan vier of vijf Indianen, die aan den oever wandelden / die hen door teekenen te kennen gaven / dat ſy ſouden aan land komen / welk Johan Ortiz met een tweede / hoewel tegen de boyſt van andere deed: Maar / ſo dra ſy aan land waren / quam uyt de naaſt gelegene huyſen een groot getal Indianen uytſpringen / die hen omringden / en ſo beſlooten / datſe niet konden ontvlugten; Sijn makker / die ſig wilde te weer ſtellen / wierd ten eerſten dood geſlagen / maar Ortiz wierd levendig gevangen / en na hun Heer Ucita gebragt; Ondertuſſen hadden / die in de Brigantijn waren / geen luſt om te landen / ſtaken in Zee / en keerden weder na Cuba. Ucita gaf order hem aan handen en voeten te binden / uytgeſtrekt om hoog te halen / en onder hem een vyer te ſtoken / en ſo te verbranden: Maar een ſijner dogters ſpraak voor ſijn leven / en ſeyde / dat immers een eenig Chriſten menſch hem geen ſchade / nog voordeel doen konde / en het meerder eer ſoude zijn / hem als een gevangen man te houden. Ucita liet ſig geſeggen / ſtemde haar verſoek toe / en gaf order hem van ſijne ontfangene quetſuren te geneſen; So dra hy geneſen en volkomen herſteld was / ſtelde Ucita hem by dag en nacht / tot bewaarder der begraafkuplen / midden in ſekere Boſſchagie / alwaar hy gewoon was / de doode lichamen in te laten leggen / die boven op niet anders / als met planken / of takkeboſſen / en met wat ſwaarte van ſteenen bedekt waren / alſo de Leeuwen de doode lichamen by nagt uyt deſelve quamen uythalen / en wegſleepen; en om ſulks te beletten / en ſig ſelven te verweeren / gaf hy hem mede vier werp-pijlen / met bedrepging / ſoo hy geen goede ſorge droeg / hem levendig te ſullen laten verbranden. Ortiz beval hem ſel-

Met de gevaarlijke

En vreemde avontuuren hem aldaar overgekomen.

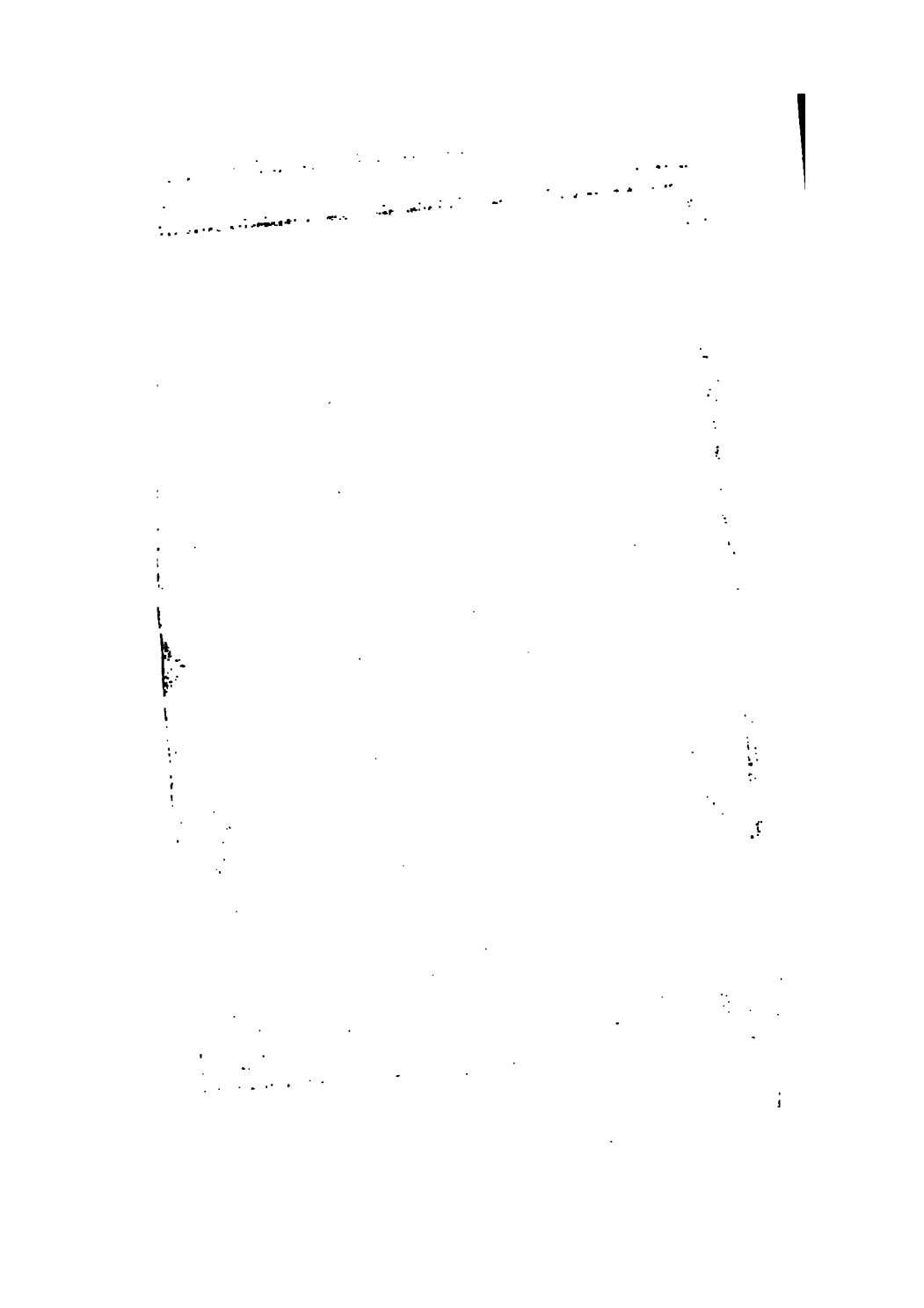

Soto. 1

ſelven Gode / en nam die bedieninge aan : Het gebeurde nu op ſekere nagt / dat hy afgemat en vermoeyd / van den ſlaap overvallen zynde / een Leeuw quam / die ſoodanigen Kuyl ontdekte / en het ligghaam van een kleyn kind / de Soon van een voornaam Indiaan weg nam ; Hy door 't omvallen der planken ontwakende / en bevreest voor ſijn meeſters bedrepgingen / liep als uytſinnig de Leeuw agter na / over al ſoekende / en door ſchijnſel van de maan / vond hem op een groote weg / midden in 't Boſch bzullende by ſijn roof / Ortiz nam couragie / plaatſte ſig ſtil agter de ſtrupken / ſoo hy beſt konde / wierp een pijl na den Leeuw / en trof hem / waar op die Leeuw hem ſelven gewond voelende / het kind liet vallen / en te gelijk dood ter aarden viel : Ortiz niet konnende weeten / alſo het nagt was / wat ſijn werp-pijl had uytgewerkt / keerde weder na de Kuyl / dog als het morgen wierd / miſte hy het kind / daar hy niet weynig over bedroefd wierd : So dra dit ter oore van Ucita quam / nam hy voor / Ortiz te doen dooden / dog liet ondertuſſen de weg / daar de Leeuw mochte henen geloopen zijn / naſien / waar door het kind / en de doode Leeuw gevonden wierd ; Dit gaf Ucita groot genoegen / en ſepde met het waken van den Chriſten voldaan te zijn / ſo dat hy na die tijd veel van hem hield. Drie jaren / na dat hy onder hen geweeſt was / quam een ander Heer Mocozo genaamd / twee dagrepſens van die haven woonende / de plaats van Ucita overvallen / en verbranden : Ucitä nam de vlugt / en ſloeg ſig aan een andere Zee-haven neder / en dus raakte Ortiz ſijn bedieninge en de agting / die hy by Ucita had / quijt.

Deſe menſchen bidden den Duyvel aan / en hebben de gewoonte hem het leven en bloed van hunne Indianen, of andere / indien ſy die konnen in handen krijgen / op te offeren ; Na hun ſeggen ſpreekt de Duyvel met hen / wanneer hy ſulken offerhande wil gedaan hebben / en ſegd / dat hy dorſt heeft / en ſy met een menſchen-offer komen moeten.

En byſonder, hoe hy gered wierd, als men hem den Duyvel ten dienſt meende te dooden.

ten. Johan Ortiz nu wierd door die dogter / welke hem upt het ver verloſt had / gewaarſchouwd dat haar Vader hem op den naaſtkomenden dag dagt tot ſulken offer overgeven / en ried hem na Mocozo te vlieden / alſo hy / ſeyde ſy / daar ſeker-lijk wel onthaald ſoude worden / door dien haar verhaald was / dat Mocozo na hem gevraagd / en geſegd had / hem wel te willen ſien ; En alſo hy de weg derwaards niet wiſt / ging gemelde dogter van Ucita, in de nagt een halve mijl ver buyten de plaats met hem / bragt hem op de weg / en keerde / om niet ontdekt te worden / ten eerſten weder na huys. Hier op reysde Ortiz die geheele nagt / en quam in den moggenſtond aan een rivier in het gebied van Mocozo ; Dit wierd door eenige Indianen aan hun Heer geboodſchapt / die een vierendeel uprs buyten ſijn ſtad / hem te gemoed ging / en met blijdſchap ontfing : Deſe liet hem ten eerſten een eed / volgens gewoonte der Chriſtenen, doen / dat hy van hem tot een ander Heer niet ſoude overloopen / waar tegen hy hem beloofde wel te behandelen / en hem / als 'er eenige Chriſtenen in dat geweſt mogten komen / op wyle voeten te ſullen ſtellen / om tot deſelve over te gaan / welk hy ook met eede / op de Indianſche wijs beloofde na te komen. By die Mocozo bleef hy negen jaren / in welke tijd ſig wepnig hoop om Chriſtenen te ſien opdeed. Alſo dra nu onſe Gouverneur in 't land van Florida quam / wierd het aan Mocozo geboodſchapt / die Ortiz ten eerſten weten liet / dat 'er Chriſtenen in de plaats van Ucita gekomen waren / en hem tot begeleyding 10 of 11 voornaame Indianen mede-gaf ; Deſe nu na die Haven gaande / alwaar onſe Gouverneur was / wierden / gelijk te voren verhaald is / van Baltaſar de Gallegos ontdekt.

En by Mocozo quam,

Tot dat hy weder in de handen der Chriſtenen raakte.

Als nu Ortiz in onſe leger-plaats quam / gaf de Gouverneur ten eerſten order hem na behooren te kleeden / en met een paard en geweer te voorſien ; Vervolgens vraagde hy hem : Of hy kennis had, dat in dat geweſt goud of ſilver te halen was?

Zijn

Sijn antwoord was van neen, alſo hy noyt 10 mijlen buyten ſijn verblijfplaats, in het ronde geweeſt was, maar dat 30 mijlen van daar een *Indiaans* Heer woonde, genaamd *Paracoſſi*, aan wien *Mocozo* en *Ucita*, en die geheele landſtreek ſchatting betalen moeſt, en dat die mogelijk van een goede kuſt ſoude weten te ſeggen, immers dat deſſelfs land beter, dan na de Zee-kuſten, en vrugtbaarder was, en een overvloed van *Maiz* (*Turks* of *Indiaans* koorn) voortbragt. Dit berigt behaagde den Gouverneur ſeer wel / te meer / alſo hy ſepde niet meer te begeeren / dan eetwaren en levensmiddelen te vinden / om het land dieper te konnen intrekken / gemerkt het land van Florida, ſo ruym en groot zijnde / hier of daar ſekerlijk wel een goede hoek lands zijn ſoude. *Ortiz* ſijn berigt wegens het land.

De Cacique (Heer) Mocozo quam aan de kant van de Haven / om den Gouverneur te beſoeken / die hem tot antwoord gaf: Dat hy dien *Chriſten* op vrye voeten ſtellende, en by hem geſonden hebbende, ſijn eer betragt, en ſijn belofte nagekomen had; Dat hy hem dieſwegen dankte, en dat als een weergalooſe ſaak altijd roemen ſoude; Dat hy hem ook altijd voor ſijn broeder houden, en alleſins na ſijn uyterſte vermogen begunſtigen wilde. Hy liet hem ook een hemd en verſchepde andere ſaken geven / daar die Cacique vry mee in ſijn ſchik was / en dus weder na huys keerde. De *Cacique* (Heer) *Mocozo* ſpreekt met den Gouverneur.

De Gouverneur thans in de Haven van Spirito Santo leggende / ſond den Alcalde Major Baltaſar de Gallegos, met 50 ruyters / en 30 of 40 voetknegten na de Provintie van Paracoſſi, om na de gelegenheyt van dat land / en de verdere binnenlandſe geweſten te gaan vernemen / en hem daar berigt van te brengen. Hy ſond ook ſijne ſchepen te rug na het Eyland Cuba, om op een geſetten tijd met levens-middelen van daar te rug te komen. 't Land van *Paracoſſi* ontdekt.

Vaſques Porcallo de Figueroa, die met den Gouverneur / voor Capitepn Generaal was mede gegaan / en voornamelijk beoogde een deel ſlaven *Porcallo* trekt te rug na *Cuba*.

van Florida na Cuba, daar hy ſijn Land en Mijnen had / te ſenden / had reeds het land afgeloopen / en ſag wegen de moeraſſen en digte boſſchagien in dat land / geen kans om Indianen te bekomen / dies hy voornam weder na Cuba te keeren : Hoewel 'er nu een misverſtand tuſſen hem / en den Gouverneur geweſen was / ſo dat ſy elkander met geen goede oogen aanſagen / verſogt hy egter met beleefde woorden verlof / om te vertrekken / gelijk hy deed.

Daar ſy met eenige *Indianen* ſpreken.

Baltaſar de Gallegos quam volgens ſijn laſt in het land van Paracoſſi ; alwaar dertig Indianen hy hem quamen / boodſchappende : Dat hun *Cacique* (Heer) niet wel te pas was, en daarom ſelfs niet konde komen, maar dat ſy uyt ſijnen naam quamen vragen, wat ſijn begeerte was. Hier op vraagde hy hen / of ſy geen koſtelijk land daar ontrent, daar goud en ſilver te halen was, konden en wiſten aan te wijſen. Waar op ſy tot antwoord gaven van Ja, dat 'er na het Weſten, een landſchap lag, *Cale* genaamd, welk van de naaſtgelegene doorgaans beoorlogd word, daar de meeſte tijd van het jaar ſomer is, en daar ſeer veel goud is : Wanneer, vervolgden ſy, die van *Cale*, tegen hunne vyanden in het veld komen, hebben ſy goude hoeden, in plaats van ſtormhoeden.

Die hen groote dingen wijs maakten van 't land *Cale*.

Baltaſar de Gallegos ſiende / dat de Cacique ſelfs niet quam / en denkende / dat al dit ſeggen maar verſonnen was / om tijd te winnen / en ſig in poſtuur van tegenweer te konnen ſtellen / vreeſde / dat indien hy deſe Indianen gaan liet / ſy niet ſouden wederkomen / en gaf daarom order hen alle te boeyen ; Dit liet hy aanſtondſ den Gouverneur door 8 ruiters weten / alwaar het / alſo ſy vaſt ſtelden / dat al 't geen de Indianen verteld hadden / waar was / van den Gouverneur en alle / die by hem aan de Haven de Spirito Santo waren / met ſulken genoegen gehoord wierd / dat gedagte Gouverneur Soto den Capitein Calderan, met 30 ruiters / en 70 voetknegten / voor twee jaren leeftogt beſorgd hebbende / aan de haven liet / en hy ſelfs

Soto quam ook derwaards. En ſet de reys na *Cale* voort.

met

met al de overige manſchap land-waart in trok; Dus quam hy aan 't land van Paracoſſi, ontrent wiens woonplaats Baltaſar de Gallegos was / en nam van daar ſijn weg na Cale; Hy paſſeerde een klepn ſteedjen genaamd Acela, en quam by een tweede / genaamd Tocaſte, waar van daan hy met 30 ruiters / en 50 man te voet voor uyt na Cale ging: Hy paſſeerde een ſteedjen / daar al het volk uyt gevlugt was / en ſag van verre in een Meyr / eenige Indianen, met welke de volk ging ſpreken / die van hen een leydsman verkreeg; Met deſen quam de Gouverneur / aan een ſterk-loopende rivier / over welke / op een boom in 't midden van het water ſtaande / een brug was voor menſchen / maar de paarden moeſten na de over ſijde ſwemmen / en met een lange reep na de overkant aangehaald worden / want als ſy 'er een te water hadden doen gaan / ſonder die voorſorg / verdronk het paard. Hier van daan ſond de Gouverneur twee ruiters te rug na de geen / die nog agter waren / om hem met aller haaſt te volgen / alſo de weg verder was / als ſy dogten / en hun eetwaren begonden kort te worden. Hy quam vervolgens tot Cale, dog de plaats was ſonder volk; Egter kreeg hy drie Indianen, die in der daat ſpionnen waren / en wagtede ſijn volk in / welk reeds door honger en quade wegen veel ongemak geleden had / alſo die geheele landſtreek geen Maiz droeg / laag / vol water / moeraſſen en dik houtgewas is / en aan de andere ſyde hun leeftogt van de Haven de Spirito Santo medegebragt / ten eynde was: Sy vonden hier en daar wat beet / dog die 'er eerſt by quam / maakte ſig daar meeſter van / kookte ſe met water en ſout / en at deſelve ſonder iets meer; Andere / die te laat quamen / plukten de ſtengels van de Maiz, die ſy aten / dog alſo ſe jong waren / was 'er nog geen koorn in. By de rivier komende / die de Gouverneur gepaſſeerd was / vonden ſy Palmijten op laage palm-boomen van deſelve ſoort / als in Andaluſien: Hier quamen hen de twee van den Gouverneur afgeſondene ruiters

Wat plaatſen ſy paſſeeren.

Cale *was verlaten.*

Slegte levensmiddelen onderwegen.

Tot *Cale* was veel *Maiz*.

teyt te gemoed / met een boodſchap / dat in Cale overvloed van Maiz was; Welk een ſeer gewenſte tijding was. So dra ſy tot Cale quamen / gaf de Gouverneur oyrdre al de Maiz, op het veld zijn zijnde / te maapen / waar van ſy drie maanden ſouden konnen leven. Terwijl ſy met het maapen doende waren / wierden drie Chriſtenen van de Indianen vermoord. Een Indiaan gevangen zijnde / verhaalde den Gouverneur / dat qualijk ſeven dagen reyſens daar van daan / een ſeer groote Provintie was / genaamd Apalache, daar een groote overvloed was van Maiz. Hy dat hoorende / vertrok van Cale, met 50 ruyters / en 60 man te voet / en liet Lowijs de Moſcoſo den Quartiermeeſter met het overige volk aldaar / die hy order gaf / niet op te breken / voor dat ſy beſchejd van hem krijgen ſouden.

Soto reyſd met een troep voort.

Hoe ſy de *Maiz* bereydden.

1. Gemerkt ſy nu tot deſe tijd toe / geen ſlaven hadden konnen bekomen / moeſt elk / om brood te hebben / het hoorn in een mortier van een ſtuk houts gemaakt / breken / en in eenige ſcherven op het vper geſet / bakken; Dit malen egter was ſo moeyelijk / dat veele liever / dan de Maiz ſo te bereyden / deſelve droogden en hoolten.

Paſſeeren *Icara*. *Potano*. *Utinama*.

Den 11 Auguſti 1539, vertrok de Gouverneur van Cale, en quam by een ſtedjen Ycara; Den 12 quam hy by een ander Potano genaamd. Den 13 tot Utinama, en een tweede / welk ſy den naam gaven van Quade vrede; De reden hier van was / dat een Indiaan in vrede quam / en ſeyde / de *Cacique* (Heer) van die plaats te zijn, en dat hy met ſijn volk den Gouverneur wilde dienen; Dat hy ook, indien deſelve, de 28 ſo mans als vrouwsperſoonen, die 's nagts te voren van ſijn volk genomen waren, in vryheyt ſtelde, order wilde geven, dat hem allerley leeftogt ſoude gebragt worden, en een leydsman op ſijn weg mede geven.

En komen by een ander plaats.

Voorval aldaar.

Hier op ſtelde de Gouverneur die 28 menſchen op vrye voeten / doch liet hen bewaren. Daags daar aan in den morgenſtond quamen veele Indianen rondom de ſtad ſig vertoonen in een hoffchagie.

gie. De Indiaan verſogt ontrent deſelve gebragt te worden / beloovende haar aan te ſpreken / en na behooren te vermanen / met verſekering / dat ſy ſouden doen al / wat hy hen ſoude gebieden. Als hy dan hier op nader by de Indianen gebragt was / en hy ſijn kang ſag / ontworſtelde hy de handen ſijner bewaarders / en liep ſo ſnel na de Indianen toe / die alle na de hoffchagie weken / dat niemand van de Chriſtenen hem konde inhalen; De Gouverneur gaf oorde een wijd-hond / die reeds op menſchen geleerd was te jagen / los te laten; Deſe liep veele andere Indianen voorby / haalde den gewaanden Cacique in / vattede hem / en hield hem ſo lang vaſt / tot dat de Chriſtenen daar by quamen / en hem weder in handen kregen. Een hond agter den *Cacique* gejaagd.

Hier van daan quamen ſy by een plaats / genaamd Cholupaha, die ſy / om dat 'er veel Maiz in was / den naam van Villa Farta gaven; By deſelve was een rivier / op welke ſy een brug maakten / om over te komen / en verbolgens twee dagen door een woeſtijn repsden. Hun voortreys.

Den 17 Auguſti quamen ſy tot Caliquen, al waar hem nader berigt van de Provincie van Apalache gegeven wierd; Men verhaalde hem / dat *Pamphilo de Narvaez* aldaar geweeſt was, dog had moeten ſcheep gaan, alſo hy niet verder ſag voort te konnen komen; Dat voor uyt geen ſteden meer waren, en dat aan beyde ſijden, niet als water was. Dit was voor het volk een ſeer onaangename tijding / waarom den Gouverneur voorſloeg / na de Haven de Spirito Santo te rug te keeren / en het land van Florida te verlaten / eer hy daar / gelijk Narvaez, ſijn leven by in ſchoot; Sy vertoonden hem met eenen / dat hy verder gaande / niet ſoude / wanneer hy wilde / konnen te rug komen / en de Indianen de weynige Maiz, die 'er nog over gelaten was / ondertuſſen maapen en verſteechen ſouden: Waar op de Gouverneur antwoordde / dat hy niet wilde te rug keeren / voor dat hy met ſijne eygene oogen 't aangebragte geſien had / alſo hy dat niet konde gelooven / en wy binnen korten tijd / ſouden Slegt berigt hen van *Apalache* gegeven. Onluſt onder het volk.

den weten / wat van de ſaak was: Hy ontbood daar op Lowijs de Moſcoſo om ten eerſten van Cale by hem te komen / alſo hy hem aldaar ſoude afwagten. Lowijs de Moſcoſo, en veele andere konden niet anders denken / dan dat ſy van Apalache over Cale ſouden te rug komen / en daarom begroeven ſy aldaar hun ſper-gereedſchap / en verſchepde andere ſaken: Sy quamen dan volgens de ordre van den Gouverneur tot Caliquen, hoewel met groote moeyte / gemerkt in die geheele landſtreek / daar de Gouverneur ſijn weg heen genomen had / geen Maiz, nog eetwaren over gelaten waren. Als ſy nu alle te ſamen gekomen waren / liet de Gouverneur een brug ſlaan over een rivier / die voorby deſe plaats loopt.

Soto trekt van Caliquen. En neemd den Cacique mede.

Den 10 September vertrok hy van Caliquen, en nam den Cacique mede. Die dagen gereyſd hebbende / quamen de Indianen met teekenen van vrede / om hun Heer te beſoeken; Sy quamen ons / al ſpeelende op een fleupt / te gemoet / een teken van hen gebruykt / om te kennen te geven / dat hun komen in vrede was. Deſe verhaalden / dat voor ons upt woonde een Cacique (Heer) genaamd Uzachil, zijnde een Neef / van hun Heer den Cacique van Caliquen, die hun Cacique met veele preſenten te gemoed ſag / en verſogten met teenen van den Gouverneur / dat hy hun Cacique, wilde ontſlaan / dog dit wierd hen geweygerd / alſo gevreesd wierd / dat ſy tſamen rotten / en geen wegwijſers mede geven ſouden / en ſy van dag tot dag met goede woorden afgeweſen ſouden worden. Hy reyſde 5 dagen verder / vond onder wegen veele kleyne ſteden / of vlekken / en quam den 15 September aan een plaats / genaamd Napetuca; Hier wierden 30 of 40 Indianen doodt geſlagen / de overige namen de vlugt na twee ſeer groote meyren / die redelijk ver van malkander lagen / en begaven ſig tot het ſwemmen; Dog de Chriſtenen quamen deſelve aanſtonds beſetten / en ſchooten met hunne roers en boogen op hen / maar konden hen / alſo ſy te ver in het water geweken waren / geen quaad doen.

Sy komen tot Napetuca.

Alwaar d'Indianen henſelven in meyren dagten te bevrijden.

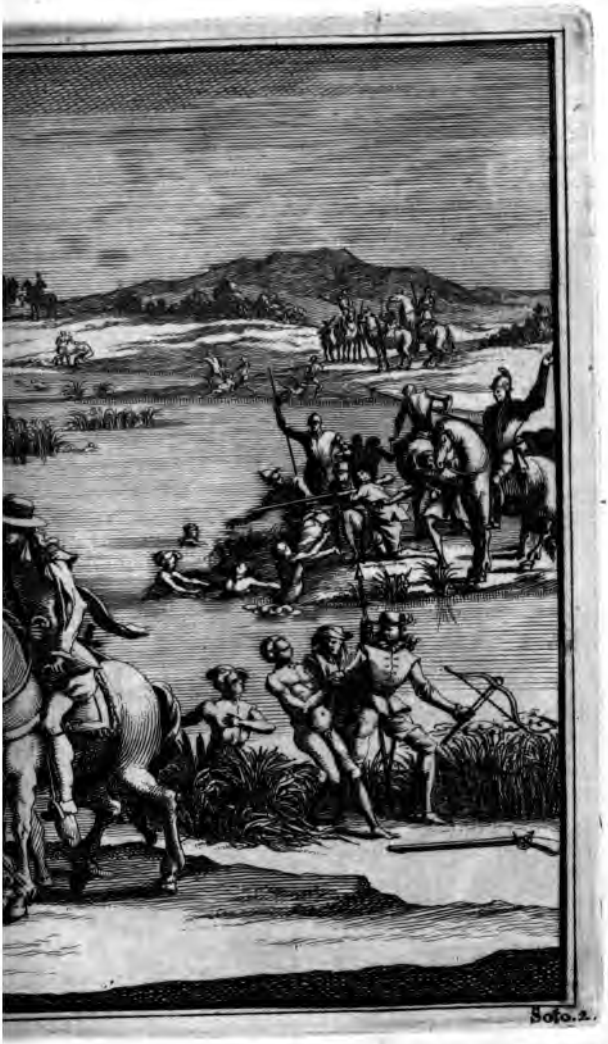
Soto. 2.

Solo. S.

doen. De Gouverneur dat merkende / gaf ordre / dat sy een van de mepren in de volgende nagt souden beset houden / want tot het besetten van beyde / waren sy niet sterk genoeg; Ondertussen quamen de Indianen, so dra het nagt was / soetjens na de kant swemmen / en hadden / om te minder gesien te worden / een blad van een water-lely op hun hoofd. Aan land komende / meenden sy de Christenen te ontloopen: Maar so dra de ruppers eenige beweging in het water sagen / reeden sy tot aan der paarden borst in het water / waar op de Indianen schielijk weder te rug vloden. Dus was 'er aan beyde sijden die geheele nagt geen rust / dies Johan Ortiz de Indianen toeriep / dat sy / gemerkt het ontkomen onmogelijk was / sig aan den Gouverneur souden overgeven / waar toe sy / de houde van het water niet langer kommende uptharden / moesten verstaan; Dus quam een voor een upt het water / en een riep tot Ortiz, dat men hem dog niet soude dooden / also hy hem selven in handen van den Gouverneur quam stellen; Dus quamen sy alle te land / uptgenomen twaalf voornaame onder hen / die wat aansienlijker en moediger / als de andere zijnde / liever sterven / als in sijne handen komen wilden: Dog de Indianen van Paracossi, thans ontketend / swommen na hen toe / trokken se by het hayr na 't land / alwaar sy alle met pseere ketenen geboeyt / en onder de Christenen tot slaven verdeeld wierden: Maar dus geboeyt zijnde / namen sy egter voor / tegen de Christenen, hunne meesters / op te staan: Sy gaven een Indiaan, die voor tolk gebruykt wierd / en een kloek karel was / last / den Gouverneur / so dra hy met hem quam te spreken / by de keel te vatten en te worgen; Dese nam sijn slag waar / en gaf den selven / eer hy hem by de keel greep / een slag in sijn aangesigt / dat het bloed hem ten mond en neus uptquam / waar op alle de andere aanstonds op de been quamen; Elk die eenig geweer konde in handen krijgen / of die den stamper / daar by de Maiz mede moest malen / in handen had / sogt sijn meester /

Dog moesten sig overgeven.

Die tegen de *Christenen* opstaan.

ſter / of wel den eerſten / die hem voor quam / het leven te benemen / en die een lancie of deegen wiſt magtig te worden / bedienде ſig daar ſo wel van / alſ of hy 'er al ſijn leven mede had omgegaan: Onder andere was 'er een Indiaan, die op de markt tuſſen 15 of 20 ſoldaten beſloten / gelijk alſ een bul met een deegen in de hand / tuſſen deſelve voorbaarſtede / tot dat ſekere hellebaardiers van den Gouverneur toeſchietende / hem met hunne partiſanen dood ſloegen; Een ander raakte in eenſchuyr van riet / daar de Maiz van de Indianen in bewaard wierd / hy hen Barbacoa genaamd / alwaar hy met een piek ſulken geweld in de deur maakte / alſ of 'er 10 menſchen binnen waren / maar hy wierd / gelijk de andere / dood geſlagen. Dus raakten ontrent 200 Indianen om halſ: Want de jongſte wierden wel in handen gegeven / van die goede lieden hadden / om te beſorgen / dat ſy niet ontquamen / maar de overige wierden ter dood overgegeven / aan een poſt op het midden van de markt gebonden / en door de Paracoſſiſſe Indianen doodt geſchoten.

Dog ongelukkig,

So dat 'er ontrent 200 van gedood wierden.

Paſſeeren *Hapaluya*, en komen tot *Uzachil*.

Den 23 September vertrok de Gouverneur van Napetuca, en ſloeg ſig neder by een riviet / alwaar twee Indianen hem van den Cacique van Uzachil een hert quamen brengen. Daags daar aan quam hy voorby een groote plaats / Hapaluya genaamd / en nam ſijn verblijf tot Uzachil, dog vond daar niet een menſch in / alſo ſy van het vermoorden der ingeſetenen van Napetuca, gehoord hebbende / der Chriſtenen komſt niet hadden derven afwagten: Hier wierd een groote ruymte van koorn / (Maiz) Franſche boonen en meloenen / (Aboboras) gevonden / waar van de Chriſtenen ſig bedienden: De Maiz is gelijk / alſ grove geerſt / en de meloenen zijn hier beter en ſmakelijſter / alſ in Spanjen. Hier van daan ſond de Gouverneur ten eerſten 2 Capiteynen met hun volk / elk een byſonderen weg upt / om de Indianen op te ſoeken; Die 100 ſo mannen alſ vrouwen / gevangen kregen / die dan / gelijk doorgaans / alſ 'er een inval gedaan wierd / ſo

Hoe 't daar vonden.

100 *Indianen* tot ſlaven gemaakt.

so verdeeld wierden / dat de Capiteyn een of twee voor den Gouverneur / en de overige voor hem en sijn volk nam / die sy met een keten om den hals tot het dragen van hun gereedschap / het stooten van hun Maiz, en tot alles wat sy konden doen / gebruykten.

Ondertussen gebeurde het wel / dat sy om hout of Maiz uytgaande / hun Christen leydsman dood sloegen / en so geketend als / sy waren / de vlugt namen / en dat andere by nagt met een stuk van een steen / in plaats van yser / de ketenen wisten af te vijlen; Dog die daar op betrapt wierden / moesten voor hen selven betalen / en voor andere / om diergelijke niet te ondernemen. De wijven en jongens 100 mijlen van haar woonplaats vervoerd zijnde / dagten aan haar vorigen staat niet meer / waren gewillig in haar slaverny / en leerden binnen korten der Christenen taal verstaan.

Daar van 'er so veel ontvloden, als konden.

Van Uzachil vertrok de Gouverneur na Apalache, en quam na een togt van twee dagen / aan een stad / of vlek genaamd Axille, daar / gelijk ook verder / de Indianen van geen swarigheyt wisten / also sy nog van geen Christenen gehoord hadden. Daags daar aan volgende / zijnde den 18 October, vertrok hy van Axille, en liet een brug slaan / om over de riviet te komen.

Sy komen by *Axille*.

Op den dag van St. Franciscus trok hy over de rivier / en quam by een plaats / genaamd Vitalucho, behoorende onder Apalache; Die vond hy in volle vlam / also 'er de Indianen den brand ingestoken hadden. Vervolgens vonden sy die geheele landstreek wel bevolkt / en voorsien met Maiz, en doorgaans veele Hoeven / gelijk als buurten.

Over een rivier. By *Vitalucho*.

Den 25 October sondags quam hy tot Uzela, en twee dagen daar na / tot Anaica Apalache, alwaar de Heer van die geheele landstreek sijn woonplaats had; Hier deed de Quartiermeester het volk anderhalve mijl in het rond sig neder slaan: Hier ontrent waren verscheyde andere plaatsen / daar een overvloed van koorn / (Maiz) meloenen / fransche boonen en pruymen was / die beter zijn / als

Vervolgens tot *Uzela*, en *Anaica Apalache*.

de

de Spaansche, en van selfs in het open veld wassen; Alle de eetwaren / in de winter nodig / wierden uyt die omleggende plaatsen na Anaica Apalache gebragt.

Hier wierd de Gouverneur berigt / dat de Zee daar tien mijlen van daan was / die dan aanstonds een Capiteyn met ruyters en voetvolk derwaards sond: Dese vond / ses mijlen voort gereysd hebbende / een stad of vlek / genaamd Ochete, en quam vervolgens aan de Zee / alwaar hy een boom vond leggen / en daar een hooge stang van hakte / van welkers top sy de hoofden der paarden konden sien. Met dese tijding keerde die Capiteyn te rug / en men geloofde waar te zijn / 't geen hier verhaald wierd / dat Pamphilo de Narvaez, aldaar de barken / met welke hy uyt Florida vertrokken / en in Zee vergaan was / gemaakt had. De Gouverneur sond hier op aanstonds Johan Danusco, met 30 ruyters / na de Haven de Spirito Santo, alwaar Calderan was / met ordre / om die plaats te verlaten / en alle na Apalache te komen; Dese ging op reys na gemelde Haven / op den 17 November. Hy vond tot Uzachil, en andere plaatsen onderwegen veel volk / die reeds onbesorgd leefden. Om niet belemmerd te worden / nam hy onderwegen geene Indianen gevangen / en om hen geen tijd en gelegentheyt / om t'samen te rotten / te geven / trok hy by nagt door de steden / en vlekken / en nam drie of vier uyren buyten deselve zijn rust-plaats; Dus quam hy in tien dagen tot de Haven of Port de Spirito Santo: Hy had egter 20 Indiaansche vrouwspersoonen medegenomen / die hy tot Ycara en Potano, ontrent Cale gekregen had / welke de Gouverneur aan sijn Vrouw Donna Isabella sond / en met de twee Karaveelen van de Haven de Spirito Santo, na Cuba deed overbrengen. Hy liet al het voetvolk in de Brigantijnen gaan / om langs het strand na Apalache te varen. Calderan met de ruyters / en eenige boogschutters gingen te land / die hier / en daar van de Indianen aangevallen / en sommige van hen gequetst wierden.

Waar van daan hy sijn overig volk van *Spirito Santo* ontbood.

En send 20 *Indiaansche* vrouwen, na sijn Vrou op *Cuba*.

den. So ras ſy tot Apalache gekomen waren / ſond de Gouverneur ten eerſten geſaagde planken en ſpijkers na de Zee-kant / waar van een Piragua, of ſchuyt wierd opgeſlagen / waar in 30 wel gewapende mannen geſet wierden / om upt de baay in Zee te ſteken / en de Brigantijnen te gaan ontmoeten; Deſe vogten nu en dan met de Indianen, die langs de Haven / met hunne Canoes voeren. Die ten deele te water, en ten deele te land quamen.

Den 29 November, quam een Indiaan, ſonder ontdekt te worden / door de wagt / ſtak de ſtad in brand / waar door / vermids de ſterke wind / binnen korten tijd / twee derde-parten in de aſ raakten. *Anaica* word door een *Indiaan* verbrand.

Den 28 December, quam Johan Danuſco, met de Brigantijnen aan. Vervolgens ſond de Gouverneur / een Capiteyn te voet / Franciſco Maldonado, met 50 man / om de Weſt-kuſt verder te ontdekken / en een bequame Haven te ſoeken / alſo hy voornam / verder te trekken / en die overige landſtreek te ontdekken. Op die ſelve tijd / gingen op ordre van den Gouverneur / agt ruyters / landwaard in / twee mijlen van de ſtad / om Indianen op te ſoeken / alſo deſelve nu ſo ſtout waren / dat ſy ontrent de legerplaats derfden komen / en de Chriſtenen dood ſloegen; Deſe vonden twee mannen / met een vrouw / die met Franſche boonen te plukken / beſig waren; De mannen hadden wel konnen ontvlugten / maar alſo ſy de vrouw / die des eenen hupsvrouw was / niet wilden verlaten / namen voor / liever al vegtende te ſterven / gelijk ſy dan ook voor hun dood / drie paarden quetſten / waar van 'er een / wepnige dagen daar na ſtierf. Twee *Indianen* willen liever ſterven, als met de vlugt hunne vrouwen verlaten.

Maldonado drie of vier dagen / boven den tijd / hem van den Gouverneur bepaald / upt geweeſt ſynde / ſo dat men reeds beſloten had / hem / indien hy binnen agt dagen niet quam / niet af te wagten / quam eyndelijk te rug / en bragt een Indiaan mede / upt een Provintie / Ochus genaamd / leggende 60 mijlen / Weſtelijk van Apalache, al-

waar hy een goede / diepe / en veylige Haven gevonden had / welk den Gouverneur / die voorwaard uyt / een goede landstreek / hoopte te vinden / seer wel aanstond / en Maldonado, na Havana sond / om levensmiddelen / te gaan halen / dien hy order gaf / dat sy elkander tot Ochus, van hem ontdekt / souden afwagten / also hy die plaats te land soude komen opsoecken; En genomen / hy de naaste somer daar niet quam / Maldonado weder na Havana keeren / en 's jaars daar na weder komen / en hem aldaar afwagten / soude / also hy enkelijk sijn werk / van Ochus op te soecken / maken wilde. Dus vertrok Maldonado, en wierd Johan de Gusman, in sijn plaats tot Bevelhebber over het voetvolk aangesteld.

Maldonado werd, na berigt van een bequame Haven tot *Ochus*, na *Havana* gesonden, om levensmiddelen.

Onder de Indianen tot Napetuca gevangen / had de Thesaurier Johan Gaytan, een jongman / die seyde uyt een landschap / dat in 't Oosten lag / van daan te zijn / dog dat hy 'er nu een geruymen tijd geleden / niet geweest was; De naam / seyde hy / van het land / is Yupaha, en wordt geregeerd van een Vrouw; De stad / verhaalde hy / daar sy woond / is ongemeen groot / en veele Heeren daar rondom / staan onder haar gebied / en moeten sommige linnen / en andere goud / in overvloed / opbrengen; Hy beschreef ook / hoe het goud uyt de Mijnen gehaald / gesmolten / en gesuyverd wierd / even of hy het selfs gesien / of de Duyvel het hem geleerd had / so dat alle / die daar ontrent eenige kennis hadden / seyden onmogelijk te zijn / so naaukeurig verslag te konnen doen / of men moest het gesien hebben / en dienvolgende / wierd al het geen hy beduydde / geloofd waar te zijn.

Berigt van het land *Yupaha*.

Daar goud is.

In 't jaar 1540 den 3 Maart, vertrok de Gouverneur van Anaica Apalache, om 't land van Yupaha, te gaan soecken. Hy gaf sijn volk last / sig met Maiz, voor een reys van 60 mijlen / door een woeste plaats te voorsien; De ruyters namen hun Maiz op de paarden / en het voetvolk moest het dragen / also de Indianen, hunne slaven / door de ongemakken van de winter / zijnde naakt / en ge-

Daar sy na toe reysen.

geketend / meeſt geſtoven waren. Ontrent vier dagen gereyſd hebbende / quamen ſy aan een groote rivier / daar ſy een vaartuyg op ſoegen / en een kabel touw / met een keten / aan beyde ſijden der ſelve / vaſt maakten / langs welke de ſchuyt wierd overgehaald; De paarden moeſten ſwemmen / en wierden met kaapſtanders overgetrokken. Over de rivier zijnde / quamen ſy na anderhalve dag reyſens aan een ſtad Capachiqui. Den 11 Maart, vonden ſy de Indianen in het geweer. Daags daar aan gingen vijf Chriſtenen uyt / om moytieren / waar in de Indianen, hun Maiz ſtampen / te ſoeken / en quamen ſy by eenige huyſen / agter hun legerplaats / die vondom in het hout lagen / alwaar veele Indianen waren / die de onſe quamen verſpieden / en vijf uyt deſelve / op de onſe aanquamen: Een van de Chriſtenen liep ten eerſten weg / en riep alarm in het leger / waar op ſommige / die gereedſt waren / uytquamen / en een Chriſten dood / en drie ſwaar gequetſt vonden. De Indianen vlugteden na het meyr / digt by een boſſchagie / alwaar de paarden hen niet konden volgen.

Komen tot *Capachiqui.*

Daar een *Chriſten* om hals raakte, en drie gequetſt wierden.

Hier van daan verreyſde de Gouverneur / en quam door een groote wildernis. Den 21 dito, quam hy by een plaats / Toalli genaamd. Hier en vervolgens / begonden wy een onderſcheyd / in de huyſen te merken: Want tot hier toe / waren ſy alle met ſtroo gedekt / maar hier tot Toalli, met ried / even of het tegels waren: De huyſen zijn hier ook wyt reyneliik / ſommige der ſelven met muyren van kley / die ſeer glad geſtreken zijn. In alle de houde geweſten / hebben de Indianen een byſonder huys voor de winter / dat van binnen en van buyten / ſeer glad beſtreken is / en maar een kleyne deur heeft / die by nagt geſloten word; In dat huys ſtoken ſy / ſo dat het daar ſo warm in is / als in een kacchel / en ſodanig de geheele nagt blijft / dat ſy geen kleederen / of dekſel van noden hebben; Behalven dat / hebben ſy een ander huys voor de ſomer / en buyten het ſelve hunne keukens / daar ſy over ſtoken / en hun brood

Komen door een wildernis tot *Toalli.*

Beſchrijving van de huyſen.

Koorn-ſchuyren. bakken; Sy hebben ook Barbacoas, (hoorn-ſolders/ of ſchupren) waar in ſy hun Maiz bewaren; Deſe zijn gelijk een hupſ / welk in de lugt verheven is / en op vier poſten ſtaat / zijnde rondom met hout beſchooten / gelijk een kamer / en gebloerd met horden van riet. Het onderſcheyd tuſſen de hupſen van Heeren / en hoornane mannen / en van andere beſtaat daar in / dat deſelve grooter zijn / voor den ingang groote galerijen hebben / onder welke ſtoelen van riet / in plaats van banken ſtaan; en dat rondom deſelve veele ſolders zijn / waar op die Heeren bergen / al 't geen hen van de Indianen tot ſchatting opgebragt word/

En kleedingen aldaar. welk beſtaat upt Maiz, hertsvellen en rokken / of mantels / zijnde gelijk onſe bedde-kleeden / welke ſy weten te maken / van de binnenſte baſt der boomen / en een ſoort van gras / van grootte / als netelen / welk geklopt zijnde / gelijk als vlas is: Hier mede bekleeden haar de vrouw-lupden / hebbende een ſulken rok / van haar middel na beneden toe / en een tweede over hare ſchouders / daar de regter arm uptſteekt / op de wijſe der Egyptenaars. De mansluyden dragen maar een ſulken manteltjen of rok / over hunne ſchouders / op deſelve wijs / en bedekken hun ſchaamelheyt / met een hertsvel / gemaakt / gelijk men de linnen broeken in Spanjen gewoon is te gebruyken; Die luyden weten ſy wel te bereyden / en allerley verw / ſo wel en vaſt te geven / dat hun rood de fraayheyt van het beſte purper heeft / en hun ſwart / ongemeen ſchoon is; Sy maken van deſelve huyden / ook ſchoenen / en verwen hunne kleeden in deſelve verw.

Sy reyſen voort. Den 24 dito, verreyſde de Gouverneur van Toalli, en quam donderdaags 's avonds aan een kleyne rivier / over welke een brug gemaakt wierd; Het volk trok daar over / maar Benit Fernandez een Portugijs, viel 'er af / en verdronk. Niet ver van de over ſijde der rivier / vond de Gouverneur een

En komen tot *Acheſe*. ſteedjen / Acheſe genaamd. De Indianen alhier van het aannaderen der Chriſtenen gehoord hebbende / ſpron-

Koorn-ſchuyren. bakken; Sy hebben ook Barbacoas, (hoozn-ſolders/ of ſchupren) waar in ſy hun Maiz bewaren; Deſe zijn gelijk een hupſ / welk in de lugt verheven is / en op vier poſten ſtaat / zijnde rondom met hout beſchooten / gelijk een kamer / en gevloerd met horden van riet. Het onderſchepd tuſſen de hupſen van Heeren / en voozname mannen / en van andere beſtaat daar in / dat deſelve grooter zijn / vooz den ingang groote galerpen hebben / onder welke ſtoelen van riet / in plaats van banken ſtaan; en dat rondom deſelve veele ſolders zijn / waar op die Heeren bergen / al 't geen hen van de Indianen tot ſchatting opgebzagt wozd/

En kleedingen aldaar. welk beſtaat upt Maiz, hertsvellen en rokken / of mantels / zijnde gelijk onſe bedde-kleeden / welke ſy weten te maken / van de binnenſte baſt der boomen / en een ſoozt van gras / van grootte / als netelen / welk geklopt zijnde / gelijk als vlas is: Hier mede bekleeden haar de vzouw-lupden / hebbende een ſulken rok / van haar middel na beneden toe / en een tweede over hare ſchouders / daar de regter arm uptſteekt / op de wijſe der Egyptenaars. De mansluyden dragen maar een ſulken manteltjen of rok / over hunne ſchouders / op deſelve wijs / en bedekken hun ſchaamelhept / met een herts-vel / gemaakt / gelijk men de linnen bzoeken in Spanjen gewoon is te gebzupken; Die hupden weten ſy wel te bereyden / en allerlep verw / ſo wel en baſt te geven / dat hun rood de fraaiheyt van het beſte purper heeft / en hun ſwart / ongemeen ſchoon is; Sy maken van deſelve hupden / ook ſchoenen / en verwen hunne kleeden in deſelve verw.

Sy reyſen voort. Den 24 dito, verreysde de Gouverneur van Toalli, en quam donderdaags 's avonds aan een klepne rivier / over welke een bzug gemaakt wierd; Het volk trok daar over / maar Benit Fernandez een Portugijs, viel 'er af / en verdronk. Niet ver van de over ſijde der rivier / vond de Gouverneur een

En komen tot *Acheſe*. ſteedjen / Acheſe genaamd. De Indianen alhier van het aannaderen der Chriſtenen gehoozd hebbende / ſpzon-

ſprongen in een rivier / dog ſommige van hen / ſo mang als vrouwspersoonen / wierden gekregen / onder welke iemand was / die met den jongman / die den Gouverneur na Yupaha geleydde / konde ſpreken / en al 't geen deselve verhaald had / verſekerde waar te zijn : Sy waren reeds door landen gepasſeerd / welker taal die jongman niet verſtond. De Gouverneur liet door een der opgevatte Indianen, den Cacique, Heer van die plaats / die aan de andere ſijde der rivier was / aanseggen / dat hy by hem soude komen : Gekomen zijnde / seyde de Gouverneur : Dat hy de Soon van de Zon was, en uyt de geweſten quam, daar deselve woond; Dat hy door dat Land quam reyſen, om den grootſten Heer, en de rijkſte Provintie, in het ſelve te ſoeken. De Cacique berigtede hem / dat noch verder / een groot Heer woonde / wiens land Ocute genaamd wierd / en gaf hem een wegwijſer / en volk daar na toe / mede. De Gouverneur vond hier ſo veel genoegen in / dat hy alle de Indianen, reeds gevangen / op syne voeten ſtelde; Dus reysde hy door deses Caciques land / neffens een rivier / die aan beyde ſijden / wel bewoond was.

Daar *Soto* ſeide by den *Cacique de Soon van de Zon* te zijn,

Hy vertrok van gemelde plaats Acheſe, den 1 April, en liet midden op de markt / by sijn vertrek / een seer hoog houten kruys oprigten / waar ontrent hy / gemerkt 'er geen tijd overig was / hen alleenlijk berigtede : Dat dit kruys een gedenkteken was, van dat, waar aan *Chriſtus*, die God en menſch is, en die de Hemelen, en de Aarde, geſchapen heeft, om ons ſalig te maken, geleden heeft, en vermaande het ſelve te eeren / welk sy / ſo het scheen / beloofden te doen.

En een *kruys* laat oprigten.

Den 4 April, quamen sy door een plaats / Altamaca, en den 10 tot Ocute. De Cacique van die plaats / ſond ten eerſten aan den Gouverneur / 2000 Indianen, met een vereering / beſtaande uyt veele konijnen / en veld-hoenders / brood van Maiz, twee hennen / en veele honden ; Van de laatſte maakte men ſo veel werks / als of het vette hamels waren / door dien sy vleeſch en ſout / gebrek had-

Paſſeeren *Altamaca*, en komen tot *Ocute*. Daar hem een vereering geſonden wierd, Waar onder waren hon-

hadden / en het ſelve in veele plaatſen / niet gevonden hadden / want het vleeſ was ſo ſchaars / dat 'er by iemands ſielte / nieſs was / om hem te verquikken / ſo dat iemand ſiek worden de / waar tegen elders raad ſoude konnen gebruykt worden / moeſt upt teeren / tot dat 'er niet als bel / en beenen overbleef / en enkelijk door verſwakking ſterven / ſo dat ſommige ſeyden : Had ik maar een ſhippertjen vlees, en een korl ſout, ik ſoude niet ſterven. Upt deſe ſchaarsheyt van vleeſ / quam het / dat ſy met 600 man / want ſo ſterk was noch de manſchap / die Soto by hem had / in een plaats komende / en 30 of 40 honden vindende / elk ſijn beſt deed / en meende een groote ſaak upt te voeren / als by 'er een van krijgen / en dood ſlaan konde ; En als iemand een hond gedood had / en daar van den Capitepn geen quartier mede gaf / ſo wierd hy daar ſupr om aangeſien / en het wierd hem op de wagt of elders / daar wat te werken was / betaald geſet.

Sy hadden gebrek van vlees, en aten de honden,

Die ſy opvongen.

Quam tot Cofaqui, en Patoſa.

Den 12 April, vertrok de Gouverneur van Ocute, alwaar de Cacique, hem 200 Tamenes, te weten / Indianen, mede gaf / om de bagagie te dragen. Hy paſſeerde een plaats / wiens Heer Cofaqui genaamd wierd / en quam verbolgens aan een land / van een Indiaans Heer / Patofa.

Hoedanigheyt van die geheele landtſtreek.

Dit landſchap / van den eerſten vreedſamen Cacique, tot de Provintie van Patofa toe / zijnde 50 mijlen weegs / is een vet / ſchoon / en vrugtbaar land / welk met goede rivieren / en ſchoon water / rijkelijk voorſien is : Maar daar van daan / tot aan de Haven de Spirito Santo, daar wy in Florida eerſt te land quamen / zijnde 350 mijlen / min of meer / is het doorgaans / een ſchraal / en mager land / meeſt met boſſchagien / van pijn-boomen bewaſſen / meeſt laag / en vol poelen / hoog op ſommige plaatſen / hoog en vol boomen / wervaards de Indianen bloden / en ſig verbergden / ſo dat menſe daar niet vinden / nog met paarden volgen konde.

Terwijl ſy tot Patofa waren / begon de jongman / dien

dien de Gouverneur / voor volk en wegwijser / had mede-genomen / te schuym-bekken / en op de grond te vallen / gelijk een / die met den Duyvel beseten is. Hy lasen een Euangelium over hem / en daar mede was hy genesen. Hy seyde / dat het land / daar hy van gesproken had / nog vier dagen repsens / verder was / na het Oosten : Maar de Indianen van Patosa seyden / dat by hun weten / die weg upt / geen volk woonde / maar dat in het Noord-Westen een Provintie lag / Cozo genaamd / welke een vrugtbaar en overvloedig landschap met groote steden was ; De Cacique seyde den Gouverneur / indien hy derwaards gaan wilde / hy soude hem lepdslieden en Indianen, om hunne lasten te dragen / mede geven / en indien hy die weg wilde / daar hem de jongman van sprak / hem insgelijks so veel volk / als hem nodig was / wilde mede geven : En dus scheydden sy met alle goede woorden / en aanbieding van beleefdheyt van malkander : Hy gaf hem tot het dragen van de bagagie 700 Indianen mede / en nam voor vier dagen kooren (Maiz) mede. Dus repsde hy ses dagen / dog sag / dat de weg allenrhens smalder wierd / en eyndelijk heel te niet liep. Hy repsde al voort / so als de jongman hem lepdde / en quam over twee rivieren / die sy moesten door waden ; elk was een boog-scheut breed / en so diep / dat het water tot aan de stijg-beugels quam ; Ook was de vloed so sterk / dat de ruyters agter malkander staan moesten / op dat het voetvolk aan de boven sijde / sig aan de paarden vast houdende / mogt overkomen. Vervolgens quamen sy aan een andere rivier / die nog sterker en breeder was / daar sy met meerder moeyte over quamen / also de paarden ontrent een spies lengte moesten swemmen / eerse aan land quamen.

Daar hy hoord van een landschap *Cozo*.

Beleefdheyt van den *Cacique* van *Patofa*.

Moeyelijke reys door sterk-vloeyende rivieren.

Over die rivier gekomen sijnde / quam de Gouverneur in een bos van pijn-boomen / dies hy so moeyelijk wierd / dat hy den jongen karel groote drepgementen deed / en seyde hem voor de honden te willen laten werpen / also hy hem leugens had

En bossen.

Dies hy den leydsman

voor de honden werpen wil.

wijs gemaakt / want na ſijn ſeggen ſouden ſy maar vier dagen hebben moeten repſen / en ondertuſſen hadden ſy reeds negen dagen / elke dag / ſeven of agt mijlen / gerepſd / waar dooz dan het volk afgemat en ſwak / en de paarden dooz ſchaarsheyt van voeder / mager gewozden waren. De jongman konde niet anders ſeggen / als dat hy niet wiſt / waar hy was / en het was ſijn behoudenis / dat 'er niemand was / dien Johan Ortiz konde verſtaan.

Soeken aan alle kanten wegen en ſteden,

De Gouverneur met twee andere / en neffens hem eenige ruyters en voetknegten / het volk in een boſſchagie van pijn-boomen latende / ging nog die dag vijf of ſes mijlen / een weg opſoeken / doch quam tegen den avond trooſteloos / ſonder eenig teken / van weg of ſtad / gevonden te hebben / te rug. Daags daar aan / ſond de Gouverneur vier andere / met een gelijk getal ruyters upt / die ſwemmen / en alle voozkomende rivieren paſſeeren konden / met de beſte paarden / die ſy hadden. De Capiteynen waren / Baltaſar de Gallegos, die de rivier op ging / Johan Danuſco, die de rivier na beneden volgde; Alfonſo Romo, en Johan Rodrigues Lobillo, die de weg landwaard in namen.

Soto had 300 verkens, daar elk daags een vierendeel pont kreeg.

De Gouverneur had met hem in Florida 30 verkens gebzagt / die nu tot 300 waren aangegroeyd / en gaf ozder / dat elk dooz ſijn hoofd / daags een half pond verkens-vleeſs / ſoude gegeven wozden; Dit deed hy drie of vier dagen / na dat al het koozn opgegeten was; Met deſe ſobere pozrie van vleeſs / en wat gekookte groente / moeſt het volk kommerlijk het leven houden.

En ontdekken een ſteedjen *Aymay*,

Sondaags daar aan in den laten avond / quam Johan Danuſco, met tijding / dat hy 12 of 13 mijlen daar van daan / een ſteedjen gevonden had / mede bzengende een bzouw / en een jongen / die hy daar had opgevat: Deſe tijding verblijdde den Gouverneur / en al het volk ſodanig / dat ſy ſcheenen upt den dooden / weder opgeſtaan te zijn.

Maandags daar aan volgende / zijnde den 26 April,

April, trak de Gouverneur upt ſijn legerplaats op / om na die ſtad / Aymay genaamd / te gaan: De Chriſtenen gavenſe den naam / van de Hulp-ſtad. Ter plaatſe daar hy gelegen had / liet hy een brief / die hy by een pijn-boom / in de aarde begroef / en op den boom ſtelde hy een teken / en deſe woorden: Graaft aan den voet van deſen boom, en gy ſult een brief vinden: Dit deed hy / op dat de uytgeſondene Capiteynen te rug komende / hier van kennis hebben / en weten ſouden / werwaards de Gouverneur getrokken was. Na gemelde ſtad was ook geen ander weg / als die van Johan Danuſco, op de boomen getekend / en aangeweſen was.

Welk ſy *Hulp-ſtad* noemden.

Daar ſy na toe trokken.

En de weg voor die volgen ſouden tekenden.

De Gouverneur met eenige andere / die kloeke paarden hadden / quam noch dienſelven dag / by gemelde ſtad / en wierd van de andere gevolgd / die ſommige op twee / andere op drie of vier mijlen / na dat elks kragten waren / daar ontrent quamen. In deſe ſtad wierd een voorraad van Maiz, en gedroogde bloem deſſelfs gevonden / waar van aanſtonds elk een portie wierd uytgedeeld. Hier wierden vier Indianen gevangen / dog geen van hen wilde iets anders ſeggen / als dat ſy van geene andere plaatſen wiſten; weshalven de Gouverneur order gaf / een derſelven te verbranden / waar op een tweede aanſtonds bekende / dat twee dag-repſens daar van daan / een Provintie was / genaamd Cutifa-Chiqui.

Daar ſy veel *Maiz* vonden.

Hier voorſtaden ſy op een wreede wijs, na een ander land.

Twee dagen daar na / quamen by hen de Capiteynen Baltaſar de Gallegos, Alfonſo Romo, en Johan Rodrigues Lobillo, die gemelden brief gevonden hadden / en quamen de weg / die hen daar door was aangeweſen.

So dra ſy aangekomen / togen ſy op na Cutifa-Chiqui. Onderwegen kregen ſy drie Indianen, die wiſten te ſeggen / dat de Regente van dat land reeds van de Chriſtenen gehoord had / en deſelve in een harer ſteden afwagtede. Niet lang daar na / quam deſe vrouw upt haar ſtad / en wierd van eenige voornaame Indianen, op een zetel ge-

Sy reyſen na *Cutifa-Chiqui*.

Daar de Regente hen ſtatelijk te gemoed komt,

brągt aan de rivier / daar ſy in een ſchupt ging / die aan het agter-eynd overdekt / en met matten beſpręyd lag ; Daar lagen twee kuſſens op malkander / waar op ſy ging ſitten ; Andere voornaame Indianen , waren in andere baartuygen / om haar op te wagten.

Beſchenkt , Als de Gouverneur komende / vereerde ſy hem een menigte van inlandſe laken / rokken en hupden / die ſy in andere Canoes had medegebragt / en nam een grooten ſnoer paarlen / van haren hals / en hong die om die van den Gouverneur ;

En inhaald. Spraak voorts ſeer vrientelijk / en beleefdelijk met hem / en gaf ten eerſten oydre Canoes derwaards te brengen / waar mede de Gouverneur en ſijn volk / wierd over de rivier gehaald. So dra hy in de ſtad en onder dak was / ſond ſy hem wederom een vereering van veele hoenders. Dit land is ſeer aangenaam / vet en vrugtbaar / en heeft ſeer goede wey-landen / aan de kanten der rivieren. De boſſchagien zijn niet groot / en beſtaan meeſt uyt okker-nooten / en moerbeſpen-boomen. Na hun ſeggen was de Zee / twee dagreyſens daar van daan.

De gelegentheyt van dat land , En de naastgelegene plaatſen. Ontrent anderhalve mijl buyten deſe ſtad / waren andere groote ſteden of dikken / dog ontvolkt / en met gras bewaſſen / daar uyt men konde afnemen / dat 'er in langen tijd / geen inwooners geweeſt waren : De Indianen ſeyden / dat in dat land voor twee jaren / een peſt geweeſt was / welk de inwooners bewogen had / die plaatſen te verlaten / en ſig elders neder te ſlaan.

Als ook van hun kleederen , en derſelver ſtof. Hier was een voorraad van kleederen / rokken / ſommige van garen / dat van de baſten der boomen geſponnen wierd / en andere van witte / groene / roode / en geele veederen / of pluymen / op hunne wijs heel net gemaakt / en die in de winter ſeer wel te pas konien : Daar waren ook veele herts-vellen / daar ſy alles van weten te maken / gelijk 'er dan kouſſen / broeken en ſchoenen van / in overvloed waren.

De Vrouw van dit land / merkende / dat de Chriſtenen werk van de paarlen maakten / liet den

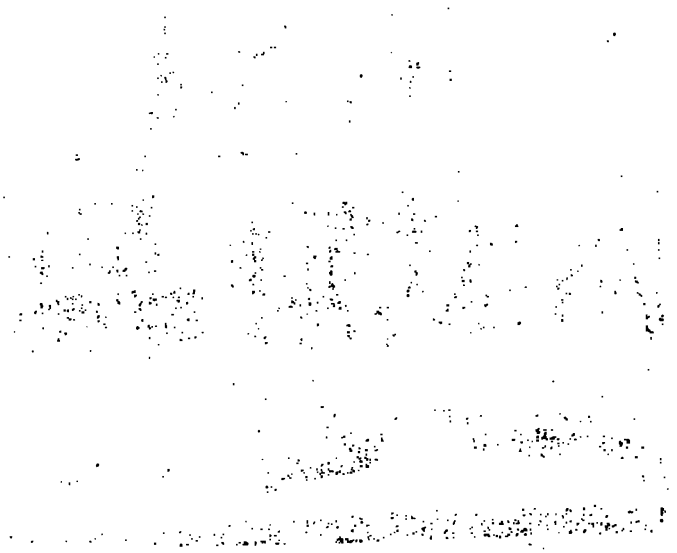

Soto. 4.

het land te nemen / te rug geheerd waren na Hiſpaniola.

Het volk ſogt om redenen hier te blijven woonen.

Al het volk oordeelde raadſaam hier / alſo 'et een gematigde lugtſtreek was / te blijven woonen; Sy meenden / dat / als dit land van hen bewoond was / alle de ſcheepen upt Nieuw Spanjen, Peru, Santa Martha, en het vaſte Land, na Spanjen heerende / daar wel ſouden aankomen / alſo het niet upt de weg / en een goed land was / daar alle voorraad ſoude konnen beſorgd worden. Maar de Gouverneur / die niet anders / als nogmaals een ſchat / gelijk die van Atabalipa, Heer van Peru, ſogt te ontdekken / was met het goede land / nog met de paarlen / niet te vreden / hoewel veele van die paarlen ſo ſwaar waren / dat ſy het tegen goud konden ophalen; En indien dit land onder Chriſtenen verdeeld en bewoond was / meenden ſy / dat de paarlen tot nog toe van de Indianen gewiſt / beter en koſtelijker ſouden weſen / als tot nog toe / om dat de Indianen deſelve niet wel hanteeren / en in het vper branden / waar door ſe dan haar verw en glans verlieſen. Als nu met den Gouverneur over het blijven woonen / in dat land geſproken wierd / gaf hy tot antwoord: Dat in dat geheele land, ſo veele levens-middelen niet waren, daar ſijn volk een maand van ſoude konnen leven, en dat het noodſakelijk was, na de baay van *Ochus* te gaan, alwaar *Maldonado* hen ſoude inwagten; En indien ſy geen rijker land vonden, ſy ten allen tijden, weder derwaards ſouden konnen komen, ondertuſſen ſouden de *Indianen* hun land beſaayen, en daar meerder ruymte van *Maiz* zijn. Hy vraagde de Indianen, of ſy van een groot Heer / die verder landwaard in woonde / wiſten te ſpreken / die hem ſepden / dat twaalf dagen repſens daar van daan een land was / Chiaha genaamd / ſtaande onder den Heer van Coza. Hy dat gehoord hebbende / nam aanſtonds voor dat land te gaan opſoeken / en alſo hy een forſ man / en van wepnig woorden was / hoewel bequaam om de gedagten van andere upt te halen / wilde hy / ſijn voornemen

Maar de Gouverneur wil andere plaatſen gaan opſoeken.

En van *Chiaha* gehoord hebbende, 12 dagreyſen verder, wil daar na toe.

men eens hebbende geuptet / van niemand tegen geſpꝛoken zijn / maar deed het geen hem goed dagt / waar in dan elk een hem toegaf / en inwolgde.

II. AFDEELING.

Soto's verder ontdekking van het land van Florida, en veelerley vóorvallen, tot dat hy tot Tulla quam.

DEn derden Mey, vertrok de Gouverneur van Cutifa-Chiqui: Dog men had verſtaan / dat de Indianen gerevolteerd hebbende / de Regente / indien ſy konde / dagt aan kant te gaan / ſonder eenige weg-wijſers of menſchen / tot het dragen van bagagie mede te geven / te meer / om dat de Indianen, van de Chriſtenen veel ſmaad ontfangen hadden: Want onder ſo veel menſchen / gaat het nopt ſo effen / of men vind'er ſo vuyle menſchen onder / die om een kleyne winſt / henſelven en andere in gevaar ſtellen: Dieꝛs de Gouverneur dit gemerkt hebbende / haar in bewaring liet nemen / en voerde ſe met hem / dog niet met ſulken fatſoen / als haar getoonde genegenthept verdiende / want hy liet haar onder de ſlavinnen / die een dog op haar ſouden houden / te voet gaan. In alle plaatſen nu / daar ſy dooꝛ quamen / gaf ſy de Indianen oꝛdre / om de bagagie van de eene plaatſ te komen dragen / na de naaſte; Wy repsden wel 100 mijlen dooꝛ haar land / en bevonden / dat al / 't geen ſy gebood / van de Indianen met den grootſten pver gehooꝛſaamd wierd.

Sy vertrekken van *Cutifa-Chiqui*.

En nemen de Regente mede,

Die onder de ſlavinnen moeſt te voet gaan,

Sy toonde nog 100 mijlen weegs haar gelag.

Na ſeven dagen repſens / quam de Gouverneur in het landſchap van Chalaque, het armſte van Maiz, dat in geheel Florida is: De ingeſetenen leefden hier van wooꝛtelen / en krupden / die ſy in het veld gingen ſoeken / en van het wild gedierte / dat ſy met hunne boogen / en pijlen ſchooten; Sy waren vry mager / gingen naakt / dog waren goedaardig. Daar was een Heer / die den Gouverneur als een groot preſent / twee herts-hupden bꝛagt; In dit land waren ook veele wilde hoenders. In een

Na 7 dagen komen ſy tot *Chalaque*, een arm land.

Vereeringen gedaan.

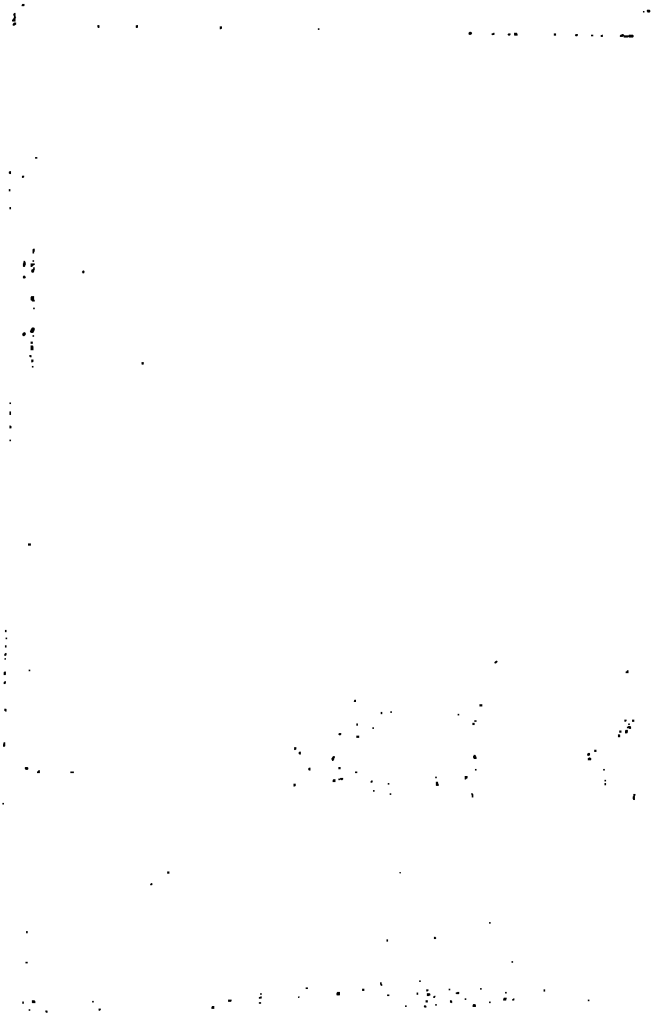

den Gouverneur seggen / dat hy sekere graven / in die stad openende / een menigte van paarlen vinden soude / en indien hy na de woeste en ontvolkte steden wilde senden / daar soo veele paarlen soude vinden / daar hy alle sijne paarden mede soude konnen bevragten. Hier op wierden de graven en kelders van de stad doorgesogt / en 40 plaatsen met paarlen ontdekt / onder welke selfs poppen / en vogeltjens van deselve gemaakt / gevonden wierden. Paarlen worden hier aangewesen en gevonden.

De menschen waren hier bruyn / wel gemaakt / van een matige lengte / beleefder en beschepdener / als alle / die wy tot nu toe / in Florida gesien hadden / en alle geschoepd en gekleed. De jongman / daar meermaals van gewaagd is / sende tot den Gouverneur / dat hy nu begon in het land te komen / daar hy hem van gesproken had / welk ten grooten deele geloofd wierd / om dat hy der Indianen taal verstond; Hy versogt gechristend te worden / also hy daar een groote begeerte na had / welk hem toegestaan / hy gedoopt / en Peter genaamd wierd; De Gouverneur liet daar op / hem aanstonds ontketenen. Dit land was / na het verhaal der Indianen, te voren seer wel bevolkt geweest / en had de naam van een goed land te zijn / welk gemelde jongman / des Gouverneurs wegwijser / so het schijnd / wel had hooren seggen / en hy dan voorts na vertelde / als of hy het selfs gesien had / en na hem in den sin schoot / verder opschilde. Gestalte, kleeding en bescheydenheyt der ingesetenen aldaar. Hier word de Heydense weg-wijser gedoopt.

In dese stad wierd een pook / en een Pater-noster gevonden / welk Christenen had toegekomen: want sy verhaalden / dat in de Haven / twee dagen reysens van hun stad af / voor veele jaren Christenen geweest waren; Het Opperhoofd der selven / had geweest / de Licentiaat Lucas Vasquez de Ayllon, die om dit land te winnen / over quam / maar daar aan de Haven komende / gestorven was; Na sijn dood hadden de Hoofden malkander niet konnen verstaan / om het Bevelhebberschap iemand op te dragen / so dat sy sonder nader kennis / van Op 2 dagreysens na waren hier Christenen geweest. En welke.

het

het land te nemen / te rug geheerd waren na Hispaniola.

Het volk ſogt om redenen hier te blijven woonen.

Al het volk oordeelde raadſaam hier / alſo 'er een gematigde lugtſtreek was / te blijven woonen; Sy meenden / dat / als dit land van hen bewoond was / alle de ſcheepen upt Nieuw Spanjen, Peru, Santa Martha, en het vaſte Land, na Spanjen heerende / daar wel ſouden aankomen / alſo het niet upt de weg / en een goed land was / daar alle voorraad ſoude konnen beſorgd worden. Maar de Gouverneur / die niet anders / als nogmaals een ſchat / gelijk die van Atabalipa, Heer van Peru, ſogt te ontdekken / was met het goede land / nog met de paarlen / niet te vreden / hoewel veele van die paarlen ſo ſwaar waren / dat sy het tegen goud konden ophalen; En indien dit land onder Chriſtenen verdeeld en bewoond was / meenden sy / dat de paarlen tot nog toe van de Indianen gewiſt / beter en koſtelijker ſouden weſen / als tot nog toe / om dat de Indianen deſelve niet wel hanteeren / en in het vper vranden / waar doorſe dan haar verw en glans verlieſen. Als nu met den Gouverneur over het blijven woonen / in dat land geſproken wierd / gaf hy tot antwoord: Dat in dat geheele land, ſo veele levens-middelen niet waren, daar ſijn volk een maand van ſoude konnen leven, en dat het noodſakelijk was, na de baay van *Ochus* te gaan, alwaar *Maldonado* hen ſoude inwagten; En indien ſy geen rijker land vonden, ſy ten allen tijden, weder derwaards ſouden konnen komen, ondertuſſen ſouden de *Indianen* hun land beſaayen, en daar meerder ruymte van *Maiz* zijn. Hy vraagde de Indianen, of sy van een groot Heer / die verder landwaard in woonde / wiſten te ſpreken / die hem ſepden / dat twaalf dagen repſens daar van daan een land was / Chiaha genaamd / ſtaande onder den Heer van Coza. Hy dat gehoord hebbende / nam aanſtonds voor dat land te gaan opſoeken / en alſo hy een forſe man / en van wepnig woorden was / hoewel bequaam om de gedagten van andere upt te halen / wilde hy / ſijn voornemen

Maar de Gouverneur wil andere plaatſen gaan opſoeken.

En van *Chiaha* gehoord hebbende, 12 dagreyſen verder, wil daar na toe.

men eens hebbende geuptet / van niemand tegen geſproken zijn / maar deed het geen hem goed dagt / waar in dan elk een hem toegaf / en involgde.

II. AFDEELING.

Soto's verder ontdekking van het land van Florida, en veelerley voorvallen, tot dat hy tot Tulla quam.

DEn derden Mey, vertrok de Gouverneur van Cutifa-Chiqui: Dog men had verſtaan / dat de Indianen gerevolteerd hebbende / de Regente / indien ſy konde / dagt aan kant te gaan / ſonder eenige weg-wijſers of menſchen / tot het dragen van bagagie mede te geven / te meer / om dat de Indianen, van de Chriſtenen veel ſmaad ontfangen hadden: Want onder ſo veel menſchen / gaat het nopt ſo effen / of men vind'er ſo vuyle menſchen onder / die om een kleyne winſt / henſelven en andere in gevaar ſtellen: Dies de Gouverneur dit gemerkt hebbende / haar in bewaring liet nemen / en voerde ſe met hem / dog niet met ſulken fatſoen / als haar getoonde genegenthent verdiende / want hy liet haar onder de ſlavinnen / die een dog op haar ſouden houden / te voet gaan. In alle plaatſen nu / daar ſy door quamen / gaf ſy de Indianen order / om de bagagie van de eene plaats te komen dragen / na de naaſte; Wy regsden wel 100 mijlen door haar land / en bevonden / dat al / 't geen ſy gebood / van de Indianen met den grootſten over gehoorſaamd wierd.

Sy vertrekken van *Cutifa-Chiqui*.

En nemen de Regente mede,

Die onder de ſlavinnen moeſt te voet gaan,

Sy toonde nog 100 mijlen weegs haar geſag.

Na ſeven dagen regens / quam de Gouverneur in het landſchap van Chalaque, het armſte van Maiz, dat in geheel Florida is: De ingeſetenen leefden hier van wortelen / en krupden / die ſy in het veld gingen ſoeken / en van het wild gedierte / dat ſy met hunne boogen / en pylen ſchooten; Sy waren vry mager / gingen naakt / dog waren goedaardig. Daar was een Heer / die den Gouverneur als een groot preſent / twee herts-hupden bragt; In dit land waren ook veele wilde hoenders. In een

Na 7 dagen komen ſy tot *Chalaque*, een arm land.

Vereerinen gedaan.

Onder andere van 700 hoenders.

een van de steden desēs lands / wierd hem een vereering van 700 hoenders gedaan / gelijk ook van andere plaatsen / hem gebragt wierden / alle die sy hadden / of hadden konnen krijgen.

Sy komen in *Xualla*, 250 mijlen van *Cutifa-Chiqui*.

Hier van daan quamen sy / na vijf dagen in een Provintie / Xualla genaamd / daar sy seer weynig Maiz vond / waarom hy / hoewel het volk vermoeyd / en de paarden swak waren / daar niet meer als twee dagen bleef. Van Ocute tot Cutifa-Chiqui, is by gissing 130 mijlen / waar onder 80 mijlen woest land is. Van Cutifa-Chiqui, tot Xualla, is een reys van 230 mijlen / doorgaans berg-agtig. Van Xualla, nam de Gouverneur de reys na Guaxula, daar hy hooge en ruwe bergen passeerde.

En reysen voort na *Guaxula*.

Onderwegen gebeurde het / dat de Prouw Regente van Cutifa-Chiqui, van den Gouverneur / gelijk gesegd is / medegenomen / om haar tot Guaxula, also haar gebied tot daar toe strekte / by hem te houden / op seekeren dag met de slavinnen / die by haar waren / over weg gaande / ter sijden af na een bosch week / onder voorgeven / dat sy haar gevoeg moest doen / waar voor sy de andere bedroog / en haar selven in het bosch verbergde / so datse haar na veel soekens niet konden vinden: Sy nam met haar een kistjen van riet / gelijk een koffer / by de Indianen, Petaca genaamd / welk een Indiaansche Prouw / op haar passende / droeg / en vol ongeboorde paarlen was / die / na het gissen van sommige / van groote waarde waren.

Daar de Regente ontkomt,

De Gouverneur sag om redenen / daar niet na om / en dagt tot Guaxula, de saak te ondersoeken / te meer / om dat hy aldaar aan deselve verlof / om te rug te keeren / had willen geven. Sy ondertussen / was met haar koffer gekeerd na Xualla, neffens drie slaven / die ook waren weg geloopen. Ook was een rupter / Alimannos genaamd / de koorts hebbende / agter gebleven / en van de weg af geraakt; Dese de slaven ontmoetende / vermaande hen hun opset te verlaten / en met hem weder na de Christenen te keeren / gelijk twee van hen deeden; Dese quamen te samen weder

na *Xualla* keerd.

der by den Gouverneur / 50 mijlen daar van daan / in een Provintie / genaamd Chiaha, dien sy wisten te berigten / dat de Mevrouw / met een slaef van Andreas de Vasconcellos, die niet wilde met hem te rug komen / tot Xualla gebleven was / en die beyde als man en vrouw te samen leefden / en meenden na Cutifa-Chiqui te gaan.

En na het berigt inquam, met een slaef boeloende.

Ontrent na vijf dagen reysens / quam de Gouverneur tot Guaxula, alwaar hem van de Indianen, 300 honden vereerd wierden / alsoo sy gemeint hadden / dat de Christenen, deselve alom opsoghten / om te eeten. In Guaxula, en die geheele weg over / was maar seer weynig Maiz, weshalven de Gouverneur / een Indiaan met een boodschap / aan den Cacique van Chiaha sond / waar by hy hem liet versoeken / dat hy eenige Maiz wilde versamelen / op dat sy eenige dagen in Chiaha souden konnen uytrusten.

Tot *Guaxula* worden 300 honden verëerd, om te eeten.

Van Guaxula, verreysde de Gouverneur / en quam na twee dagen reysens / by een plaats Canasagua (Canaraguay). Onderwegen quamen hem 20 Indianen, te gemoed / alle geladen met manden vol moerbesyen / want die zijn hier veel / en seer goed; Dese moerbesyen-boomen / zijn overvloedig in het land Cutifa-Chiqui, en in alle die verdere gewesten / gelijk ook de noten / en pruyme-boomen / en wassen in het open veld / sonder dat se geplant / gemest of gesnoeyd worden / en zijn egter so groot / en in 't wassen en dragen / so weeldrig / osse in een gespitten en gewaterden tuyn stonden.

Sy komen tot *Canasagua*.

Daar seer veel moerbesyen, noten, en pruymeboomen in 't wild wassen.

Van Canasagua voortreysende / quamen sy in een Woestijn / die vijf dagen reysens lang was. Ontrent twee mijlen van Chiaha, quamen hem 15 Indianen, met Maiz geladen / uyt naam van den Cacique te gemoed / hem van desselfs wegen boodschappende / dat 20 schuyren vol Maiz, voor hem gereed waren / en dat de Cacique selfs / sijn land / onderdanen / en alles wat 'er was / tot sijn dienst waren.

En door een groote woestijn by *Chiaha*,

Daar sy seer rijkelijk en beleefd onthaald worden.

Den 5 Juny, quam de Gouverneur tot Chia-

ha,

ha, alwaar de Cacique ſijne wooningen / ten dienſte van den Gouverneur intruymde / en hem met veel blijdſchap ontfong.

In beyren-boter, noten-oly en honig vonden.

In de ſtad was veel boter / die in kalabaſſen / en gelijk oly geſmolten / bewaard wierd / en was na hun ſeggen het vet van beyren; Daar was ook seer veel noten-oly / ſo klaar als boter / en wyn ſmakelijk / en een pot met honig van bijen / die wy in dit geheele land niet meer en ſagen.

De ſtandplaats van *Chiaha* beſchreven.

De ſtad lag / als een Eyland tuſſen twee armen van een rivier / en naaſt aan eene der ſelven; Deſe rivier ſchept ſig twee muſquet ſcheuten boven de ſtad / in die twee takken / die een mijl beneden de ſtad weder in malkander loopen; De ruymte tuſſen die twee armen / is dan eens meerder / dan eens minder / ſo datſe op ſommige plaatſen twee / op andere / maar een ſcheut van malkander zijn; Sy zijn beyde niet diep / ſo dat men door deſelve waaden kan. Langs deſelve zijn voorgaans ſeer goede beemden / en weylanden / en veele akkers met Maiz beſaapt.

Hun legerplaats.

De Indianen hielden de ſtad voor hen ſelven / uytgenomen / dat de Gouverneur in de wooningen van den Cacique ſijn verblijf had / maar ſijn volk bleef buyten in het veld / alwaar elk een boom ſogt / daar hy onder ſchuylen konde / en dus raakte het volk herwaards en derwaards / en lag buyten alle oydre verſpreyd.

De Gouverneur ſag dit door de vingeren / te meer / om dat de Indianen in vreede waren / en het thans ſeer heet was / en het volk buyten dat veel ongemak ſoude hebben moeten lijden. De paarden hier komende / waren ſo ſwak / datſe in geen ſtaat meer waren / om hare meeſters te konnen dragen / en geen wonder / alſo ſe van Cutifa-

De paarden worden hier gekoeſterd.

Chiqui, groote togten / met weynig voeder gedaan hadden / en reeds van die tijd af / datſe van de woeſtijn van Ocute quamen / uytgehongerd / en afgereden waren. Door dien dan de paarden / immers meeſt alle / in geen ſtaat waren / om des noods / in een ſlag of veldtogt te gebruyken / hie-

ten

ten ſy deſelve des nagts / een quartier uyts van hun legerplaats gaan weyden: Hier door waren de Chriſtenen in groot gevaar / want indien de Indianen, op die tijd / hen hadden willen overvallen / ſouden ſy in een ſlegten ſtaat geweeſt zijn / om hen ſelven te verdedigen. Dertig dagen namen ſy hier hun ruſt / in welke tijd / gemerkt het een vrugtbaar / en voedſaam land was / de paarden vet wierden.

Hier quam een Cacique (Heer) van een Landſchap / Coſte genaamd / den Gouverneur beſoeken; Na dat deſelve met alle beleefdheyt hem ſijn dienſt gepreſenteerd had / wierd hem ten eerſten van den Gouverneur gevraagd / of hy geen rijk / en koſtelijk landſchap daar ontrent wiſt? Waar op hy antwoordde / van ja / en dat na het Noorden een Provintie was / die Chiſca geheeten wierd / alwaar men koper ſmelt en giet / gelijk ook een ander metaal / dat wel van deſelve coleur / maar fraaper / fijnder / en beter in het oog is / dog / om dat het ſagter is / ſo veel niet gebruykt word; Dit had men even ſo den Gouverneur berigt tot Cutifa-Chiqui., daar wy eenige kleyne kopere bijltjens ſagen / daar na hun ſeggen goud onder was / dog dat die landſtreek niet wel bevolkt / en ſo bergagtig was / dat de paarden daar niet ſouden konnen overkomen; Dit nu / had den Gouverneur bewogen / om niet van Cutifa-Chiqui, regtdraats derwaards te trekken / en doen ſtaat maken / dat hy door een bewoond land repſende / na dat ſijn volk en paarden gekoeſterd / en hy van de waarheyt beter berigt ſoude zijn / derwaards over gebergten / en landen gemakkelijker ſoude te komen zijn. Hy ſond derhalven nu van Chiaha twee Chriſtenen, met eenige Indianen, die het land en taal van Chiſca kenden / om dat geweſt te gaan beſien / en beſchejd te bringen / hoe ſy het aldaar bevonden; Hy bedupdde hen met eenen / waar hy hen ſoude afwagten.

De *Cacique* van *Coſte* komt den Gouverneur beſoeken.

Die hem van *Chiſca* ſpreekt, en wat daar te halen was.

Hy laat door kondſchappers de waarheyt onderſoeken.

Na ſeven dagen repſens quam hy tot Coſte, en liet op den 2 July, twee ſcheuten bupten de ſtad

Komt onderuſſen tot *Coſte*.

een legerplaats afsieken / en ging met agt lijf-wagten na den Cacique, die hem / gelijk hy sig bevreesd had / met groote genegenthept ontfong: Terwijl hy met hem sprak / quamen eenige soldaten uyt de legerplaats in de stad / om na Maiz te dragen / die sig met geene woorden lieten affetten / maar alle hoeken doorsnuffelden / en 't geen hen dienste mede namen: De Indianen namen dit euvel / quamen op de been / en greepen na hun geweer; Sommige van hen met stokken in de buyst vielen op vijf of ses Christenen, die hen verongelijkt hadden / aan / en smeerden deselve lustig af. De Gouverneur de Indianen op de been / en voor hem selven geen kans siende / om met so weynige Christenen uyt der selver handen te geraken / stelde iets in 't werk / dat met sijn genegenthept geheel niet over een quam; want hy was gewoon open-hertig te zijn / en rond uyt te spreken; Het was hem wel tegen de buyst / dat een Indiaan de moed had / om Christenen, t'sy om / t'sy buyten reden / aan te tasten / egter vattede hy mede een kluppel in de hand / en voegde sig by de Indianen, om op sijn eygen volk aan te vallen / waar door hy haar tot stilstand bragt; Ondertusschen liet hy heymelijk in het leger seggen / dat ten eersten eenige van hen / met hun geweer souden by hem komen; By den Cacique komende / vattede hy hem by de hand / en met hem seer beleefd sprekende / geraakte met hem / en eenige voornaame Indianen, die in sijn geselschap waren / buyten de stad / en in 't gesigt van sijn leger / waar uyt de Christenen, met kleyne troepen begonden na hem toe te komen. Dus quam de Gouverneur met den Cacique, en sijne mannen van aansien / tot in de legerplaats; By sijn tent gekomen zijnde / gaf hy order / om die alle veylig te bewaren / en sepde den Indianen aan / dat sy niet souden ontslagen worden / ten waare hy hem een weg-wijser / en eenige van hen tot het dragen van de bagagie mede gaf / en voor dat eenige Christenen, die hy met Canoes belast had van Chiaha, de rivier

Daar een schermutseling tussen sijn volk, en de *Indianen* voorviel.

Welk hy door een snood middel eyndigde,

Dog neemd den *Cacique* in sijn tent in arrest.

Soto. f.

vier af te komen / als ook de afgeſondene na Chiſca te rug ſouden gekomen zijn / want hy weegde / dat de een en de ander van de Indianen vermoord was. Die dagen daar na quamen die na Chiſca geſonden waren / te rug met beſcheyd / dat de Indianen hen door een land / ſo mager en arm van Maiz, en ſo ongebaand / en over ſo hooge bergen / gebragt hadden / dat het leger onmogelyk die weg konde gebruyken; En dat ſy ſiende / dat de weg noch ver was / en ſy lang ſouden moeten uytblijven / waren te rug gekomen / van een kleyne plaats / daar ſy niets / waar by ſy voordeel ſouden konnen doen / geſien hadden / medebrengende een offen-huyd / hen van de Indianen gegeven / die niet dikker / als een halfs-vel was / en haar had ſo ſagt / gelyk als ſchapen wol.

De Cacique gaf een weg-wijſer / en andere / tot het dragen van de bagagie / en wierd daar op van den Gouverneur ontſlagen / die den 9 July, van Coſte vertrok / en daags daar aan tot Tali quam alwaar de Cacique levensmiddelen voor twee dagen / langer bleef hy 'er niet / liet beſorgen / en hem by ſyn vertrek / vier vrouwen en twee mannen / om de bagagie te dragen / mede gaf. Hier van daan repsde de Gouverneur ſes dagen / door verſcheyde vlekken / onder den Cacique van Coza behoorende. In deſſelfs land komende / quamen dagelyks verſcheyde Indianen, met boodſchappen van hem / af en aan. Hy quam den 26 dito tot Coza. De Cacique quam twee ſcheut-weegs buyten de ſtad / hem te gemoed / gedragen van de voornaamſte ſyines lands / op hunne ſchouderen / ſittende in een ſetel op een kuſſen / en omhangen met een hont van Maarters / welk de grootte / en het ſatſoen van een vrouwen huyk had; Hy had op ſyn hoofd een kroon van plumen / en rondom hem / liepen veele Indianen, die op fleuyten ſpeelden / en ſongen.

Die een wegwijſer mede gegeven hebbende, ontſlagen word. Sy komen tot *Tali*.

En'nx ſes dagen tot *Coza*.

Daar hem de *Cacique* met een groote ſtatie te gemoed komt.

Hier was in de ſchuyren / en op het veld / een groote voorraad van Maiz, en Franſche boonen; Het land was wel bewoond / en beſet met groote

Hier was een vrugtbaar land.

vlekken / en het veld doorgaans beſaayd. Die geheele landſtreek was aangenaam / vet / en ontrent de rivieren / vol ſchoone Eplanden. In het veld waren veele pruym-boomen / niet alleen ſulke / als die land-aard voortbrengd / maar ook ſulke / als men in Spanjen heeft / als ook wilde hooge wijnſtokken / die in de boomen opliepen / en andere / die lager waren / en groote en ſoete druyven droegen / maar / mogelijk / om het niet wel hanteeren / en ſnoeyen / groote kozijs hadden.

Schoone boomen,

En wijnſtokken.

De Gouverneur was gewoon / by de Caciquen een wagt te ſetten / op dat ſy hem niet ſouden konnen ontgaan / en deſelve met hem te voeren / tot aan de grenſen van hun land / alſo hy bevonden had / dat alsdan de menſchen in de ſteden bleven / hem wegwijſers / en laſtdragers mede gaven / doch ſo dra hy aan 't eynde van derſelver landſchap quam / gaf hy doorgaans de Caciquen vryheyt / om na hunne huyſen weder te keeren / inſgelijks ontſloeg hy de dragers / ſo dra hy by een ander Heer / die hem andere geven konde / gekomen was.

De *Cacique* wierd van de *Chriſtenen* bewaard,

Die van Coza nu / hier van onkundig / waren / hun Heer ſiende beſet / moeyelijk / ſpanden te ſamen / en gingen ſig in de boſſchagien verſteken / welk die van de Hooſdſtad / daar de Cacique woonde / begonnen / en van de andere / onder hem ſtaande ſteeden nagevolgd wierd : Dies de Gouverneur / vier Capitepnen / elk op een byſonderen weg uytſond / om de gewekene op te ſoeken / die veele mans en vrouwsperſoonen vonden / gevangen namen / en in ketenen ſloegen / waar op de andere / ſiende / dat hun vlugt hen meer ſchade / als voordeel deed / weder te voorſchyn quamen / en beloofden alles / wat ſy hen ſouden gebieden / te gehoorſamen.

Waar over de ingeſetene opſtonden,

Die overvallen, en tot onderdanigheyt gedwongen worden.

Tot Coza bleef de Gouverneur 25 dagen. Den 20 Auguſti, vertrok hy van daar / om een landſchap Taſcaluza genaamd / te gaan opſoeken / en nam / gelijk in gevolg van het effen geſegde ſijn gewoonte was / den Cacique van Coza mede.

Voortreyſende komen ſy door *Tallimuchaſſe*.

Nog

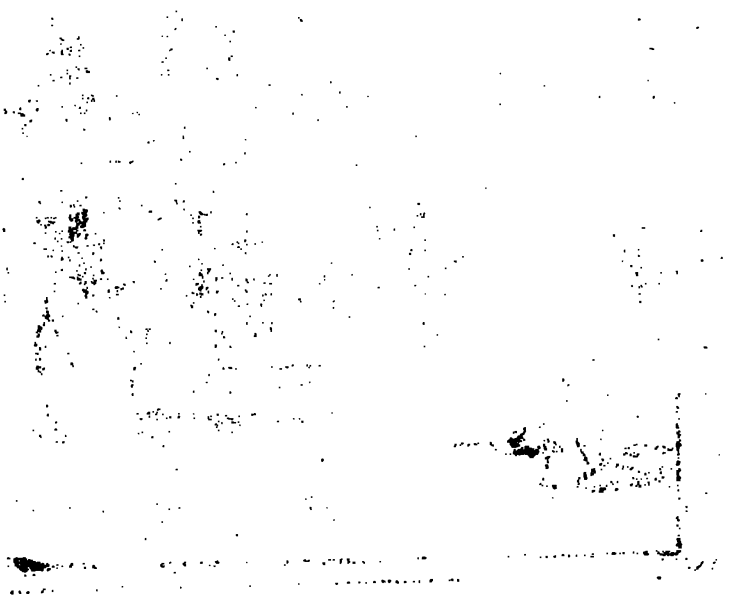

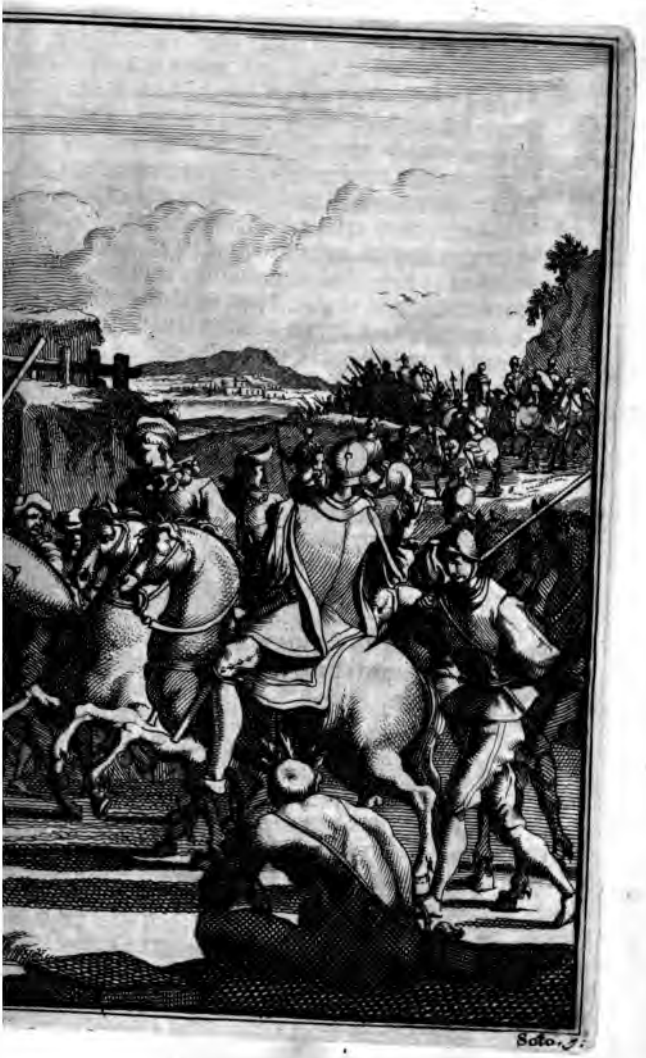
Soto. f.

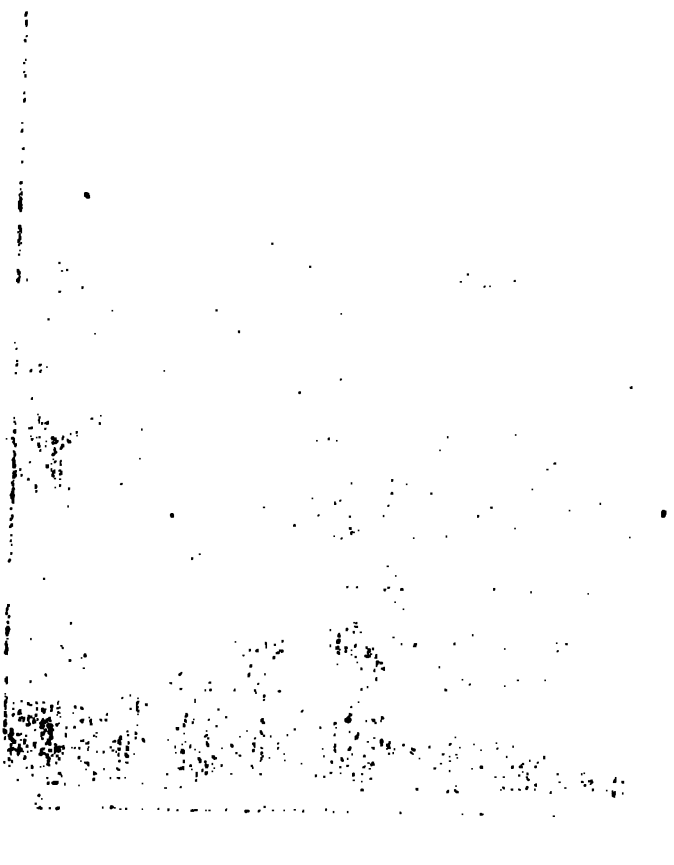

Noch dienſelven dag paſſeerde hy een groote ſtad / of vlek / Tallimuchaſe genaamd / doch al het volk was'er uyt gevlugt; Hy ſloeg ſig neder een halve mijl verder by een rivier.

Daags daar aan quam hy by een andere ſtad / Ytava, ſtaande onder Coza. Hier bleef hy ſes dagen / ter oorſaak van de daar voorby loopende rivier / die thans ſeer hoog opgeloopen was / maar ſo dra deſelve ſo ver geſakt was / dat men over de rivier konde komen / vertrok hy / en quam by een ſtad / Ullibahali genaamd. Onder wegen waren hem reeds / 10 of 12 voornaame Indianen, te gemoed gekomen / die van den Cacique dier Provintie afgeſonden / hem deſſelfs dienſt quamen aanbieden; Deſe waren alle met veder pluymen opgeſchikt / en met boog en pijl gewapend. De Gouverneur liet ſijn volk een ſcheut-weegs van de ſtad blijven / en ging ſelfs met twaalf ruyters / en eenige van ſijn lijfwagt te voet na binnen / daar hy alle de Indianen in de wapenen vond / die na ſijn giſſing niet veel goeds ſcheenen in 't ſin te hebben; Men heeft naderhand verſtaan / dat hun voornemen was / den Cacique van Coza, indien hy het begeerd had / uyt der Chriſtenen handen te redden. De Gouverneur dit ſiende / gaf al ſijn volk oorlof binnen de ſtad te komen. Deſe ſtad lag aan een kleyne rivier / en was verſterkt met een wal rondom / doch deſelve / gelijk wy naderhand ook op andere plaatſen ſagen / was gemaakt van ſware paalen / die ruw en onbehakt diep in de grond ſtonden / en de hoogte van een lancie boven de aarde uytſtaken / tegen welke in de lengte verſcheyde ribben / ſo dik / als een arm lagen: Deſe waren van binnen en van buyten / met pottebakkers kley beſtreken / en hadden hier en daar eenige ſchiet-gaten.

Ytava, daar een geſwollen rivier hen ophield.

en *Ullibahali*.

Hoe het daar gevonden wierd.

en hoe de Stad gelegen was.

Aan de over ſijde van de rivier / lag ook een ſtad / alwaar de Cacique thans was. De Gouverneur liet hem ontbieden / die daar op ten eerſten overquam / en met beleefde woorden / den Gouverneur ſijn dienſt aangeboden hebbende / hem tot het dra-

gen van de bagagie / ſo veel mannen / als hy van noden had / en 30 vrouwlieden tot ſlavinnen mede gaf. Hier miſten ſy een Chriſten, Manzano genoemd / geboortig van Salamanca, en geſproten uyt een aanſienlijk geſlagt / die druyven / welke hier veel en ſchoon zijn / ſoekende / van ſijn volk afgedwaald / en het ſpoor bijſter geworden was.

Een *Chriſten* wierd, afgedwaald zijnde, hier gemiſt.

Toaſi. Goede bejegening aldaar.

Vertrokken zijnde / quamen ſy by een ſtad / onder den Heer van Ullibahali ſtaande / en daags daar aan by een andere / Toaſi genoemd. Hier gaven de Indianen den Gouverneur 30 vrouw-lieden / en ſo veel mannen tot het dragen van de bagagie / als hy nodig had / mede. De Gouverneur nu repsde gemeenlijk / als hy door bewoonde landen quam / vijf of ſes mijlen daags / maar door woeſte plaatſen / ſo ſterk als hy konde / om het ontbreken van Maiz voor te komen. Van Toaſi repsden ſy vijf dagen / door verſchepde ſteden / of vlekken / ſtaande onder een Cacique, die Heer van het landſchap Talliſe was / en quamen den 18 September, tot Talliſe; Dit was een groote ſtad / en lag aan een groote rivier: Aan de over ſijde der rivier / waren verſchepde vlekken / en het land veel met Maiz beſaayd; aan beyde ſijden was het een vol land / en wel voorſien van Maiz, maar uyt de ſteedjens / was het weg gebragt. De Gouverneur gaf order den Cacique te roepen / die ten eerſten quam / en hem na voorgaande beleefde woorden / en aanbieding van ſijn dienſt / 40 Indianen tot ſijn dienſt beloofde mede te geven. Hier quam hy den Gouverneur / een voornaam Indiaan, afgeſonden van den Cacique van Taſcaluca.

Komen na vijf dagen reyſens in 't land van *Talliſt.* Dat beſchreven word.

Daar komt de *Cacique* by hem.

Twintig dagen tot Talliſe geruſt hebbende / ging de Gouverneur weder op reys na Taſcaluca. Op den eerſten dag / quam hy aan een groote plaats / Caſiſte genaamd. Des anderen daags quam hy een tweede plaats voorby / en aan een kleyn plaatsjen van Taſcaluca, en op den volgenden dag / maakte hy ſijn legerplaats in een boſchagie / twee mijlen van die plaats / daar de Cacique woonde / en tegenwoordig was. Hier van daan ſond hy

Na *Taſcaluca* voortreyſende paſſeeren verſcheyden plaatſen.

den

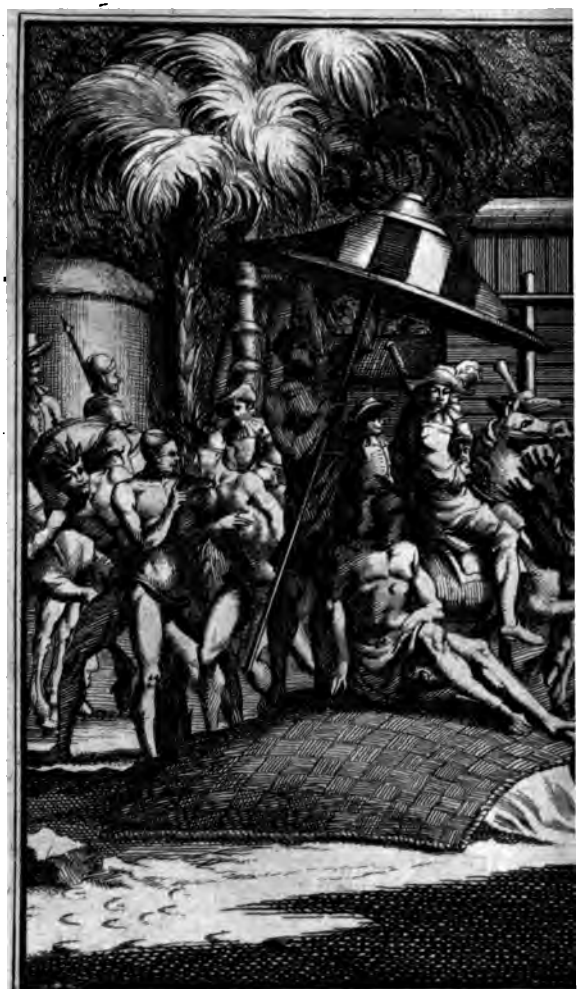

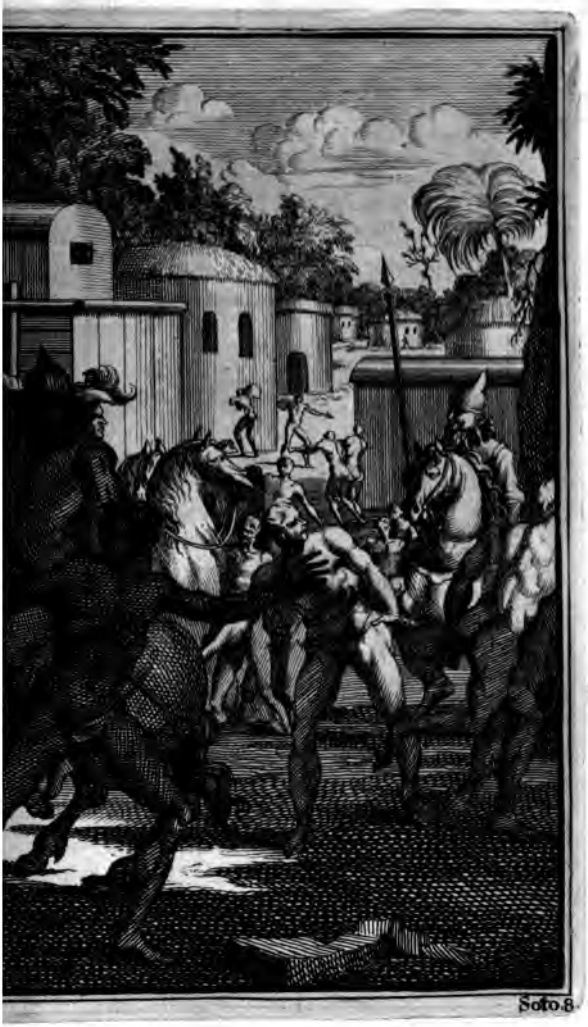
Soto.8.

den Quartier-meester Lowijs de Moscoso, met 15 ruyters / om den Cacique sijn komst bekend te maken: De Cacique was in sijn huys onder een verhemeltsel / doch op de komst van Moscoso, wierd buyten de deur / op een verheven plaats een mat gespreyd / en daar op twee kussens op malkander gelegd / waar op hy ging sitten; rondom hem stonden sijne Indianen, doch so / dat 'er een bequame ruymte tussen beyden was / en die de voornaamste waren / stonden naast by hem / en onder die was 'er een / die met een herts-vel hem beschaduwde / en de Son afkeerde / welk rond / so groot als een schild / en in het midden met wit en swart in quartieren geteekend was; Dan wesende geleek het wegen de coleur seer wel na Taffeta, het was op een stok vast gemaakt / en konde sig wijd en breed uytspreyden; Hier aan was hy ten oogslag gaande / te kennen / en wat sijn postuur aanging / hy was wy lang en groot / doch wel geproportioneert / en had een groot ontsag by sijne naburen / en onderdanen; Hy had veel land / en volk onder sijn gebied: Sijn wesen betoonde een bysondere deftigheyt.

Moscoso verwittigd den *Cacique* van hun komst.

De plegtigheden van sijn onthael.

Son-scherm van hertsvellen.

Als de Quartiermeester met hem gesproken had / reed hy / en die by hem had / heen en weder / en tussen beyden na den Cacique toe / die met een groote statigheyt / en gelijk als met een wan-agting somtijds sijne oogen na hen opsloeg. Als nu de Gouverneur selfs quam / maakte de Cacique geen schijn / om op te staan / waar op de Gouverneur hem by de hand battede / en sy t' samen op een setel / onder het dekssel van staat / gingen nedersitten.

De Gouverneur komt by den *Cacique*.

Als nu de Gouverneur vertrok / nam hy den Cacique, om verschepde reden mede. Na twee dagen reysens / quam hy by een plaats / Piache genaamd / alwaar hy over een groote rivier moest; De Gouverneur versogt daar toe / van de Indianen eenige Canoes, doch sy gaven tot antwoord / geene Canoes te hebben / maar dat sy vlotten van droog hout en riet souden maken / daar hy heel

Dien hy mede nam; en komt tot *Piache*.

wel mede ſoude overkomen; Deſe maakten ſy ten eerſten veerdig / en dus bragten ſy / alſo het laag water was / den Gouverneur / en al ſijn volk / ſeer wel over.

Kort berigt van de kours in de reys door *Florida* gehouden.

Van de baay de Spirito Santo, tot Apalache, was de Gouverneur gerepsd / ontrent 100 mijlen / van het Oosten na het Westen: Van Apalache, tot Cutifa-Chiqui 430 mijlen / van het Zuyd-Westen na het Nooyd-Oosten: Van Cutifa-Chiqui, tot Xualla 250 mijlen / van het Zuyden na het Nooyden / en van Xualla, tot Tascaluca nog 250 mijlen / de eerste 190 / te weten tot het land van Coza, van het Oosten na het Westen / en de overige 60 van Coza, tot Tascaluca, weder van het Nooyden tot het Zuyden.

Hier missen sy weder een *Christen*.

Over de rivier van Piache gekomen zijnde / ging een Christen wat buyten af / om een slavin / die hem ontloopen was / weder te soeken / doch hy quam nopt te rug / en wierd buyten twijffel van de Indianen gevangen / of dood geslagen. De Gouverneur wilde / dat de Cacique dat soude goed maken / en dreygde / indien de Christen niet weder gevonden wierd / hem nopt te sullen ontslaan.

Valsheyt van den *Cacique*.

De Cacique ondertussen / sond een Indiaan na Mauilla, daar sy na toe repsden / zijnde een stad van een vooynaam Indiaan, en sijn onderzaat / met boodschap / so hy voorgaf / om hem te waarschouwen / dat hy levensmiddelen voor de Christenen, en menschen om derselver bagagie te dragen / soude maken by de hand te hebben / maar in der daat / gelijk naderhand bleek / om al het krijgsvolk / dat hy in sijn land had / t'samen te trekken.

Soto komt tot *Mauilla*.

De Gouverneur repsde drie dagen / en hebbende een wel-bewoond land doorgerepsd / quam den 18 October by Mauilla. Hy trok voor uyt met 15 ruyters en 30 man te voet / alwaar een Christen, dien hy drie of vier dagen te voren aan het hooft van die plaats gesonden had / om by sijn komste thuys te zijn / en met eenen te vernemen / hoedanige de Indianen aldaar waren / hem uyt de stad te gemoet quam / die hem berigtede / dat men sijns be-

Krijgd berigt, dat daar quaad gebrouwen wierd,

dun-

dunkens / niet goeds in den sin had / also terwijl hy daar was / veel volk en geweer in de stad gekomen was / en sy met alle spoed de stad versterkten : Lowijs de Moscoso oordeelde hier op / dat het raadsaam soude zijn / sig in het veld neder te slaan / gemerkt de Indianen, iets quaads souden konnen voorgenomen hebben / maar de Gouverneur gaf hem tot antwoord / dat hy in de stad wilde gaan logeeren / en het leggen in het veld moede was. Digt by de stad gekomen zijnde / quam de Cacique uyt deselve / om hem te ontfangen / en met hem veele Indianen op de fleuyten speelende / en singende / hem te gemoed / die sijn dienst neffens sijn persoon / hem aangeboden hebbende / drie mantels van Maarters / tot een vereering bragt. De Gouverneur ging hier op met de twee Caciquen, en seven / of agt van sijn lijfwagt / en drie of vier ruyters / die om hem te vergeselschappen / van hunne paarden afsteegen / na binnen ; In de stad gekomen zijnde / wierd hy onder een verhemeltsel van staat nedergeset. De Cacique van Tascaluca, versogt in die stad te mogen blijven / en van de verdere reys / ontslagen te worden / maar siende geen verlof te konnen krijgen / nam hy een ander opset / veynsde met eenige voorname Indianen te willen spreken / rees van de plaats / daar hy by den Gouverneur sat / op / en week in een huys / daar veele Indianen, met hunne boogen en pijlen waren. De Gouverneur siende / dat hy niet weder quam / riep hem / dog hy gaf tot antwoord niet te willen komen / nog verder met hem te gaan / maar dat hy in vrede willende van daar komen / wel soude doen / indien hy ten eersten vertrok / en geen werk maakte / hem met geweld uyt sijn land en gebied / mede te sleepen.

Welk na een schoon gelaat begon uyt te barsten.

Baltasar de Gallegos daar by staande / sag hem omhangen met een rok van Maarters / en vattede hem daar by / dog de Cacique schuddede die over sijn hoofd uyt / en liet hem in sijne handen blijven / waar op sy aanstonds alle op de been

So dat sy met de *Indianen* handgemeen wierden,

raakten / dog Baltasar de Gallegos, gaf hem met sijn houwer een wond in sijn schouder / welk een groot geschreeuw onder de Indianen verwekte / die uyt hunne huysen sprongen / en met hunne pijlen begonden te schieten.

Soto vlugt uyt de stad, en worden eenige *Christenen* gequetst en gedood.

De Gouverneur merkende / dat hy daar toevende / geen kans sag om te ontkomen / en sijn volk van buyten ontbiedende / de Indianen in de huysen / hunne paarden souden konnen ombrengen / en andere schade doen / nam de vlugt uyt de stad / en viel / eer hy buyten quam / twee of driemaal onder de voet / dog wierd t' elkens van de sijne weder op geholpen / maar wierden alle swaarlijk gequetst / en vijf van hen / eer sy uyt de stad quamen / raakten om hals.

De Gouverneur dus buyten komende / riep / dat sijn volk wat verder souden afwijken / om dat hen uyt de stad / veel schade konde worden toegebragt. So dra de Indianen sagen / dat de Christenen meest alle en schielijk weken / schooten toe / en sloegen met groote verwoedheyt onder de voet / alle die sy konden inhalen.

De Indianen, die in boeyen / der Christenen bagagie droegen / hadden alle de pakken digt by de vesting nedergelegd / waar op die uyt de stad / so dra de Gouverneur geweken was / hen de bagagie weder deeden opvatten / en in de stad brengen / daar sy hen aanstonds ontboeyden / en met boogen en pijlen / om tegen de Christenen te konnen vegten / versagen. Dus maakten sy sig meester / van al het goed / de paarlen / en al 't geen de Christenen hadden / en van de slaven gedragen was / selfs hadden veele der onse / gemerkt de Indianen tot hier toe sig doorgaans vreedsaam getoond hadden / hun geweer opgepakt / en waren also ongewapend: Ook waren andere / die met den Gouverneur na binnen gegaan waren / van hunne degens / en hellebaarden beroofd / daar sig de Indianen van bedienden.

De *Indianen* worden meester van alle de bagagie en paarlen.

Schermutseling.

De Gouverneur buyten gekomen zijnde / riep om een paard / keerde te paard met eenige andere

te

te rug / en verſloeg twee of drie Indianen, maar alle de andere weken na de ſtad / en ſchooten met boogen van de wal / dog die ſig verbeelden raſſer te voet te ſijn / als andere / quamen een ſteen-werp ver bupten de ſtad / een aanval te doen / maar die weken / ſo dra de Chriſtenen op hen begonden te ſchieten / weder na binnen.

Als deſe onluſt begon / waren in de ſtad een Monnik / een Prieſter / en de knegt van den Gouverneur met een ſlavin / die geen tijd hadden / om upt de ſtad te komen / en moeſten in een ſekere huys blijven: Maar ſo dra ſy vernamen / dat de Chriſtenen geweken / en de Indianen meeſter van de ſtad geworden waren / ſloten ſy de deur / ſo ſy beſt konden / en ſtelden ſig in poſtuur van tegenweer; want de knegt van den Gouverneur / ging met ſijn beegen agter de deur ſtaan / om na de Indianen, die binnen ſogten te komen / te ſteeken of te houwen / en aan de andere ſijde / ſtonden de Monnik en Prieſter / elk met een kluppel in de hand / om den eerſten / die na binnen quam / onder de voet te ſlaan: De Indianen dan ſiende bijde deur niet te kunnen inkomen / begonden het dak van het huys op te breken / dog op die tijd quamen juyſt de Chriſtenen de ſtad aanvallen.

Een Monnik en twee andere raken in de ſtad in gevaar, dog ſtellen ſig in poſtuur van tegenweer.

Want ſo dra al het volk / dat nog agter was / by Mauilla quam / liet de Gouverneur de bequaamſte van de paarden afſitten / en maakte daar vier Eſquadrons of troepen van. De Indianen ſiende / dat de Gouverneur ſijn volk / dus in ſlag-orde ſtelde / beſloten den Cacique ſchielijk upt te laten / om weg te komen / want hy was / ſeyden ſy / gelijk upt ſekere Vrouwen / naderhand gevangen / verſtaan wierd / maar een man / en konde maar voor een man vegten / en dat 'er onder hen voornaame Indianen, kloeke en krijgs-kundige mannen waren / welker elk een bequaam genoeg was / om al hun manſchap in ſlag-orde te ſtellen. De Gouverneur bericht zijnde / dat 'er volk was upt de ſtad gegaan / gaf de ruyters orde alle uytgangen te beſetten / en ſond by elke troep van het voet-

Soto trekt met ſijn volk op de ſtad aan.

volk

volk een ſoldaat / met een brandend hout om de hupſen / ſo dra ſy binnen quamen / in brand te ſteken / en dus de Indianen alle plaatſen / om te ſchuylen / of ſig te verdedigen / te benemen. Het volk in order geſtelt zijnde / wierd een muſquetſchenut tot een teken gegeven / en daar op vielen de vier bysondere troepen / elk van een bysondere kant / met een groote hevigheyt aan / en quamen / hoewel met sonder verlies / in de ſtad / alwaar de Monnik / Prieſter / en die met hen in een hupſ / gelijk gemeld is / waren / ten eerſten behouden wierden / dog met verlies van twee brave / en dappere mannen / die hen quamen ontſetten.

Die hy na een ſcharp gevegt wint,

Het gevegt was hier bry ſcharp / alſo de Indianen ſo kloekmoedig vogten / dat ſy de onſe meer / als eens weder uyt de ſtad dreven / en duurde ſo lang / dat veele der Chriſtenen vermoeyd en dorſtig na een poel digt onder de wal liepen / om te drinken / dog die was reeds ſo buyl / en onklaar / door het bloed der verſlagene / dat ſy daar van afſagen / en weder aan het vegten gingen. Ondertuſſen quam de Gouverneur / met eenig gevolg te paard tuſſen het voetvolk in de ſtad / liet ten eerſten de brand in de hupſen ſteken / kreeg de overhand over de Indianen, die het voetvolk in de ſtad na hupten dagten te ontvluchten / dog door de ruyters weder na binnen gedreven wierden / en geen hoop van het leven te behouden ſiende / dapper vogten / maar wanneer ſy met de Chriſtenen handgemeen wierden / en ſonder hoop van hulp in de uyterſte verlegenheyt geraakten / vlooden veele van hen in de brandende hupſen / daar ſy ſtikten / en door het vyer verteerd wierden.

en in brand ſteekt.

Waar door 3500 *Indianen* ſneuvelden, en 18 *Chriſtenen.*

Het getal der Indianen, die in de ſtad omquamen / was ontrent 2500; Maar van de Chriſtenen bleven 'er maar 18 / onder welke waren Don Carlos, des Gouverneurs ſchoon-broeder / en een Neef van hem / gelijk ook eenen Johan de Games, en Men Rodriguez, Portugijſen, en Johan Vaſquez de Villenova, de Barca Rota, alle dappere en aanſienlijke mannen / de andere waren voet-

kneg-

kregten; Behalven de gebleevene waren 'er 150 gequetſte / die 700 wonden hadden / dog het behaagde God / dat ſy binnen korten van hunne hp gevaarlijke wonden ten vollen geneſen wierden. Onder de paarden waren 'er twaalf om halſ geraakt / en ſeventig gequetſt. Alle de kleederen en het linnen / dat ſy doorgaans by ſig hadden / en aten nadragen / als ook het Miſ-gewaat en berder toeſtel van de Miſ / en alle de paarden wierden door de vlam verteerd / alſo de Chriſtenen daar ſelfs den brand in ſtaken / door dien ſy het quaad / welk de Indianen hen upt de hupſen / daar alle die goederen gebragt waren / doen konden / ſwaarder wikten / als het verlies derſelven. Neſtens 150 gequetſte. 12 paarden om hals, en 70 gequetſt. Al de bagagie, Miſgewaar en paarlen verbrand.

Hier wierd de Gouverneur berigt / dat Franciſco Maldonado hem in de baay van Ochute, ſes dag-repſens van daar / reeds wagtede; Hy ſprak hier van met Johan Ortiz, dog gebood hem dat ſtil te houden / alſo hy ſijn oogmerk nog niet berepkt had / en de paarlen / die hy gedagt had na Cuba te ſenden / en daar door de ingeſetene aldaar tot het overkomen / na Florida te bewegen / verbrand waren. Tijding van *Ochute*.

Van de tijd der inkomſte / des Gouverneurs in Florida af / tot ſijn aftogt van Mauilla, ſtierven aldaar 102 Chriſtenen, ten deele door ſiekte / en ten deele door de Indianen dood geſlagen. Hy bleef om der gequetſten wil / hier 28 dagen in het open veld leggen. Tot hier toe waren 102 *Chriſtenen* geſtorven.

Deſe landſtreek had een goeden vetten grond / was wel bevolkt / en met redelijke ſteden voorſien / en in het veld waren veele hupſen / het eene pas een boog-ſcheut van het ander gelegen.

Den 18 November, vertrok de Gouverneur / alvorens berigt zijnde / dat de gequetſte geneſen waren / van Mauilla. Elk voorſag ſig met Maiz, voor twee dagen / en dus repsden ſy vijf dagen / door een woeſt land / en quamen ten epnde van dien / in een Provintie / Patallaya genaamd / by een ſtad Taliepataua, en vervolgens by een andere Cabuſto genaamd / alwaar een groote rivier / naaſt *Sote* komt tot *Taliepataua* en *Cabuſto*.

naaſt bij de ſtad henen liep; Aan de over ſijde maakten de Indianen een groot geſchreeuw / en beyuerden den Chriſtenen, indien ſy daar dagten over te komen / met de doodt / weshalven de Gouverneur doot ſijn volck / binnen de ſtad / op dat de Indianen van de over ſijde daar geen kennis van ſouden hebben / een ſchuyt liet op maken / die alſo ſe in vier dagen klaar was / by nagt op ſieden of rollen / een half mijl opwaards in de rivier gebragt / en in den morgenſtond met 30 wel gewapende / bemand wierd: Dit wierd ten eerſten van de Indianen gemerckt / dies de naaſte de paſſagie poogden te beletten / en ſo veel ſy konden / belemmerden / doch ſo dra ſy der Chriſtenen vaartuyg / ſagen naderen en landen / namen ſy de vlugt / en verbergden ſig in het ried: De Chriſtenen onderdertuſſen ſteegen te paard / en reeden langs de rivier opwaards / om de paſſagie klaar te maken / en den Gouverneur met de ſijne veylig te doen over komen.

Daar hy met veel moeyte over de rivier komt.

Aan den oever van die rivier / waren langs henen verſcheyde vlekken / daar veel voorraad van Maiz, en Franſche boonen was.

Komt na vijf dagen reyſens weder over een rivier.

Hier van daan reyſde de Gouverneur / door een woeſt land tot Chicaſa toe / vijf dagen / en quam weder aan een rivier / daar de Indianen, aan de over ſijde / het overkomen ſogten te beletten / weshalven de Gouverneur hier ook een ſchuytjen liet maken / welk in twee dagen klaar gemaakt zijnde / hy door een Indiaan den Cacique ſijn vriendſchap liet aanbieden / en verſoeken / dat hy ſijn komſt in vrede ſoude afwagten / maar de Indianen van de over ſijde der rivier / vermoordden hem / en gingen / een groot geſchreeuw gemaakt hebbende / hunnes weegs.

Tot *Chicaſa*, hoe het aldaar vonden.

De Gouverneur daags daar aan / den 17 December, de rivier gepaſſeerd zijnde / quam tot Chicaſa, een ſtad of vlek van 20 huyſen. Hier hadden ſy veel ongemak van de koude / door dien het ſneeuwde / en de meeſte van hen / in het open veld moeſten blijven / alſo ſy geen tijd hadden / om hutten

ten vooz hen ſelven te maken. Dit land was wel bewoond / doch de hupſen lagen / gelijk tot Mauilla, herwaards en derwaards verſpreyd; Hier was een overvloed van Maiz, en meeſt bouw-land: Dan de Maiz vergaderden ſy ſo veel / als hen vooz de winter nodig was.

Men kreeg hier eenige Indianen gevangen / en onder die eenen / daar de Cacique veel van hield. De Gouverneur liet dooz een Indiaan, den Cacique ſeggen / dat hy hem verſogt te ſien / en ſijn vrientſchap te hebben / die daar op hy hem quam / en hem ſijn perſoon / land en onderſaten aanbood; Onder andere beloofde deſelve / met twee andere Caciquen, in vrede hy hem te komen / gelijk ook weynige dagen daar na geſchiedde / want hy quam neffens andere Indianen, vergeſelſchapt met twee Caciquen, de eene Heer zijnde van Alimamu, en de ander van Nicala: Sy brachten den Gouverneur 150 konijnen / en eenige kleederen / die in hunne landen gebruykt worden / te weten / mantels van beeſten huyden / tot een vereering. De Cacique van Chicaſa, quam hem meermaals beſoeken / ſelfs liet hem de Gouverneur ſomtijds met een paard halen / en weder t'huys brengen: Deſe verhaalde klagender wijs / dat een ſijner onderdanen tegen hem was opgeſtaan / en hem ſijn ſchatting weygerde te betalen / waar tegen hy des Gouverneurs hulp verſogt / alſo hy na ſijn seggen voozgenomen had / hem in ſijn land te gaan aantaſten / en na verdienſte te ſtraffen; Ondertuſſen was dit niet anders / als een valſch verſonnen aanſlag / want ſy hadden voozgenomen / ſo dra de Gouverneur met den Cacique ſouden vertrocken / en alſo het leger in tween gedeeld zijn / op den Gouverneur / en dooz andere / op die in de leger-plaats ſouden gebleven zijn / aan te vallen. Hier op ging de Cacique upt ſijn reſidentie-plaats 200 Indianen met boogen en pijlen gewapend halen / daar de Gouverneur met 30 ruyters / en 80 man te voet by quam; Deſe trokken te ſamen op na Saquechuma, ſo wierd de Provincie van dien vooz-

Soto ontbied den *Cacique*, die beleefdelijk by hem komt.

en deſſelfs hulp tegen een ſijner rebellerende onderſaten verſoekt. Welk egter op een quaden aanſlag.

voornamen man / die geſegd wierd gerebelleerd te hebben / genaamd / daar ſy wel een bewalde ſtad / dog ſonder menſchen vonden / welke de Indianen, met den Cacique gekomen / om hun verraad te bedekken / in brand ſtaken: Maar alſo die by den Gouverneur / als ook by die in de legerplaats gebleven waren / naau toe ſagen / en ſorgvuldige voorſigtigheyt gebruykten / derfden ſy voor die tyd hun aanſlag niet in 't werk ſtellen.

d'Indianen ſteelen verkens van de Chriſtenen.

Ondertuſſen nodigde de Gouverneur den Cacique, en eenige voorname Indianen ten eeten / die hy met verkens-vleeſ onthaalde / welk hen / ſulks ongewoon / ſo wel ſmaakte / dat alle nagten eenige Indianen ter plaatſe / daar de verkens lagen / quamen / en ſo veele derſelven doodden / en wegnamen / als ſy konden; Dzie Indianen wierden op die dieſſtal betrapt / waar van twee door oordzie van den Gouverneur met pylen wierden dood geſchooten / en den derden de handen afgehakt / en dus na den Cacique geſonden wierd / die verwagde misnoegd te zyn / dat de Gouverneur reden van toorn gegeven was / en genoegen in de ſtraf-uytvoering ſcheen te nemen.

Die daar over geſtraft wierden.

Chriſtenen ſteelen van de Indianen.

De Cacique lag in het blakke veld / een halve myl van der Chriſtenen legerplaats; Hier nu van deſe laatſte / te weten / Franciſcus Oſorio, en Reinoſo, een dienaar van den Marquys d'Aſtorga, neffens twee dienaars van den Gouverneur / de eene ſyn pagie / genaamd Ribera, en de andere Fuentes, ſyn kamerling; Deſe vier / ſeg ik / gingen op buyt / en namen van de Indianen, eenige mantels of bonte rokken; De Gouverneur hier van verſtendigd / liet deſelve gevangen ſetten / en veroordeelde Oſorio, en den kamerling / als meeſt ſchuldig / ter dood / en verklaarde de goederen van alle verbeurd. De Monnikken / Prieſters / en andere van aanſien / ſpraken ernſtig by den Gouverneur voor het leven van Oſorio, en om verſagting van ſyn vonnis / over den eenen en den anderen / maar hy wilde nergens na luyſteren: Op die tyd nu / als hy deſelve dagt te laten onthoof-

De dieven veroordeeld, dog door een loosheyt van Ortiz behouden.

den /

den / quamen eenige Indianen van den Cacique, om over hen te klagen / dog Johan Ortiz veranderde op het verſoek van Baltaſar de Gallegos, en andere / derſelver wooꝛden / en ſepde den Gouverneur / dat de Cacique ſepde verſtaan te hebben / dat eenige Chriſtenen, om ſijnent wil gevangen waren / maar dat deſelve onſchuldig waren / en hem niet misdaan hadden / en verſogt / indien hy hem eenige vriendſchap doen wilde / dat hy deſelve op vpe voeten wilde ſtellen: Aan de andere ſijde / gaf hy de Indianen tot antwooꝛd / dat de Gouverneur de gevangene ſodanig ſoude ſtraffen / dat andere ſig daar aan ſouden konnen ſpiegelen. Op dat gewaande verſoek nu / wierden de gevangene ontſlagen.

In 't begin van Maart 1541, nam de Gouverneur vooꝛ / van Chicaſa te vertrekken / en verſogt tot dien eynde / van den Cacique 200 mannen / om hun bagagie te dꝛagen / die hem liet ſeggen / dat hy met de vooꝛnaamſte van ſijn volk daar over wilde ſpꝛeken. Hier op ging de Gouverneur den 8 dito, ter plaatſe / daar de Cacique was / en ſpꝛak om ſo veel volks / die deſelve hem des volgenden daags beloofde te ſenden. De Gouverneur te rug komende / ſepde tegen Lowijs de Moſcoſo, den Quartiermeeſter / dat hy de Indianen niet vertrouwde / en dat hy daarom in de volgende nagt goede wagt ſoude houden / dog die ſloeg dat in de wind. Hier op quamen in de twee- de nagtwagt de Indianen met vier byſondere troepen ſo ſchielijk / en onder ſulken geroep op hen aan / dat ſy met de bupten-ſchildwagten / te gelijk in de legerplaats indꝛongen / terwijl andere in de ſtad / de helft der hupſen in bꝛand ſtaken: Die nagt hadden dꝛie ruptergs de bupten-wagt / twee van hen waren maar gemeene / en van de ſlegtſte / die in het leger waren / maar de derde / een Neef van den Gouverneur / tot nog toe vooꝛ een held aangeſien / toonde hem ſelven geen minder bloodaart / als de andere / want ſy liepen op het aankomen der Indianen alle na binnen. Dus quamen de In-

Sy worden van de *Indianen* verraderlijk overvallen,

die hun eygen ſtad in brand ſtaken.

dianen ſonder tegenſtand binnen de ſtad / en ſteken ſe in brand; Dit gedaan hebbende / paſten ſy by de deuren op de Chriſtenen, die geen tijd hebbende / om ſig te wapenen / uyt de huyſen quamen loopen; Maar terwijl ſy verbaaſd door het geſchreeuw / en verblind door den rook / en de vlammen van den brand / niet wiſten / werwaards ſy ſig ſouden wenden / konden ſy hunne paarden niet ſadelen / nog in 't geweer komen / en ſelfs de Indianen na hen ſchietende niet ſien. Veele hunner paarden verbrandden in de ſtallingen / doch eenige raakten met het breken van hare halfters los. So groot was de wan-orde / en het vlugten / dat elk vlood werwaards hy konde / en niemand den Indianen tegenweer bood: Maar God / die de ſijne na ſijn welbehagen kaſtijd / ebdog in de grootſte nooden en gevaren / met ſijn hand-ondersteunt / verblindde de Indianen ſodanig / dat ſy niet ſagen / wat hen te doen ſtond / en de los-gebroke paarden voor ruyters / die / om op hen aan te vallen / t'ſamen quamen / aanſagen; Ondertuſſen was'er niemand te paard / als de Gouverneur / en een ſoldaat Topia; Deſe op de Indianen toeſettende / doorſtak den eerſten / die hem voor quam / met ſijn ſpeer / doch had met eenen het ongeluk / dat de ſadel / door haaſt niet vaſt genoeg toegehaald / omſlingerde / en hy alſo van het paard afviel.

Welk een groote verwerring veroorſaakt,

Al het voet-volk vlood na een bos / ruymte de ſtad / en quam aldaar weder te ſamen; En aan de andere ſijde vlooden de Indianen, alſo het nogt was / en ſy / gelijk reeds geſegd is / de paarden voor ruyters aanſagen / niet minder / en daar raakte niet een eenig menſch van hen / als die door den Gouverneur dood geſtoken wierd / om hals. Ondertuſſen lag nu de geheele ſtad in de aſ; In die verwerring quamen 11 Chriſtenen, en 50 paarden om / ook verbrandden daar 400 verkens / en bleven 'er maar 100 over; Had iemand uyt den brand tot Mauilla, eenige kleederen behouden / die wierden hier door de vlam verteerd / ſelfs moeſten veele ſig met d'een of d'ander ſtuyk behelpen / door dien

ſo dat beyde partyen vlugteden,

Hier ſneuvelden 11 *Chriſtenen* en 50 paarden, en verbrandden 400 verkens.

dien sy geen tijd hadden om hunne kleederen op te vatten / en aan te trekken.

Hier leeden sy veel koude / waar tegen groote vyeren het beste middel waren: Sy bragten / met sig heen en weder te keeren / wel heele nagten sonder slapen door / want als sy aan de eene sijde warm waren / wierden sy aan de andere weder koud: Sommige van hen versonnen het vlegten van matten in plaats van deekens / waar toe sy drooge eerd-veyl / een soort van klim-op / gebruykten / die sy dan de eene onder / en de ander op hun lijf leyden; Veele lagten wel met sulken voorslag / maar eerlang drong hen de nood / sulks na te doen.

Ongemakken van koude,

Wat middelen daar tegen versonnen wierden.

De Christenen waren so beroopd / en so onvoorsien van sadels en geweer / welk verbrand was / dat indien de Indianen de tweede nagt wedergekomen waren / sy de Christenen gemakkelijk hadden konnen overwinnen: Maar binnen den tijd van agt dagen / wierden weder verscheyde sadels en spiessen gemaakt / also hier esse-boomen waren / daar men so goede pieken van maken konde / als in Biscayen.

Nieuw krijgs-gereedschap in plaats van 't verbrandde.

Den 15 Maart, na dat de Gouverneur agt dagen een halve mijl van de plaats / daar hy overwinterd had / sijn leger neder geslagen / en aldaar een smisse opgesteld had / daar sy dan de degens / in Chicasa gebrand / weder klaar maakten / en veele borst-stukken / sadels en pieken bereydden / quamen veele Indianen, in de morgen-wagt / met drie bysondere troepen op der Christenen veld-leger aan / welk van de buyten-wagt door een wapenkreet wierd te kennen gegeven; Hier op stelde de Gouverneur sijn volk so spoedig / als mogelijk was / in ordre / en verdeelde het in drie troepen / en een gedeelte daar van in het Campement latende / ging met de overige de aankomende Indianen, te gemoed / die hy ten eersten op de vlugt joeg / te meer also het een effen veld was / welk de Christenen groot voordeel gaf / en het dag-ligt begon op te komen; Maar daar viel een wan-order voor / so

Een tweeden aanval der *Indianen*.

Die met verlies van 40 en eenige gevangenen afgekeerd wierd.

dat 'er niet meer / als 30 of 40 Indianen gedoodet wierden / door dien een Monnik in de legerplaats / hoewel sonder gegronde redenen / uptriep: Na het campement, na het campement; Want daar op quam de Gouverneur aanstonds te rug / en de Indianen hadden tijd om sig te bergen. Egter waren eenige Indianen gevangen genomen / die den Gouverneur van de gelegenthept der landstreek / die hy dagt te passeeren / berigt gaven.

Vertrek van *Chicasa*: Komst tot *Alimamu*.

Den 25 April, vertrok hy van Chicasa, en quam by een kleyn plaatsjen Alimamu, daar weynig voorraad van Maiz was; Nadien sy nu hier van daan een woestijn van seven dagen repsens passeeren moesten / sond de Gouverneur daags daar aan dzie Capitepns met eenige ruyters en voetvolk / elk een bysondere weg uyt / om voorraad voor die aanstaande togt op te soeken; Maar Johan Danusco de geheym-schryver ging met 15 ruyters en 40 man te voet dienen / die de Gouverneur stond te nemen / en vond een sterke vesting / alwaar de Indianen hem inwagteden / en veele sig boven op deselve met hunne wapenen lieten sien / zijnde op hunne lighamen / beenen / en armen met swarte / witte / geele en roode verwen beschilderd / so dat sy van verre scheenen sulken coleur van wambassen / broeken / en koussen aan te hebben; Sommige van hen hadden plumen / en andere hoornen op hunne hoofden / hunne aangesigten swart / en om een weeder en vreeslijker vertooning te maken / roode kringen rondom hunne oogen gemaakt.

Kondschappers brengen berigt van een sterke plaats,

en wonderlijk toegestelt volk.

Dit liet Johan Danusco door dzie ruyters / den Gouverneur bekend maken / die ten eersten quam met oogmerk om deselve te verjagen / ten eynde sy hem op een andere tijd geen verder schade souden konnen doen. Hy liet de ruyters van de paarden aftreden / en maakte vier Esquadrons van sijn volk / en viel dus / na gegeven teken / op de Indianen aan / die tegenweer booden / tot dat de Christenen nabp hun vesting quamen / maar siende / dat sy niet in staat waren / om henselven te verdedigen / ten eersten over een water digt by het

Soto maakt sig daar meester van,

Fort

Voort de vlugt namen / en van de over ſijde pijlen op de onſe afſchooten / maar alſo wp toen nog geen bequame plaats / om met de paarden over te komen / wiſten / hadden ſp de ruymte van tijd / om het gevaar van onſe handen te ontgaan. Hier ſneuvelden dzie Indianen, en wierden veele Chriſtenen gequetſt / waar van 'er binnen weynige dagen 15 op de reys ſtierven. de *Indianen* namen de vlugt. Beyderſijds dooden en gequetſte.

De Gouverneur vond raadſaam / ſijn reys na Quizquiz, ſonder uptſtel voort te ſetten; Dienvolgende reysde hy ſeven dagen door een woeſte landſtreek / daar veele moeraſſen / en digte boſſchagien waren; Men kon met de paarden alom voortkomen / mids datſe over ſommige meyren / en binnenlandſe wateren moeſten ſwemmen. Dus quam hy aan een plaats van het landſchap Quizquiz, ſonder ontdekt te zijn / ſo dat hy de ingeſetene overviel / eer ſp upt hunne hupſen konden komen. Na 7 dagen reyſens door woeſte landen, quamen ſy in 't land *Quizquiz*.

Hier quamen in het leger / ſes voornaame Indianen, ſeggende / dat ſp quamen ſien / wie wp waren / en dat van ouds hy hunne Voorvaderen een voorſegging geweeſt was / dat een wit volk hen overwinnen ſoude, en daarom te rug keerende / hun Cacique ſijn komſte wilden bekend maken / op dat hy ten eerſten den Gouverneur quam onderdanig zijn / en gehoorſamen: Deſe hem ſes of ſeven hupden en rokken / die ſp hadden mede gebragt / vereerd hebbende / namen hun afſcheyd / en keerden weder na de hunne / die hen op de over ſijde van het water inwagteden: Maar de Cacique ſond geen verder booden / en quam ſelfs niet; Dog alſo in de plaats / daar de Gouverneur thans was / niet veel Maiz in voorraad gevonden wierd / vertrok hy na een andere / die een halve mijl van Rio grande lag / alwaar overvloed van Maiz was: Hier van daan ging hy de rivier beſien / en vond / dat daar ontrent veel hout was / bequaam om ſchupten van te maken / en dat 'er een goed veld om te campeeren / en verblijf te nemen was / dieg hy met ſijn volk aanſtonds derwaards trok. Hier begonden ſp hupſen op te ſlaan / en maakten hun Een oude voorſegging in dat land. *Soto* komt aan *Rio grande*.

legerplaats op een vlakte / een boog-schoot van de rivier af; herwaards bragten sy al de Maiz van de plaatsen / die sy laatst gepasseerd waren; hier begonden sy boonen te vellen / te behakken / en planken tot schupten van te sagen.

De Cacique van *Aquixo* komt met 200 *Canoes* hem besoeken.

Ondertussen quamen de Indianen de rivier afsakken / en verklaarden / aan land gestapt zijnde / by den Gouverneur / dat sy onderdanen waren van een groot Heer / wiens naam Aquixo was / die veele steeden onder hem / en het gebied over veele volkeren had / en dat sy uyt desselfs naam quamen seggen / dat hy met al sijn volk op den volgenden dag komen / en hooren wilde / wat hy hem soude willen gebieden. Op den gemelden dag quam de Cacique, met 200 Canoes vol Indianen, voorsien met pijl en boog / beschilderd / opgeschikt met groote pluymen van witte / en andere coleur / en hebbende schilden in hunne handen / waarmede sy de roeyers aan beyde sijden beschermden; De mannen met hunne pijlen en boogen in de hand stonden / van voren tot agteren toe. De Canoe, daar de Cacique in sat / was voor een gedeelte overdekt / en daar onder sat desselve; en op die selve wijse / waren de andere Canoes van de voornaamste onder hen opgemaakt. Van onder het verdek / daar de Cacique sat / wierd van den selven oorde aan al hun volk gegeven. Alle de Canoes by malkander zijnde / quamen sy op een steenworp na aan het land / waar van daan hy den Gouverneur / die aan den oever der rivier wandelende hem verwagtede / toeriep: Dat hy derwaards gekomen was, om hen te besoeken, te eeren en te gehoorsamen, alsoo hy hem erkende voor den grootsten en magtigsten Heer van de wereld, en wilde hooren, wat hy hem wilde gebieden te doen. De Gouverneur bedankte hem / en versogt hem aan land te komen / om beter te samen te konnen spreken / waar op de Cacique hem geen antwoord gaf / maar hem drie Canoes, met veel visch / en brood van pluymen / gelijk als bakseen / toegond / welk alles van den Gouverneur / in dank wierd aan-

Der selver toetel.

En hoe die met den Gouverneur sprak.

Desselfs vereering.

legerplaats op een vlakte / een boog-schoot van de rivier af; herwaards bragten sy al de Maiz van de plaatsen / die sy laatst gepasseerd waren; Hier begonden sy boomen te vellen / te behakken / en planken tot schuyten van te sagen.

De Cacique van Aquixo komt met 200 Canoes hem besoeken.

Ondertussen quamen de Indianen de rivier afsakken / en verklaarden / aan land gestapt zijnde / sy den Gouverneur / dat sy onderdanen waren van een groot Heer / wiens naam Aquixo was / die veele steden onder hem / en het gebied over veele volkeren had / en dat sy uyt desselfs naam quamen seggen / dat hy met al sijn volk op den volgenden dag komen / en hooren wilde / wat hy hem soude willen gebieden. Op den gemelden dag quam de Cacique, met 200 Canoes vol Indianen, voorsien met pijl en boog / beschilderd / opgeschikt met groote plumen van witte / en andere coleur / en hebbende schilden in hunne handen / waarmede sy de roeyers aan beyde sijden beschermden; De mannen met hunne pijlen en boogen in de hand stonden / van voren tot agteren toe. De Canoe, daar de Cacique in sat / was voor een gedeelte overdekt / en daar onder sat deselve; en op die selve wijse / waren de andere Canoes van de voornaamste onder hen opgemaakt. Van onder het verdek / daar de Cacique sat / wierd van den selven oorde aan al hun volk gegeven. Alle de Canoes by malkander zijnde / quamen sy op een steenworp na aan het land / waar van daan hy den Gouverneur / die aan den oever der rivier wandelende hem verwagtede / toeriep: Dat hy derwaards gekomen was, om hen te besoeken, te eeren en te gehoorsamen, also hy hem erkende voor den grootsten en magtigsten Heer van de wereld, en wilde hooren, wat hy hem wilde gebieden te doen. De Gouverneur bedankte hem / en versogt hem aan land te komen / om beter te samen te konnen spreken / waar op de Cacique hem geen antwoord gaf / maar hem drie Canoes, met veel visch / en brood van plumen / gelijk als bakssteen / toesond / welk alles van den Gouverneur / in dank wierd aan-

Der selver toetel.

En hoe die met den Gouverneur sprak.

Desselfs vereering.

aangenomen / die hem nogmaals verſogt aan land te komen : Maar alſo die Cacique voorgenomen had te ſien / of hy onder ſulken ſchyn hen eenige ſchade ſoude konnen doen / wierd hy ſo haaſt niet gewaar / dat de Gouverneur en ſyn volk gereed waren / om te ſchieten / of hy week met ſyn Canoes van het land af / waar op de ſchutters met een groot geſchreeuw op hen ſchooten / waar door vyf of ſes van hen dood bleven ; Derhalven retireerden de Indianen met ſeer goede ordre / ſo dat niemand ſyn riem / al was de naaſte neffens hem dood gebleven / verliet / en ſy ſig met hunne ſchilden bedekkende / verder afweeken. Naderhand quamen 'er wel ſommige van hen aan land / maar ſo dra iemand van de onſe na hen toequam / weeken ſy ten eerſten na hunne Canoes , die fraay in 't oog waren : Want ſe waren wyd groot en wel gemaakt / zynde opgeſchikt met een verdek / plunmen / en vlaggen / en doorgaans vol volks / ſo datſe by malkander zynde / een vloot van galeyen ſcheenen te zyn.

Misverſtand en ſchermutſeling.

Schoone *Canoes.*

Hier bleef de Gouverneur 30 dagen / in welke tyd ſy vier barges , of ſchuyten maakten / waar mede ſy op die wyſe over de rivier quamen / dat de ſchuyten haar volk aan de over ſyde hebbende aan land gebragt / weder te rug voeren / en de overige haalden / ſo dat ſy omtrent twee uren na Sonnen opgang alle over waren. Deſe rivier was bynа een half uyr breed / ſo dat men van de eene ſyde tot de andere niet bekennen konde / of men menſchen ſag of niet : Sy was wyd diep en ſtroomde ſterk / het water was wyd onklaar ; Veel hout en boomen ſelfs / quamen met de ſterke ſtroom de rivier afdryven : Daar was in deſelve veel viſch / maar meeſt alle van andere ſoort / als de rivier-viſ in Spanjen.

Sy paſſeeren *Rio grande*, die beſchreven word.

Rio grande, de groote rivier / gepaſſeerd zynde / regtde de Gouverneur anderhalve myl voort / en quam by een groote ſtad / of vlek van Aquixo, daar al het volk voor ſyn komſte uyt gevlugt was ; Egter ſagen ſy op een plekke 30 Indianen, van de

Komen by een verlaten plaats,

Cacique geordonneerd / om te vernemen / wat de Chriſtenen ſouden uptvoeren / maar die namen / ſo dra ſy ontdekt waren / de vlugt / dog wierden van de ruyters agterhaald / die 10 van deſelve doodden / en 15 gevangen mede namen. Alſo nu de ſtad / daar de Gouverneur na toe was / digt by gemelde rivier lag / ſond hy een Capiteyn met ſo veel volk / als hy nodig oordeelde / om de vaarduygen der *Chriſtenen* van de *Indianen* beſchoten: daar egter eenige *Indianen* gevangen en gedood worden.

Vaarduygen der *Chriſtenen* van de *Indianen* beſchoten:

geſs de rivier op te brengen / dog gemerkt hy daar na toe gaande / en te rug komende / menigmaal ver van de rivier moeſt afblijven / om buyten de kreeken van deſelve om te komen / ſo namen de Indianen de gelegenthept waar / om op die in de ſchuyten waren aan te vallen / die daar door in groot gevaar geraakten / door dien ſy wegen de ſterke ſtroom niet van het land derſden afwijken / en dus van de Indianen konden beſchoten worden.

Sorg daar regen.

So dra de Gouverneur by de ſtad quam / ſond hy ten eerſten eenige ſyner kloot-boog-ſchieters langs de rivier beneden-waards / om de vaarduygen te gaan ontſetten / die hy tot aan de ſtad gekomen zynde / gebood te ſloopen / dog het pierwerk / om by nood aan andere te gebruyken / te bewaren. Hier bleef hy eene nagt / en ging des anderen daags wedet op reys / om het land van Pacaha, dat / na hem berigt was / naaſt aan Chiſca lag / te gaan ſoeken / alſo de Indianen hem geſegd hadden / dat aldaar gould was. Hy quam dus ſyn reys vooritſettende / door verſchepde groote plaatſen van Aquixo, dog alle upt vreeſe voor de Chriſtenen van inwoonders verlaten.

Soto wil na 't land *Pacaha.*

Krijgt onderwegen berigt van 't land *Caſqui.*

Upt ſekere Indianen, in der Chriſtenen handen vervallen / verſtond hier de Gouverneur / dat drie dagen reyſens van daar / een groot Cacique woonde / wiens naam was Caſqui.

Reyſd een geheelen dag door het water.

Voort reyſende / quam hy aan een kleyne rivier / daar ſy een brug over ſloegen / en aan de andere ſyde quamen: Die dag moeſten ſy tot Sonnen ondergang toe / door het water gaan / ſomtyds tot aan de kinnen / en ſomtyds tot aan de middel: Hier door / en wedet op het drooge gekomen zynde / waren

ſy

ſy niet weynig verblijd / alſo ſy weesden / die geheele nagt / als verloorene menſchen / in het water te ſullen moeten dwalen.

Des anderen daags 's middags quamen ſy aan de eerſte plaats / of ſtad van Caſqui, daar ſy de Indianen, die van hen niets gehoord hadden / ſorgeloos en geruſt vonden. Hier wierden veel mans en vrouwsperſoonen gevat en gevangen / en veele mantels of rokken en hupden gevonden / gelijk ook in een tweede plaats / die een halve mijl daar van daan / in het veld lag / daar de ruptery ten eerſten heen reed. Dit land is hooger / drooger / en heeft betere velden / als de geheele landſtreek langs de rivier / die wy tot nog toe geſien hadden. Op het open veld waren veele note-boomen / dragende okkernooten / die ſagte ſchellen / en het ſatſoen van kogels hadden; De Indianen doen hier een voorraad van op / en wy vonden 'er een menigte van in de hupſen: Deſe boomen verſcheelen van de Spaanſche note-boomen / nog van die wy tot nog toe geſien hadden / niet anders / als dat deſe een kliepner blad hebben: Daar waren ook veele moerbeſpen- en pruym-boomen / ſommige dragende roode pruymen / gelijk in Spanjen, en andere wederom graauwe / die van de andere wat verſcheelen / maar wy beter zijn. Alle de boomen nu droegen jaarlijks ſo wel / of ſe in een boomgaard geplant waren; Ook waren hier geen digte boſſen.

Komt in dat land,

Welk beſchreven word,

als een goed vrugtbaar en wel bewoond land.

Voor dit land van den Caſqui, repsde de Gouverneur twee dagen / eer hy aan de ſtad of plaats quam / daar de Cacique was / meest over bebouwd land / zijnde beſet met veele groote vlekken / ſo dat men by het eene zijnde / twee of drie andere konde ſien: Hy ſond / daar ontrent gekomen zijnde / een Indiaan voor uyt / om den Cacique te laten weten / dat hy op weg was / om met hem vriendſchap te komen maken / en hem voor een broeder te houden / die hem tot antwoord bragt / dat hy ſoude welkom ſijn / en met bysondere genegenthept ontfangen worden / en dat de Cacique alles

Word van den *Cacique* beſchonken,

wilde doen / 't geen hy hem ſoude willen gebieden / die hem met eenen een vereering / om ſig van te bedienen / toeſond / beſtaande in eenige huyden / mantels of rokken / en vis. Immers volgde hier op / dat de Gouverneur alle plaatſen / daar hy door quam / bevolkt vond / en de ingeſetenen hem vreedſaamlijk te gemoed quamen / en hem met huyden / mantels / en vis quamen beſchenken; Selfs quam de Cacique, met veele Indianen vergeſelſchapt een halve mijl buyten ſijn plaats / om den Gouverneur te gemoed te gaan / en te ontfangen.

en te gemoed gegaan, met veel beleefdheyt.

So dra de Gouverneur daar by hem quam / wierd groote beleefdheyt wederſijds getoond / en hy van den Cacique verſogt / in ſijne wooningen ſijn verblijf te nemen / doch hy weygerde ſulks / en ſeyde / om beter vrede te houden / in het veld te ſullen blijven / gelijk hy deed / en ſijn legerplaats / alſo het vry heet was / onder eenige boomen een quartier uyts buyten de ſtad ſogt. De Cacique ging na binnen / doch quamen ſy met veele Indianen al ſingende te rug. So dra ſy by den Gouverneur quamen / worpen ſy ſig plat ter aarden neder / en hadden twee blinden by ſig. De Cacique deed het woord / en ſeyde / hem, die de Soon van de Son, en een groot Heer was, te komen verſoeken, dat hy hem die vriendſchap wilde doen, en die twee blinde mannen fiende maken: Welk de blinden opſtaande / met allen ernſt inſgelijks van den Gouverneur verſogten; Waar op hy antwoordde / dat in de hooge Hemelen woonde, die deſelve konde helpen, en alles doen, dat ſy van hem mogten verſoeken, en dat hy deſſelfs dienſtknegt was; Dat die Heer geſchapen heeft den Hemel en Aarde, en den menſch na ſijn gelijkenis, en dat hy geleden heeft aan het kruys, om het menſchelijke geſlagt ſalig te maken, en ten derden dage uyt den dooden opgeſtaan is; Dat hy geſtorven is, voor ſo veel hy een menſch was, maar ſo veel ſijn Godheyt aangaat, onſterffelijk geweeſt is, en nog is; Dat hy is opgevaren in den Hemel, daar hy met uyt-

Verſoekende, dat Soo 2 blinden ſoude fiende maken.

Wat deſelve daar op antwoordde.

uytgebreydde armen ſtaat, om alle, die tot hem komen, te ontfangen.

Hy liet ten eerſten een groot houten kruys maken / en gebood hem het ſelve op de hoogſte plaats van ſijn ſtad op te rigten; en bedupdde hem / dat de Chriſtenen het ſelve eerden / als een gelijkenis / en ter gedagtenis van dat / daar Chriſtus aan geſteden had. De Gouverneur en ſijn volk quamen voor het ſelve knielen / en ſo deeden insgelijks de Indianen, en hy deed den Cacique belooven / dat hy het voortaan aanbidden / en al 't geen ſy van nooden hadden / van den Heer / die hy ſeyde / in den Hemel te ſijn / verſoeken / en bidden ſoude.

Hy rigt een kruys op,

welk hy de *Indianen* vermaand aan te bidden.

Voorts vraagde hy den Cacique, hoe ver Pacaha van daar was / die hem ſeyde / een dag-reyſens / maar dat aan het eynde van ſijn landſchap een meyr was / welk in Rio grande viel / en hy ſoude / om een brug over het ſelve te maken / voor hem ſenden.

De Gouverneur quam / hier van daan trekkende / des avonds in een plaats / die nog onder Caſqui was / en ſag des anderen daags in het voorby trekken / noch verſcheyde andere plaatſen / en quam by het gemelde meyr / welk een halve boog ſcheut breed / en wyd diep was / en ſterk ſtroomde: Daar komende / hadden de Indianen de brug met boomen / in de lengte aan malkanderen / gemaakt / en die met ſtaken of latten aan de eene ſijde / om by het overgaan / ſig daar aan vaſt te houden / voorſien.

Komt in het voort reyſen by een meyr,

daar de *Indianen* een brug over maken.

Hier quam de Cacique van Caſqui by den Gouverneur / en had eenig volk by hem. De Gouverneur ſond hier van daan / een Indiaan aan den Cacique van Pacaha, dien hy liet ſeggen / dat hy hem hoewel een vyand van den Cacique van Caſqui, in wiens land hy tegenwoordig was / geen ongemak of ſchade wilde doen / indien hy hem in vrede ontfangen / en ſijn vriendſchap aanneman wilde / maar in tegendeel / met hem / als een vyand om te gaan. Deſe Indiaan wederkomende / bragt tot beſcheyd / dat de Cacique al het geen hy hem

De Caſquis vlugt van *Pacaha*,

en worden veele *Indianen* agterhaald.

hem geſegd had / in de wind ſloeg / en met al ſijn volk na de andere ſijde van de ſtad gevlugt was. Hier op reed de Gouverneur na binnen / en vervolgens die weg / die de vlugtende Indianen genomen hadden / en kreeg een vierendeel van een mijl verder / verſchepte Indianen, die aanſtonds in handen van die van Caſqui overgegeven / en van deſelve na de ſtad / daar de Chriſtenen thans waren / met blijdſchap geſagt wierden / edog was het hen een groote ſpijt / dat ſy geen wyphept konden krijgen / om deſelve te dooden. In de ſtad wierden veele mantels / en huyden van herten / leeuwen / beeren / en katten gevonden. Veele ſoort gekleed / konden hen ſelven hier voorſien; Van de mantels maakten ſy hen ſelven rokken en wambayſen / die ſy met katte-vellen voederden: Van de herts-vellen maakten ſy kolders / onderkleederen / broeken / kouſſen / en ſchoenen: Van de beeren-huyden maakten ſy kaſakken / alſo deſelve water-digt waren. Men vond daar ook ſchilden van onberepde oſſen-huyden / die ſy voor hunne paarden gebruykten.

Wat in de ſtad gevonden wierd.

De Gouverneur quam den 19 Juny, in de ſtad Pacaha, en nam ſijn verblijf / daar de Cacique gemeenlijk woonde / zijnde een vry groote plaats / die bemuurd / en met tooreng / en in deſelve met ſchiet-gaten verſterkt was. In de ſtad was een groote voorraad van Maiz, en het veld was vol daar van. Een mijl en een halve mijl / daar van daan lagen andere plaatſen en vlekken / die alle haer veſting hadden. By de plaats / daar de Gouverneur logeerde / was een groot mey / welk uytwaterde in een gragte / die by na rondom de ſtad liep.

Hoe de ſtad legd.

Van dit mey na de groote rivier was een ſlups of verlaat / waar door de vis konde in het mey komen / daar de Cacique ſijn vermaak en plaiſier mede had. Men vond in de ſtad netten / waar mede ſy ſo veel vis vongen / als ſy wilden / want hoe veel ſy ook mogten vangen / egter was 'er t' elkens overvloed te bekomen. In veele andere be-

Veel vis.

beſloten wateren daar ontrent / was inſgelijks ſeer veel vis / maar ſy is week / en niet ſo goed / als die upt de groote rivier komt / en meeſt van andere ſoort / als de verſſe rivier-vis in Spanjen. Daar was een vis / van hen Bagres genoemd / wiens hoofd een derdedeel van de lengte uptmaakte / ooren aan beyde ſijden / en in de verder lengte aan beyde ſijden groote pilkels / gelijk ſcharpe elſen had ; Dit ſlag van viſſen in de mepren / heeft de lengte wel van een piek / en ſommige derſelven in de rivier waren 100 / en andere 150 pond ſwaar / en worden egter al veel met een hoek / of haak gevangen. Eenige ſoorten van deſelve beſchreven.

Daar was nog een andere vis / gelijk als barm / en een andere / die een braaſſem geleek / die toegemaakt word / gelijk de delicate vis in Spanjen Beſugo genoemd / deſe is tuſſen rood en graauw / en daarom is deſelve daar in een groote agting : Hier was nog een ander ſoort van vis / die wy den naam van Schup-vis gaven / om datſe een bek van een elleboogs lengte heeft / die aan 't eynde van de bovenſte lip het ſatſoen van een brood-ſchup heeft ; Behalven deſe is 'er nog een andere vis / die niet ongelijk is een Aloſa , in de Weſterſche Landen. Alle hebbenſe ſchubben / uptgenomen de Bagres , en de Schup-vis. Bupten de reeds genoemde bragten ons de Indianen ſomtijds een vis / by hen Perco genoemd / hebbende de groote van een verken / en onder en boven tanden in de mond.

Hier van daan ſond de Gouverneur 30 ruiters en 50 voetknegten / na de Provintie van Caluſa, om te ſien / of ſy over die weg na Chiſca , daar na der Indianen ſeggen / goud en koper bearbeyd wierd / ſouden konnen komen. Deſe reysden ſeven dagen door een woeſt land / en quamen by vermoeyd te rug / hebbende ſig moeten behelpen / met groene pruymen / en de ſtronken van de Maiz , die ſy in een arm plaatsjen van ſes of ſeven hupſen gevonden hadden : Hun beſchryd / dat ſy mede bragten / en van de Indianen ſeyden gehoord te hebben / was / dat Uytgeſondene kondſchappers brengen ſlegt berigt te rug.

dat Noordelijkſter aan / het land ſeer ſlegt bewoond was / wegen de ſtercke koude / maar dat 'er ongemeen veel oſſen waren / ſo dat de ingeſetene hun kooyn / wegen deſelve qualijk bewaren / en inſamelen konden / dog ook van het vleeſ dier beeſten leefden. De Gouverneur verſtaan hebbende / dat het land die ſtreek upt / ſo arm van Maiz was / dat ſy 'er niet van ſouden konnen beſtaan / vraagde de Indianen, welk geweſt dan meeſt bewoond was / welke ſeyden / kennis te hebben van een groot landſchap / daar alles overvloedig was / Quigaute genaamd / leggende na het Suyden.

Soto reyſd na *Quigaute.*

De Gouverneur nam daar op ſijn weg na Quigaute, en quam den 4 Auguſti by de ſtad / daar de Cacique gewoon was / ſijn verblijf te hebben / de grootſte van alle / die wy in Florida geſien hebben. Deſe Cacique had hem tot een vereering veele mantels en huyden te gemoet geſonden / maar hy derſde ſelfs hem in de ſtad niet afwagten / en week elders heen: Ondertuſſen vielen veele mans en vrouws-perſoonen van deſe ſtad / in der Chriſtenen handen. Als nu de Cacique, en de ingeſetene ſagen / wat ſchade hen wegen hunne wederſpannigheyt overquam / quamen ſy hooren / wat de Gouverneur hen wilde gebieden / gingen af en aan / en bragten hunne preſenten / van kleederen en viſſen.

Hoe daar met den *Cacique* en ingeſetenen handelde.

De Cacique met ſijne twee vrouwen / ging los en vry in het logement van den Gouverneur / dog wierd van de wagt-hebbende hellebardiers bewaard; De Gouverneur vraagde hem / na welke ſijde het land verder meeſt bewoond was? En kreeg tot antwoord / dat in het Suyden / na de beneden kant der rivier groote ſteden / en Caciquen waren / die over veel land en menſchen te ſeggen hadden / en dat in het Noord-Weſten een landſchap was / Coligoa genaamd / niet verre van eenige gebergtens. De Gouverneur alles overwogen hebbende / vond goed / eerſt na Coligoa te gaan / alſo het ſonder hinnen ſijn / dat het gebergte een onderſcheyd van groote maakte / en dat aan

Krygs berigt van een goed land, *Coligoa.*

de

de andere sijde der selven / goud of silver soude konnen zijn.

Aangaande Quigaute, Casqui, en Pacaha; Dese waren alle vlakke landen / hebbende een goeden vetten grond / en ontrent de rivieren schoone landerijen / alwaar de Indianen veel Maiz saayden. Van Tascalusa tot aan Rio grande, de groote rivier / is ontrent 300 mijlen / doorgaans laag land / en hebbende veele meyren. Van Pacaha tot Quigaute, is een reys van ontrent 100 mijlen. Van Quigaute, alwaar de Cacique in sijn eygen stad gelaten wierd / wierd hy van een Indiaan, sijn wegwijser / door een ongebaande bosschagie en woeste landen geleyd / seven dagen lang / daar sy t'elkens by poelen en ondiepe meyren moesten logeeren / in welke sulken overvloed van visch was / dat sy deselve met stokken konden dood slaan / want de Indianen, die sy voor slaven by sig hadden / maakten het water onklaar / waar door dan de vissen na boven quamen / en daar met stokken dood geslagen wierden / so dat sy so veel vongen / als sy selfs wilden.

Aanwijsing, hoe veele mijlen sy thans gereysd waren.

Reysen door woeste landen voort.

Vangen veel vis.

De Indianen van Coligoa, wisten van geen Christenen, en vlugteden / so dra sy deselve hun stad sagen naderen / na de kant van de rivier / die 'er digt by was / selfs sprongen 'er veele in / maar de Christenen pasten aan beyde sijden der rivier op / en kreegen veele mans en vrouwspersoonen / en onder die ook den Cacique, op wiens ordre binnen drie dagen veele Indianen, een present van mantels / herts- en twee ossen-huyden quamen aanbieden / die dan met eenen verhaalden / dat vijf of ses mijlen Noordelijker / veele van die ossen waren / maar dat het land / om dat het daar vry koud was / ook slegt bewoond is; En dat het beste land / dat sy kenden / het vrugtbaarste en meest bevolkste / was de Provintie / Cayas genaamd / die ten Tuyden van hen gelegen was.

Die van *Coligoa* vlugten,

dog worden agterhaald.

Brengen geschenken,

en spreken van een land *Cayas*.

Van Quigaute tot Coligoa, was by gissing 40 mijlen / en doorgaans een vette grond / daar so een overvloed van Maiz wies / dat sy het oude

Van *Quigaute* tot *Coligoa* was goed land.

koorn

hoozn moeſten weg doen / om het nieuwe te bezigen: Daar was inſgelijks een overvloed van Franſche boonen / die grooter en beter waren / als ſy in Spanjen zijn / en meloenen / die gebraden of gedroogd / by na ſmaakten / als kaſtanjen.

De *Cacique van Poliſema* vlugt.

De Cacique van Coligoa, gaf een weg-wijſer mede / dog bleef ſelf t'huys. By repsden bijf dagen / en quamen aan het landſchap van Poliſema: Hier was het huys van den Cacique gedekt met herts-huyden / die met allerley koleuren / en ſatſoenen beſchilderd waren / en eben ſo als met tapeeten gevloerd; Welk in die oozde gelaten was / om tot een verblijfplaats van den Gouverneur te dienen / en een bewijs ſoude zijn / dat hy vrede / en des Gouverneurs vriendſchap ſogt / dog hy had deſſelfs komſt niet derven afwagten. De Gouverneur hem niet vindende / ſond een Capiteyn met eenig volk te paard en te voet upt / om hem te ſoeken / die wel veel menſchen vond / maar wegen de ongemakkelijke landſtreek geene / als maar eenige vrouwen en kinderen / konde agterhalen. De ſtad of vlek / was klepn / de huyſen ſtonden verſtroyd van malkander / en Maiz was 'er niet veel / welk dan de Gouverneur bewoog / om ten eerſten van daar te vertrekken.

Beſchrijving van ſijn huys.

Tatalicoya.

Vervolgens quam hy tot Tatalicoya, waar van daan hy den Cacique mede nam / om de weg na Cayas te wijſen / welk nog vier dagen reyſens daar van daan was. Daar komende / en niet als een verſtroyde ſtad ſiende / dagt hy dat hem een leugen wierd wijs gemaakt / en dat dit de Provintie van Cayas niet was / alſo geſegd was / dat deſelve wel bewoond was / dies hy de Cacique met verpgementen af vraagde / waar hy was / waar op deſelve / en neffens hem andere Indianen, daar om ſtreeks gevangen / hem betuygden / dat dit de ſtad van Cayas, en de beſte in die landſtreek was / en dat de huyſen wel ver van malkander ſtonden / maar de omtrek van de plaats groot / en veel volk daar was / en veele hoozn of Maiz landen / daar rondom waren.

In 't land van *Cayas* deed het ſig ſlegter op, als het was.

De

De naam van dese stad was Tanico. Hier sloeg hy sijn leger in de bequaamste plaats by een rivier neder / doch ging op dien selven dag / met eenige ruyters / een mijl verder / doch vond 'er geen menschen / maar op de weg verschepde herts-huyden leggen / daar van den Cacique, in hoop van gevonden te worden / tot een teken van vrede / agtergelaten / gelijk in dat land de gewoonte is. Komen by de hoofdplaats *Tanico*. Herts-huyden op de weg gelaten, tot teken van vrede.

In dit landschap van Cayas, ruste de Gouverneur een geheele maand / in welke tijd de paarden wel in 't vleesch quamen / en beter voeren / als elders in een langer tijd / door dien sy de ruymte van Maiz, en desselfs groente / beter / als tot nog toe gesien was / hadden / en upt een meyr / daar in warm / doch brak-agtig water was / so rijkelijk dronken / dat men sag / dat sy daar van opswollen. Tot nog toe / waren de Christenen om sout verlegen geweest / doch hier voorsagen sy sig daar van / also het hier so overvloedig is / dat de Indianen het bupten hun landschap voor hupden / en rokken gaan verwisselen. Sy maken het aan de sijden der rivier / alwaar het sout by het afvloopen van het water / op het sand blijft leggen: Maar also sy het niet konnen opsamelen / sonder veel sand met eenen op te rapen / hebben sy manden / die boven wijd / en onder eng zijn / welke sy in de open lugt / op een stellagie stellen; Hier in werpen sy het opgesameld sout met sand vermengd / en gieten 'er water boven in / welk dan in een bat / dat 'er onder staat / doorloopt; Dan setten sy het dus door gesijgde op het vyer / en laten het water verkooken / so dat 'er op den bodem van de pan niet / als het sout overblijft. Voorts waren hier aan beyde sijden der rivier / veel besaayde landen / en upt dien hoofde was hier een groote voorraad van Maiz. Een meyr, dat warm en brakagtig water had. Hier wierd veel sout gemaakt, en getoond op wat wijs.

Hier van daan ging de Gouverneur met eenige ruyters / en 50 man te voet / na Tulla, alwaar hy de stad van 't volk verlaten vond / also dat sijn komste niet had derven afwagten; De Cacique egter quam met 18 Indianen by hem / mede Komen tot *Tulla*.

Vereering van offen-huyden, die wol, als een ſchaaps-vagt hadden.

brengende een vereering van veele offen-huyden / die / alſo het hier koud was / ſeer wel te pas quamen / en voor deekens konden verſtrekken / alſo ſy wy ſagt / en in plaats van haar / ſo ruw / als ſchaaps-vagten waren.

Die in 't Noorden daar veel waren.

Niet verre daar van daan / na het Noorden waren / gelijk men ons berigtede / ſeer veel offen / dog de Chriſtenen quamen ſo ver niet / alſo die geweſten ſlegt bewoond / en van Maiz niet wel voorſien waren.

Cierlijke aanſpraak van den *Cacique*, en de *Indianen* tot *Tulla*.

De Cacique van Tulla maakte een aanſpraak aan den Gouverneur / waar in hy hem ſelven verontſchuldigde / en ſijn land / onderſaten / en eygen perſoon / tot deſſelfs dienſt aanbood. Niet alleen deſe Cacique, maar ook alle / die ſijnentwegen by den Gouverneur quamen / deeden hun woord en boodſchap met ſulken goeden ordre / dat geen redenaar het cierlijker ſoude konnen doen.

III. AFDEELING.

Soto's vertrek na Autiamque; Ortiz dood, en volgende rampen: Soto's dood, in wiens plaats Moſcoſo komt. Sy verlaten Florida, en komen tot Panuco.

10 uyren hier van daan was na het ſeggen *Autiamque*.

DE Gouverneur vraagde na de gelegenthept der naaſtgelegene landen / en kreeg tot berigt / dat na het Weſten verſtroyde wooningen waren / maar dat in het Zuyd-Oſten groote ſteden / of vlekken lagen / byſonder in een Provintie / Autiamque genaamd / zijnde 10 dagen reyſens / by giſſing 80 mijlen / of uyren / van Tulla, allwaar een overvloed van Maiz was.

Wat hem bewoog derwaards te reyſen.

Alſo nu de winters aan quam / en men aldaar twee of drie maanden in het jaar / wegen de koude / de hooge wateren / en ſneeuw / niet kan reyſen / en hy vreesde in dit verſtroyde woonplaatſen geen genoegſaam onderhoud te ſullen vinden / nam hy voor / in Autiamque te gaan overwinteren / te meer / om dat de Indianen ſeyden / dat by Autiamque een groot water was / welk hy na hun beſchrijving / geloofde een arm van de Zee te zijn / en van daar hoopte

tij-

tijding van hem ſelven / na Cuba te ſullen konnen ſenden / en nieuw volk en paarden tot ſijn onderſtand ontbieden: want het was nu ruym drie jaren / dat Donna Iſabella, thans tot Havana, of iemand in de Chriſten wereld iets van hem had gehoord / in welke tijd hy 250 menſchen / en 150 paarden verlooren had. Hy nam dan voor / na Autiamque, en in het volgende voor-jaar / na de Zee-kuſt te gaan / aldaar twee Brigantijnen te maken / en deſelve te ſenden / de eene na Cuba, de andere na Nieuw-Spanjen, ten eynde dat ten minſten een van beyden behouden overkomen / en tijding van hem ſoude konnen brengen; en hy maakte hem ſelven de hoop / dat hy uyt Cuba ſodanig ſonde konnen voorſien worden / dat hy nieuwe landen na het Weſten ſoude konnen ontdecken / en winnen / alſo hy tot nog toe / ſo ver niet na het Weſten gekomen was / als Cabeza de Vaca. Dit hebbende vaſt geſtelt / liet hy de twee Caciquen van Cayas en Tulla, na hunne plaatſen gaan / en hy nam ſijn reys aan na Autiamque: Vijf dagen reysde hy over ſeer ruwe gebergtens / en quam by een plaats Quipana genaamd / alwaar hy wegen de ruwheyt van het land / geen Indianen agterhalen / en in handen krijgen konde / dog alſo de plaats tuſſen twee hoogtens lag / wierd 'er een hinderlaag gelegd / en dus twee Indianen gevat / die hem wiſten te ſeggen / dat Autiamque nog ſes dagen reyſens verder was / en dat nog agt dagen reyſens verder / Zuydwaard aan / een land lag / dat overvloed van Maiz had / wel bewoond was / en Guahate genaamd wierd: Maar alſo Autiamque, na het berigt van andere Indianen, niet ſo verre was / ſettede de Gouverneur ſijn reys na gemelde plaats voort.

Hy had reeds in 3 jaren 250 menſchen, en 150 paarden verlooren. En aldaar uyt te voeren.

Moeyelijke wegen derwaards.

Sy komen tot *Quipana*.

Daar hy van een land *Guahate* te hoord.

Na dzie dagen reyſens quam hy by een plaats / Anoixi genaamd / waar na toe hy voor uyt ſond / een Capiteyn met 30 ruyters en 50 man te voet / die de inwoonders ſorgeloos vonden / en dus veele mans en vrouwsperſoonen gevangen kregen. Ontrent twee dagen daar na / quam de Gouver-

Tot *An*

Tot *Catamaya*, neur hp een andere ſtad Catamaya genaamd / en ſloeg ſig in het veld hp deſelve neder / alwaar twee Indianen met een valſſe boodſchap quamen vernemen / wat ſijn oogmerk was / die hp gebood hun Heer aan te ſeggen / dat hp hem ſoude komen ſpreken : Maar ſp quamen niet weder / ende en bragten geen beſcheyd van den Cacique. Hier op gingen de Chriſtenen daags daar aan na de ſtad / daar ſp geen menſchen vonden / en ſo veel Maiz mede namen / als ſp van noden hadden ; Op dienſelven dag quamen ſp nog in een bos / daar ſp die nagt moeſten blijven / en quamen des anderen daags tot Autiamque.

en ſo tot *Autiamque.*

Hier vonden ſp een groote voorraad van Maiz, Franſche boonen / pzupmen en okker-nooten / en kreegen veele Indianen, die met 't geen hunne wijven hadden gepakt / weg te brengen beſig waren. Het land was hier meeſt bouw-land / en doorgaans wel bewoond. De Gouverneur nam ſijn verblijf in de bequaamſte plaats / en gaf ten eerſten orpre / om de legerplaats hupten de hupſen rondom met hout-werk te beſlupten / op dat de Indianen hen door brand niet ſouden konnen beſchadigen ; Hp mat de plaats af / en weeg elk aan / wat hp na het getal der Indianen, die hp onder hem had / ſoude hebben te maken ; Ten eerſten wierd het hout gehaald / en t' ſamen gebragt / ſo dat hun quartier / in de tijd van drie dagen met hooge / en dikke poſten / in de grond geſet / en met dwarſ houten vaſt gemaakt / beſlooten wierd. Digt hp de ſtad liep een rivier / die upt het land van Cayas quam / en na boven / en na beneden wel bewoond was.

Daar *Soto* de legerplaats met paliſſaden liet beſluyten.

De gelegentheyt van dit land.

Hier bleven ſp drie maanden / en hadden de rupmte van Maiz, Franſche boonen / nooten / pzupmen / en konijnen / dog tot nog toe hadden ſp deſelve niet weten te vangen / welk hen hier tot Autiamque van de Indianen geleerd wierd / ſo dat ſp deſelve nu met ſtrikken wiſten te vangen / hpſonder als het brieſend weder was / of ſneeuwde. Hier waren de Chriſtenen een geheele maand ſo bre-

Konijnen met ſtrikken gevangen.

beſloten door de ſneeuw / dat ſy buyten hun legerplaats niet komen konden / en als ſy hout om te branden van noden hadden / reed de Gouverneur met ſijne ruyters / menigmaal heen en weder na het bos / dat 'er maar twee hoog-ſcheuten weegs van daan was / om een pad te maken / ten einde het voetvolk hout ſoude konnen halen; In die tijd vongen de Indianen, die de vryheyt hadden / om buyten af te gaan / met hunne ſtrikken veele konijnen / en ſchooten 'er niet minder met hunne pijlen; Deſelve waren tweederley / ſommige gelijk die in Spanjen, en de andere van deſelve koleur en ſatſoen / dog ſo groot / als groote haſen / zijnde langer van lijf / en dikker van lendenen. Sneeuw lag hier een maand lang. Tweederley konijnen.

In 't jaar 1542 / den 6 Maart, vertrok de Gouverneur van Autiamque, om Nilco, digt by de groote rivier / te gaan ſoeken / met oogmerk / om aan de Zee te komen / en onderſtand van volk / en paarden te verſoeken / want hy had thans niet meer als 300 ſoldaten / en 40 paarden / en daar van ſommige ſo kreupel waren / datſe maar dienden / om het getal upt te maken / en meer als een jaar door gebrek van yſer / niet waren beſlagen geweeſt. Vertrek van *Autiamque*, met 300 ſoldaten, en 40 paarden. Die alle ſlegt geſteld waren.

Tot Autiamque ſtierf Johan Ortiz, daar de Gouverneur ongemeen bedroefd over was / te meer / om dat hy ſonder tolk vreesde verder het land in te trekken / door dien het wel gebeurde / dat ſy geen weg wetende / na twee of drie dagen repſens weder ter ſelver plaats aan quamen / en ten beſten genomen door de boſſchagien / herwaards en derwaards dwaalden. *Ortiz* ſterft. Sonder tolk en wegwijſer is'er niet wel te reyſen.

Van Autiamque was de Gouverneur 10 dagen onderwegen / eer hy quam in het land / Ayays genaamd / daar hy by een ſtad quam / leggende aan een rivier / die door Cayas, en Autiamque loopt: Hier liet hy een Barge maken / daar hy mede over de rivier quam: Over de rivier zijnde / viel 'er ſo veel ſneeuw / dat hy in vier dagen niet konde voortrepſen. Als het ſneeuwen ophield / repsde hy voort door een wildernis / en een landſtreek / die Veel ſneeu.

Moeten hier door een waterige landſtreek reyſen.

ſo laag / waterig / en vol quade wegen was / dat hy een geheelen dag door het water reyſen moeſt / welk op ſommige plaatſen tot aan de lenden / of tot aan de ſtijg-beugels quam / en op andere ſo diep was / dat ſy 'er door ſwemmen moeſten.

Sy komen tot *Tutelpinco*,

Vervolgens quam hy tot Tutelpinco, welk verlaten en onvoorſien van Maiz was / alwaar ſy een meyr vonden / welk in de rivier met een ſterken ſtroom / en veel water uytloopt. Een geheele dag reyſde de Gouverneur langs dit water / doch vond geen plaats of middel / om 'er over te komen. Tegen den avond weder op de gemelde plaats gekomen zijnde / vond hy twee Indianen, die hem weeſen / waar hy ſoude konnen over komen; hier maakten ſy van riet en hout / dat ſy van de daken af namen / eenige vlotten / daar ſy mede over het meyr quamen.

daar ſy met veel moeyten over een meyr komen.

Vervolgens by *Tianto*.

Van daar voort gereyſd hebbende / quamen ſy by een vlek / in het land van Nilco, genaamd Tianto, alwaar ſy 30 Indianen, en onder deſelve twee van aanſien / gevangen kregen. De Gouverneur ſond een Capitepn met eenige ruyters / en voetvolk voor uyt na Nilco, op dat de Indianen geen tijd / om de voor handen zijnde levensmiddelen weg te brengen / hebben ſouden; Deſe quamen door drie of vier groote plaatſen / aan de plaats / of ſtad / daar de Cacique ſijn verblijf had / zijnde twee mijlen van de plaats / daar de Gouverneur gebleven was / komende / vonden daar veele Indianen met pijl en boog gereed ſtaan / alſ of ſy tegen de Chriſtenen dagten te vegten / maar ſo dra ſy deſelve ſagen naderen / ſtaken ſy het huys van den Cacique in den brand / en namen de vlugt over een meyr / dat by de ſtad lag / alwaar de paarden hen niet konden volgen.

Volk voor uyt na *Nilco* geſonden.

Hoe het die aldaar vonden.

Soto komt ook daar.

Op den volgenden dag / den 29 Maart, quam de Gouverneur tot Nilco, daar hy met al ſijn volk logeerde in het vlek van den Cacique, welk lag in een vlak veld / en een vierendeel uurs / in de lengte bewoond was; Een uyr of anderhalf verder waren weder andere plaatſen / en groote vlekken / daar veel Maiz,

Maiz, voorraad van Franſche boonen / noten en pruymen gevonden wierd. Dit landſchap was beter bewoond / als eenig / dat wy tot noch toe in Florida geſien hadden / en uytgenomen Coza, en Apalache, was hier meer Maiz in voorraad / als in dat geheele land. Beſchrijving van die landſtreek.

Hier quam by den Gouverneur een Indiaan van eenige andere vergeſelſchapt / die hem van den Cacique, met een mantel van Maarters vellen / en een ſnoer paarlen / quam beſchenken: De Gouverneur in tegendeel / vereerde den brenger eenige kleyne paareltjens / en koraalen / daar men in Peru veel werk van maakt / neffens eenige andere kleynigheden / daar hy ſeer wel mede voldaan was / en beloofde binnen twee dagen weder te komen / doch dat volgde niet / in tegendeel quamen de Indianen by nagt met Canoes al de Maiz, die ſy konden / weghalen / die ſy aan de andere ſijde der rivier in hutten bergden. De rivier nu / die by Nilco liep / was deſelve / die tot Cayas, en Autiamque was / en in Rio grande, de groote rivier / uytſtroomde / en door Pachaha, en Aquixo, niet ver van de Provintie Guachoya, loopt. Vereering van den *Cacique*.

Na verloop van eenige dagen nam de Gouverneur voor / na Guachoya te gaan / om aldaar te vernemen / of dat landſchap nader by de Zee was / dan of 'er eenige andere / en nadere plaatſen waren / daar hy ſig ſoude konnen nederſlaan / tot dat de Brigantijnen, die hy na der Chriſtenen kuſt dagt te ſenden / ſouden konnen gemaakt zijn. Hy quam dan den 17 April tot Guachoya, en nam ſijn verblijf in het dorp van den Cacique, welk rondom beſloten was / en een boog-ſchoot van de rivier af lag / die hier Tamaliſeu, tot Nilco Tapatu, in Coza Mico, en in de mond Rio, of Rio grande, de groote rivier / genaamd wierd. Valsheyt der *Indianen*. *Soto* komt tot *Guachoya*. Deſſelfs ſtandplaats word beſchreven. Namen van *Rio grande*.

De Cacique van Guachoya, veele Indianen by hem hebbende / bragt den Gouverneur / een menigte van viſ / veele honden / herts-vellen / en mantels. Gevraagd zijnde / of hy iets van de Zee wiſt te ſeggen / gaf tot antwoord van neen / in Vereeringen hem gedaan.

Volk voor uyt geſonden komt met ſlegt berigt te rug.

dat geene blekken de rivier af kende. De Gouverneur denkende / dat de Cacique, om hem een andere weg te doen nemen / hem een leugen wijs maakte / ſond Johan Danuſco met agt ruyters na de beneden kant van de rivier / om te vernemen / wat verblijf-plaatſen aldaar waren / en of hy eenig berigt van de Zee konde krijgen ; Deſe deed een togt van agt dagen / en ſepde by ſijn te rug komen / dat hy in al die tijd niet meer / dan 14 of 15 mijlen had konnen voorderen / door dien de groote kreeken / uyt de rivier komende / het riet- en hout-gewas langs de rivier hem belemmerd hadden / maar dat hy nergens woonplaatſen gevonden had. Dit berigt veroorſaakte een groote verſlagenthept in den Gouverneur / want hy ſag / hoe qualijk hy na de Zee-kant komen konde / en dat ſijn voetvolk en ruyterij / van dag tot dag verminderde / ſonder hoop van onderſtand / om in dat land te konnen beſtaan. Dit maakte hem ſo ſwaarmoedig / dat hy 'er ſiek van wierd.

Waar over *Soto* verſlagen en ſiek word.

Hy ontbied den *Cacique* van *Quigalta*.

Ondertuſſen ſond hy / eer hy ſiek te bed ging leggen / een Indiaan, aan den Cacique van Quigalta, dien hy liet aanſeggen / dat hy de Soon van de Son was / en dat hem alle menſchen / al-om waar hy gekomen was / gehoorſaamden en dienden / en dienvolgende verſogt ſijn vriendſchap aan te nemen / en by hem te komen ; het ſoude / liet hy ſeggen / hem genoegen geven / indien hy hem mogt ſien / en verſogt / dat hy tot blijk van ſijn liefde en onderdanighept / 't een en 't ander / dat in dat land geagt wierd / ſoude mede-brengen : Maar die liet den Gouverneur / door den Indiaan antwoorden : Dat hy voorgevende, de Soon van de Zon te zijn, ſoude daar voor erkend worden, van hem, indien hy de rivier opdroogde, dog dat hy de gewoonte niet had iemand te gaan beſoeken, maar dat alle, daar hy kennis van had, hem quamen beſoeken, dienen, gehoorſamen, en 't ſy gewillig, of onwillig, hem ſchatting betaalden ; En dienvolgende, dat hy, begeerig zijnde, hem te ſien, ſoude wel doen, indien hy quam, daar hy was ;

Die hem trots antwoord laat toekomen.

was; En dat hy hem, indien hy met vrede quam, met genegentheyt wilde ontfangen, en indien hy met oorlog quam, hem in de ſtad, daar hy was, afwagten, maar voor hem, of voor niemand anders een voet verſetten ſoude.

Op die tijd nu / als deeſ Indiaan met dit beſchepd te rug quam / moeſt de Gouverneur / hebbende een ſterke koortſ / gaan leggen / en het ſmertede hem / dat hy niet in ſtaat was / om de rivier te konnen paſſeeren / die Cacique op te ſoeken / en deſſelfs hoogmoed te breeken / te meer / om dat de rivier hier ſeer ſterk was / zijnde ontrent een halve uyr breed / en 16 vadem diep / met een ongemeen ſterken ſtroom / en aan beyde ſijden veele Indianen waren / waar tegen hy met ſijn magt niet beſtand was / ten ware hy deſelve met looſheyt ſoude weten te miſleyden / en overrompelen. Welk hem ſpeet.

De Gouverneur nu voelende / dat ſijn uyr / om uyt dit leven te ſcheyden / naderde / liet alle de treflijke Officieren / Capiteynen / en mannen van aanſien by hem komen / en ſtelde tot Opperhoofd Lowijs de Moſcoſo de Alvarado, in ſijn plaatſ / die van alle / die 'er tegenwoordig waren / aanſtondſ onder eede / voor Gouverneur aangenomen wierd. Ordre van hem geſteld, als hy ſoude geſtorven zijn.

Op den volgenden dag / den 21 Mey 1542 / ſtierf de wakkere / moedige / en ſeer dappere Generaal / Don Fernando de Soto, Gouverneur van Cuba, en Adelantado, of Opperhoofd van Florida, dien het geluk / gelijk meer andere / verheven had / om te grooter val te konnen doen. Hy ſtierf op ſulken plaatſ en tijd / dat hy in ſijn ſiekte weynig gemak hebben konde; En de vreeſ van al ſijn volk in dat land te ſullen omkomen / gaf hem de grootſte reden van droefheyt / en belettede hen / om hem volgens hun pligt ten grave te brengen. Hy ſterft.

Lowijs de Moſcoſo vond goed / deſ Gouverneurs dood ſtil te houden voor de Indianen, niet alleen / om dat Fernando de Soto hen had wijs gemaakt / dat de Chriſtenen onſterffelijk waren, maar ook / om dat de Indianen, hem voor een wakker / en kloek- Welk om redenen verſwegen word.

moedig man hebbende erkend / te bedugten was / dat sy / die anders vreedsaam leefden / van sijn dood hoorende / tegen de Christenen souden opstaan: Want de Adelantado, hun wispeltuyrigheyt kennende / en wel wetende / dat sy geloofden / al het geen hen gesegd wierd / had hen wijs gemaakt / dat hy veele saken / die by hen in het heymelijk omgingen / buyten hun weten wist / en dat een spiegel / welk hy hen vertoonde / hem te kennen gaf / wat sy deeden en voornamen; Uyt dien hoofde nu derfden sy niets / dat hem tot nadeel soude konnen strekken / spreken nog doen.

Wanneer, en waar hy begraven,

So dra hy dood was / liet Lowijs de Moscoso hem stilletjens in een seker huys brengen / en na drie dagen by nagt / by een van de poorten der stad binnen de wal begraven; Maar als de Indianen, van sijn siekte gehoord hebbende / hem misten / begonden sy agterdenken te krijgen; En siende de aarde ter plaatse / daar hy begraven was / geroerd / begonden daar over met elkander te spreken. Lowijs de Moscoso, dit merkende / liet het doode lighaam by nagt opgraven / en de mantels / daar hy mede bewonden was / met aarde hebbende opgevuld / hem in 't midden van de rivier werpen. De Cacique van Guachoya vraagde / waar sijn broeder / en de Heer Gouverneur was / dien Lowijs de Moscoso tot antwoord gaf / dat hy / gelijk hy wel meermaals gedaan had / na den Hemel gegaan was / en dat hy eenige dagen daar sullende verblijven / hem so lang in sijn plaats gesteld had. De Cacique dagt egter / dat hy dood was / en liet daar voor hem brengen twee jonge en kloeke Indianen; seggende / dat het de gewoonte van dat land was / als een Heer sterft / twee Indianen te dooden / om den Heer te gaan opwagten / en onder wegen te dienen; Dat hy tot dien eynde dese mannen had laten komen / die hy versogt te willen doen onthoofden / om sijn Heer en Broeder te gaan dienen: Maar Lowijs de Moscoso seyde hem / dat de Gouverneur niet dood / maar na den Hemel gegaan was / en dat hy

en naderhand in de rivier geworpen word.

Moscoso geeft voor, dat *Soto* na den Hemel voor een tijd gegaan was.

De *Cacique* wil om hem te gaan dienen twee *Indianen* laten onthoofden.

hp van ſijne eygene Chriſtene ſoldaten / ſo veele als om hem op te paſſen / nodig waren / mede genomen had / en verſogt dienvolgende / dat die twee Indianen mogten ontſlagen worden / en ſullen ſpoeden gewoonte van die tijd af nopt meer mogt in gevolgd worden. Hier op wierden deſelve aanſtonds ontſlagen / en hen bypheyt gegeven / om na hunne huyſen te keeren / dog een van hen weygerde na huys te gaan / en ſeyde dien / die hem hupten verdienſte ter dood overgegeven had / niet meer te willen dienen / maar ſo lang hp leefde / ten dienſte wilde zijn van hem / die ſijn leven behouden had. Die gewoonte word van *Moſcoſo* afgeraden.

Hp een aangeſtelde raadpleging / waren ſp alle van gevoelen / dat hen raadſaamſt ſoude zijn / de weg om uyt Florida te komen / over land na het Weſten te nemen / alſo Nova Hiſpania die weg uyt lag; Hp gaven voor reden / dat de reys over Zee hp ſeygelijker en gevaarlijker ſoude zijn / gemerkt ſp niet in ſtaat waren / om een ſchip te maken / dat een ſtorm ſoude konnen uytſtaan / en geen ſchipper / nog loots / nog kompas / nog kaart hadden / te meer alſo ſp niet wiſten / hoe verre ſp nog van de Zee waren / wat kours de rivier nam / en off 'er onderwegen / geen water-vallen ſouden mogen zijn / die van de klippen neder-ſtortende / hen alle het leven ſouden koſten. Zelfs wiſten ſommige / die de kaart van die Zee-kuſten geſien hadden / te ſeggen / dat de plaats / daar ſp thans waren / langs de Zee-kuſt 400 mijlen / weynig minder of meerder / was van Nova Spanjen; En daarom oordeelden ſp / dat ſchoon ſp overland / om bewoonde plaatſen te paſſeeren / wat mogten omtrekken / indien hen maar geen onvoorgeſiene wildernijſſen voorquamen / ſp deſe ſomer veel wegs ſouden konnen voorderen / en in een bewoond land overwinterende / 't ſaars daar aan 't een of 't ander Chriſten land ſouden konnen opdoen; Het ſoude ook / ſepden ſp / wel konnen zijn / dat ſp die weg nemende / hier of daar rijke kuſten ſouden konnen aandoen / en daer hp hun voordeel vinden. Overleg, hoe uyt *Florida* te komen. De ongemakken van d' een en d' ander weg gewikkelende,

nemen ſy voor land te reyſen.

den. De Gouverneur ondertuſſen was wel begerig / om / ſo haaſt als mogelijk was / upt Florida te komen / maar de voorgeſtelde ongemakken en ſwarigheden / van het repſen over Zee / overwegende / nam voor / het geen hen allen goed dagt in te volgen.

Komen door 't land Catalte,

Den 5 Juny, zijnde Maandag / vertrok hy van Guachoya. De Cacique gaf hem een lepdsman mede na Chaguate, dog bleef ſelfs thuys. Sy quamen door een landſchap / Catalte genaamd / en vervolgens door een wildernis van ſes dagen repſens / op den 20 dito tot Chaguate.

In een groote wildernis, tot Chaguate, Aguacay.

Hier wierd hem berigt / dat na het Weſten goede verblijfplaatſen waren / en het landſchap van Aguacay, die dagen repſens daar van daan gelegen was / daar hy dan den 4 July aanquam / dog vond de ſtad / of vlek verlaten / en nam 'er alſoo ſijn verblijf in;

Berigt van de Zuyd-Zee.

Hier bleef hy ontrent eenen dag ſtil / dog liet het land doorloopen / kreeg verſchepde mans en vrouwsperſoonen gevangen / en hoorde / dat men daar van de Zuyd-Zee wiſt te ſpreken.

Pato,

Den 5 dito, quam hy by een onnoſel plaatsjen / genaamd Pato, en vier dagen na het vertrek van Aguacay, by de eerſte huyſen van het landſchap / Amaye genaamd; Hier kreegen ſy een Indiaan, die hen berigtede / dat Naguatex anderhalve dag repſens daar van daan was / gelijk ſy het ook bevonden / en doorgaans door bewoonde plaatſen paſſeerden: Want het bewoonde landſchap van Amaye, zijnde doorgetrokken / ſloeg hy op een Saturdag / den 20 July ſig neder / tuſſen Amaye en Naguatex. Op den volgenden dag quam hy by de wooningen / van de laatſt gemelde plaats / dog die lagen wijd en ſijds. Na verloop van vier dagen vertrok hy hier van daan / maar by de vier komende / konde daar niet over / alſo deſelve thans ſeer hoog was / welk hem / gemerkt het jaar-getijde / en dat het ſedert een maand niet geregend had / vreemd voorquam: De Indianen ſeyden hem / dat die rivier wel meermaals ſo opſwol / al viel 'er in het geheele land geen regen / en men

't Land van Amaye.

In Naguatex.

Het waſſen van de rivier gaf gedagte van de Zeevloed.

ge-

geloofde / dat dit waſſen der riviet door de vloed van de Zee veroorſaakt wierd ; Men kreeg ook beſchepd / dat de vloed altijd van bovenen quam / dog de Indianen van dit geheele land wiſten van geen Zee te ſpreken.

Van Naguatex vertrekkende / quam hy binnen drie dagen by een plaatsjen / daar maar vier of vijf hupſen waren / behoorende onder den Cacique van het landſchap / Niſſoone genaamd ; Deſe landſtreek was ſlegt bewoond / en ſlegt van Maiz voorſien. *'t Land Niſſoone.*

Hier van daan voort trekkende / bragten de weg-wijſers hem / in plaats van Weſtwaards Oosteljk aan / en meermaals door groote boſſchagien van de weg af / dies hy deſelve aan een boom liet ophangen / en een vrouw / die ſy tot Niſſoone gekregen hadden / tot een weg-wijſer aannam / die hen / om weder op de regte weg te komen / een ſtuk weegs te rug deed gaan. *Weg-wijſers opgehangen.*

Na twee dagen repſens quam hy weder by een ſeer ſlegte plaats / genaamd Lacana , daar ſy van een Indiaan berigt wierden / dat het landſchap van Nondacao wel bewoond was / dog dat de hupſen verre van malkander ſtonden / gelijk in de bergagtige landen aldaar doorgaans / en dat daar veel Maiz was. Daar komende / quam de Cacique , even gelijk die van Naguatex, al weenende by den Gouverneur / om dus / volgens hun landwijs / ſijn onderdanigheyt te bewijſen : Hy had by hem een vereering van veel vis / en bood aan alles / wat de Gouverneur hem gebieden ſoude / te doen. *Lacana.* *Nondacao.*

Van Nondacao repsde de Gouverneur na Soacatina , en quam na vijf dagen in een landſchap / genaamd Aays. Op den dag van ſijn vertrek ſegde hem de Indiaanſche weg-wijſer / dat hy in Nondacao had hooren ſeggen / dat de Indianen van Soacatina andere Chriſtenen geſien hadden / welk hen niet wepnig verblijdde / en deed hoopen / indien het waar was / dat deſelve door deſe weg na Nieuw Spanjen mogten gekomen zijn / en ſy / geen voorderl konnende doen / dus uyt Florida ſouden kon- *Soacatina.* *Aays.*

konnen komen / daar ſy nog in de een of de ander wilderniſ vreesden te verdwalen. Een Indiaan
Een verkeerde wegwijſer word voor de honden geworpen.
lepde hen twee dagen op een verkeerden weg / dien hy daarom liet pynigen; Hy bekende / dat de Cacique van Nondacao, ſijn Heer / hem belaſt had / hen / om dat ſy ſijn vyanden waren / ſo te geleyden / en dat hy verpligt was te doen / gelijk ſijn Heer hem bevolen had: Hier op wierd hy door ordre van den Gouverneur / voor de honden geworpen / en liet ſig door een ander Indiaan geleyden na Soacatina, alwaar hy op den volgenden dag quam; Dit was een ſeer arm land / en ſeer ſlegt van Maiz voorſien. Hy vraagde de Indianen, of ſy iets van andere Chriſtenen wiſten / die hem ſeyden gehoord te hebben / dat 'er een weynig verder na het Zuyden / Chriſtenen ſouden zijn.

Kommerlijke reys.

Hier op reysden ſy voort den tijd van 20 dagen door een land / dat ſlegt bewoond was / en daar ſy veel kommer en gebrek moeſten uytſtaan / alſo de Indianen de weynige Maiz, die 'er was / in de boſſen verborgen en begraven hadden / welk egter van de Chriſtenen, door het reyſen vermoeyd / eyndelijk / na dat ſy wat geruſt hadden / opgeſogt / en uyt de aarde gehaald wierd. Eyndelijk quamen ſy in een landſchap Guaſco genaamd / alwaar ſy Maiz vonden / die ſy op hunne paarden deeden / en voorts van de Indianen, die ſy by hen hadden / lieten dragen.

Komen in Guaſco.

De Indianen alhier / ſeyden den Gouverneur / dat 10 dagen daar van daan / na het Weſten / een rivier was / Daycao genoemt / dit ſchijnd / de riviet del Oro, te zijn / werwaards ſy ſomtijds op de hert-jagt gingen / en dat ſy daar aan de andere ſijde / menſchen geſien hadden / doch van de wooningen / en ingeſetene aldaar / niets wiſten te ſeggen. Hier van daan namen ſy ſo veel Maiz mede / als ſy konden / en quamen na 10 dagen reyſens door een groote woeſtijn / by de rivier / daar de Indianen van geſproken hadden. Dien ruyters van den Gouverneur voor uyt geſonden / paſſeerden de rivier / en een weynig verder

En aan de rivier Daycao.

der komende / ontdekten eenige Indianen, die in seer kleyne hutjens woonden / dog so dra / als sy de Christenen sagen / de vlugt namen / en al 't geen sy hadden / staan lieten / maar 't was in 't geheel niet anders / als armoede / en het land was so arm / dat 'er in 't geheel / geen halve mud Maiz gevonden wierd; Sy kreegen egter eenige Indianen, en quamen met deselve te rug over de rivier / daar de Gouverneur hen bleef inwagten / die ten eersten de Indianen vraagde / hoe het verder na het Westen was / maar daar was niemand in het leger / die hen verstaan konde: Weshalven de Gouverneur de Capiteyns / en voorname personen te samen riep / om te beraadslagen / en te besluyten / wat sy souden doen: De meeste waren nu van gevoelen / dat het best soude zijn / weder na Rio grande, de groote rivier / te keeren / also in Nilco en daar ontrent veel Maiz was / aldaar in de winter eenige Pinassen te maken / en daar mede in de volgende somer / de rivier af / en in Zee komende / langs de kust na Nieuw Spanjen te varen / welk hoe wel om te voren / van hen by gebragte redenen / bekommerlijk en gevaarlijk was / egter thans het eenige was / dat sy konden raden / also te land voort te reysen / sonder tolk ondoenlijk was: Sy geloofden ook / dat het land aan de andere sijde der rivier Daycao, by welke sy tegenwoordig stonden / het selve was / daar Cabeza de Vaca in sijn verhaal gewag van maakt / seggende / dat hy gekomen was by Indianen, die gelijk de Alarbes leefden, geen woonplaatsen hadden, sig met Tunas, wortels uyt het veld, en wild gedierte, dat sy vongen, onthielden: Waar uyt sy beslooten / dat sy in dat land komende / en geen levensmiddelen voor de winter vindende / niet anders / als hunner aller dood konden te gemoed sien / also het reeds in October was / en langer wagtende wegen regen / en sneeuw niet souden te rug komen / en in sulken armen land door gebrek van levensmiddelen souden moeten vergaan. De Gouverneur alles overwegende / en verlangende / om liever een plaats te vinden /

Daar het om streeks armoedig was.

Raad-pleging,

waar in voorgeslagen en beslooten wierd, weder na *Rio grande* te keeren.

den / daar hy eens konde uytslapen / als een land / daar sig so veel moeplijkheden opdeden / te winnen / en te regeeren / nam daar op aanstonds dieselve weg / die hy gekomen was.

Bedenkingen van het volk daar tegen.

Dit was veelen geweldig tegen de borst / die de togt over Zee / wegen de slegte hulpmiddelen / die sy daar toe hadden / niet minder gevaarlijk / en kommerlijk / als die over land geloofden te sullen zijn / en seyden de hoop te hebben: Dat sy nog, eer sy by het land der *Christenen* quamen, een beter land vinden souden, door dien *Cabeza de Vaca* t'huys komende, den Keyser *Karel de* V. verhaald had, dat hy, na het passeeren van het boven gemelde land, kleederen en stoffen van kotoene wol gevonden, goud en silver, en kostelijke gesteentens gesien had; Maar dat sy nog so verre niet gekomen waren, als deselve reeds geweest was, want tot daar toe, had *Vaca* altijd langs de Zee-kust gereyst, en wy, seyden sy, blijven geduurig verre binnen het land, en dat sy geloofden, Westelijk aangaande, noodsakelijk souden komen, daar deselve geweest was, want *Vaca* had verhaald, dat hy op een sekere plaats veele dagen reyste, en so quam in het land, dat Noordelijk lag. In *Guasco* nu hadden sy reeds eenige turkoysen, en mantels van kotoene wol gevonden, welke de *Indianen*, met tekenen hen beduyd hadden, uyt het Westen gekregen te hebben, en daarom meenden sy de reeds begonnen kours houdende, dat sy niet verre van het land der *Christenen* zijn souden, te meer, also sy van *Rio grande* tot *Daycao* daar sy waren, reeds 150 mijlen Westwaards aan gevorderd hadden.

Moeyelijke te rug-reys.

Dies niet tegenstaande / trokken sy te rug na Nilco, in het begin van December, dog te voren van Chilano komende / en nu wederom veel ongemak uytgestaan hebbende / want menigmaal moesten sy door het water / en somtijds hadden sy tegen met seer houde hoorde winden / so dat sy in het open veld / menigmaal boven en onder water hadden / en God dankten / indien sy des avonds een droge plaats / om te rusten / vinden konden. Door

dese

deſe ongemakken ſtierven op na alle de Indianen, die ſy tot hunne ſlaven op ſig hadden / en tot Minoya gekomen zijnde / ook veele van de Chriſtenen; De overige wierden meeſt gevaarlijk ſiek / aan een doodelijke ſlaapſugt. Waar door veele menſchen ſtierven.

Tot Minoya gekomen zijnde / gaf de Gouverneur order / dat alle ketenen / daar de Indianen mede geboeyd waren geweeſt / en al het ſper-werk / dat in het leger in vooraad was / ſoude t' ſamen gebragt / en een ſmiſſe opgerigt worden / om 'er ſpijkers van te ſmeeden; En dat andere tot het maken van Brigantijnen, hout ſouden gaan hakken. Komen tot *Minoya*. Daar ſy gereedſchap maken, om ſchepen te bouwen.

Daar was nu een ſeker Portugijs van Ceuta, die in Fez gevangen zijnde / geleerd had / met een lange ſaag / die ſy tot ſulken eynde hadden mede gebragt / te ſagen / en nu andere toonde / hoe ſy doen moeſten / en hen ſelfs de planken / en ſwaarder hout hielp ſagen: Voorts was onder hen een Genuees, welken God beliefd had / dus lang te bewaren / want ſonder hem ſouden ſy nopt uyt dit land geraakt zijn / want bupten hem was 'er niemand / die ſig op het ſcheepmaken verſtond / en nog vier of vijf timmerlupden uyt Biſcayen, die de planken / en het verder hout behakten / en elkander de Brigantijnen hielpen bouwen: Twee andere waren 'er / de eene van Genua, de andere van Sardinien, die deſelve wiſten digt te maken / met werk van ſeker krupd / aldaar Enequen genaamd / zijnde / gelijk ik 'er reeds te voren van gemeld heb / onſe hennip niet ongelijk; Maar alſo daar niet genoeg van te bekomen was / bedienden ſy ſig van het vlas / dat 'er te vinden was / en van de mantels / die ſy tot dien eynde uyt-tijſelden. Ook maakte een kupper voor elk Brigantijn twee oxhoofden / die het Zee-volk den naam van quarteelen geeft / om dat vier van deſelve een Pijps grootte uytmaken.

In de maand van Maart, hoewel 'er ſedert een maand geen regen gevallen was / wierd de rivier ſo hoog / dat het water tot Nilco toe / welk 'er Ongemeen hoog water,

nog 9 mijlen van daan lag / opliep / en na het seggen der Indianen aan de over sijde der rivier / insgelijks 9 mijlen het land overstroomde / in het vlak / daar de Christenen thans waren / hoewel 't er de grond eenigsins hooger was / reykte het water op sijn beste aan de stijg-beugels / so dat sy genoodsaakt wierden / de paarden op planken / talhen / en andersins te setten / en voor hen selven in de hupsen insgelijks te sorgen ; Daar als sy sagen / dat sy egter niet konden droog blijven / begaven sy sig na de solders en schuuren / en willende buytens huys zijn / bedienden sig der Canoes, of paarden om na de hoogte te komen. Dit hooge water duyrde den tijd van twee maanden / in welke tijd sy niets konden doen. Ondertussen lieten de Indianen niet na / met Canoes de Brigantijnen te komen besien ; Ook vreesde de Gouverneur van hen overvallen te worden / dies hy order gaf / om een der Indianen, die in de stad of vlek quamen / bedektelijk te vatten / en op te houden / tot dat de andere souden vertrokken zijn / gelijk sy deeden ; Hy liet daar op aanstondts den Indiaan pijnigen / om hem te doen klappen / of de Indianen een verraad tegen de Christenen in 't sin hadden / of niet / welke bekende / dat de *Caciquen* van *Nilco*, *Guacboya*, *Taguanate*, en andere, ontrent 20 in getal, voorgenomen hadden, hem met een groot getal van menschen te overvallen ; Dat deselve drie dagen voor het uytvoeren van den aanslag, om hun snoode verradery te bedekken, hem een groot present van visch en op den dag van den aanslag, selfs eenige *Indianen* met een tweede geschenk, voor uyt souden senden ; Dat ondertussen onse slaven, hier van bewust, de huysen in brand steken, en sig van de pieken, voor de huysen geplant, meester maken souden, op welke tijd de *Caciquen* met al hun volk in het bos schuylende, op het sien van den brand dagten aan te vallen, en al die gedagten van landwinning te verydelen.

Welk twee maanden duurde,

Een aanslag der *Indianen* tegen de *Christenen* word ontdekt.

Deese Indiaan wierd op order van den Gouverneur geboept / ondertussen quamen op den dag van

hem

hem aangewesen 30 Indianen met vis / die de Gouverneur de regter hand hebbende laten afhakken / na den Cacique van Guachoya, onder wien sy behoorden / te rug sond / en seggen liet / dat hy / en sijn aanhang konden komen / als het hen beliefde / also hy niets lievers soude sien / en dat hy wel moest weeten / dat hy alle hunne gedagten / selfs eer sy die beraadslaagden / ten vollen wist. Dese boodschap jaagde hen allen geen kleyne vrees aan; Waar op volgde / dat de Caciquen van Nilco, en Taguanate, hen selven quamen verontschuldigen / gelijk ook weynige dagen daar na die van Guachoya.

Hoe die verydeld wierd.

In de maand van Junius, waren de vaartuygen / of de Brigantijnen, klaar; De Indianen hadden ons verhaald / dat de rivier maar eens in 't jaar so overliep / en dat was / seyden sy / als de sneeuw op de tijd / daar reeds van gemeld is / smelt; Egter beliefde het God / dat nu in de somer / daar in langen tijd geen regen gevallen was / de vloed tot aan de stad opquam / om de Brigantijnen, om so te spreken / op te soeken / die sy door dit middel te water / in de rivier brengen konden; Indien sy dat over land hadden moeten doen / was te vreesen geweest / dat de kielen souden gebroken / en de geheele vaartuygen onbruykbaar geworden zijn / also de spijkers door gebrek van yser te kort / en de planken / en verder hout vry swak waren.

De *Brigantijnen* klaar zijnde komen gemakkelijk in 't water.

Twee en twintig paarden / de beste / die sy hadden / bragten sy te scheep / en maakten van de overige gedroogd vlees / gelijk sy ook met de verkens / die sy nog hadden / deeden: Vervolgens vertrokken sy den 2 July 1543, met 322 Spanjaards, in seven Brigantijnen, die redelijk wel gemaakt waren / uytgenomen / datse van dunne planken / door dien sy geen lange spijkers hadden / opgeslagen / niet gepekt / nog met verdekken tegen het water voorsien waren / egter hadden sy deselve met planken / over welke men / om de zeylen klaar te maken / en op welke het volk adem scheppen konde /

Sy gaan t' scheep met 22 paarden, en 322 menschen. In 7 *Brigantijnen*, die slegt toegesteld waren.

toegelegd. Hier mede zeylden ſy de rivier af / den tijd van 17 dagen / ontrent 250 mijlen weegs: Ontrent deſſelfs mond na de Zee-kant komende / vonden ſy de rivier in twee armen gedeelt / elk anderhalf uyr breed. Onderwegen wierden ſy van de Indianen hier en daar aangevallen / waar door ſommige om hals raakten / en andere gequetſt wierden.

Vgen 250 mijlen de rivier af.

Komen in Zee.

Den 18 dito quamen ſy met een gewenſt weder in Zee / daar ſy een etmaal met goede wind

Hadden een etmaal vers water.

voort zeylden / en tot hun verwondering vers water hielden / hoewel ſy al ver van het land waren / welk bupten twijffel veroorſaakt wierd / door dien de ſtroom van de rivier ſeer ſterk / en de geheele kuſt vry ondiep en effen is / waar door het water verre in de Zee vers en ſoet blijft.

Storm.

Maar ſtraks daar na / overviel haar een ſware ſtorm / en wierden met eenen deerlijk geplaagd /

Ongemak van muggen.

van een onepndig getal muggen / die hen quamen ſteeken / en ſulken ontſteking veroorſaakten / als of ſy vergiftig waren. De witte zeylen wierden'er als ſwart van / en de roepers konden hun werk niet doen / of daar moeſten andere by hen ſtaan / om deſelve af te keeren. De vreeſe / en 't gevaar van de ſtorm voorby zijnde / konden ſy / ſiende / hoe ſy door het ſlaan / om deſelve te verdrijven / hunne aangeſigten misмaakt hadden / ſig niet onthouden van lacchen. Sy quamen alſo in de baay / alwaar twee door upt gevaarene Brigantijns, hen

Pekken hunne ſchepen met Zee-ſchuym.

inwagteden / by malkander: Hier vonden ſy van de Zee een ſchuym opgeworpen / welk men Copee noemde / die gelijk als pek was / waar mede in plaatſen / daar men geen pek heeft / de ſcheepen wel gepekt wierden; Hier van bedienden ſy ſig ontrent hunne Brigantijnen, en ſetteden na twee dagen hun reys voort; Twee dagen verder gezeylt hebbende / quamen ſy in een andere baay / of inham van de Zee / daar ſy twee dagen bleven leggen.

Komen na 52 dagen in.

Na dat ſy upt Rio grande, en alſo upt Florida vertrokken waren / quamen ſy na 52 dagen / den

18 Sep-

18 September, in 't jaar onſes Heeren 1543, in de rivier van Panuco, met 311 Chriſtenen. de rivier van Panuco.

Tot nader berigt van de geheele reys ſullen wy tot een byvoegſel / hun togt met weynig woorden aanwyſen. Van de Haven de Spirito Santo, daar sy in Florida eerſt de voet aan land ſetteden / tot het landſchap van Ocute was een reys van ontrent 400 mylen / daar doorgaans een vlak en week land / dog veele meyren en digte boſſchagien / ſommige van wilde pyn-boomen / waren / ſonder eenige bergen of hoogtens. Het land van Ocute, is better / en vrugtbaarder / en heeft ſulke digte boſſen niet / maar aan de rivier-kant ſeer fraaye beemden. Berigt van de geheele reys door Florida.

Van Ocute tot Cutifa-Chiqui is by giſſing 130 mylen / daar 80 mylen woeſt land is / en veele boſſen van wilde pyn-boomen; Door de wildernis loopen egter groote rivieren. Van Cutifa-Chiqui tot Xuala, is ontrent 250 mylen ver / doorgaans bergagtig land / dog die beyde plaatſen leggen op een vlakke / dog hoogagtige grond / en hebben aan de waterkant fraaye weyden. Van Xuala na Chiaha, Coza en Talliſe, is een vlak, en vet land / daar overvloed van Maiz waſt. Xuala legd by giſſing 250 mylen van Taſcaluza. Hier van daan tot de groote rivier / Rio grande, is een reys van ontrent 300 mylen / doorgaans laag land / en vol meyren.

Van Rio grande, en voorwaards upt / is hooger / en meer bouw-land / en beter bewoond / als eenig land in geheel Florida. Van Aquixo, legd Pacaha, en Coligoa, 150 mylen / zynde een vlak land / hier en daar bebouwd / vry vrugtbaar / en vermakelyk / met eenige / dog geen groote boſſen tuſſen beyden.

Van Coligoa tot Autiamque, is een reys van ontrent 250 mylen / met veel hoogtens. Van Autiamque tot Aguacay, by giſſing 230 mylen / vlak veld. Van Aguacay tot de rivier Daycao 120 mylen / doorgaans vol hoogten / en laagten.

Van de haap de Spirito Santo, tot Apalache En van

kouts sy gehouden hebben.

toe / reysden sy doorgaans van het Oosten na het Westen / en Noord-Westen. Van Cutifa-Chiqui, tot Xuala, nog al na het Westen / van Coza tot Tascaluza, en Rio grande, so verre / als het land van Quizquiz en Aquixo strekt / insgelijks van het Oosten na het Westen.

Van Aquixo tot Pacaha, reysden sy Noordelijk aan. Van Pacaha na Tulla, wederom van het Oosten na het Westen / en van Tulla tot Autiamque, van het Noorden na het Zuyden; Na het landschap Guachoya, en Daycao.

EYNDE.

RE-

REGISTER,

Van de voornaamſte ſaken, enz. in deſe Reys begrepen.

A.

Anſlag der Indianen verydeld, 83
Anaica verbrand, 17

B.

Bagre, een vis beſchreven, 61
Baltaſar de Gallegos verrigting, 2, 3
Benit Fernandez, een Portugijs verdrinkt, 20
Beſugo, een vis beſchreven, 61
Boter van het vet van beeren, 32

C.

Cacique van Patoſa, beleefd tegen Soto, 23
—— van Coſte, komt by Soto, 33
—— wat hy hem verhaald van Chiſca, ibid.
—— van Aquixo, beſoekt met 200 Canoes den Gouverneur, 54
—— deſſelfs vereering, ibid.
—— van Poliſema's huys beſchreven, 64
—— van Quigalta trots antwoord, 72
Caſqui, een landſtreek hoedanig is, 57
Cayas, een vrugtbaar, en bevolkt land, 63
Chiaha beſchreven, 32
Chicaſa uyt hoe veel huyſen beſtond, 46
Chriſtenen om ſteelen van de Indianen ter dood veroordeeld, 48
—— hoe verloſt, 49
Copee, een ſchuym van Zee, gebruyke in plaats van pek, 84
Coza een vrugtbaar land, 35
Cutifa-Chiqua een ſeer goed land, 26
—— ingeſetenen ſeer beleefd, 27
—— aldaar wil het volk van Soto blijven, 28

D.

Daycao een rivier, 78
Duyvel aan te bidden door opofferen van menſchen, 5

E.

Nequen een kruyd, den hennip gelijk, goed tot het digte maken van ſchepen, 81

G.

Gevegt der Chriſtenen tegen de Indianen, 43, 44

H.

Herts-huyden, op de weg gelaten, tot een teken van vre-

vrede, 65
Honden gegeten, 22
Huyſen van Toalli beſchreven, 19
—— van Heeren, en andere, hoe onderſcheyden, 20

I.

Indiaan waarom verbrand, 25
—— voor de honden geworpen, 78
Indianen ſtaan tegen de Chriſtenen op, 13
—— tragten den Gouverneur te worgen, ib.
—— maar worden deerlijk omgebragt, 14
—— willen liever ſterven, als hun vrouwen verlaten, 17
—— gevegt tegen de Chriſtenen, 44
—— om 't ſteelen van Varkens ter dood veroordeeld, 48
—— overvallen verraderlijk de Chriſtenen, 49
—— wonderlijk opgeciert, 52
—— dooden menſchen by 't ſterven van iemand, 74
—— waarom gepijnigt, 82
—— nemen voor de Chriſtenen te overvallen, ibid.
Johan Ortiz een Chriſten gevangen, 3
—— deſſelfs hiſtorie wijdloopig beſchreven, ibid.
—— hoe verloſt, die ter dood veroordeeld waren, 49
—— ſijn dood, 69

K.

Leedingen van de inwoonders van Toalli beſchreven, 20
Konijnen hoe gevangen, en van wat voor koleur, 69
Koude geleden, 51
—— wat middel daar tegen gedaan, ibid.
Kours door Florida gehouden, 86.

L.

Lacæna, een ſlegte plaats, 77
Lowijs de Moſcoſo plegtig van een Cacique ontfangen, 39
—— in plaats van Soto tot Gouverneur aangeſteld, 74
—— wat antwoord geeft de Caciquen, over de dood van Soto, ibid.
—— ſoekt uit Florida te komen, 76

M.

Maiz wat is? 7
—— hoe wierd bereid, 10
Maldonado komt van ſijn togt te rug, 17
Meyr, dat warm, en brakagtig water heeft, 65
Moerbeſyen boomen waſſen te Canaſagua in 't wilde, 31
Muggen, die ongemak, en ontſteking veroorſaken, 84

N.

Niſſoone, een ſlegte landſtreek, 77

O.

Ongemak op de te rug-reys geleden, 81
—— door het hooge water voorgevallen, 82
Op 't fleuyt ſpeelen, een teken van vrede by de Indianen, 12
Ortiz Johan, ſoekt Johan Ortiz.

P.

Pacaha een Stad, hoe legt, 60
Paracoſſi's land ontdekt, 7
Paarlen in groote menigte in kelders gevonden, 27
Perco hoedanige een vis, 62

R.

Regente van Cutifa-Chiqui onthaalt Soto deftig, 25, 26
—— van Cutifa Chiqui ontloopt den Gouverneur, 30
Reys ſeer moeylijk door rivieren, en boſſen, 23
—— door Florida beſchreven, 85
Rio grande beſchreven, 55
—— heeft verſcheyde namen, 71

S.

Scheepen gebouwt, 81
Schup-vis waarom ſo genoemt, 61
Sneeuw in groote menigte gevallen, 69
Soto's reys na Florida, 1
—— trekt na Cale, 8
—— voorvallen hem ontmoet, 9
—— laat te Acheſe een Kruys met een opſchrift oprigten, 11
—— vertrekt van Cutifa-Chiqui, 29
—— neemt de Regente mede, ibid.
—— neemt een Cacique in arreſt, 34
—— van den Cacique van Coza met groote ſtatie onthaalt, 35
—— hoe lang te Coza blijft, 36
—— gewaarſchouwd van een quaad voornemen der Indianen, 40
—— in groot gevaar, 42
—— vermeeſterd Mauilla, 44
—— komt met veel moeyten over een rivier, 46
—— beleefdelijk, dog met een vals oogmerk van een Cacique ontfangen, 47
—— waarom wil na Pacaha gaan, 56
—— word verſogt blinden te willen ſiende maken, 58
—— ſijn Chriſtelijk antwoord daar op tegen de Cacique, ib.
—— vertrekt na Autiamque, 66
—— waarom ſulx doet, ib.
—— ſijn ſiekte, 72
—— ſterft, 73
—— ſijn dood waarom voor de Indianen verſwegen, ib.
—— hoe begraven, 74
Sout op wat wijs gemaakt, 65

T.

Talliſe een groote Stad, 38

V.

Villa Parta waarom dus benoemd, 11
Vs in groote overvloed te Pacaha, 60
—— soorten daar van beschreven, 61
—— in menigte op wat wijs gevangen, 63
Voorsegging in Quizquiz van de aankomst der Christenen, 53
Vrita beschreven, 2
Ullibahali beschreven, 37

W.

Wegwijsers waarom opgehangen, 77
Woestijn van vijf dagen reysens, 33

Y.

Yupaha een land vol goud opgedaan, 18
—— togt daar na toe, ibid.

EYNDE.

Berigt voor den Boekbinder, waar de Figuuren moet plaatsen.

Soto 1 op pagina 4
—— 2 —— 12
—— 3 —— 13
—— 4 —— 20
—— 5 —— 26
—— 6 —— 35
—— 7 —— 37
—— 8 —— 39
—— 9 —— 54

NAAUWKEURIG VERHAAL
Van een
R E Y S
Door Portugijſen uyt INDIEN gedaan na
S O E Z,
In de Jaaren 1540 *en* 1541.

Behelzende de gelegentheyd van SOCATORA, en de Kuſten aan beide ſijden der Roode Zee, ſoo als deſelve voor meer dan 80 Jaren waren,

Met een nader aanwijſing van de Havens, Eylanden, Diepten, Droogten, en andere bijſonderheden tot de kennis van de Zee, Land en Volk nodig.

In 't Portugijs beſchreven door
DON JOHAN DE CASTRO,
En daar uyt nu aldereerſt vertaald,
Met ſchoone Kopere Platen, en een volkomen Regiſter verrijkt.

TE LEYDEN,
By PIETER VANDER AA, Boekverkoper/ 1706.
Met Privilegie.

(4)

KORTEN INHOUD DER AFDEELINGEN, IN DESE REYS BEGREEPEN.

De eerſte Afdeeling. Het ſeylen van *Goa* na *Socatora*, en in de *Roode Zee*, tot *Mazua* toe, *Pag.* 1

II. Beſchrijving van *Ethiopien*, of *Onder-Egypten*, en *Prieſter Jan*; van den *Nijl*; van de *Abiſſijnſe* levens-wijs en naaſt-gelande. De reden van het verval dies Grooten Rijks, en waarom 't niet heeft konnen herſteld worden. De Reys na *Marate* en *Suaquen*, 15

III. Sand-bergen op de kuſt van *Dradate*, *Doroo*, *Fuxaa*, *Arequea*, *Farate*, *Quilfit* en *Igidid*, 31

IV. De voort-reys, behelſende een beſchrijving van de Kuſt, die ſig van *Igidid* uytſtrekt na *Comol*, *Raſelnaxef*, *Xuarif*, *Guadenauki*, *Xarmelquiman*, *Gualibo*, *Tuna*, *Alxoer* en *Toro*, 40

V. Beſchrijving van de Baay, voorby *Toro*, en wat door de *Elanitiſche* Golf verſtaan moet worden. De vorder reys na *Sees* en vaart vandaar weder na huys. Berigt van de *Badejers*, en derſelver levens-wijs; en waarom deſe Zee rood genaamd word, 63

VOYAGIE
VAN
DON JOHAN DE CASTRO
EN
ANDERE PORTUGIJSEN.

I. Afdeeling.

Het ſeylen van *Goa* na *Socatora*, en in de *Roode Zee*, tot *Mazua* toe.

In 't ſaar onſes Heeren 1540. op den 31. December maakten wy met ſonnen opgang van de Baar van Goa ſepl; wy hadden uyt het Land een Oſtelyken wind / en ſetteden onſe cours door de engtens langs de kuſt met weynig ſeyl. Omtrent 10 uyren quamen wy by een rivier / Chaporaa genaamd / ten anker. De Reys begonnen A. 1540. van Goa.

Ao. 1541. den 13 January, in den moygenſtond ſagen wy ſeer veel ſlib/ 't geen op de klippen aan de Zee-kant groepd/ en na weynig tijds een Slang. By het opgaan van de Son ſagen wy het Land van het Eyland Socatora, welk wy dagten op te ſoeken/ regt in het Zuyden van ons. Sy komen in 't geſigt van Socatora.

Hier ten anker gekomen ſijnde / vraagde ik de voornaamſte Stuurmans van de Vloot / hoe verre ſy op den dag / als men het Land ſag / van het ſelve gedagt hadden af te ſijn / en bevond / dat de Opper Stuurman van 90 mijlen ſprak; die van het Galioen Bufora oordeelde / dat ſy 'er toen ruym 100 mijlen nog van daan waren; andere ſpraken/ dat ſy het hadden gegiſt op 80 / en de minſte meenden 70 mijlen/ dog myn Piloot of Loodsman quam 'er naaſt by / en had ſtaat gemaakt op 65 mijlen. In 't gemeen bevond ik / dat ſy alle verwonderd waren / en pryntelden / hoe ſy ſo grooten misſlag Giſſingen, hoe ver dat nog van hen af was.

hebben konden / en alle uptriepen / dat / 't zy het in der daat ſo was / 't zy dat ſy hunne wooxden wilden ſtaande houden / ſy bedzogen waren / om dat de weg kozter was / als de kaarten aanweeſen. Ook bzagten hunne klagten in de Moorſe Stuurlieden / welke ſtaande hielden / dat van Goa tot Socatora niet meer dan 300 mijlen was.

Socatora werd beſchreven, van ſijn ſandplaats.

Het Eyland van Socatora is 20 mijlen lang / en 9 mijlen bzeed / en legd op 12 gzaden / en twee derden deelen Noozder bzeedte ; de Noozd-ſijde van het Eyland ſtrekt ſig Oost en West / en eenigſins na het Noozd-Westen en Zuyd-Oosten upt. De Zeekuſt is doozgaans klaar / ſonder eenige klippen of ondiepten / of eenig ander beletſel / welk een Zeevaarend man belemmeren kan ; op de kee is een ſandige / en op ſommige plaatſen een ſteenagtige gzond / maar egter niet ſodanig / datſe de kabels een ſtukken ſnijd. Aan die kant is de Travers of Noozden wind ſo ſterk / en blaaft met ſulken geweld / datſe het zand / als een wolk / oder de hoogtens henen jaagd / en na de andere kant van der ſelber hooge en ruwe toppen henen dzyft. In den geheelen omtrek van dat Eyland is geen andere plaats of Haven als die / daar eenig Schip veylig ſonde konnen overwinteren. De geheele kuſt langs de Zee is bzy hoog / en beſet met ſeer gzoote en hooge Bergen / die ſig als Spieſſen / Pyramiden en in andere fraaye vertooningen opdoen. Op de kuſten van dit Eyland is het water-getp regt anders / als in Indien : want als de Maan op komt / en ſig boven den horizon, of kim vertoond / is het daar hoog water / of / gelijk het zee-volk ſpreekt / volle zee ; en als de Maan in ons half-rond (hemiſphere) bzgind op te klimmen / dan begind het water te ebben / tot dat deſelve op de middag-ſtreek van dit Eyland komt / en dan is het dood laag water ; maar als de middagſtreek weder begind te dalen / dan begind ook weder het waſſen van het water / en wel met ſulken geſetten ozder / als in het klimmen / ſo dat deſelve onder gaande / hier weder volle

Sterke Noordewinden.

De Zee-kuſt en het water getijde aldaar.

volle Zee is. Ik heb verscheyden dagen na malkanderen hier op gelet aan het strand / en bevond t'elkens deselve tyd van eb en vloed.

Dit Eyland van Socatora wierd / indien ik my selven niet bedrieg / in al-oude tijden Dioscorides genaamd; ook was op het selve / gelijk uyt de sesde Kaart van Asien by Ptolomeus blijkt / een stad van die selve naam / hoewel men genoegsaam siet / dat hy in het plaatsen van dien niet wel van Reysigers moet berigt geweest zijn. Dit Socatora was by ouds Dioscorides.

De Socatoriers houden sig aan de Wet van het Euangelium, en / gelijk sy selfs berigten / sijn door den H. Apostel Thomas verligt / en tot het Christen geloof gebragt. Men vind op dit Eyland veele Kerken / waar in geen Orakel is / maar het Kruys / daar onse Saligmaker aan geleden heeft. De Godsdienst aldaar.

Sy gebruyken in hun bidden de Chaldeeusche taal / gelijk my berigt wierd; hen ontbreekt onderwijs / daar sy egter seer na verlangen / versoekende met allen ernst nader berigt van de leerstukken en kerkgewoontens der Roomse Kerk / die sy alle bekennen alleen goed te sijn / en daar voor gehouden te moeten worden. Sy benoemen sig met namen by ons gebruykelijk / van Jan, Pieter, Andries, &c. en de meeste Vrouwlieden hebben den naam van Maria. * Taal. en Namen.

Om van de levens-wijs deser Eylanders iets te seggen / het verdiend wel aangetekend te worden / dat sy geen Koning / Gouverneur / Hoofd in de Kerk of iemand hebben / dien sy gehoorsamen / of onderdanig zijn / maar leven eenigsins / gelijk de wilde beesten / sonder eenige order ontrent de regtsoeffening / of het burgerlijk leven. Op het geheele Eyland is geen stad nog groot vlek / want meest alle woonen sy in onderaardse kuylen / edog sommige hebben kleyne overdekte hutjens / die alle op haar selven staan / so dat sy meer als woeste menschen Hun slordig leven.

* Naderhand hebben de *Mooren* uyt *Arabien*, gelijk uyt latere Reys-beschrijvingen der *Engelsen* blijkt, hier den baas gespeeld.

of als herders / van andere afgeſonderd leven. Hun ſpijs is vleeſch en wilde dadels / hun dzank is melk / en ſomtijds / dog ſelden / water.

Agting van het kruys. Sy zijn alle ſeer devoot ontrent het Kruys / en wonder is 't / dat men iemand ſonder een Kruys om ſijn hals ſiet.

Hun gedaante, geweer en kleeding. De menſchen ſijn hier wel geſteld / ſijn lang en regt van poſtuur / wel gemaakt van aangeſigt / dog wat ſwattagtig van coleur / maar de Dzouwen zijn wat blanker / en redelijk ſchoon. Men heeft hier geen geweer / om andere te beſchadigen / of ſig ſelven te verdedigen / uptgenomen ſekere doode of ſtompe pſere deegens / die dzy kozt zijn. De Mans-perſoonen gaan hier naakt / en bedekken enkelijk de heymelijke deelen met ſeker kleed / dat ſy Cambolis noemen / welk op dit Eyland in overvloed gemaakt wozd.

Wat het Land voortbrengd. Het Landſchap is van natuuren arm / en men vind 'er geen ander koopmanſchap / als Spaans-groen ; zommige geloven / dat het Aloë zou zijn, die Socatrina genaamd wozd / en Sanguis Draconis, of Dzakenbloed: maar het eerſte is hier overvloedig / en wozd veel geagt. Het geheele Eyland is berg-agtig / en men heeft 'er allerley Vee / als in onſe landen / en wel in overvloed. Het Land dzengd geen Terw nog Rijs / nog eenige diergelijke levens-middelen voozt / welk egter / mijns bedenkens / niet de gzond / maar de traagheyt en onwetendheyt der Inwoonders te wijten is: want het Eyland binnen-waards heeft een dzy verſſe gzond / en veele valeyen en vlaktens / bequaam genoeg om 'er voozdeel van te trekken / indien 'er iets aan gedaan wozd. Dit volk weet van geen Zee-vaart / en maakt geen werk om vis / die op deſe Kuſt oneyndig veel is / te vangen. Daar ſijn weynige dzugt-boomen / men maakt 'er 't meeſte werk van de Palm-Boomen / die ſy / als hen een gzoot gedeelte van hun levens middelen uptleverende / aanqueeken. Het Land dzengd allerley tuyn- en genees-krupden upt / en het gebergte is met het krupd Baſil, (mogelijk Baſilicum) en andere welrieckende krupden bedekt.

Den

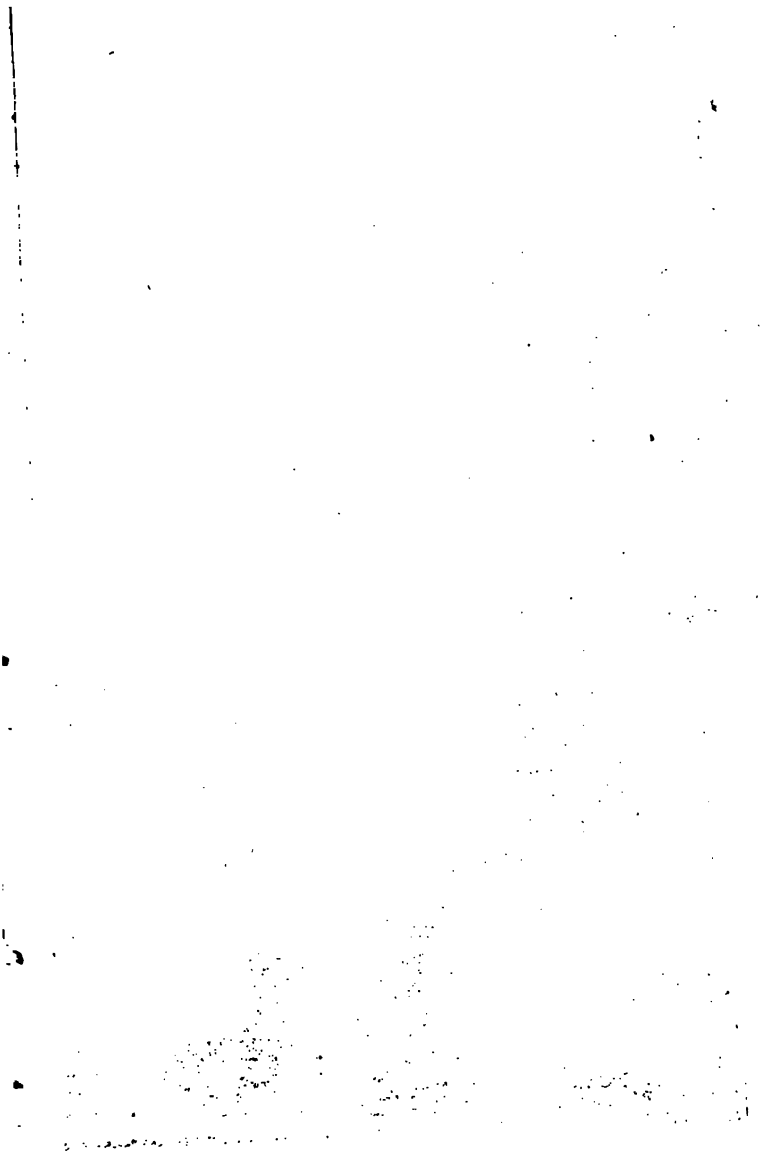

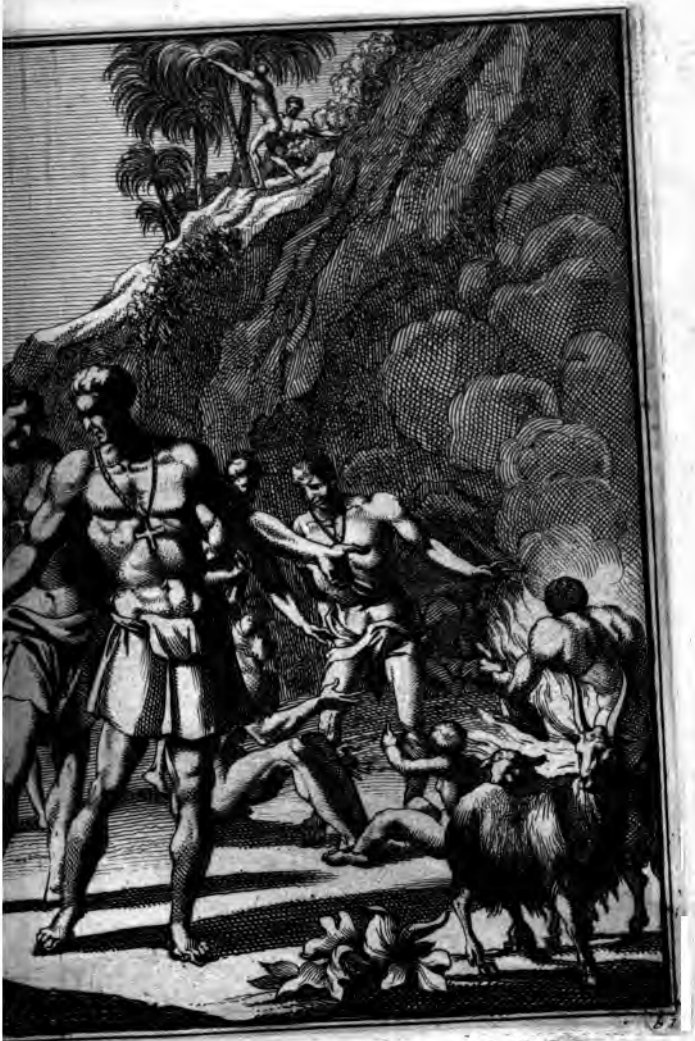

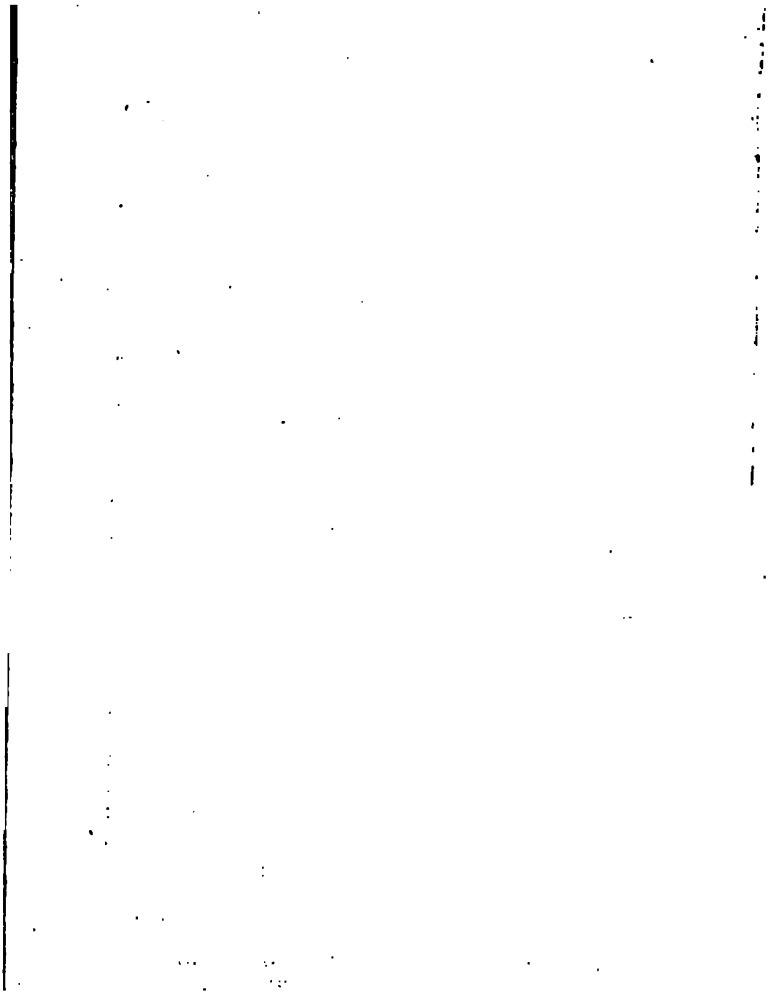

Den 27. January waren wy in den morgenstond wat voorby de Stad Aden, en sagen deselve in 't Noord-Westen van ons / ontrent ses mijlen van ons af; wy hadden een Ooste en schoone wind / en seylden West Zuyd-West aan / en wierden gewaar / dat het Land / welk wy daags te voren op den namiddag gesien hadden / en ons geschenen had een Eyland te sijn / het gebergte van Aden was; Dit gebergte is vry hoog en vertoond sig wel / dog aan alle kanten ruw en klip-agtig; op het selve siet men eenige uytstekende hoogtens / die spits op gaan / en sig vertoonen / even gelijk het fatsoen van den berg van Sintra, waar door het bysonder befaamd is. Dese berg komt met het benedenste tot in de See met een groot en lang punt / en keerd sig ten eersten land-waards in / welk dan twee hoeken maakt / binnen welke aan de Oost sijde de sterke Stad Aden legd. Dese berg wierd wel eer Cabubarra genaamd / en was met die naam by de See-lupden bekend / gelijk de Stad Aden met den naam van Madoca. Binnen dese Jaren herwaards is dese Stad onder de magt van de Turken geraakt / door een verraderij van Soliman Bassa, Gouverneur van Cairo, die dus wierd te werk gesteld: De Groote Turk bragt op het versoek van den Koning van Cambaya, en alle ingesetene van het nauw van Mecca, een groot Leger / om na Indien te gaan / by een / en sond den Gouverneur van Cairo, Soliman Bassa, een gesinedene met een groote Vloot van Scheepen en Galeyen derwaards; Als hy nu voor de Haven van Aden quam / wilden de Koning en de Burgers / aan het woord van de Turken niet veel geloof slaande / hen niet laten in de Stad komen / edog versorgden hen met alle nodige levens-middelen en verder voorraad. Soliman en sijn volk toonden sig hier over voldaan / weshalven de Koning oordeelde by tyden gevaar te sijn / en wierd tussen hen / na dat verscheyden boodschappen en besoeken met

Sy sien Aden.

Hoe 't sig opdoet.

En eertijds genoemd was.

Op wat wijs die stad onder de Turken geraakt is.

ſchijn van vriendſchap gedaan waren / beſlooten / dat de Koning op des Admiraals Galep komen / en over het conqueſt, in Indien te doen / met hem nader ſpreken ſoude: Doch als de Koning op den beſtemden tijd quam / wierd hy gevangen genomen / en de Turken tot dien aanſlag gereed ſtaande / maakten ſig Meeſter van de Stads poorten / en na binnen dringende / te gelijk van de Stad; Waags daar aan hingen ſy den Koning buyten de poort van de Stad op. Soliman door ſulken verraderlijken handel de Stad hebbende ingenomen / beſettede deſelve met genoegſaam krijgsvolk / en ſeylde ſijn Reys ten eerſten na Dio.

De Roode Zee waarſe begind.

Van de ſijde van Africa af / begimmende van de Caap van Guardafui, wel eer genaamd Aromata, en van de andere ſijde van het voor-gebergte Syagros, of de Caap van Fartague, welk het ſelfde is / word de Zee tuſſen beyden aan de oude Stad der Helden / thans Soez genaamd / bevoemd de Golf van Arabien, en is doorgaans bekend met den naam van de Roode Zee. Tuſſen deſe beyde hoofden / Africa van Aſia ſcheydende / is een ruymte van by giſſing 58. mijlen. Van daar legd de kuſt aan beyde ſijden na het Weſten / bijna regt uyt op deſelve wijdte / tot dat men komt aan twee Steden / te weten / Aden aan de ſijde van Arabien, en Zeila aan de ſijde van Ethiopien, of Abexi; dervolgens begind de paſſagie wat nauwer te worden / ſijnde doorgaans woeſte kuſten / en ſtrekt ſig regt uyt / tot dat men aan de mond komt / daar twee hoofden ſijn / aan de Arabiſche ſijde Poſſidium, en aan de andere / te weten op de Ethiopiſche of Abexiſche ſijde een ander / daar van ik den naam niet heb konnen vernemen; want ſo verre deſe beyde hoofden of voor-gebergten ſtrekken / is de paſſagie op ſijn nauwſt: deſe engte word van de naaſt gelegene volkeren en de bewoonders van de kuſten des Indiaanſen Oceaans Albabo genaamd / welk in de Arabiſche

Pie in 't gemeen beſchreven word;

By het inkomen in deſelve;

Albabo (poorten) naam van de engte aldaar,

taal

taal ſo veel/ als poorten of monden beteekend; hier ter plaats komt het Land ſodanig na malkander toe / en toond ſig genegen om ſig t' ſamen te voegen / dat de Zee tegen haar wil / en met geweld ſchijnd daar tuſſen in te dringen / om die twee deelen der wereld van malkander geſcheyden te houden: want de ruymte / die hier het Land van Arabien van de kuſt van Abexi ſcheyd / is maar ontrent 6 mijlen wijd; en in dit nauw leggen noch ſo veele eylanden / eylandjens en klippen / dat men daar na toe komende ſomtyds ſoude denken / dat de paſſagie geheel geſtopt is / maar nader komende / bevind men / dat door deſe nauwe ſlupſen en kanaalen tuſſen het een en ander eyland ſo ſterken Zee in komt, en binnen-waards ſo veele en groote inhoeken / baayen / Zee-boeſems / verſcheyden Zeen / ſo veele havens / en eylanden maakt / dat wy niet in een Zee tuſſen twee Landen / maar in den diepſten en onſtuymigſten kolk van den grooten Oceaan ſcheenen te ſeylen: maar ik keere weder tot de monden of engten alhier: het ſtaat te letten / dat het Land van Arabien hier met een ſeer groot en lang punt ſig in de Zee uytſtrekt / en dus / om dat het beyden gemelde mond blijft / en agter dit punt een groote inhoek is / ſig opdoet / als men uyt de groote Zee komt / gelijk een eyland / dat ver van het vaſte Land af legd. Dit punt is het hooft / of voor-gebergte / welk by Ptolomeus den naam van Poſſidium heeft.

Die Aſia en Africa ſcheyd.

Daar egter ſterke Zee door inkomt.

De Caap Poſſidium op de Arabiſche kuſt.

Wat meer dan een ſteen-worp van dit punt legd een kliepn eylandjen / genaamd het eyland van Robones: want Roboan is in de Arabiſche taal ſoo veel als een loodsman; van dit ſlag nu woonen hier verſcheydene / die de Scheepen uyt Zee binnen-waards brengen / en na de plaatſen / daar ſy na toe willen / ſtuuren. Dit eyland is rond en byn vlak / hebbende een omtrek van het ſeſde deel van een mijl; by laag water kan men van het ſelve gaan tot op het vaſte Land / maar ſo dra de vloed begind / kan men het niet meer waaden.

't Eyland Robones.

Een ander Eyland, dat beſchreven word.

Buyten dit eylandjen Zee-waard in / ontrent een myl van die kuſt / legd een eyland / welk ontrent anderhalve myl lang is / en na de ſijde van de Abexiſche kuſt een ſeer groote haven / bxy van alle winden / heeft / daar een groote Vloot van Galeyen ſoude konnen veylig leggen / maar na de ſijde van het gemelde Eylandjen / en alſo na het Land van Arabien heeft het noch Haven / noch verblijf-plaats / ſelfs is 'er geen bequame landing-plaats. So ver dit kanaal ſtrekt / ſeyld men veyligſt midden dooz Nooxd-Weſt ten Weſten / en Suyd-Oost ten Oosten / en men heeft 'er dooxgaans elf vadem water; men mag wel naby het Eyland / of by het vaſte Land komen / dog in 't midden is het dooxgaans klaar / ſonder eenige ondiepten / plaaten / of iets / dat iemand belemmeren kan. De gxond is ſagte ſteen / die men Coraal-ſteen noemd / en het is ter nauwer nood / dat men na lang ſoeken een ſtreek ſand-gxond vind.

Coraal-grond.

Als men nu binnen dit kanaal is; en booz de Oostelyke winden / die hier ſterk ſijn / een Bee en Haven ſockt / woxd het allenxkens ondieper / dog niet minder als negen vadem. Behalven dit kanaal aan de ſijde van Arabien, ſijn'er noch verſcheyden andere / dooz welke men veylig het nauw paſſeeren kan; een derſelve woxd genoemd het kanaal van de Abexinen; dog tuſſen het hooft Poſſidium en het eyland van de pooxten / leggende op de kuſten van Abexi, en ſijnde ontrent vyf mylen van malkander / leggen ſes gxoote en hooge Eylanden; als men nu na de mond van deſe engte komt / geeft dit booz den Zee-Vaarder gxoote bekommernis en vxees / als of 'er aan die ſijde geen paſſagie is / en ondertuſſen is het waar / dat 'er tuſſen deſelve vyf bxede kanaalen ſijn / waar dooz men veylig varen / en indien men wil / die alle aan de regter hand laten / en tuſſen deſelve / en het vaſte Land van Abexi dooz varen kan.

Verſcheyden Kanaalen.

Eylanden.

Den 29. January op den middag mat ik de hoogte van de Son / en bevond / dat deſelve boven

de

de kim twee en seſtig graden en drie quart was / en dat de afwijking vijftien graden was / waar upt volgd / dat de mond van de engte / en het hoofd Possidium op 12. graden / en een quart Noorder breedte legd. So deed ook de loods / die op het Land deselve hoogte vond / welk dien volgende onwijkbaar vast gaat.

's Nagts daar aan volgende / gingen wy upt de mond van de engte onder Sepl. Den 30. dito sagen wy aan beyde sijden Land / dog waren nader by het Land van Abexi, als van Arabien. Wy hadden een sterke wind upt het Oost-Zuyd-Oosten / tot den middag toe / en seylden Noord-West ten Westen aan door een kanaal tussen de eerste Eylanden / en de Kust van Abexi, welke tot nog toe den Portugijsen was onbekend geweest: wy hadden het Land ontrent vier mijlen van ons af / en sagen langs de Kust een ry van Eylanden / die meest alle laag waren / en volgens de Kust sig Noord-West en Zuyd-Oost uytstrekten / en mogelijk ontrent seſtig mijlen ver sig uytbreydden. Dus met een voorspoedige wind door dit kanaal seylende / sagen wy aan de een en de ander kant een menigte van kleyne Eylanden.

In dit kanaal / genaamd dat van de Abexi, moet men niet by Nagt seylen / nog ook anders / als met een voor-wind / want so dra de wind tegen loopt / kan men niet voorderen nog te rug komen / nog ergens ankeren. Eer men ontrent het eerste van de eerste Eylanden komt / siet men Zeewaard in negen kleyne Eylanden / voorts de Zee open en onbelemmerd / maar na de Land-sijde siet men een groot getal van Eylanden / waar van eenige ontrent twee mijlen van de Kust of het vaste Land / maar de meeste digt by de Kust henen leggen. Dit kanaal tussen de drie eerste Eylanden en het Land van Abexi, is by gissing agt mijlen lang / en moet men / om 'er veylig door te komen / meer na het vaste Land / dan na de Eylanden houden / edog behoord mijns oordeels nie-

Nauwkeurige beschrijving van dit Kanaal.

mand het dooz-baren van dit kanaal te onderne-
men ſonder een Piloot / Stuurman of Loods /
van dat Land mede te nemen.

Eylanden, de 7 ſuſters. Den 31. dito quamen wy by een ondiepte / doch hadden noch 6 vadem water / en tegen over deſelve Zee-waards in by ſchiere Eylanden / genaamd de Seven Suſters, is een ſteen-klip / die wyt gebaar-lijk is / ſo als ons de Mooryſe Pilooten berigte-den; om dan hier veylig te varen / moet men ſig naaſt by het vaſte Land houden / en van die on-diepte geenſins Zee-waard in wijken. Ten den la-ten avond quamen wy op 9½ vadem water ten anker in een Haven / Sarbo genaamd / na dat wy den geheelen Dag langs die Kuſt een menigte van Eylandjens geſien hadden.

Een Haven Sarbo.

Waar gele-gen. Den 1. February ging ik met ons Loods en en Schipper op het Eyland in de Haven van Sar-bo te Land / om de Son te peylen / en bevon-den / dat deſelve op ſijn hoogſte ſtonde qualijk 61. graden boven de kim was / en dat de afwijking op dien dag 13. graden / en 56. minuten was / waar uyt klaarlijk blijkt / dat dit Eyland en de Haven van Sarbo op vijftien graden / en ſeven minuten Noorder breedte legd.

Omtrent 24. mijlen / eer men aan Mazua komt / op de hoogte van 15. graden / vier mijlen van de Kuſt van de Abexi's, is een groote Archi-pelago van Eylanden / waar van ſommige ſo laag leg-gen / datſe eſſen maar boven de oppervlakte der Zee uytſteken / en andere ſo hoog / datſe de wol-ken ſchijnen te raken; tuſſen het een en 't ander nu deſer Eylanden ſijn ſo veele baaken / halvens en ſchuyl-hoeken / dat men voor alle Winden kan veylig ſijn; maar op geen van allen is goed wa-ter / uytgenomen op een / dat wyt hoog is / welk van de Portugijſen het Walvis-Eyland genoemd word / om dat het daar na wyt wat geſegd word te geliſten / waar op water en veel vee is / en een bequame Haven om te komen overwinteren. Het geen van die alle meeſt Zee-waard in legd / word

't Walviſch-Eyland.

in

in de Arabiſche taal Sorbo of Sarbo genaamd / en daar lagen wy tegenwoordig voor ten anker: dit Eyland is ontrent een mijl lang / en half ſo breed / het Land is hier ſeer laag / men heeft hier veele Boomen / maar die ſijn laag en ſchraal / het vlakke veld is vol gras; men vind hier alom voetſtappen van menſchen en beeſten / doch wy ſagen'er maar een Kameel / welk aanleyding gaf / om het den naam van Kameels-Eyland te geven. Wy vonden op het geheele Eyland geen water / hoewel wy 'er wy nauwkeurig na ſogten / uytgenomen in een bak / in ſteen uytgehouwen / waar in na alle waarſchijnlijkheyt het regen-water ontfangen en verſameld wierd. Daar ſy een Kameel ſagen.

Den 4. February met Sonnen-opgang gingen wy uyt de Haven van Sarbo onder ſeyl. Den 7. dito voeren wy veele Eylanden / die ontrent drie of vier mijlen van het vaſte Land lagen / voorby / en ſagen / dat deſelve meeſt blak en laag by de Zee waren. Wy bleven ontrent een uyr van deſelve Zee-waard in / en wierden tegen den avond weder een by lange reeks van Eylanden gewaar / die ſig by giſſing ontrent vijf mijlen ver uytſtrekten. Wy ſagenſe ontrent vier mijlen van ons / en ſo veel ik het bekennen konde / lagen van het Noord-Weſten na het Zuyd-Ooſten; de Kuſt / die wy die geheelen dag ſagen / ſtrekte ſig Noord-Weſt ten Weſten en Zuyd-Ooſt ten Ooſten. Met een voord / het kanaal / daar wy thans in ſeylden / was ontrent vijf mijlen of uyren / tuſſen het een en 't ander Eyland gerekend / breed. Ik liet bykans den geheelen dag loot / om te peylen / uytwerpen / en vond voortgaans 25. vadem water / en een veelte gront. Verſcheyden Eylandjens.

Den 8. dito, gingen wy twee uyren na Sonnen-opgang onder ſeyl / en ſetteden onſe koers Noord-Weſt aan. Tegen het ondergaan van de Son quamen wy ontrent het kanaal / dat tuſſen het punt van Dallaqua, welk na het vaſte Land ſiet / en het Eyland Xamoa, is; maar oberleggende / Kanaal tuſſen Dallaqua en Xamoa.

gende / dat de nagt begon aan te komen / en dat nog veele Galjoenen agter waren / en men geen kans ſag in dat kanaal te komen / te meer dewijl 'er reeds wepnig wind was / haalden wp onſe meeſte ſeplen in / en voeren met onſe ſchover-ſeplen Zupd-Ooſtelijk aan / en quamen dus twee upren na den Avond ten anker op 40. vadem water / en een ſagten grond. Die geheelen dag ſagen wp langs de Kuſt een menigte van Eplanden / die ſo laag waren / datſe met de opper-vlakte van de Zee ſcheenen gelijk te leggen. De Kuſt / die wp hier ſagen / ſtrekte ſig Noord-Weſt en Zupd-Ooſt upt met een punt / dat ſo ver uptſtrekt / als het Epland Dallaqua. Als men dit punt voor bp is / komt 'er een in-ham / tien of twaalf mijlen binnen-waards agter het ſelve.

Dallaqua legd vrp laag / en bpna gelijk met de Zee / ſonder eenige hoogtens of bergen / en is / na het gemeen gevoelen 25. mijlen lang / en 12. breed; de Zupd-ſijde deſſelfs ſtrekt ſig Ooſt Zupd-Ooſt / en Weſt Noord-Weſt upt / ſo ver ik ſien konde / en langs die geheele Kuſt legd een menigte van laage en klepne Eplandjens. Ik peplde alleen die ſijde van het Epland ſeven mijlen ver / en twee mijlen van het Land af blijvende / vond nergens grond. De hoofdplaats van het Epland legd bpna aan het epnde deſſelfs aan de Weſt-ſijde / en is / gelijk als een grens-plaats na Abexi, en word genoemd Dallaqua, waar van het geheele Epland ſijn naam heeft / dat is / in de Arabiſche taal tien Lecquens, om dat men hier bp ouds aan het Tol-Hups Jaarlijks ſo veel aan den Koning gegeven had : elke Arabiſche Lecque nu bedraagd tien dupſend Seraphins, en elke Seraphin is ſo veel / als twee Targas Larinas, ſo dat tien Lecques na de Portugijſe ſpecie uptmaken veertig dupſend Cruſaden.

Beſchrijving van Dallaqua.

Het punt van dit Epland aan de Weſtſijde / na het Land van de Abexi's legd ſes of ſeven mijlen van het vaſte Land / doch tuſſen beyden leggen vijf vlakte

ke Eylanden; het eerſte / een mijl buyten dit punt / woyd genoemd Xamoa, welk twee mijlen in ſijn omtrek groot is / en eenige bronnen en wellen heeft: tuſſen dit Eyland Xamoa en het Weſtelijk punt van Dallaqua is het vooꝛnaamſte kanaal / en de meeꝛſte paſſagie na Mazua, en heeft dooꝛgaans ſeventien vadem water; het Land op dit Eyland is rood / daar waſſen niet veel boomen / maar overvloed van groente. De Koning is een Mooꝛ / gelijk ook al ſijn volk; hy houd ſijn Hof meeſt tot Mazua, om den Koophandel / die hy daar van daan met de Abexinen heeft. Dit Eyland leverd tegenwoordig wepnig upt / alſo na het opkomen van Suaquen, Mazua, Aden en Judaa de Koophandel / en by gevolg deſſelfs aanſien hier verlooren is. In Xamoa.

Den 12. dito quamen alle de Galjoenen in de Haven van Mazua; dit is een kleyn en hy vlak Eyland / op het welke wel eer van de wilde beeſten / ik gis Menſchen / de Stad Ptolomaida gebouwd geweeſt is: het is niet meer / als een vijfde gedeelte van een mijl lang / en een muſketſchoot breed / en legd in een grooten en krommen hoek / niet verre van het hoek-punt / dat aan de Nooꝛd-Weſter ſijde is. De See tuſſen dit Eyland en het vaſte Land is maar ſo ruym / dat men het beſchieten kan / en op ſommige plaatſen nog nauwer. Hier / te weten / tuſſen het Eyland en het vaſte Land is de Haven / in welke de See dooꝛ geen wind of weder ontſteld woꝛd / alſo alle winden over het Land komen / en geen ſterke vloed is / maar een tamelijke diepte van agt of negen vadem water / en een ſagte grond; men komt in die Haven van de Nooꝛd-Ooſter ſijde ontrent midden in het kanaal tuſſen het Eyland / en het vaſte land / alſo van het punt / welk na het Ooſt Nooꝛd-Ooſten ſiet / ſig een ondiepte na het land toe upſtrekt / en het punt van den hoek tegen over het ander punt heeft ook een ondiepte booꝛ ſig / en dus moeten de Scheepen de een / en de ander ſijde van den Mazua beſchreven.

den mond deſes kanaals mijden / en ſoeken in het midden te blijven. Dit kanaal is dus bijn nauw / en legd Noord-Oost en Zuyd-West; digt bij het Eyland Mazua na het Zuyden en Zuyd-Weſten leggen nog twee andere Eylanden; het geen naaſt aan het vaſte Land legd / is het grootſte / en het ander / dat meer na de Zee in het Zuyd-Weſten legd / is kleynder / en bijn rond. Deſe drie Eylanden leggen als in een drie-hoek / ſijn ſeer blak en ſchraal / men heeft op geen van alle bers water upt de grond / maar op Mazua ſijn verſchepden tegen waters bakken / daar de Ingeſetene upt drinken / en anderſins gebruyken. Tuſſen deſe Eylanden leggen hier en daar veele ondieptens / maar door het midden derſelven loopt een kanaal / die van Galeyen en roey-baartuygen bij volle Zee gebruykt kan worden. Dit Eyland van Mazua was niet lang voor deſen nog onder het gebied van Preſte Jan, gelijk ook de geheele Kuſt van de Caap van Guardafui af tot aan de Stad Suaquen, maar binnen weynige Jaren herwaards heeft 'er ſig de Koning van Dallaqua Meeſter van gemaakt / die 'er 't meeſte gedeelte van het Jaar / om ſijn Koophandel met de Abexinen, van welke hij veel Goud en Voor handeld / ſig ophoud. De lugt is hier in de Maanden van May en Junius ongeſond / en door de groote en ondragelijke ſtiltens bij ongematigd / ſo dat de Koning ſo wel / als de Ingeſetenen het voor die tijd verlaten / en ſo van Inwoonders ontblooten / gaande voor die tijd na Dallaqua.

En noch twee naby leggende Eylanden.

Mazua ſtaat onder den Koning van Dallaqua.

Het vaſte Land van den hoek / daar in dit Eyland Mazua legd / tot aan de Plaats / Arquito, daar veele water-wellen ſijn / is langs de Zee-kant bijn hoog en berg-agtig / maar verder komende / is de Zee-kuſt meer open en klaar / en daar ſijn tuſſen de bergen en de Zee groote Velden en blaktens. Van Arquito tot Mazua is bij giſſing een mijl ver. Arquito legd ten Zuyden van het Eyland; op gemelde bergen en in de blakke vel-

Arquito.

den

den alhier sijn menigte van allerhande wilde beesten / te weten / Olyfanten / Tygers / Wolven / wilde Beeren / Elanden / Herten / en verscheydene andere by ons niet bekende beesten / uyt welken hoofde met regt kan verstaan worden gesegd te sijn / dat Ptolomaida van de wilde beesten gebouwd is; dit Ptolomaida nu en Mazua, moeten geoordeeld worden een en 't selve te sijn / gelijk ten vollen uyt het verheffen of de hoogte van de aspunt blijkt en betoogd kan worden.

Veel wilde beesten.

II. AFDEELING.

Beschrijving van *Ethiopien*, of *Onder-Egypten*, en *Priester Jan*; van den *Nijl*; van de *Abissijnse* levens-wijs en naast-gelande. De reden van het verval dies Grooten Rijks, en waarom 't niet heeft konnen hersteld worden. De Reys na *Marate* en *Suaquen*.

DE Priester Jan, anders Koning van de Abissijnen, (Abexi) is Heer van geheel Ethiopien, bygenaamd Onder-Egypten; dit is een van de grootste landstreeken / die men in de Weereld kend. Dit Oosters Rijk begind van de Caap Guardafui, by ouds met den naam van het hoofd van Aromata bekend / loopt van daar langs de Roode Zee met verscheyden woeste / en regt uytgaande Kusten / en strekt sig uyt tot aan de grensen van de Rijke Stad Suaquen. Ten Noorden grenst het aan de Oorlogs-sugtige Natie der Nubiers, die tussen het Land van de Abexi's, en het opper-gedeelte van Egypten, Thebaïda genaamd / woonen / en strekt sig van daar verre landwaard in na dat gewest / daar het Rijk en Land van Manicongo is; naderhand heeft het sig Meester gemaakt van een gedeelte van Libya interior, of het binnenlands Libyen, blijvende al het overige in het Westen tot grensen van hun Rijk; van daar keerd het sig voorby den oorsprong en de Meyren van den Nijl, komt door de woeste of wilde en onbekende landstreken / en loopt eyndelijk uyt aan de

Priester Jans Land is Ethiopien.

Desselfs groote uyt gestrektheyt word aangewesen.

de Suyd-ſyde van de Golf van Barbarijen, ſo ver het thans den Portugijſen, die deſelve op de kuſten van Melinde en Magadoxo bevaren / bekend is.

De Nijl.

De Rivier Nilus aangaande / deſelve is van ouds ſo genaamd / want de Abiſſijnen, Egyptenaars, Arabiers en Indiaanen geven alle deſelve den naam van de Nijl, en daarom ſal het de pijne waard ſijn daar wat nader van te berigten. De eerſte opkomſten en Meyren / die deſe Rivier haar oorſprong geven / vind men in de landſtreek / die het Land der Abiſſijnen of Ethiopiers van dat der Safres onderſcheyd / en gelijk ik van eenige Abiſſijnen, en andere groote Luyden verſtond / ſig van Melinde tot aan Moſambique ſtrekt. Dit wierd van hen allen / als een klare en bekende ſaak verhaald / waar uyt dan genoegſaam blijkt / dat de oude weynig van deſſelfs oorſprong hebben weten te ſeggen. Als ik verder vraagde / of wel waar was / dat / gelijk geſegd word / die Rivier op verſcheyden plaatſen onder de aarde weg ſakt en ſchuyld / en eenige dagen daarna verder weder te voorſchijn komt / konde ik niets vernemen / en men ſeyde my / dat die Rivier alom / daar ſijn loop is / vry diep en breed / geſien word / en ſig nergens / gelijk'er Plinius in het 5. Boek van de natuurkundige Hiſtorien van verhaald / voor der Menſchen geſigt verbergd. Ik vraagde ook meermaals / wat de reden van het overvloeyen deſer Rivier was / een ſaak / daar de oude Wijsgeeren geweldig over geharrewaard hebben / en quam dus ten vollen tot kennis van die ſaak / daar men tot nog toe geen volkomen beſcheyd van had weten te geven / en kreeg / byna ſolikende en eenbouding vragende berigt van 't geen ſo groote en hoogvliegende herſſenen van Wijsgeeren niet konden uytvinden: de Abexijnſe Heeren ſeyden my / dat de Winter in hun landſtreek begon in het eynde van Mey, en in Junius, Julius, en een gedeelte van Auguſtus duurde / maar dat in Auguſtus de lugt aangenaam / en het weder ſagt en gemakkelijk was /

Onderſoek na den oorſpronk dier Rivier.

Of deſelve op ſommige plaatſen in aarde weg ſakt, en daar na weder te voorſchijn komt.

Wat de reden van het overvloeyen dier Rivier is?

't Berigt hier van gekregen.

was/ dog in Junius en Julius de Son te ſien/ voor een groot wonder gehouden wierd; dat het ook in die maanden ſo overvloedig en geſtadig regende/ dat de Velden en laage Landen ſodanig met water bedekt en overſtroomd wierden / dat men in die tijd van de eene plaats niet gaan konde na de ander / en dat al dat water nergens/ als in de vloed van de Nijl konde uytwateren/ door dien na de ſijde van de Roode Zee langs deſelve ongemeen hooge gebergtens zijn / waar uyt dan/ ſeyden ſy / noodſakelijk volgde / dat de Rivier moeſt opſwellen / en ſig breeder uytſtrekken / als niet konnende ſulken overvloed en ſwaarte van water verſwelgen. Als nu die Rivier ſo ſterk en breeſijk ſtroomd / kan men wel afnemen / dat ſo wel in Egypten, als in de andere Landen / die de Rivier paſſeerd / deſelve buyten ſijn natuurlijke palen gaan/ en alom het Land overloopen moet/ en by gevolg / moet het Land van Egypten, welk byp vlak is/ meeſt onder loopen / en de Rivier ſig aldaar wijd en ſijd uytſpreyden / welk ſy te voren in de hooge en bergagtige Landen ſo wel niet doen konde.

Dat vry gegrond is.

Nadien dan bleek / dat de Nijl in Egypten begind ſterkſt over te vloeyen / als de Son op ſijn hoogſte is / in de maand van Junius, en in het teken van Cancer of Kreeft komt / en dat deſelve in de volgende maand het teken van Leo, de Leeuw paſſeerende / de Rivier nog meer opſweld / en men ſiet / dat de Son in Virgo, de Maagd ſijnde/ welk is in Auguſtus, wanneer de Winter ſijn afſcheyd neemd / en de regen begind te verminderen/ de Rivier allenxkens weder ſakt / gelijkſe geſwollen was / tot datſe weder binnen boords komt / ſo ſiet men klaarlijk / dat het opſwellen en overvloeyen van deſe Rivier / door den ſwaren en gedurigen regen / die in de maanden van Junius en Julius in het Land van Abiſſijnen of Ethiopien valt / veroorſaakt word / gemerkt deſe Rivier / in de maand van Auguſtus, wanneer die regen ophoud / met eenen begind binnen boords te blijven.

En nader uytgebreid word.

Junius en Julius daar regen of winter-maanden.

Terwijl ik op Mazua was in de maand van Junius, en een gedeelte van Julius, sag ik groote stormwinden / swaren regen en sterk donderen / en na het vaste Land sware en donkere wolken en onweders / die egter / na het seggen der Abexinen, maar weynig waren / in vergelijking van 't geen men binnen 's Lands had; ook heeft ons de bevinding geleerd / dat in de maanden van Junius en Julius de Winter is op de Kaap van Goede Hoop, en die geheele Kust / en dat het als dan daar gedurig regend.

Ook aan de Kaap van Goede Hoop.

Eylanden in de Nijl.

Dus op mijn vraag wegens het overvloeyen van de Nijl voldaan / vraagde ik / of de Rivier ook Eylanden maakte / en kreeg tot antwoord van ja / dat deselve veele Eylanden / en onder andere een / dat wyd groot is / maakt: op dit Eyland / seyden sy / was een kostelijke groote Stad gebouwd geweest; dit soude men / alles wat 'er van gesegd word overwegende / denken konnen / het Eyland Meroe te sijn: maar men verhaalde my met eenen / dat op dit Eyland en doorgaans in die Rivier seer veel vinnige en schadelijke beesten sijn / waar door sy buyten twijfel de Krokodillen moeten gemeend hebben. Door het laatste was ik begeerig te weten / of het waar was / dat die Rivier op sekere plaats van sulken hoogte nederstort / dat door het sterk gedruys de Inwoonders van de naaste en aangrensende plaatsen doof worden / hier op wierd my gesegd / dat de Rivier op sekere plaats / die sy noemden / van een hooge rots met een groot gedruys en geraas nederstort / maar dat het overige buyten de waarheyt was.

Meroe een der selven.

Krocodillen, schadelijke beesten in deselve.

Van het nederstorten der Rivier. Wat daar van sy.

Hier nu de gewoone levens-wijs der Abexinen, of Abissijnen, op te halen / soude den Leser konnen verdrieten / en 't verhaal van mijn Reys afbreken; ik sal daarom maar kortelijk iets / dat wetenswaardig is / melden / en bysonderlijk toonen / hoe dit Rijk in onse ongelukkige dagen verfallen is.

Preste Jan,

Preste Jan, wiens naam was Atini Tingil, en die naderhand David genoemd is / regeerde in het jaar

1530.

1530. maar wierd ſo wreed over ſijne Onderſaten/ en gebruykte ſulken geweldenarij over het volk/ dat hy den haat van de Abiſſijnen op ſijn hals haalde. Gradamet de Koning van Zeila nam die gelegentheyt waar/ en vattede den Oorlog op tegen Prieſter, of Paap Jan, om te ſien/ hoe hy het by de Abiſſijnen ſoude vinden/ niet dat hy in ſtaat was om ſulken onderneming uyt te voeren/ maar ſteunde/ ſo het ſchijnd/ op de onluſt van de Abexinen tegen hun Koning/ of was daar toe bedektelijk aangeſet door eenige Heeren van het Rijk. Als nu deſe Koning van Zeila door het Land van Prieſter Jan begon te trekken/ en van eenige plaatſen ſig Meeſter maakte/ deelde hy den buyt milddelijk onder ſijn Krijgsvolk uyt; onder die nu waren dzie honderd Buſſchieters/ Turken, en deſe maakten de grootſte ſterkte van ſijn Leger uyt: hy ontſloeg in alle plaatſen/ daar hy door quam/ de Ingeſetene van alle laſten en beſwaarniſſen door Prieſter Jan ingevoerd/ en won door deſe vyy gevving de gemoederen van de Abexinen, en niet alleen het gemeene ſlag van menſchen/ maar ſelfs de voornaamſte Heeren van het Rijk.

of David, wreed over ſijn Volk. Word daarom gehaat. En van den Koning van Zeila beoorloogd.

Die 'er veel buyt maakt.

En der Ingeſetenen gemoederen wiſt te winnen.

De Prieſter Jan de ſchade hem van den Koning van Zeila aangedaan ſiende/ ſond ſijne Hooſd-Mannen tegen hem uyt/ die tegen de ſijne begonden te ſchermutſelen/ maar ſo dra de Turken hun ſchiet-geweer tegen de Abexinen loſten/ en eenige van hen onder de voet ſchooten/ wierden ſy ſo bevreeſd/ dat ſy ten eerſten de vlugt namen. Hier op trok de Koning van Zeila, moedig op ſijn ſegen/ en ſteunende op ſijn voorſpoed/ met veel volks/ dat met hem toe hield/ landwaard in/ en voerageerde in het Land van Ethiopien, na de ſijde/ die na Magadoxa en Melinde legd/ om dus korter te komen by een gebergte/ alwaar de groote ſchat van alle de voorgaande Regenten/ Preſtes of Prieſters, was. Als nu Prieſter Jan ſag/ dat van ſijn Abiſſijnen veel volk na de Mooren overliep/ nam hy voor/

Waar tegen Prieſter Jan niet konde beſtaan.

De Koning van Zeila trekt verre in 't Land in.

Een Veldſlag tuſſen de Abiſſi-

nen en de Moren.

eer dan deſe roof-vogels alles overloopen / het Land op te eten / en de gemoederen der onderdanen in te nemen / en een Veld-ſlag met de Koning van Zeila te wagen / gelijk hy deed / maar kreeg de nederlaag / door dien de Abiſſijnen het ſchieten van de Muſquetten / niet konden afwagten / en daar voor / als voor een weerde peſt / de vlugt namen. Prieſter Jan, weeks na de ſlag met ſommige van de ſijnen het gebergte / alwaar hy wepnige dagen daar na in 't Jaar 1539. ſtierf.

De uytſlag daar van.

Prieſter Jan ſterft.

De Koning van Zeila wind het gebergte, daar der Abiſſijnen ſchat was.

De Koning van Zeila trok na 't verkrijgen van ſo grooten overwinning / met groote dag-reyſen na het gebergte / daar de ſchat der Koningen van Abiſſijnen bewaard wierd; aan den voet van den berg komende / beklommen zy den ſelven / hoewel genoegſaam ontoegankelijk / en van boomen bewaard / en wierden daar meeſter van de grootſte ſchat / daar wy tot nog toe / op den geheelen aardbodem van gehoord hebben. Als nu Prieſter Jan, dood was / koosen de Abiſſijnen uyt een trouwen genegenthey̆d voor hun Vaderland / deſſelfs oudſten Soon tot hun Prieſter / en Koning over de Abiſſijnen, die noch jong van jaren ſijnde / het rijk door de ongeloovige ſo overvallen vond / dat het byna onherſtellijk was / ondertuſſen gebeurde het / (ten eynde daar niet ſonde ſijn / waar in het geluk hem niet tegen liep / en de Mooren begunſtigde) dat een ſijner broeders / met eenige groote aanſpande / om ſig van het rijk meeſter te maken / welk de Abiſſijnen, het grootſte verderf toebragt: want terwijl de ſaken in Ethiopien dus ſtonden / en de ongeluklige Jongman / met ſijn eygen Hovelingen en Landſaten over hoop lag / overviel hem de Koning van Zeila, en hy week / alſo niet in ſtaat was hem tegen te ſtaan / na het gebergte van de Jooden. Want men moet weeten / dat binnenwaards in Ethiopien, een grooten en ſeer hoogen berg is / daar men door eene en ſeer moeyelijke weg kan opkomen / op welkers top een ſeer blak land / en een menigte van ſon-

De Koning van Zeila trok na 't verkrijgen van ſo grooten overwinning / met groote dag-reyſen na het gebergte / daar de ſchat der Koningen van Abiſſijnen bewaard wierd; aan den voet van den berg komende / beklommen zy den ſelven / hoewel genoegſaam ontoegankelijk / en van boomen bewaard / en wierden daar meeſter van de grootſte ſchat / daar wy tot nog toe / op den geheelen aardbodem van gehoord hebben.

De Soon tot navolger gekoren.

Als nu Prieſter Jan, dood was / koosen de Abiſſijnen uyt een trouwen genegenthey̆d voor hun Vaderland / deſſelfs oudſten Soon tot hun Prieſter / en Koning over de Abiſſijnen, die noch jong van jaren ſijnde / het rijk door de ongeloovige ſo overvallen vond / dat het byna onherſtellijk was / ondertuſſen gebeurde het / (ten eynde daar niet ſonde ſijn / waar in het geluk hem niet tegen liep / en de Mooren begunſtigde) dat een ſijner broeders / met eenige groote aanſpande / om ſig van het rijk meeſter te maken / welk de Abiſſijnen, het grootſte verderf toebragt: want terwijl de ſaken in Ethiopien dus ſtonden / en de ongeluklige Jongman / met ſijn eygen Hovelingen en Landſaten over hoop lag / overviel hem de Koning van Zeila, en hy week / alſo niet in ſtaat was hem tegen te ſtaan / na het gebergte van de Jooden. Want men moet weeten / dat binnenwaards in Ethiopien, een grooten en ſeer hoogen berg is / daar men door eene en ſeer moeyelijke weg kan opkomen / op welkers top een ſeer blak land / en een menigte van

Vond het rijk byna onherſtelbaar.

Sijn Broeder wil ſig ook meeſter maken.

Word overvallen van den Koning van Zeila.

En vlugt na het Gebergte der Jooden.

Welk beſchreven word.

ſon-

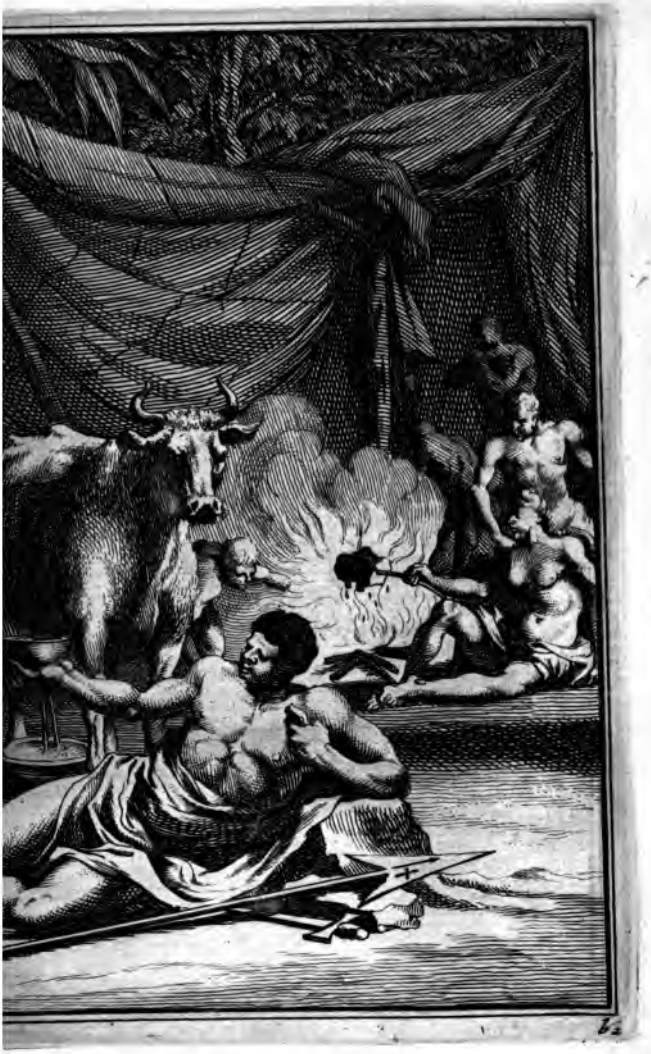

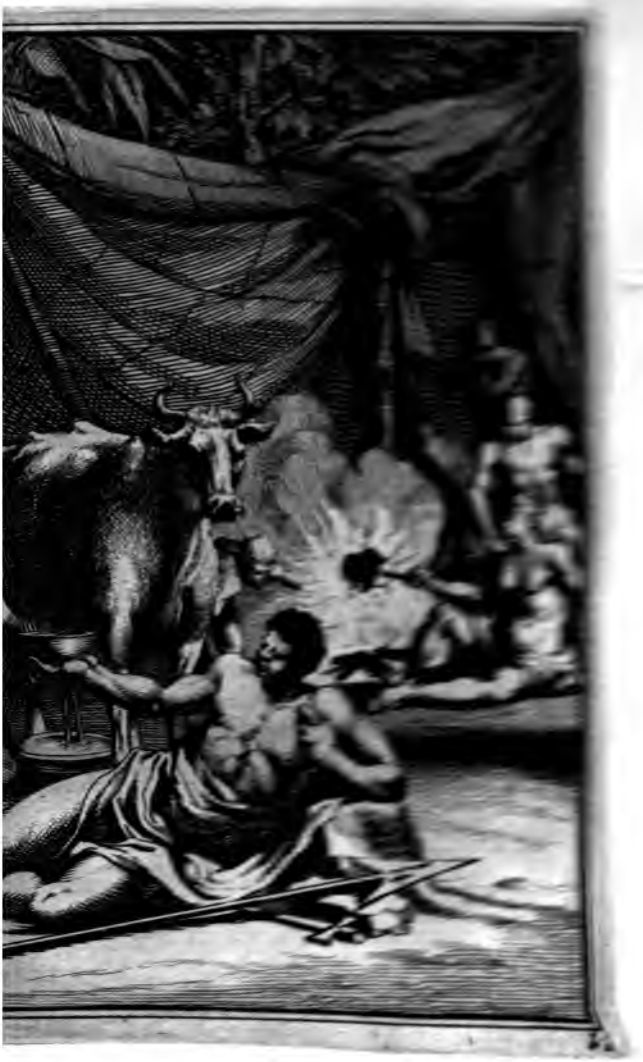

gen. Sy zijn ſnedig te paard / maar niet wel toegeruſt. In't gemeen zijn ſy leugenagtig / en genegen tot den roof. By hen wordt niet rijk geagt / die veel goed / maar die veel vee en Kameelen heeft / ondertuſſen maken ſy veel werk van Goud. In hun eygen land zijn ſy ſlaphertig en bloode / maar buyten hun land by dapper en kloek / ſo dat men door geheel Indien in een ſpreekwoord ſegt / dat een goed Lascarin, of een Soldaat / een Abiſſijn moet zijn / en zy doorgaans op Ballagate, Cambaya, Bengala, en elders ſo geagt worden / datmen ſe altijd tot Capiteyns / en voornaame Bevelhebbers in de Legers gebruykt.

Zijn buyten hun land goede Soldaten.

Sy zijn ſlegt gekleed.

Hun kleeding is doorgaans ſlegt en armelijk / en niet meer als een linnen kleed / hoewel eenige Groote onder hen een Beden, of boven-kleed / dragen / dog de meeſte gaan naakt / zijnde maar met het een of het ander / eerbaarheids halven bedekt. Hun ſpijs is Bolliemus, en raauw vleeſ / en wanneer ſy het al voor het vier leggen / nemen ſy het daar ſo dra weder af / dat onder het eeten het bloed daar nog uytloopt.

Eeten ſlegte ſpija.

In dit land zijn geen ſteden nog dorpen / maar ſy wonen op het veld / gelijk de Alarbets, in hutten of tenten.

En hebben onpoetſe woningen.

Sy ſoeken hun eer geweldig uyt hoof de van de Koningin van Seba, en geven voor / dat zy na de ſijde van Mazua t'ſcheep ging / andere egter willen / dat zy van Suaquen ſoude afgevaren zijn / en groote ſchatten en koſtelijke juweelen by haar hebbende / tot Jeruſalem quam / om den Koning Salomo te beſoeken / dien ſy veele koſtelijkheden vereerde / en van hem beſwangerd zijnde / weder in haar rijk quam.

Van voorgeven van de Koningin van Seba.

Men heeft het daar breed met een verhaal / dat een Sultan van Babylon, voor een geruymen tijd tegen Prieſter Jan een Oorlog ſoude aangevangen hebben / en dat daar op Prieſter Jan veel volks verſamelde / die hy gebruykte / om de Nijl door een andere weg / ſoo dat deſelve Egypten ſoude mis-loopen / in Zee te brengen. De Sultan verbaaſd over ſo groote onderneming / en ziende / dat het werk voltrokken zijnde / tot verderf van Egypten ſtrekken ſou-

En het voorgeven van de Nijl te verleggen.

De Abiſſijnen krijgen

de /

de / ſond eenige Geſanten met groote geſchenken / en maakten door deſelve vrindſchap en vrede met Prieſter Jan, waar by de Abiſſijnen tot een voorregt gegeven wierd / dat ſy door zijn geheele land ſonder eenigen tol te betalen ſouden mogen trekken / gelijk ſy dan ook nog op deſen dag niet doen / als ſy het heylige graf / en St. Catharina op den berg Sinai gaan beſoeken. Ik vraagde hier en daar ſommige verſtandige Mooren, wat van die ſaak was / en ik bevond / dat hun verhaal met dat van de Abiſſijnen tot het minſte toe over een quam. vryheyd van tollen in Egypten.

Den 19. February gingen wy met Sonnen opgang van den hoek aan de andere zijde van Mazua, ontrent een halve mijl van het land leggende / onder ſeyl. Het was thans een donkeren dag met regen; ik vond / het getal der ſchepen opnemende / dat nog by my had 64. Roey-ſcheepen / onder welke waren 3. Galjooten / 8. kleyne Galeyen / en 35. Jagten of Flupten. Tegen den avond was de wind Noord-weſt / doch die ging leggen / en liep eenigſins na het Weſten / in de tweede wagt begon het te regenen; in de morgen-wagt haalden wy onſe ankers op / en roeyden langs het ſtrand / tot dat het dag was / ondertuſſen regende het al die tijd vry ſterk. Der Portugijſen vertrek na Mazua. Sy overſien hun vloot.

Den 20. dito waren wy tegen den avond aan het laatſte punt / ten Noorden van den reeks der Eylanden / en by giſſing van Mazua, ontrent 14. mijlen; de kuſt van Mazua tot hier toe ſtrekt ſig Noord-Noord-Weſt / en Suyd-Suyd-Oſt. Op de Eylanden / die wy t' Zeewaard in ſagen / merkten wy hier en daar bee en water / met eenige weynige en onmoſele wooningiens / deſe Eylanden lagen by giſſing ontrent vier mijlen van het vaſte land af / en waren Harate, Dohul, en Dammanil / die alle laag land hebben / en rondom met ondieptens en plaaten beſet zijn. Eenige Eylanden, Harate, Dohul, en Dammanil.

In de eerſte nagt-wagt hadden wy een goeden wind uyt het Oſten / waar mede wy Noordelijk en Noord-Weſtelijk aan ſeylden; in het begin van de Witte vlakken of

Schuym in Zee,

tweede wagt / quamen wy ſchielijk op een plaats / daar men ſeer witte blaſſen in 't water ſag / welke blammen / die den Bliksem ſeer wel geleken / opwierpen. Wy over dat voorval verwonderd / haalden aanſtonds onſe ſeplen in / en lieten / alſo geloofden op een bank of ondiepte vervallen te zijn / het loot om te peplen uptwerpen / dog vonden 26. vadem water; als wy nu ſagen / dat de Stuurlieden van dit geweſt hier geen agt op ſloegen / en wy doorgaans diep water hadden / lieten wy onſe zeplen weder los.

Maakten een onnodige bekommernis,

Een gevaarlijk Eyland.

Den 21. met den dag ſagen wy Zee-waard in van ons / het lage eyland / welk de Moorſe Pilooten vry wat ontſtelde.

Hier hadden ſy 18. en een half graden breedte.

Den 22. gingen wy met het opkomen van den dag t' zeil. Myn Piloot had de hoogte van de ſon gepeyld / en bevond / dat wy waren op 18. graden en een half. Thans waren wy hupten op het ſand-punt / welk van het vaſte land uptſteekt; hier voorby zijnde / vonden wy de Zee ſeer wel / en wy ſetteden onſe koers na het Noord-Weſt ten Weſten. Een uur na de middagtijd quamen wy by een haven / Marate genoemd. De kuſt / die wy deſen dag ſagen / lag / als voren; het land is aan de Zee-kant vry laag ſonder de minſte hoogte / maar binnen-waards zijn ſo groote en hooge bergen / datſe tot aan de wolken ſchijnen te raken.

Een haven Marate,

De kuſt daar ontrent.

Die beſchreven word.

Marate is een laag Eyland / dat vry woeſt en ſonder water is; het legd van Mazua ontrent 66. mijlen / en van het vaſte land / ontrent 3. mijlen; het heeft in zijn omtrek de groote van anderhalve mijl / en is bijna rond. Op dit Eyland is aan de Suyd-Weſter zijde / die na het vaſte land ſiet / een ſeer goede Haven / die van alle / by ſonder de Ooſtelijke winden / vry is: want het Eyland ſteekt aan die ſijde met twee vry lange punten in Zee uyt / die ſig Oost en Weſt / en voor een gedeelte Noord-Weſt en Suyd-Oost uptſtrekken / tuſſen welke het Land van beyde zijden vry na malkander toeloopt / en dus een vry grooten en hollen boeſem maakt; in de mond of aan het hooft van

Een Zeeboeſem.

van welke een langwerpig en vlak Eyland legd / gelijk ook eenige hoofden van ſand en ondiepten / waar door dan het ruym binnen komen van de Zee wyd geſtremd word. Men kan op twee plaatſen binnen deſe Haven komen / te weten / aan de Oſt en aan de Weſtelijke zijde / elk naaſt de punten van het Eyland / tuſſen welke de Haven is; het Kanaal / daar door men aan de Oſt-zijde binnen komt / legd Noord en Suydelijk / en voor een gedeelte Noord-Weſt / en Suyd-Oſt / en is ter plaatſe / daar het op zijn nauwſte is / 3. vadem water diep / maar binnen-waards komende / is'er allenxkens meerder diepte / en bonden wy binnen de Haven niet verre van het ſtrand 4. of 5. vadem water / en een modderige grond. Tegen de nagt waayde de wind uyt den Oſten / dog minder als over dag / dies wy daar den geheelen nagt bleven.

Den 23. gingen wy met het opgaan van de Son onder ſeyl / van het Eyland en de haven van Marate, en hadden ſeven vadem water / en een ſandigen grond. Voort-varende krijgen weder 2. andere Eylanden in't geſigt.

Ten 11. uren kregen wy verre Zee-waard in 2. Eylanden in het geſigt / het een genaamd Daratata, en het ander Dolcofallar, zijnde nog een dag-reyſens van Suaquen. Van de middag tot de Veſper-tijd ſeylden wy Noord-Weſt ten Weſten / en quamen dus in het Kanaal van Suaquen, daar wy een mijl ver Noord-West in ſeylden / dog onderwagt eenige platen voor ons uyt gewaar wordende / namen onſe koers Weſtelijk / en tuſſen beyden Noord-Weſtelijk aan / om die ondiepte te miſſen: ſo ſeylden wy ontrent 3. mijlen ver / wanneer wy een groot Eyland voor ons uyt ſagen / weshalven wy inhaalden naa de Land-zijde / en ten anker quamen tuſſen 2. ondieptens van ſteen / alwaar een goede Haven was / Xabaque genaamd / welk volgens de Arabiſche taal geſegd is een net. Op die dag had mijn loods de hoogte van de Son gepeyld / en vond ter nauwer nood 19. graden.

't Kanaal van Suaquen.

Een Haven Xabaque.

Ongemeen veel banken en ondieptens.

De banken en ondieptens van Suaquen zijn ſo veel / en leggen ſo door malkander / dat men deſelve en alle

de Eylandſes/ klippen en paſſagien/ niet uytbeelden/ of daar genoegſaam bericht van geven kan. De eerſte ondiepte in het inkomen van dat Kanaal/ legd onder water/ en word gemerkt door het breken van de Zee; na de zijde van het land is'er een eylandſen/ welk met een ondiepte zig Noord-West en Zuyd-West/ en voor een gedeelte Oost en West uytſtrekt/ en ontrent dzie vierendeel van een mijl van het land aflegd: Daar voor by zijnde/ doet zig het Kanaal wijd en breed op/ maar verder als wy voortvoeren/ quamen ons Zee-waard in ſulken menigte van lage Eylanden/ ſandplaaten en ſteenagtige gronden voor/ datſe niet konden geteld worden/ waardoor die Zee ongemakkelijk- en niet wel te bevaren is. Om nu tuſſen die ondiepten en eylanden veylig door te varen/ moet men die les volgen/ dat men zig altijd houd naaſt by die/ wellke Zee-waard in leggen/ en van de andere/ die aan de land-zijde zijn/ ſoo veel mogelijk/ af wijken; het Kanaal/ dat men hier paſſeerd/ is tuſſen beyden ſomtijds een halve mijl/ elders maar half ſo breed/ en op andere plaatſen minder als een muſket-ſchoot breed; wat de diepte aangaat/ in het inkomen van dit Kanaal vonden wy 6. vadem water/ en tot aan de haven van Xabaque nopt minder/ nog ook meer/ als 12. vadem; Daar deſe ondieptens beginnen/ vind men een weynig verder een tweede paſſagie/ die voor grooter Scheepen en Vaartuygen veyliger is/ daar door men ook wel voorby die plaaten komt/ hoog die men dan Zee-waard in laat leggen/ en digt by het vaſte land heen vaard; welk ook de regtſte en vermakelijkſte weg is.

Hoe dit gemerkt worden.

En hoe te wijken.

Een andere veyliger paſſagie.

Den 24. dito gingen wy uyt de Haven van Xabaque t' ſeyl/ en paſſeerden ſulken nauwen Kanaal/ dat wy/ daar het op zijn breedſte was/ niet naaſt malkander varen konden/ maar de een den ander volgen moeſten; en daar het wijder was/ was het egter niet wijder/ als men met een Kloot-boog ſoude konnen beſchieten; wy hielden het meeſt een Kanon-ſchoot van het vaſte land af/ en op het minſte wat minder als een Kloot-boog rijkt. De ondieptens/ klippen en

Een eng Kanaal.

en banken/ hadden wy aan alle kanten/ die egter alle onder water waren / dog men ſag doorgaans teekens / om deſelve te kennen en te mijden : want daar deſelve zijn / quam ons het water heel rood of heel groen voor / en daar men die coleuren niet en ſiet/ is het ſeekerlijk diep en de beſte paſſagie van het Kanaal / en daar vertoond zig het water ſwart.

Een Eylandjen.

Voor dit haggelijk Kanaal / quamen wy met ſepen en roepen tuſſen 11. en 12. uuren ten anker aan de lij-zijde van een rond Eylandjen ; dat op 19. graden Noorder breedte lag. Op die hoogte ſtelt Ptolomeus het gebergte van de Satyrs, maar de Loodſen van dit land wiſten hier niet van/ maar als ik ontrent een halve mijl landwaard in ging / vond ik de voetſtappen van ſo veelerlei beeſten / dat het te verwonderen was / alle wy groot en gaande tot aan de Zee toe / ſo dat het meeſte land daar mede betrapt was ; ſo dat ik dat vercierſel agt geſpro-ten te zijn / uyt het verhaal / dat men gemaakt heeft van de inwoonders deſer heuvelen en bergen. Het ſtaat ook aan te merken / dat in de 4. mijlen van dit Kanaal van Xabaque tot dit Eyland/ het water niet lager / als op twee en een halve vadem / en niet hooger / als tot 11. vadem komt / en dat by dit Eyland / de vloed niet boven een halve els lengte opryſd/ en begind / gelijk als tot Socatora, ſo dra de dag zig boven de kim begind te vertonen.

Daar veel beeſten op geſien wierden.

Hoe de eb en vloet daar was.

Den 26. vertrokken wy met ſonnen opgang van dit eyland / roepende voorby een ſteenige ondiepte / tuſſen ons en het land in 't midden leggende ; na de land-zijde / was de Zee vol ondieptens en banken / maar Zee-waard in ſagen wy geene ondiepten / hoogten nog eenige beletſels. Te 9. uuren quamen wy ten anker by een kleyn Eyland / dat wel met veele ondiepten en plaaten beſet was / maar egter een goede Haven had. Dit was van het Eyland / daar wy 's morgens waren afgevaren / anderhalve mijl / en hadden nog van doen 5. mijlen / om tot Suaquen te komen.

Ondiepten onderwegen geſien.

Den 27. dito maakten wy des morgens ſepl van dit

gaans in groote bekommernis / vrees en twijffelmoedig is. De ſtad legd ſelfs niet onaardig / want in 't midden van deeſen in-hoek / is een ſeer vlak Eyland / welk bijna met de Zee gelijk legd / en is ſo rond / dat het wel een cirkel gelijkt; het is in zijn omtrek een vierendeel van een mijl groot / en op dit Eyland legd de ſtad Suaquen, ſodanig gebouwd / dat op dit geheele Eyland niet ſo veel grond / als een voet breed is / of het is met hupſen vervuld / ſo dat het geheele Eyland / een ſtad / en de geheele ſtad een Eyland is. Op twee plaatſen komt deſe ſtad en Eyland qualijk een boog-ſchoot van het vaſte land / te weten / aan de zijde van het Oost-Zuyd-Ooſten en van het Zuyd-Weſten / maar buyten die plaatſen is het verder van het vaſte land. De ree van deſe Haven of in-hoek is rondom de ſtad / een kloot-boogs ſchoot van den hoek na de Zee uytſtekende; men kan zijn ankers werpen / waar men will / en alom heeft men ſo ver van Land leggende 6. of 7. vadem water / met een modderige grond. De hoek / waar in deſe ſtad / als in een cirkel / legd / heeft een groot ſtrand rond-om / ſoo dat de diepte is tegen over de ſtad / en rondom een boog-ſchoot daar van daan / maar van daar af verder is het vol ondiepten. In deſen hoek leggen na de zijde van het land nog 3. andere eylanden; dat na het Noord-Weſten legd / en het tweede nog wat verder leggende / zijn beyde kleyn / maar het derde / naaſter bij het kanaal / heeft ontrent de groote van de ſtad. Tuſſen dit Eyland en het vaſte land van den hoek aan de Noord-ſijde loopt een groot en wijd lang kanaal / daar doorgaans ſeven vadem water is: in dit kanaal kan een groote Vloot op anker leggen / ſonder eenige ſchade van de ſtad te vreſen / alſo niet meer als de maſten daar van konnen geſien worden. Als de morgenſtond boven de kim aanbreekt / is hier een volle Zee / en in den vollen morgen begind het te ebben tot den middag toe / wanneer het ongemeen laag is / vervolgens vloeyd het tot ver na de middag / en maakt weder een vol-

De Stad legd op een eyland.

En aan de eene ſijde niet verre van 't vaſte land.

3. Eylanden hier ontrent.

En hoe gelegen ten opſigt van de Stad.

Hoe hier de eb en vloed was.

volle Zee / waar door dan in't eerſte van de nagt ebd / en ſo verwolgens. Dan het laagſte water tot de volle Zee waſt het in de ſtad niet meer / dan een vierdendeel van een roede / maar langs de kuſt waſt het niet meer / dan anderhalve roede / en op ſommige hooge plaatſen / minder als dzie vierendeel van een roede.

Den 9. Maart haalden wy een uur voor ſonnen ondergang onſe ankers van voor de ſtad op / en gingen in den mond van het Kanaal leggen. Hier van daan ſeylden wy den 10. dito, en gingen den geheelen nagt op anker leggen / daar de dauw ſoo ſterk viel / dat het te verwonderen was. Sterken dauw.

III. AFDEELING.

Sand-bergen op de kuſten van *Dradate*, *Doroo*, *Fuxaa*, *Arequea*, *Farate*, *Quilſit* en *Igidid*.

Den 11. was de wind in't Noorden / en waayde een ſtorm / waar door langs de geheele Zeekuſt groote bergen van ſand opgeworpen wierden / die ſtraks daar na weder in de lugt verſtooben / welk dan de lugt / gelijk als vol nevel en ſmook maakte. Die geheele dag bleven wy op onſe ankers leggen. De lugt onklaar door 't opgetrokken ſand.

Den 12. dito raakten wy / 2. mijlen voorby Suaquen, upt het Kanaal / ſetteden verwolgens onſe ſeylen op / doch anderhalve mijl van de kuſt zijnde / quamen ons ſo veel klippen / ondiepten en platen / waar door de Zee t'ellkens gebroken wierd / voor / dat wy onſe ſeylen moeſten inhalen / en 3. uuren ver moeſten roeyen / tot dat wy voorby die ondiepten waren / waar na wy ten eerſten onſe ſeylen weder ophaalden. Tegen den avond quamen wy binnen de bank / en in een ſeer naauw Kanaal ten anker; dit Kanaal was een mijl van de plaats / daar wy laatſt gelegen hadden / en 3. van Suaquen; wy vonden het binnen-waards groot en ruym / met een klaren gront / daar de Zee egter niet inkomen noch belammeren kan. Vinden veel klippen en platen.

Den

Den 13. dito quamen wy een uur voor den dag uyt dit Kanaal / en sagen ontrent een kanon-schoot van ons Zee-waard in/een lange ry van ondiepten/ die op deselve koers / als de kust / schenen te leggen. Ontrent 11. uyren begaf ons de wind / en waayde uyt het Noord-Noord-Westen / so dat wy niets konnende vorderen / moesten ankeren / dog ten 2. uuren na de middag/ maakten wy weder seyl / also de wind bykans uyt het Noord-Noord-Oosten opwakkerde / en wy na het Noord-Westen seylden / maar eerlang moesten wy weder de seylen inhalen / en quamen al roeyende in een kanaal / alwaar wy weder gingen leggen. Dit Kanaal is 7. mijlen van Suaquen, vry nauw / en vol bogten. De kust van Suaquen tot hier toe legd Noord en Suydelijk/ en somtijds Noord-Westelijk / en dan Suyd-Oost.

Komen 7. mijlen van Suaquen in een ander Kanaal.

Den 15. dito ging ik aan Land / en nauwkeurig op de vloed en eb der Zee agt neemende / bevond ik / dat na het opkomen van den dageraat boven de kim / 2. uuren volle Zee was / en dat daar op het water begon te vallen tot 2. uuren na de middag / wanneer het op zijn laagste was / vervolgens begon het weder te wassen / tot dat de Maan onder ging / en selfs nog 2. uuren later. Ik merkte ook / dat het water met de vloed 22. elle-boogs lengten opwies.

Verscheydentheyd van de vloed en eb alhier.

Den 16. geraakten wy uyt dit Kanaal / en quamen een halve mijl ver in Zee / dog moesten / also de wind Noorden was / ons anker werpen.

Een Haven Dradate.

Den 17. quamen wy in een seer bequame Haven / genaamd Dradate; de kust van de Haven van Suaquen tot Dradate legd Noord-West / en Suyd-Oost / by de Zee henen is hier vry laag land / maar 3. mijlen binnens lands / zijn groote en hoge bergen. Dese Haven / met regt onder de groote en vermaarde Havens te rekenen / is 10. mijlen van Suaquen, en legd op de hoogte van 19. graden / en een 5. of 6. part. De mond en het inkomen in deselve is redelijk breed / dog binnen komende word de

Die naaukeurig beschreven word.

Ha-

Haven verbolgens nauwer / maar heeft / ſoo lang ſe is / doorgaans 20. vadem water / en een modderigen grond.

Ontrent een vierendeel van een mijl binnen 's Lands / is een groote plaats van Wel-water / daar men meer en beter water vind / als op alle die kuſten. Alwaar goed water was.

Den 19. gingen wy met Sonnen opgang onder ſeyl / en voerden dien dag 3. mijlen en een half Zee-waard in ſagen wy verſchepden ondiepten; de kuſt / die wy heden ſagen / lag geſtrekt van het Noorden na het Suyden.

Den 20. was 'er by het opgaan van de Son / een Noorden wind / welk de Zee wat ontſtelde / welk ons noodſaakte na het ſtrand te wijken / daar wy dan in een ſeer nauw en bekommerlijk kanaal quamen / maar alſo de wind Noord-Noord-Oost liep / bleven wy daar den geheelen dag op anker leggen.

Den 21. dito namen wy een andere koers / en ſeylden met een West-Noord-Westen wind / en ſchoon weder / Noord-waards aan / ſijnde ontrent 1. halve mijl van het land af; 1. uur na Sonnen opgang waren wy tegen over een ſeer lang en ver uytſtekend punt / van Ptolomeus genaamd het Hoofd van Diogenes, thans Doroo. Hier / ſijnde 15. en een halve mijl van Suaquen, is een groote ſchoone Baay / aan welkers Suyd-ſijde / een breed en dor punt in Zee uytſteekt / waar op een grooten ronden Toren / gelijk een pijlaar ſtaat / die eertijds / gelijk geſegd is / het Hoofd van Diogenes genoemd wierd. So dra men in dit kanaal / of Baay komt / heeft men 6. vadem water / edog dat verminderd allenxkens tot op 3. dog niet minder / op een ſeer vaſte kley-grond; deeſe Baay is ſo groot / en heeft ſo veele kreeken en inhammen / en ſo vele Eylandjens / dat hier en daar een meenigte van Vaartuygen / onbekend konnen verborgen leggen. Een quartier mijls van deeſe Baay Zee-waard in / legt een plaat / die de mond De Kaap van Diogenes, thans Dôroo.

Daar een ſeer groote Baay is.

deſſelfs ſodanig beſet / dat 'er de ruyme Zee niet kan inkomen / ſo dat men buyten de boven-gemelde paſſagie en mond / die Noord-Oost en Zuyd-West legd / niet kan in de Baay komen; een kanon-ſchoot van deſe Baay / is een bron of water-wel / die veel water / doch dat brak en ſout is / opgeeft.

Een ſilte bron.

Den 22. dito vertrokken wy hier van daan / en bevonden onder het roepen / dat de Zee ſig vol klippen vertoonde / en ſo dra wy van de eene wyk waren / ontmoeten wy weder een andere; tuſſen 10. en 11. uuren maakten wy ons aan een derſelver vaſt. Op de namiddag waren wy niet verre van het Land / voeren een lage punt voorby / en quamen in een ſeer groote Baay / Fuxaa genaamd / die 3. en een halve mijl voorby Doroo wag; de kuſt tuſſen beyden legt Noorden en Zuyden / en eenigſins Noord West en Zuyd-Oost. Deſe Baay is bekend door een ſeer hooge en ſpitſe piek / of berg; de Noorder-breedte is hier op 20. graden en 1. quart. Aan de mond van deſe baay ſijn 2. laage punten / leggende in het Noord-Oosten / anderhalve mijl van malkander. De Zee komt hier niet ſterck in / welk dan een goede Haven maakt; men heeft hier 10. of 12. vadem water / en een modderige grond / doch de diepte vermindert binnen-waards tot op 5. vadem: langs het land van de Baay aan de Zuyd-ſijde leggen negen Eylandjens op een rij / en elders eenige hier en daar / doch alle kleyn / laag en met ondiepten beſet. In deeſe Baay is geen bers water / en de Land-ſtreek is hier dor en ſchraal.

Een Baay Fuxaa,

Die door een hogen berg kenbaar is,

En een goede Haven maakt,

Doch heeft een ſchraale kuſt.

Den 25. namen wy onſe koers langs de kuſt / doch wat dieper in Zee / daar wy weder vele klippen ſagen; ten 10. uuren / quamen wy in een ruyme Haven / genaamd Arequea, die 4. mijlen van Fuxaa is; de kuſt tuſſen beyden loopt Noordelijk en Zuydelijk / en eenigſins Noord-West en Zuyd-Oost / en legt 22. mijlen van Suaquen. Arequea is een ſo ſterke en verweerbare Haven / als ik tot noy toe ge-

Een Haven Arequea, of Dioſcori.

Die ſterk en

geſien heb; by ons / gelijk uyt Ptolomeus kan verweerbaar is.
geſien worden / hadſe de naam van Dioſcori, in't midden van de mond / en in het inkomen van de Haven legd een Eyland / welk ontrent een kloot-boogs ſchoot lang / en vaſt van deſelve hoedte is / aan welkers Suyd-ſijde een ondiepte en bank is / die tot aan het vaſte Land ſtrekt / ſo dat niets daar kan overkomen / maar aan de Noord-ſijde is een kanaal van een boog-ſchoots wijdte / daar 15. vadem water is / welk Noord-West en Suyd-Oost loopt; edoch naaſt aan het vaſte land / en naaſt by het Eyland is het ondiep en vol klippen / ſodat de beſte paſſagie in het midden is; dit kanaal is ontrent een muſket-ſchoot lang / maar ſtraks daar op hoeden ſig de kuſten beyder-ſijds hoeder uyt / en dus komt men in een groote en ſeer ſchoone Haven / daar men binnen hees boog eenig geweer leggen kan: deſe Haven is ontrent een mijl lang / en een halve breed / na het land is ſe ondiep / maar in't midden diep genoeg / dog men vind hier geen vers water. Men kan weten / dat men op de hoogte van die Haven is / wanneer men de gemelde hoogte West-Suyd-West van ſig heeft. Hier ſinde / vond men goed / alle onſe krijgs magt na Mazua te ſenden / en enkelijk met 16. ſlepne Galeyen ouſe reys voort te ſetten. Nauwkeurig beſchreven. Sy verſenden hun krijgsmagt na Mazua.

Den 30. dito ſeylden wy hier van daan / en quamen ten anker in een Haven / Salaqua genaamd / leggende 4. mijlen voorby Arequea, en 26. voorby Suaquen: tuſſen beyden legd de kuſt Noorden en Zuyden / en eenigſins Noord-Oost en Suyd-West. Het Land over Zee doet ſig wat hooger op / en heeft hier en daar eenige heuvelen / maar agter deſelve doen ſig groote Bergen op / en het ſtaat te weten / dat het Land by de Zee-kant van Arequea af / ſig ſodanig begind te vertoonen / want tot daar toe was voorgaans blak en laag land / tot aan de Bergen / die binnen lands ſijn. Salaqua. Hier beginnen bergen langs de kuſt te komen.

Den 31. ſeylden wy van Salaqua, en hebbende by oſſing ontrent 17. mijlen gevorderd / ſijnde 13.

mijlen van Suaquen, gingen ontrent een ondiepte op anker leggen. Van Salaqua en voorwaards begint de kuſt geweldig te draapen / wel een mijl ver / ze is dyp laag. Noord-Noord-Oost aan / en maakt eyndelijk een ſandige punt / waar op geſien wierden 13. heuveltjens of hoogtens van ſteen / die na het ſeggen der Moorſe Pilooten / ſo vele graf-ſteden geweeſt waren. Twee mijlen verder loopt de kuſt na het Noord-Noord-Weſten / en ſo vervolgens tot de boven-gemelde plaats toe. Dit is het bekendſte punt of hooft / onder den naam van de Calmes, van die geheele kuſt / door dien alle die van Mazua, Suaquen en andere plaatſen na Juda, Alcocer en Toro varen / noodſakelijk dit punt moeten aandoen. Wat de Zee in deſe 17. mijlen aangaat / ik geloof / dat men nog door voorſchrift / nog door ervarenthepd aldaar veylig ſeylen kan / maar dat de ervarenſte ſo wel / als de onervarene allerley avontuuren afwagten / en hen ſelver behouden moeten / ſo als ſy beſt konnen: want de ondieptenzijn ſo veel en ſo groot / de Zee is alom ſo met klippen beſaapt / alom ſijn'er ſo veel plaaten / dat men die weg na allen ſchijn ſekerlijk eerder te voet gaan / als ſeylen ſoude / al was het met kleyne Schuytjens. Tuſſen Salaqua en Raſeldoaer, dog nader by de laatſte plaats / leggen als in een drie-hoek 3. Eylanden; het grootſte der ſelven heet Magarzaon, is ontrent 2. mijlen lang / en heeft ſeer hoog land / dog geen water: dit legd van Raſeldoaer 3. mijlen / en ſtrekt ſig ten Noorden en ten Zuyden. Het tweede / genaamd Elmante, legd meer Zee-waard in / heeft insgelijks hoog land / en is ook ſonder water: maar het derde Eyland legd dyp laag / en is t'eenemaal ſandig / is 4. mijlen van Salaqua, na de ſijde van Raſeldoaer, dog hoe het genoemd word / heb ik tot nog toe niet konnen vernemen.

13. Steenboopen, begraaf-plaatſen, op het punt Calmes;

Ongemakkelijke vaart alhier.

Raſeldoaer, en 2. andere Eylanden.

Den 2. April verlieten wy onſe leg-plaats / die 43. mijlen / gelijk geſegd / van Suaquen is / roeyden langs de kuſt / en quamen dus aan een rivier / Farate genoemd / ſtaande by giſſing 4. mij-

Een rivier Farate.

len

ken van onſe leg-plaats / en nog 1. mijl verder ſeylende / vonden wy een ſeer ſchoone Haven / genaamd Quilfit. Die geheele dag ſagen wy / na de ſijde van het land niet eene klip / maar Zeewaard in een ondiepte. Farate is een wyd groote en ſchoone rivier / loopt van 't Oosten na het Weſten / legd op de breedte van 21½. graden / en maakt 2. laage punten / die by het inkomen qualijk een musket-ſchoot van malkander leggen / en buyten op na de mond van de Rivier een ondiepte hebben / ſo dat men / willende in de Rivier komen / in het midden blijven moet: het land aan beyde ſijden van deſelve is ſeer laag / ſonder ſtruyken of eenig ander geboomte; in de mond van de Rivier heeft men 30. vadem water / welk binnen-waards allenskens tot op 18. verminderd.

Quilfit is ſo wel een ſchoone en treffelijke / als veylige en voordeelige Haven / want als men maar daar binnen is / heeft men geene winden / nog eenige andere rampen te vreeſen; by het inkomen van deeſe Haven vind men 2. lage punten / die Noord-West en Suyd-Oost / meest egter Noordelijk en Suydelijk / en byna een vierendeel van een mijl van malkanderen af leggen. Deſe Haven is meer dan 3. mijlen in 't rond / en men kan'er alom veylig op de ree gaan leggen; daar is doorgaans 12. vadem water / maar langs het ſtrand is het klip-agtig; tuſſen Farate en Quilfit, ſijnde ruym 1. mijl van malkanderen / legd een ry Bergen / de eene hoger / als de andere. De haven Quilfit beſchreven.

Den 3. dito vertrokken wy 1. uur voor dag uyt de Haven van Quilfit, en roeyden langs de kuſt. Een uur voor Sonnen ondergang quamen wy op een plaats / Raſilgid, welk in 't Arabiſch geſegd is het Nieuwe Hoofd, ten anker. Wy hadden dien dag ontrent 9. mijlen gevaerd / en ſagen Zeewaard in eenige ondiepten / dog niet ſo veel als te voren. Twee mijlen van Quilfit, is een ſeer goede Haven / die men Moamaa noemd; hier van daan; daar wyd veel ſtruwellen zijn / tot aan een wyd ſan- 't Hoofd Raſilgid. Moamaa.

dig en ver uytstekend punt / ontrent 2. mijlen ver / voor de Haven van Rafilgid, loopt de kust Suyd en Noordelijk / en eenigsins Noord-West en Suyd-Oost.

Igidid is een kleyne / dog bequame Haven / die 57. mijlen van Suaquen legt; deselve heeft het fatsoen van een groote ketel / en is van binnen so rond / datse als met een passer schijnd afgeteekend te sijn. Aan het inkomen / en de mond van de Haven / sijn 2. punten / leggende in het Noorden en het Suyden. Binnen de Haven ruym een halve mijl grooter sijnde / kan men niet / als door de Ooste wind beschadigd worden; de grond is 'er doorgaans klaar / en het water in het inkomen 18. en binnenwaards 13. vadem diep. Een halve mijl binnens lands is hier een bron / dog die weynig water op geeft / en vry onsmakelijk of bitter is.

Igidid een bequame Haven.

Bron met bitter water.

Men moet hier ontrent weeten / dat in dese / en alle andere Havens / die ik op dese kust gesien heb / in het inkomen / de Rivieren geen baaren of banken hebben / maar dat men de meeste diepte meer in den mond / als binnen vind. In dese Haven vond ik sekere boomen / die met de stam seer wel na die van de Kork-boomen geleeken / want de stam en takken hadden een schors van Kork / dog buyten dat waren sy daar van onderscheyden, want derselver blad is vry groot en breed / ongemeen dik en groen / daar groote aderen doorloopen; deese boomen hadden bloemen / die in't opgaan seer wel geleeken na die van Malva, uytgenomen / dat sy seer wit waren / en geheel open zijnde / sig vertoonden / gelijk de witte Koorn-bloemen. Als men een takjen of blad van desen boom afsnijd / loopter een straal sap uyt / als melk loopt uyt de uyer van een Geyt. Op die geheele Kust sag ik geen andere boomen als dese / uytgenomen een Bosschagie / die wy niet ver van Mazua, digt by de Zee in een moerassigen grond sagen. Landwaard in groepen behalven gemelde boomen / in sommige Valeyen / Kappers / welker bladen de Mooren selfs eeten /

En vreemde boomen,

Daar men sap uyt tappen kan.

Kappers.

eeten / alſoo ſy geloven / dat deſelve goed ſijn voor deſ Menſchen gelederen.

Den 4. dito waapde de wind van Zonnen opgang / tot 11. uyren toe / uyt den Noord-Weſten een wakkeren ſtorm; ſtraks daar op begon het uyt ſterk te donderen / en ſo ſwaren hagel te vallen / als ik opt geſien heb; onder die donder liep de wind alle ſtreken van het Compas rond / en bleef eyndelijk in het Noorden. Op die ſelven dag / haagt ik mijn gereedſchap aan Land / om de hoogte te peylen / en bevond de afwijking na het Noord-Oſten 1½. graad / en dat deſe Haven op 22. graden Noorder breedte lag.

Swaren donder en hagel.

Sy waren nu op 22. graden Noorder breedte.

Ongemak aan het peyl gereedſchap.

Ondertuſſen is het ſeker / dat ik dit aan Land te werk ſtellende / wel alle mogelijke nauwkeurigheyt gebruykte / om het werktuyg wel te ſtellen / en niet te verſetten / voor dat alles ten vollen had aangemerkt / en egter eenigſints kan mis hebben / door dien de groote hitte en het branden van de Son de groire plaat of panneel had doen barſten / ſo dat 'er in 't midden een ſcheur was / ſo breed als de dikte van een Portugaloiſer.

Den 6. dito vertrokken wy een uyr voor den dag / uyt de Haven van Igidid, dog quamen die geheelen dag / niet meer / als 3. en een halve mijl verder.

Den 7. in den morgenſtond / waapde het een wakkere koelte uyt het Noord-Weſten / dies wy na het Land roeyden / en gingen leggen by een ondiepte of ſand-plaat / die bupten op het punt / dat ik den naam van Starta gaf / lag: maar op de middag vertrokken wy weder van daar / en maakten ſeyl / maar alſo wy aan weder ſijden ſo veele ſand-platen ſagen / dat het te verwonderen was / waren wy genoodſaakt onſe ſeylen in te halen / en ons met de riemen te behelpen. By ſonnen ondergang quamen wy in een goede Haven / Comol genaamd.

Starta.

Comol.

IV. AFDEELING.

De voort-reys, behelſende een beſchrijving van de Kuſt, die ſig van *Igidid* uytſtrekt na *Comol*, *Raſelnaxef*, *Xuarif*, *Guadenauhi*, *Xarmeelquiman*, *Gualibo*, *Tuna*, *Alcocer* en *Toro*.

Het punt 2. mijlen voorby Igidid legd van een ander / dat vry lang en vlak is / ontrent 4. mijlen; beyde deſe punten leggen Noord-West en Zuyd-Oost. Tuſſen deſe is een groote en bekende in-haan / alwaar na de ſijde van het Noord-Weſtelijſte punt binnen-waards een Haven is / die aan alle ſijden ſo beſloten is / dat de wind daar geen quaad kan / en is ongemeen diep. Het punt maakt een Eyland / welk om de hoogte en ſtand-plaats / buyten twijfel ſchijnd het Eyland te zijn / welk by Ptolomeus Starta genoemd word: maar hier van daan / tot aan een groot punt / buyten de Haven van Comol uytſtekende / zijn by giſſing 5 mijlen / en leggen Noord-West ten Weſten / en Zuyd-Oost ten Oosten; tuſſen die mu is wederom een groote en ſchoone in-hoek. Wat het Land op die geheele Zee-kuſt aangaat / ſtaat te weten / dat van Igidid, tot op 1 halve mijl van de Haven van Comol, het Land langs de Zee-kant ſig met kleyne hoogtens opdoet / leggende de eene heuvel / digt by de andere / maar ontrent een uyr daar van daan binnens Lands / ſiet men ſeer groote en hooge bergen / die ſommige vry ſtijl ſijn / en verſchepde ſraape geſigten maken. Maar te nader ſy by de Haven van Comol komen / te nader komen ſy ook by de Zee / en worden allenxkens hooger en hooger / tot op een halve mijl na by deſe Haven van Comol. Comol legd van Igidid 11. en van Suaquen 60. mijlen / op de aſpunts verheffing / of op de Noorder breedte 22 graden en een halve. Deſe Haven legd aan het eynde van den tweeden hoek / niet ver van het punt / dat aan de ſijde van het Noord-Weſten uytſteekt / welk wel niet heel groot / doch een veylige plaats verſchaft / en vry voordeelig is / want

Die beyde beſchreven worden.

Hooge bergen.

na

na de Zee-kant zijn'er groote ondiepten / so dat'er de Zee niet wel kan invallen / en na de sijde van het Land / is een aangename vlakte / daar veel Badojers wonen; het punt nu in het Noord-Westen / waar mede het Land over dese Haven / en het eynd van den hoek tot in de Zee uytsteekt / is wy lang en straay met een lagen en gelijken grond. Dit punt is / indien wy op de derde kaart van Ptolomeus, die Africa vertoond / wel letten / het hooft Prionoto, want men siet het geteekend op die kust / daar de hooge bergen ophouden. Prionoto.

Wy uyren na middernagt / vertrokken wy uyt de Haven van Comol, en een weynig geroepd hebbende / setteden wy onse seylen op / en hielden het langs de Kust / maar een uyr voor het aanbreken van den dageraat / raakten eenige onser jagten op ondiepten / en wierden eenige klippen gewaar / dies wy onse seylen lieten vallen / en tot den dag toe roepden.

Den 8. dito quamen wy in een groote schoone Baay / daar van wy in het Noorden en Noord-Westen geen eynde sien konden. Hier voorby seylden wy in de breede en diepe Zee / egter waren'er al-om soo veel droogtens / dat het wonder was / hier selfs met een ruymme wind / iets te konnen voorderen / want dan het over desen / en dan over die boeg wendende / konden wy geen vaste streek houden / ende waren nergens veylig. Tegen het ondergaan van de Son / vonden wy een groote plaat / alwaar wy ankerden en bleven leggen. Veele droogtens.

Den 9. seylden wy met een heldere weder hier van daan / en quamen binnen een wy groote plaat / genaamd Xaabiliden: hier op anker leggende / sagen wy Zee-waard in het Eyland Zemorgete. Die plaat en Haven legd Noord-Oost ten Oosten / en Suyd-West ten Westen. Van het punt van de Baay der bergen / tot aan een ander verder punt / sijn veele groote hey-velden / die ontrent 4. mijlen ver / in de lengte sig uytstrekken: hier loopt de Kust Noord-West ten Noorden / en Suyd-Oost Xaabiliden een groote plaat. 't Eyland Zemorgete. By Ptolomeus Agathon.

ten Suyden / en straks daar op begind de kust sig Land-waard in / na het Westen te draayen / en dan met groote boesems weder om te keeren / makende also een groot ruym half-rond; vervolgens keerdse sig weder buytenwaards met een groot en merkelijk punt / dat ver in Zee steekt / thans Raselnaxef, dat is / volgens de Arabische taal / de Drooge Kaap, en in de derde Africaanse kaart van Ptolomeus, Pentadactylus genoemd. Het Eyland Zemorgete, legt van dit punt of hoofd / ontrent 8. mylen na het Oosten / en is / volgens het berigt der Moorse Stuurlieden / de eerste plaats / daar men aan beyde sijde Land sien kan / hoewel dat van Arabien vry wat verder af legd: dit Eyland is dor en vry hoog / en by het selve legd nog een ander / dat vry kleyn is; dit Zemorgete word van Ptolomeus Agathon genoemd / maar van het ander kleynder Eyland / maakt hy geen gewag: maar om wat nader te berigten / van het gemelde Xaabeliden; men moet weten / dat buyten op dien grooten boesem een stuk weegs in Zee / sig een groote sand-plaat boven water opdoet / die de gedaante heeft van 2. uytgestrekte armen en handen / en daarom Xaabeliden, dat is volgens de betekenis van de Arabische taal / de Plaat der handen, genoemd word. De Haven van dese sand-plaat is aan de land-sijde / want hier draayt het sig geweldig / en strekt sulke armen uyt / waar door de Haven voor alle winden uyt Zee vry is: dese Haven legd van Raselnaxef Oost-Suyd-Oost en West-Noord-West / en ontrent 4. mijlen daar van daan.

De Kaap Raselnaxef, by Ptolomeus, Pentadactylus of Pentadatylors.

Land aan beyde sijden te sien.

Xaabeliden waarom so genoemd.

Den 10. April seylden wy met een fraaye koelte Noord-Noord-Oost aan / en de Zee scheen voor ons klaar en vaarbaar te sijn: een half uyr of mijl van het hoofd sijnde / sagen wy / want so oordeelden wy alle / een Schip sonder seyl; wy leyden het daar na toe / maar nader bykomende / wierden wy gewaar / dat het een witte klip in de Zee was / welk / gelijk ons berigt wierd / alle de Zee-

Een witte klip voor een Schip aangesien.

varende

barende Luyden bevriegd / dies wy aanſtonds na het Noord-Oosten ſeylden. Ontrent 9. uyren waren wy tegen over een Eyland / Cornaqua, en waren tuſſen het ſelve en het vaſte Land door; het is een dor en kleyn Eyland / hebbende een omtreck van ontrent een halve myl / en is ontrent anderhalve myl van het vaſte Land; het heeft de gedaante / en vertoond ſig als een groote Eegdis / die hare pooten uytgeſtrekt heeft / waar door het by alle de Zee-baarders bekend is. Dit Eyland legd ontrent 6. kleyne mylen van Zermogere, en van het ſelve Noord-West ten Weſten / en Zuyd-Oost ten Oosten. Ontrent half tienen / waren wy tegen over een ber in Zee uytſtekend ſandig punt / genaamd Raſelenſe, welk ſo veel is / als de Kaap van de Neus. Dit punt heeft geene hoogtens / maar alom een wyd en blak veld / daar op wy egter geen boom of eenige groente ſagen: voor op dit punt is een groote Tempel / maar geene andere gebouwen / en aan weder-ſyden is een enkel ſandige kuſt / en gelyk als een baap. Dit Raſelenſe is wyd bekend / want men is in deſe baart bekommerd / tot dat men aan dit punt of hooft komt / en dat voorby ſynde / meend men t'huys en veylig te zijn.

Cornaqua een Eyland, beſchreven.

't Punt Raſelenſe.

Daar een grooten Tempel ſonder andere gebouwen ſtaat.

Wy / om voort te gaan / verbolgden onſe reys langs de kuſt met een Zuyd-Oosten wind. Op den middag peylde myn Stuurman de Son / en bevond / dat wy op 24. graden en een ſeyde part waren. Van Raſelenſe waren wy by giſſing 3. mylen / waar uyt dan blykt / dat dit punt op de hoogte van 24. graden is / en dat de Stad Berenice op dit punt of hooft geweeſt is. / want Ptolomeus plaatſt deſelve onder de Son-keer-kring van de kreeft, op deſe kuſt aan de Zee-ſtant / en gelyk wy weeten / toen weken ſy verre af / en quamen met die plaats op 23. graden / 50. minuten. Pinte insgelyks in ſyn 6. boek van Berenice ſpreekende / verhaald / dat de ſonne-wyſer aldaar op den middag ten tyde van de ſomer-ſonnen-ſtand / of ſolſtitium

Plaats, daar Berenice wel eer geſtaan heeft.

ſtitium, geen ſchaduw gaf / welk te kennen geeft / dat deſe Stad onder den Tropicus, of ſon-keerkring legd.

't Eyland Xuarif. Eſſen voor het ondergaan van de Son / waren wy tegen over een Eyland / Xuarif genaamd / maar een vierdedeel van een myl voor-gebaren / vonden wy voor ons eenige platen / ſommige ſandig / andere ſteenagtig. Tuſſen deſelve gingen wy

Cial. op een bequame plaats op anker leggen / die van de Arabiers, Cial genoemd wierd. Hier ſagen wy ſo veel vogels / als wy in deſe Zee tot nog toe geſien hadden. Dit Cial is 103. mylen voorby Suaquen.

Van Raſelnaxef tot aan het Eyland Xuarif, Beſchrijving van die geheele Kuſt. is 16. of 17. mylen. De Kuſt voorby Raſelnaxef, welk ik te voren het Noord-Weſter punt van den grooten hoek genoemd heb / draapd ſig geweldig landewaard in / en daar na weder uptloopende / maakt een ſandig punt / dat in de Zee uptſteekt / en word Raſelenſe genoemd; deſe punten ſtrekken ſig Noord-Oost en Suyd-Weſt / en voor een gedeelte Noorden en Suyden upt / en leggen rupm 6. mylen van malkander; dog van Raſelenſe en vervolgens draapd de Kuſt aanſtonds na het Noord-Weſten tot aan het Eyland Xuarif, welk 'er 10. of 11. mylen van daan legd / tuſſen welke twee / men niet meer / als op 3. plaatſen ondiepten vind; de eerſte is Zee-waard in van het Eyland Connaqua, allwaar een wyd groote ondiepte geſien word / die ſig ſelfs boven water / met een lengte van groote ſteenen vertoond / en na het Land ver uptſteekt; de tweede is aan het Eyland Xuarif, want van dit Eyland leggen aan de Oost en Weſtſijde ſo groote ondiepten en plaaten na de ſijde van het vaſte Land / dat 'er de Zee tuſſen het Eyland en het vaſte Land / mede ſchynd geſtopt te ſijn / maar de derde / ter plaatſe / daar wy tegenwoordig op anker leggen / by Cial is de blykelijkſte / want hier is 'er de Zee ſo vol van / dat men ſe niet ſoude konnen tellen / en men kan geen plaats

En de ondiepten daar ontrent.

beſchou-

beſchouwen / die'er bÿ van is. Het Eyland nu van Xuarif is een Muſket-ſchoot lang / en ter nauwer nood ſo breed / legd wat meer dan 1. halve mijl van het vaſte land / is bÿ laag van grond / en heeft in't midden een hout-gewas / dat ſig bÿ groen vertoonde. Tegen over het ſelve legd aan de Oost-zijde een groote rots / gelijk als een Eyland.

Van Suaquen tot Raſelenſe toe / is het Land bewoond van een Volk / die Badojers genoemd worden / en Mahomet eeren / doch worden van de Wereld-beſchrijvers alle Ethiopiers genoemd. Van Raſelenſe nu en verder na Soez, en het eynde van deſe Zee / behoord het Land / en die geheele Kuſt onder het groote Landſchap van Egypten, uyt welken hoofde Ptolomeus alle de inwoonders tuſſen die plaatſen en den Nijl woonende / wil Arabiſche Egyptenaars genoemd hebben. Pomponius Mela en andere Schrijvers geven hen enkelijk den naam van Arabiers, maar in ſodanige verdeelingen en benamingen der Volkeren moeten wy het houden met Ptolomeus, het hoofd van alle Wereld-beſchrÿvers / en hem daar in volgen. Alle die Arabiſche Egyptenaars dan / die van het gebergte na de Zee-kant woonen / worden Badois of Badojers genoemd / welker ſeden en levens-wijs wy elders / in de volgende Afdeeling, ſullen ophalen.

Badojers van veele Ethiopiers genoemd.

Arabiſche Egyptenaars.

Den 11. dito haalden wy onſe ſeylen in / en roepden voort: ontrent 9. uuren quamen wy / 4. uuren gevorderd hebbende / in een groote inham / genaamd Gadenauhi; de kuſt tuſſen beyden legd Noord-West en Suyd-Oost / doch wat meer na het Noorden en het Suyden / het land vertoond ſig / als een wal / en is ſo vol en opgeproopt van Bergen / de een bÿ den anderen / dat het te verwonderen is. Deſe Haven van Gadenauhi is 107. mijlen voorbÿ Suaquen, en legd op 24. graden en 2. derde-parten. Ruym over 1. uur was hier laag water / en de vloed begon van die tijd af en duerde / tot dat de Maan 1. uur boven de kim was; en

Zee-boeſem Gadenauhi.

Een kuſt vol Bergen.

Hoe daar het watergety was.

en vervolgens begon het te ebben tot dat de Maan 1. half uur voorby het middag-rond was / waar op dan met het daalen van de Maan / tot dat deselve onder was / het ty weder aanwies / en 1. uur na het ondergaan van de Maan / volle Zee maakte.

In den avond was de wind Noord-West / 2. of 3. uuren na midder-nagt vertrokken wy van Gadenauhi, en raakten by de ondiepte van den Noord-Westelijken hoek / en tussen het Eyland Bahuto, aan de grond / welk ons niet weynig ontstelde / en dagten / gelijk men segd / in het net te zijn / maar hadden geen swarigheyd / also wy een eersten weder los raakten / het kanaal kregen / en so voorby het land tegen een Noord-Westen wind aan oproeyden / tot dat het dag wierd.

't Eyland Bahuto.

Den 12. dito roeyden wy al voort langs het Land / en ankerden een uur na Sonnen opgang in een Haven / Xarmeelquiman, of opening van het Gebergte genoemd / leggende anderhalve mijl verder als Gadenauhi. Dit Xarmeelquiman, is een kleyne Haven / die sig niet groot op doet / maar is groot van deugden en gerief; 108. mijlen / legd dese Haven voorby Suaquen, en gelijkt vry wat na die van Igidid: hier van daan seylden wy / also de wind wakkerde en ruymer wierd / dat is / na het Oost-Suyd-Oosten liep al voort langs het land. Ontrent de middag stond'er een sterke wind op / met sulke ruk-winden / dat het sand van de Kust sodanig in de lugt met een dwarrel-wind opgehaald wierd / dat men het voor een grooten damp soude aangesien hebben. Op den na-middag quam de Vloot by malkander / dog daar sommige schepen stilte hadden / hadden andere / die'er kort by / agter / of wat verder na de Zee of het Land waren / so sterken wind / dat sy geen seyl konden voeren / en egter waren sy van de eerste geen steenworp af / dog in een oogenblik was die wind ook over de eerste / en de agterste hadden weder haar stilte. Op dieselve tijd quamen 'er stevige winden

Xarmeelquiman een Haven, waarom so genoemd.

Sand in de Lugt opgehaald maakt een damp in deselve.

Ruk-winden.

uyt

uyt het Oosten / en Oost-Noord-Oosten / die sulken hitte aanbragten / dat niet anders als een vlam vuurs den menschen tegen quam. Het sand en stof aan strand wierd opgetrokken / en dreef dan herwaards dan derwaards / na dat de winden waren / welk wy veeltijds tot 3. of 4. malen sagen geschieden / eer het weder sakte / of in Zee viel. Sulks hadden wy onder de bergen en het hooge land so niet gemerkt / gelijk ook geene seldsame toevallen / maar het was vreemd / en verdiende sijn opmerking / om dat dit voorviel door de Zee-winden / en daar wy so verre van de kust waren. Als dese dwarrel-winden ons beliepen / waren wy tegen over een Haven / Xaona genoemd; dus voeren wy al voort / strijkende dan eens onse seylen / en dan deselve weder ophalende / en somtijds sagen wy al 't gemelde eens aan / dog meesten tijd met bekommernis en vreese / en quamen dus tegen Sonnen ondergang in een Haven / Gualibo, of de Haven van moeylijkheid genoemd / so dat wy desen dag en een gedeelte van de voorleden nagt ontrent 13. mijlen gevorderd waren.

Hoete winden.

En't woelen van 't sand.

Een Haven Xaona.

En Gualibo.

Van Gadenauhi tot aan de Haven Xacara, die met een seer rooden berg omgeven is / loopt de kust Noord-West ten Noorden en Suyd-Oost ten Suyden / dese 2. plaatsen leggen ontrent 10. mijlen van malkander; van die rooden Berg tot ontrent 1. mijl voorby de Haven van Gualibo, zijnde ontrent 6. mijlen ver / legd de kust Noord-Noord-West en Suyd-Suyd-Oost. So ver dese 16. mijlen strekken / is het langs de kust vry klaar / uytgenomen / dat 1. mijl voorby die roode berg een ondiepte / ruym een halve mijl van het vaste land legd / en men heeft daar verscheyden fraaye en bequame Havens / meer als ik dagt te sien of oyt gesien heb / op so korten weg; onder die is er een / Xaona genaamd / die vry groot is; aldaar souden / na het seggen der Mooren en ingesetenen / in de al-oude tijden de Heydenen een voorname Stad gebouwd hebben / die wy uyt Ptolomeus 3. kaart

Een rooden Berg by Xacara;

Hoe de kust daar ontrent is.

van

Plaats van de oude Stad Nechesia.

van Africa komen afneemen Nechesia genaamd geweest te zijn. Langs dese kust leggen ongemeen veele en hooge bergen / digt aan malkander / en verre binnen-waards siet men over deselve noch andere groote en hooge bergen; onder alle die sin'er 2. die niet alleen bekender zijn dan de allernaaste / maar selfs dan alle / die op die geheele kust zijn; een der selven is geheel swart / en vertoond sig als of hy gesengd en gebrand was / en de ander is geel / tussen welke verschepden hoogtens van sand gesien worden. Van den swarten berg binnenwaards is een open en blak veld / op het welk ik vele seer groote en hooge boomen sag / die een groten omtrek maakten en veel land beschoegen; dese waren de eerste boomen / die ik op dese kust gesien had / en schijnen aan dit land eygen te sijn / dog de andere / daar ik een weynig voorby Mazua verslag van deed / sijn van deselve soort / als die in de moerassen op de Zee-kant / en aan de Rivieren / en alhier staan; Alle die in de Haven van Igidid en hier ontrent Xarmeelquiman staan / sijn wild / en doen sig groebig op / also sy geen takken maken of vrugt dragen / maar eenige bladen hebben / dog voorts naakt en dor staan. Dese bergen / en boomen staan ontrent 2. mijlen / eer men in de Haven van Xarmeelquiman komt.

2. Merkelijke Bergen.

En vlaktens, met bomen beset;

Die beschreven worden,

De reeds gemelde Haven Gualibo is 122. mijlen verder als Suaquen, en verscheid niet veel van die van Xarmeelquiman in grootte en vertooning / dog het onderschepd is hier in / dat de eerste van verre rondom met veele bergen beset is / maar het land rondom de laatste vlak en ruym is. In dese Haven / moet men inkomen tussen seltere klippen en ondiepten / op welke de Zee breekt / maar het kanaal selfs is diep en breed.

Gelijk ook de kust by Gualibo en Xarmeelquiman.

Den 13. April 's-morgens ligteden wy onse ankers / en vertrokken uyt de Haven van Gualibo met een wy stevigen Noord-Westen wind / waar door de Zee wy hoog ging / dies wy langs het strand roeyden; te 10. uuren quamen wy in een Ha-

Haven / Tuna genaamd / zijnde anderhalve mijl verder / als Gualibo. Een Haven Tuna.

Tuna is een kleyne en ſlegte Haven / leggende op 25. en een halve graaden / Noorder breedte / 123. en 1. halve mijl voorby Suaquen. Men komt in deſe Haven tuſſen twee klippen / en die is van binnen meeſt beſet met ondiepten en ſteenen / ſo dat 'er maar een kleyne en onnoſele Haven is: Maar daar het punt van het land aan de Noord-zijde van de Haven ſig draayd / is een leg-plaats en Ree / die goed is tegen de Noord-Weſte wind / maar het land hier ontrent is een ſeer dor en onvruchtbaar ſand; aan de Noord-Weſt ſijde van deſe Haven zijn 3. ſpitſe Bergen / of liever ſteenhoopen / mijns oordeels daar voor lang gemaakt tot een teken / dat aldaar een Haven is. Die beſchreven word. 3. Hooge ſteenhopen een teken van die Haven.

Een uur voor Sonnen ondergang gingen wy leggen by een bank / 1. mijl voorby Tuna. De kuſt van het punt ontrent 1. mijl voorby Gualibo loopt na het ander punt / anderhalve mijl voorby deſe ondiepte / Noord-Noord-Weſt / Suyd-Suyd-Oost / en is 4. mijlen van malkander. Gelegentheyd van kuſten.

Den 14. dito voeren wy langs het ſtrand / de Zee ging vry hoog / welk de roeyers ſeer ongemakkelijk viel / egter quamen wy na de middag agter een kraapen in-hoek / die binnen-waards een goede Haven maakt / daar wy ons anker wierpen. Wy vorderden op dien dag ontrent 5. mijlen / en waren by giſſing 129. mijlen van Suaquen; de kuſt loopt hier Noord-Weſt en Suyd-Oost / en is op ſommige plaatſen laag en vlak / en op andere berg-agtig.

Den 15. waren wy met den dag nog 1. mijl van Alcocer, en quamen / na dat de Son anderhalf uur op was / aldaar aan / en lieten onſe ankers in de Haven vallen / zijnde in die morgen ontrent 7. mijlen gevorderd; de kuſt liep hier Noord-Noord-Weſt en Suyd-Suyd-Oost. Sy komen in de Haven van Alcocer, wel eer Philoteras genaamd.

Alcocer was wel eer / volgens de aantekening van Plinius in het 6. boek van ſijn natuur-kun-

dige Hiſtorien / en Ptolomeus derde kaart van Africa, genaamd Philoteras, en al het land daar van daan tot aan de Stad Arſinoe, en tot het eynde van deſe Zee toe / was te dier tijd bekend met den naam van Eneo; deſe plaats legd / als men na het Weſten ſiet / by giſſing 15. of 16. dagen reyſens van de Rivier de Nijl. Dit is de eenige Haven op deſe geheele kuſt / daar men alles / wat dat gedeelte van het land van Egypten, thans Riffa genaamd / uytleverd / in voorraad vind / en waar van daan alle mindere plaatſen in die ſtreek ſig ſelven voorſien. De Stad Alcocer was wel eer 2. mijlen verder op die Zee-kuſt gebouwd / maar alſo dat een ongemakkelijke plaats / en de Haven voor den Koop-handel / niet groot genoeg was / ſoogenſig de ingeſetene neder / daar thans Alcocer is / eyter van men overblijfſels van de gebouwen der out de Stad ſien / die men noch oud Alcocer noemd / en dat was mijns oordeels dat Philoteras, daar / gelijk geſegd is / Ptolomeus gewag van maakt. Dit nieuw Alcocer nu legd op 26. graden en 1. quart Noorder breedte / 136. mijlen voorby Suaquen. Deſe Haven is een groote Baay / dog legd byy open voor de Ooſte winden / die op deſe kuſt ſeerk aankomen; regt tegen over de plaats leggen eenige / dog kleyne plaaten / waar op de inkomende Zee breekt / tuſſen welke / en het ſtrand de Fregatten en andere Scheepen / die haar lading ſoecken / komen leggen; de Stad ſelfs is ſeer kleyn / en legd op de ſchraalſte en onvrugtbaarſte grond / die 'er in de Wereld is. De huyſen verſcheelen weynig van hokken / daar men het Vee in opſluyt / de muuren egter zijn van ſteen of kley / hoewel andere enkelijk met ſooden zijn opgeſet / van boven zijn ſy niet bedekt / als met eenige weynige matten of ander ſlegt goed / om de inwoonders te bevryden voor de Son / en voor den regen / indien die voor of na hier van den Hemel mogt komen te vallen / hoewel dat ſulks hier ſelden en niet anders / als door een ongemeen toeval geſchied. In den gehee-

Hoe ver die van de Nijl is.

Verplaatſing van die Stad.

Standplaats van het nieuwe Alcocer.

Welk een onnoſele plaats is, en op een ſchralen grond legd.

heelen omtrek van deſe plaats / deſſelfs kuſt / velden / bergen / of hoogtens / waſt in 't geheel geen groente / gras / ſtruyken of boomen / en men ſiet 'er niet als ſchiere ſwarte en verſengde Bergen / en een menigte van dorre heuvels ; en dit ſlegt en droevig geſigt is buyten rondom deſe plaats van Zee tot Zee / ſelfs daar tuſſen noch een vlakte is / vertoond ſig voor het oog niet anders / als een dor en onbruygtbaar ſand / niet grind-ſteentjens gemengd. De Haven is de onnoſelſte van alle / die ik op deſe kuſt geſien heb / ſelfs is 'er geen viſ altoos in / hoewel langs die geheele kuſt en Zeeſtrand overvloed van viſ is. Niet verre van de Stad zijn 3. Water-wellen / waar uyt de inwoonders water om te drinken halen / dog het is ſodanig / dat men het ter nauwer nood van het Zee-water onderſcheyden kan. Hier is geheel geen vee.

En niet, als brak water heeft.

De bedevenſte van de Mooren verhaalden my / dat by hen de naam van Egypten niet bekend was / maar dat het geheele land van Alcocer, en verder tot aan Alexandrien toe / Riffa genaamd wierd / en dat in die landſtreek meerder overvloed / als ergens in de Wereld van behoeften / levensmiddelen / groot en kleyn vee / Kameelen en Paarden is / alſo men daar geen voet land laat ledig leggen. Ik vraagde hen / wat taal en levens-wijs men aldaar had ? waar op ſy my tot antwoord gaven / dat men in alles de Arabiers involgde / en op mijn vraag / hoedanig de gelegenthend des lands was ? kreeg ik tot berigt / dat het ſelve geheel vlak was / en dat het daar nopt regende / en indien dat oopt gebeurde / men ſulks voor een wonder aanſag / dog dat God daar ontrent voorſag / door dien hy de Nijl 2. maal 's jaars buyten zijn oever / en natuurlijſſe loop doet overvloeyen / en daar door het geheele land bevogtigd. Ik vraagde hen ook / of men ook van tegen over Alcocer door de Rivier na Alexandrien waren konde / en men ſeyde my van ja / en insgelijks van agter Alcocer na de Abexi of Abiſſijnen, maar dat in de Rivier doorgaans be-

't Gewaſt daar van daan na Alexandrien Riffa genoemd.

Is een overvloedig land.

Men ſpreeks 'er Arabiſch.

Het overvloeyen der Nijl.

Eylanden en klippen in deſelve.

le Eylanden en Klippen waren / en men daarom goede Stuur-lieden hebben / of by daag ſeylen / moeſt. Derder vraagde ik hen / waarom die landaard ſig op ſo ſchraalen grond / als Alcocer had neder geſlagen / en ſy gaven voor reden / dat daar de naaſte Zee-haven by de Nijl, en dat landſchap Riffa was / waar uyt de vrugten / en het geen het land uytleverd / herwaards vervoerd wierden. Reden van hare ſlegte daken der huyſen, Nog vraagde ik / waarom men de huyſen alhier niet beter dekte? en men antwoorde my / dat de matten hen genoeg voor de Son lionden bevrijden / en van den regen geen ongemak te vreeſen hadden / maar dat ſy ſterker middelen / om hen ſelven voor der menſchen boos-aardigheyd en godloosheyd te bevrijden / hadden moeten uytvinden / en dat ſulks de reden was / dat ſommige de muuren van ſteen en kley / en andere van ſooden hadden moeten maken: En muuren van ſooden. als ik hier op vraagde / wat het voor vrandige menſchen waren / tegen welke ſy ſig met ſulke voorſtweeringen wapenden? ſeyden ſy my / dat het Badojers waren / een ſnood en ondeugend volk / dat nienigmaal hun plaats quam overvallen / en wegnam de driften van beeſten / die van de Nijl met allerley levensmiddelen / en ander voorraad derwaards quamen.

Den 18. April in den morgenſtond gingen wy 4. mylen ontrent van Alcocer leggen by een ondiepte / maar ſeylden na de middag weder van daar.

Den 19. overviel ons met ſchoon weder een ſchielyke wind uyt het Noord-Noord-Weſten / dog quamen ontrent half 9. uuren in de Haven van een Eyland / genaamd Suffange-Elbahar, en waren 4. of 5. myſlen gevorderd. De Haven Suffange-Elbahar,

Suffange-Elbahar is in het Arabiſch, ſo veel geſegd / als een Zee-ſpongie: dit Eyland legd 13. myſlen voorby Alcocer, op de hoogte van 27. graden; het geheele land is hier ſandig / ſonder eenige boomen of water / en is ontrent 2. myſlen lang / en minder / als een vierde deel breed; daar is een goede Haven voor al-

Nauwkeurig beſchreven.

allerley weder / maar aan het vaste land zijn soo veel boesems / inhammen en havens / dat het te verwonderen is; het diepste Kanaal / waar dooz de Zee tussen het Eyland / en het vaste Land inkomt / is na de zijde van het vaste land / alsso na de zijde van het Eyland eenige ondiepten zijn; in de mond en het inkomen in desse groote Haven / aan de Noord-zijde / leggen eenige plaaten selfs boven water / daar voor men / by daag inkomende / niet te vreesen heeft; en in het midden van de mond / daar men van de Suyd-zijde in dese Haven komt / legd een groote klip.

Den 20. dito waren wy met Sonnen ondergang by gissing ontrent 6. mijlen voorby Suffange-Elbahar; de kust liep van laatst gemelde plaats tot aan een sandig punt / welk anderhalve mijl legd / Noord-Noord-West en Suyd-Suyd-Oost; en daar van daan verder draayd de kust binne-waards / en maakt een grooten in-hoek / binnen welken verscheyden Eylanden / Havens / Rzeeken / Baayen en merkelijke leg-plaatsen zijn. Gelijk ook de verdere kust.

Den 21. dito quamen wy 's morgens vroeg digt by een Eyland / Xeduam genoemd; het was stil weder / dies wy voorby het selve henen roeyden aan die zijde / die na het land van Arabien siet / en sagen / dat het selve hoog / ruw / doorgaans van een harde klip / en 3. mijlen lang / en 2. breed was; het legd voorby Alcocer 20. mijlen / heeft geene Rivieren / nog eenige soort van boomen; desselfs standplaats is tussen het vaste land aan de een / en ander zijde / welk 'er wedersijds 5. mijlen af legd; wat verder na het Noord-Westen zijn 3. andere kleyner Eylanden / die laag land hebben / en door eenige ondiepten van malkanderen afgeschey den zijn. Een uur na Sonnen opgang waren wy tegen over het hoofd van het Eyland / dat aan de Noord-zijde legd. Een Eyland Xeduam. Desselfs gelegentheyd, en standplaats.

Hier van daan roeyden wy met stil weder na de overzijde / zijnde de kust van Arabien, dog alsso 'er na weynig tijd een straffe koelte upt het Suyd-Oosten begon Sy varen over na de kust van 't Steenagtig Arabien.

begon te waapen/ maakten wy ten eerſten onſe ſeylen gereed/ en ſeylden dus Noord-Weſt aan. Ten
En komen by Toro; 11. uuren voor de middag waren wy by het Land van het ſteenagtig Arabien, en ſeylden vervolgens langs het land; 2. uuren voor Sonnen ondergang ankerden wy by de Stad Toro, by giſſing 12. mijlen van het Eyland Xeduam, op de ſtreek van Noord-Weſt en Suyd-Ooſt.

Onderſoek en bewijs, dat Toro het oud Elana is.

Als wy alles nauwkeurig overwegen/ is Toro die plaats/ die by ouds Elana genaamd wierd/ gelijk wy uyt Ptolomeus, Strabo en andere ſchrijvers konnen afneemen/ hoewel het ook waar is/ dat wy in af-punts breedte en de ſtandplaats thans een groot verſchil merken/ want die van Elana geſchreven hebben/ ſeggen/ dat die Stad lag in het binnenſte van een ſeer groote Golf, de Elanitiſche na deſe plaats genoemd/ op 29. graden en 1. vierendeel; en ondertuſſen weeten wy nu/ dat Toro op 28. graden/ en een ſeſde part langs een ſeer nauwe en lange kuſt legd. De misſlag/ indien het anders waar is/ dat Elana en Toro een is/ ſoude konnen geſproten zijn uyt een quaad berigt/ welke/ die dit geweſt geſien hadden/ gegeven hebben: dog 't blijkt klaar/ dat Toro het oude Elana is/ om dat men van daar tot Soez toe/ nog op de eene/ nog op de andere kuſt eenig teken of overblijſſel van een eenige Stad/ en niet/ als een onbruyqbare landſtreek/ ſonder Rivier/ en vol ruwe en klipagtige Bergen vind/ waar uyt wy beſloten/ dat deſelve nopt konde bewoond zijn geweeſt/ ſo dat wy meenen reden hebben te gelooven/ door dien Ptolomeus de Stad Elana op de kuſt van het Steen-agtig Arabien, niet ſeer verre van den Berg Sinai plaatſt/ en van geen andere Stad tuſſen Elana, en de Stad der Heroës, aan het upterſte eynd/ daar deſe Zee ſtupt/ gewag maakt/ te meer/ om dat op deſe Arabiſche kuſt ontrent die hoogte van Elana geen Stad/ Dorp of Woonplaats ſo naby gevonden word/ als Toro, welke ook niet ſeer verre van den Berg Sinai legd/ en na Soez toe geene woon-plaatſen ſig opdoen/ dat

Elana

Elana en Toro deſelve plaats betekenen. Dit Toro ſchijnd ook die Haven geweeſt te zijn / die de Heylige Schrifture Ailan noemd / allwaar Salomo de Koning van Juda ſcheepen maken liet / en van daar na Tarſis en Ophir, om Gouden Silver tot het bouwen van den Tempel te halen / afſond / want als de tweede letter uyt Ailan weg genomen word / ſo is 'er weynig onderſcheyd tuſſen de een / en de ander deſer vyfe namen. Ook is het geen gemeyſame reden / dat men dit Ailan elders ſoude moeten ſoeken / om dat geſeyd word / dat het hout tot het bouwen der ſcheepen van de Bergen Libanon en Anti of tegen Libanon derwaards gebragt wierd / en men wel beſatten kan / dat ſy om die groote moeyte en onkoſten van het ſo verre te brengen / af te ſnijden / het na de naaſte en bequaamſte Haven gebragt hebben; want de Jooden hadden toen het land van Idumea in 't beſit / gelijk ook het ſteenagtig Arabien / ſo ver het ſig van Toro tot Soez ſtrekt. Strabo, van geboorte een Cappadocier, wil / dat Elana en Ailan een en 't ſelve zijn / en elders van die ſelve Stad ſpreekende / ſeyd hy: Van de Haven van Gaza, tot Ailan is een reys van 1260. ſtadien, deſelve legd in de Golf, of wel in het binnenſte gedeelte van de Arabiſche Golf, ſo dat 'er twee van die naam zijn, de eene leggende ontrent Gaza, en in Arabien, de ander na Egypten ontrent de Stad der Heroës, en deſe Golf is niet verre van Peluſien. Dit is het al / dat ik hier van in de oude Hiſtorien heb konnen vinden.

Of Toro de Haven is, daar Salomo's ſchepen van daan na Tarſis en Ophir voeren.

Strabo's woorden van Elana en Ailan.

Deſe Stad Toro legd ontrent de Zee-kant by een ſteyl en lang ſtrand; ontrent een Kanon-ſchoot / eer men daar by komt / ſiet men 12. Palm-bomen digt by malkanderen aan de Zee-kant ſtaan / en voorby deſelve een weynig Land-waard in is de Stad. Hier doet ſig een vlak veld op / welk ſtrekt tot aan den voet van ſekere hooge Bergen / die herwaards aan komen van het nauw van Ormuz af / welk wel eer de Golf van Perſien genoemd wierd / en ſig tot tegen over Toro langs de Zee-kuſt ſtrekken /

Hoe Toro ſig op doet.

De naaſt gelegene Bergen.

ken / dog hier ſchielijk van de Zee-kuſt / als offe die geduurige en lange nabuurſchap met de wateren moede waren / na het Noord-Ooſten af wijken / en het gelukkig Arabien van het Steenagtige afſcheyden. Op de hoogſte toppen van dit gebergte woonen thans eenige Chriſtenen, die aldaar een heylig leven leyden / maar een weynig voorby Toro begind ſig weder aan de Zee-kant allenskens te verheffen een berg / die met een groot en hoog punt / of top derwaards uytſteekt / en dien die in de Stad of Haven zijn / aldaar ſchijnd te eyndigen / en ſig vertoond / als dzie ongemeen groote / en van malkander onderſchepdene bezgen.

Bewoond en gelegen is.

Deſe Stad is niet groot / maar ſeer aangenaam / en wel geplaatſt ; daar woonen niet als Chriſtenen, die Arabiſch ſpreken / in deſelve is een Monnikken-klooſter van de order van Monferrat, daar men het Orakel of het beeld heeft van de Heylige Maagd S. Catharina van den Berg Sinai ; de Monikken zijn van geboozte / of afkomſt Grieken ; de Haven van Toro is niet ſeer groot / maar heylig voor de winden / die ymand ſouden konnen beſchadigen : want tegen over deſelve een weynig Zee-waard in legd een bzy lange ſteenige bank / die langs de kuſt heen loopt / en tuſſen deſelve en het land is de Haven ; hier te weten / ſo ver als deſe Stad ſtrekt / zijn de kuſten van beyde ſijden ſo na by malkander / dat 'er de Zee niet meer / dan 3. mijlen breed is.

Hier is de Roode Zee maar 3. mijlen breed.

Ik begeerig / om eenige bpſonderheden van deſe landſtreek te weten / ſpzak daar over met de Monikken / daar ik het volgende berigt van kreeg: De berg *Sinai* was, ſeyden ſy, 13. mogelijk 3. kleyne dagreyſen landwaard in, en alſo by giſſing 18. mijlen daar van daan ; die berg is, ſeyden ſy, ſeer hoog, en rondom het ſelve een vlak en open veld, aan de kant van het ſelve is een groot Vlek of Stad van *Chriſtenen* bewoond, daar geen *Mooren* mogen inkomen, als alleenlijk een, die de inkomſten en de ſchattingen der *Turken* inhaalen. Op den top van den berg is een Klooſter, waar

Monikken berigt.

Van den Berg Sinai.

't Klooſter op den ſelven, daar St. Ca-

in

ſin veele Monikken zijn, en in het ſelve is het ligh-
haam van de ſalige maagd *S. Catharina* begraven.
Deſe maagd was na het ſchrijven van *Antoninus*,
Aards-Biſſchop van *Florencen*, uyt de Stad van *A-*
lexandrien, door de Engelen weg gevoerd, op de-
ſen berg gebragt; en aldaar van hen begraven,
maar voor 4. maanden, ſeyden ſy, is dit ſalige
en allerheyligſte lighaam met groote ſtatie, op een
koſtelijken geheel vergulden wagen gebragt na *Cai-*
ro, daar het van de *Chriſtenen*, die een groot ge-
deelte van de Inwoonders dier Stad uytmaken,
met groote plegtigheyt ingehaald, en in een Kloo-
ſter bygeſet, en veel eerbewijſing aangedaan word:
Sy ſeyden, dat ſy op ſulken wijs van den berg ge-
haald was, om dat de *Alarabes*, (mogelijk *Ara-*
biers,) het Klooſter veel ongemak aan deeden, dat
dan die geweldenaryen, met geld moeſt afkopen,
waar over de *Chriſtenen* tot *Cairo* geklaagd hebben-
de, van den *Turk* vrijheyt verkregen, om het lig-
haam van de ſalige maagd na de Stad te brengen,
daar ſig de Monikken hadden willen tegen ſtellen,
dog vergeefs. **Ik ben in twijfel / of dit laatſte wel**
waar is / en niet enkelijk verſonnen wierd / uyt
vreeſ / dat wy / die ſy meenden een Leger van
10000. **Man by ons hadden / derwaards gaan en**
hen dit heylig lighaam benemen ſouden; maar
wat hier van ſy of niet / ſy ſpraken 'er met groote
verſekering van / en toonden daar over ſeer droe-
vig en ontſteld te weſen. Deſelve Monikken ver-
haalden my verder / dat op de bergen, die, gelijk
geſegd is, tegen over de Stad leggen, en *'t geluk-*
kig Arabien van *het ſteenagtige* onderſcheyden, ee-
nige Kluyſenaars woonen, die een heylig leeven
leyden, en dat in dit laatſt genoemd *Arabien* veele
Steeden of Vlekken zijn, die van *Chriſtenen* be-
woond worden. **Ik vraagde hen / of ſy niet en wi-**
ſten / op welke plaats de Jooden **door de** Roode Zee
gegaan waren / waar op ſy my tot antwoord ga-
ven: De juyſte plaats niet te konnen aanwijſen,
maar dat ſe buyten twijfel tuſſen *Toro* en *Soez* was,

tharina begraven is.

Vertellingen van het vervoeren derſelver.

Van kluyſenaars op het Gebergte &c.

Waar d'Iſraëliten door de Roode Zee gingen.

en dat de *Jooden* van de eene Kuſt gekruyſt hadden na de andere, en dat twee of drie mijlen, eer men tot *Soez* komt, op de *Arabiſche* Kuſt de fonteyn is, die *Moſes* ten tijde, als de *Jooden* wegens gebrek van water wanhoopig waren, uyt de rotſe, met het ſlaan van ſijn Staf tegen deſelve, had doen voortkomen, die de *Arabiſche Mooren* noch heden *de Fonteyn van Moſes* noemen, ſy verſekerden my ook, dat het water van die Fonteyn ongemeen goed en aangenamer, als dat van andere Fonteynen is.

De Fonteyn van Moſes.

De weg van Toro na Cairo.

Ik vraagde hen ook / hoe verre mijlen Toro van Cairo over Land was / en kreeg tot bericht / dat men het wel in ſeven dagen gaan konde, en dat de regte weg was over *Soez*, maar dat men het na, ſedert de *Turkſe* Galeyen aldaar gelegen hadden, ongrent 2. mijlen hooger nam, en op de hoogte voorby *Soez* gekomen ſijnde, Weſtwaards aan reyſde.

Berigt van een Moor.

Na dat ik dit berigt van de Monniken bekomen had / ſpraak ik met een Moor, die een ſeer eerlijk / geleerd / en nauwkeurig Man was / welk ik anders nergt in Mooren gevonden heb / dien ik vraagde / waar hy meende / dat de Jooden door de Roode Zee getrokken waren / die my antwoorde / dat 't geen de Menſchen hier van weeten te ſpreken, en 't geen in ſommige Boeken daar van gerept word, hier op uytkomt, dat de *Jooden* in hun uyt trekken voor de *Egyptenaars* vlugtende, tegen over *Toro* aan de andere ſijde van de Zee, en op die Kuſt, die van de *Abeni* komt, aanquamen, en derwaards van de geheele magt der *Egyptenaars* vervolgd wierden, dat ſy dus in het uyterſte gevaar van overvallen en gedood te worden, geraakt ſijnde, *Moſes* hun Veld-Overſte God bad, en met ſijn Staf twaalf maal op de Zee ſloog, waar op ſig aanſtonds twaalf paden in de Zee openden, over welke alle de *Jooden* door de Zee doorgingen, en aan de andere zijde ter plaatſe, daar *Toro* nu legd, aan land quamen; dat ook de *Egyptenaars* deſelve weg op de Zee-grond namen, maar dat de Zee de paſ-

Van de plaats daar de Iſraëliten door de Roode Zee gingen &c.

paſſagie ſloot, ſo dat ſy alle, ten getale van ſesmaal honderd duyſend, verdronken en omquamen: dat *Moſes*, als nu de *Jooden* aan de plaats, daar thans *Toro* is, gekomen waren, hen de weg na den Berg *Sinai* leyde, daar hy meermaals met God ſprak. Dit gevoelen konde ik goed keuren / want indien deſe weg door de Zee gemaakt was by Soez, gelijk ſommige voorgeven / ſo hadden de Egyptenaars, om de Jooden te vervolgen / niet behoeven in de Zee te gaan / alſo ſy den hoek hadden konnen omtrekken / en de Jooden voorkomen / te meer alſo ſy te paard / en de andere te voet waren / gelijk uyt de nader beſchryving van Soez, in de volgende afdeeling, ſal konnen worden afgenomen; en hoewel het waar is / dat in dit alles een wonder werk was / egter ſien wy door gaans / dat in dergelijke voorvallen ſig een ſchijn en eenige redelijkheyd opdoet. Met dit verhaal van den Moor voldaan zijnde / vraagde ik hem verder / of het waar was, dat de *Chriſtenen* tot *Cairo* woonende, het ligchaam van de Heylige *Catharina* van den Berg *Sinai* gehaald, en na *Cairo* gebragt hadden, maar hy gaf my tot antwoord, dat hy daar niets van gehoord had, en het niet geloofflijk was, daar hy by voegde, dat hy nog voor 4. maanden tot *Cairo*, by hen *Mecara* genaamd, geweeſt was, dog van diergelijke niet het minſte had gehoord, en dat hem onmogelijk ſcheen, dat de *Chriſtenen* rondom *Sinai* ſulks ſouden toelaten, door dien ſy alle die Vrouwsperſoon voor een Heylige hielden, en groote eerbiedigheyd daar voor hadden. Hy verhaalde ook, dat ontrent 2. of 3. mijlen, eer men tot *Soez* komt, een Fonteyn is, die God op het verſoek van *Moſes*, welke Propheet by hen *Muzaa* genoemd word, den *Jooden* gegeven heeft; het water, ſeyde hy, van die Fonteyn overtreft alle andere wateren. Ik vraagde hem ook, hoedanig de Stad *Soez* was, maar hy ſeyde nooyt daar in geweeſt te zijn, en dat niemand van buyten daar mogt inkomen, uytgenomen die van den Gouverneur van *Cairo* tot het bewaren en be-

Redenering daar over.

Cairo, Mecara genoemd.

Verder berigt van den Moor;

Moſes van de Mooren Muzaa genoemd.

Men mag niet in Soez komen.

beſetten der Galeyen derwaards geſonden wierden, ja dat ſelfs niemand op Lijf ſtraf nader, als 2. mijlen daar mogt by komen.

Den 22. April vertrokken wy met een helderen morgenſtond van Toro.

Den 24. waren wy op 29. graden / 17. minuten.

V. AFDEELING.

Beſchrijving van de Baay, voorby *Toro*, en wat door de *Elanitiſche* Golf verſtaan moet worden. De vorder reys na *Soez* en vaart daar weder na huys. Berigt van de *Badojers*, en derſelver levenswijs, en waarom deſe Zee rood genaamd word.

Beſchrijving van de kuſt tuſſen Toro en Soez.

TWintig mijlen voorby Toro / en 52. van Alcocer komt het land van Egypten, of de kuſt van de Abexi's komende / tot in de Zee / met een ſeer laag en uytſtekend punt / waar van daan de kuſt ver Land-waard in wijkt / en ſig daar naa / alvorens een ſeer grooten en ſchoonen in-ham gemaakt hebbende / met veele bogten / weder na de ruyme Zee / daar ſy met een ſeer groot en hooge punt weder tot in de Zee uytſteekt; dit laatſte punt / of hoofd is nog 3. kleyne mijlen van Soez. Die 2. punten / tuſſen welk de Baay is / ſtrekken zig Noord-West ten Noorden / en Suyd-Oost ten Suyden uyt / en leggen 5. mijlen van malkander: het land langs de kuſt van deſe Baay is meeſt hoog en ruw / en alſo droog en dor; het water in deſe Baay is ſo diep / dat men al dryp digt onder het Land komen moet / of men heeft op 50. vadem geen grond / die hier een ſagt ſand / gelijk als ſlib is. Ik ſtel als ontwijfelbaar vaſt / dat deſe Zee-boeſem / of Golf van de Wereld-beſchrijvers de Elanitiſche genoemd geen andere / als deſe Baay is / en dat Strabo een Cappadocier / en Ptolomeus ontrent de plaats van deſelve bedrogen zyn / want die ſtellen deſelve op de kuſt van het ſteenagtig Arabien vaſt op deſelve plaats / daar thans Toro is / gelijk geblekken is uyt

De Elanitiſche Golf, waar die is.

Miſſlag van Strabo en Ptolomeus aangewesen.

uyt de woorden van Strabo, essen te voren in de beschrijving van Toro, bygebragt / want hy segd rond uyt / dat de Golf van Arabien, daar se ten eynde loopt / twee Zee-boesems heeft / de eene aan de sijde van Arabien, die de Elanitische genoemd word / en de tweede na de kant van Egypten, daar de Stad van Heroës, of Heros, legd; en Ptolomeus segd even so klaar / dat de Elanitische Golf is op de Kust van Arabien, ter plaatse / daar thans Toro legd; waar over ik my noyt genoeg verwonderen kan / wanneer ik gedenk / dat Ptolomeus sijn Historie beschreef / en alle de dagen sijnes levens gewoond heeft / in sijn geboorteplaats Alexandrien, een stad / die als in de buurt van dese geweesten is.

Den 26. April haalden wy onse ankers op / en maakten sepl; ontrent 11. uyren op den dag / waren wy digt by het Land / daar wy de geheele krijgsmagt vonden / wy streeken onse seplen / en roeyden langs het Land / en lieten een weynig daar na onse ankers vallen / doch haalden deselve 2. uyren voor Sonnen ondergang weder op / roeyden onder een Noorden wind langs de Kust / en geraakten noch voor Sons ondergang in een Haven / agter een punt / dat van het Land van Arabien uytsteekt / alwaar een goed verblijf tegen de Noorden wind was; regt uyt te rekenen / waren wy anderhalve mijl voorts gekomen; dit punt is noch 3. kleyne mijlen van Soez, en legd ten opsigt van het Noord-Westelijk punt van de Baay / die ik de Elanitische seyde te zijn / Oost en West / en is by gissing een mijl van het laatst gemelde hoofd. Een halve mijl hier van daan binnen Lands was de fonteyn van Moses, die ik / van Toro sprekende / reeds gewag van gemaakt heb.

Sy naderen Soez, en sijn niet ver van de fonteyn van Moses.

Zo dra wy op anker waren / gingen wy aan Land / daar wy het eynde sagen van de Zee / die ons als sonder eynd geschenen had / en met eenen de masten van de scheepen / tot Soez / sien konden; dit alles gaf ons een groot genoegen / maar met eenen

Komen aan het eynd van de Roode Zee.

Nauwkeurig berigt van de vaart en Kuſt tuſſen Toro en Soez.

Toro legd van Soez te water 28. mijlen / dog ſonder eenig Eyland / bank of ondiepte / die de vaart kan belemmeren ; de ſtreek is / als volgd: als men van Toro midden waters vaard / loopt men 16. mijlen Noord-Weſt ten Noorden / en Zuyd-Oost ten Zuyden / en dus ver is 'er een breedte van 3. mijlen / maar na die 16. of 17. mijlen / begind het water ſmaller te worden / ſo dat het maar 1. mijl breed is / welk 2. mijlen ver duurd; vervolgens gaat het Land van de Abexi's te rug / en maakt den boven gemelden grooten / en ſchoonen in-ham : de paſſagie midden door van het eynde der 16. of 17. mijlen / tot aan het Noord-Weſtelijk hoofd / dat van den in-ham uytſteekt / legd Noord-Noord-Weſt of Zuyd Zuyd-Oost / en is 8. mijlen lang / hier nu begind het Land weder na by malkander te komen / want van de ſijde van Arabien , ſteekt het niet een lang en laag punt upt / en dat van de Abexijnſe kant / doet ſig op met een groot en hoog punt / ontrent het eynde van den in-ham ten Noord-Weſten / ſo dat het eene Land 1. mijl of een weynig meer van het ander legd; van dit punt nu na Soez, en tot aan het eynde van deſe Roode Zee draayd ſig de Kuſt wederom binnen-waards / en maakt alſo nog een in-ham / die ruym 2. en 1. halve mijl lang / en anderhalve breed is / waar mede deſe Zee / ſo vermaard in de Heylige Schrifture / en bekend by andere Schrijvers / ten eynde loopt ; deſe in-ham legd Noorden en Zuyden / en eenigſins Noord-Weſt en Zuyd-Oost / hebbende de grootte / geſyk geſegd is / van derdehalve mijl. Dus loopt de Zee-kant van Toro na Soez , aangaande het Land / men moet weeten / dat een muſketſchoot voorby Toro niet ver van het ſtrand / ſig een berg opdoet / die doorgaans met eenige roode ſtreepen geteykend en geblaakt is / welk een aangenaam geſigt maakt; deſe berg loopt langs de Kuſt ontrent 15. of 16. mijlen / maar heeft die ſtreepen en aangename vertooning niet verder / als tot 6. mij-

En byſonder van het Land.

Een berg met roode ſtreepen.

len

ik, by de groote Stad *Cairo*, eertijds het *Egyptisch Babylon* genoemd; van dit *Soez* tot aan de *Levant* of *Middelandse Zee*, alwaar een van de seven uytgangen of monden van de *Nijl* is, die *Pelusium* geheeten word, is ontrent 40. mijlen reysens, en word die tussen-plaats *Isthmus*, dat is, Lands engte, of een smal Land, tussen twee Zeen genoemd. Van die afgelegenheyt of nabyheyt deser plaatsen spreekt Strabo in sijn 17. boek aldus: De *Isthmus* tussen *Pelusium* en het uyterste, of Lands eynd, daar de Stad der *Heroës* legd, is 900. stadien breed. Dit is de Haven van de Roode Zee, werwaards *Cleopatra* de Koningin van *Egypten* de Scheepen uyt de *Nijl* over Land liet brengen, op die tijd als *Cesar* de overwinning tegen *Antonius* had, om met deselve de vlugt na de *Indien* te nemen: ook hadden reeds *Sesostris* Koning van *Egypten*, en de Koning van *Persien Darius* ondernomen, een opening tot in de *Nijl* te maken, ten eynde men uyt de Zee van *Indien*, na de *Middellandse* soude konnen varen, maar nog d'een, nog d'ander, volvoerde het begonne werk; *Ptolomeus* had reeds een grage van 100. voeten breed, en van 30. voeten diep gemaakt, en deselve byna voltoyd, maar liet het werk steken, en maakte geen opening aan de Zeekant, door dien hy vreesde, dat het water van de *Nijl*, door het bykomen van 't ander, uyt dese Zee siltig worden soude; andere egter seggen, dat de baasen en bestierders van dit werk, het selve staakten, also sy door een water-pas bevonden, dat de Zee van het nauw, of de Roode Zee, drie elleboogs-ellen hooger was, als het Land van *Egypten*, en uyt dien hoofde vreesden, dat dat geheele Land verdrinken soude: so geruygen 'er *Diodorus Siculus*, *Plinius*, *Pomponius Mela*, *Strabo de Cappadocier*, en veele andere van.

En van Strabo.

Hoewel nu de stad Soez, by ouds een grooten naam en aansien had / egter is deselve thans kleyn genoeg / en soude reeds / mijns oordeels / te niet geloopen hebben / ten ware de Turken aldaar hun beset-

Beschrijving van Soez.

Als ik ook overwoog / waar Seſoſtris de Koning van Egypten, en naderhand Ptolomeus de Vaart tuſſen de Nijl, en deſe Zee ſouden hebben konnen maken / om van de eene Zee tot in de andere te konnen varen / ſo merkte ik / dat ſulks onmogelijk te doen was / uytgenomen op twee plaatſen / tuſſen Toro, of van tegen over Toro, en Soez. De eerſte ſoude moeten zijn / by de opening tuſſen de bergen / die van de Abexijnſe ſijde komen / die men heeft 17. mijlen voorby Toro, en 11. eer men tot Soez komt. De tweede ſoude zijn moeten / ten eynde van deſe Zee en den in-ham / daar de ſtad Soez legd: want hier is 't / dat de bergen aan d'een en d'ander ſijde ophouden / en voorts een vlakke en laage gront is / daar geene heuvels of bergen belet doen ſouden; en 't ſchijnt my toe / dat hier bequaamer plaats is / als die ik eſſen noemde / alſo het Land hier by laag / en de weg korter is / te meer / om dat men hier een Haven heeft; buyten deſe 2. plaatſen oordeel ik het onmogelijk / gemerkt op de eene Kuſt ſo wel / als op de andere / ſo groote en hooge bergen zijn / die alle / of wel ten meerderen deele / van ſo harde ſteen en klippen zijn / dat men niet bevatten kan / dat men door deſelve graven / en een vaarbaar water ſoude maken konnen / waar uyt ten vollen blijkt / dat Soez de Haven is / werwaards Cleopatra de ſcheepen van de Nijl, en by gevolg ſo wel / als die Lands engte was / over Land brengen liet; een ſaak / die ongemeen moeyelijk te doen was / en daar in men buyten twijfel de naaſte / en gemakkelijkſte weg geſogt heeft; gemerkt nu / die te vinden is van Cairo tot Soez, ſo is het ontwijfelbaar / dat de ſcheeps-Vloot van Cleopatra derwaards gebragt is / en over die weg de vaart uyt de Nijl in deſe Roode Zee heeft willen brengen / te meer / als men bedenkt / dat van ſo wel als tegen over Toro de geheele Kuſt van Egypten woeſt is / ſonder eenige andere Haven / als deſe van Soez, die aan het eynde van deſe Zee legd.

Waar de Egyptiſche Koningen, de vaart van de Roode Zee in de Nijl hebben willen, of konnen maken.

Cleopatra heeft Scheepen uyt de Nijl over Land na Soez doen brengen.

Op

Op weg tuſſen Toro en Soez ſijnde/ ſag ik den Heemel met ſeer dikke en ſwarte wolken betrokken/ welk met de natuur en gelegentheyt van Egypten niet ſcheen over een te komen / want na het gemeen ſeggen/ regend het aldaar niet/ en de Heemel of Lugt/ beloofd aldaar geen wolken nog dampen; maar het kan zijn/ dat de Zee uyt haar eygen natuur/ hier deſe dampen doet opſtijgen/ en men deſelve binnen 's Lands niet heeft / gelijk men ſiet in Portugal, dat het tot Liſſabon wel helder en klaar weder / en tot Sintra maar 4. mijlen daar van daan / betrokken lugt en miſtig is/ en groote regen-vlagen vallen. Regenwolken aldaar. Redeneering daar over.

De Zee tuſſen Toro en Soez is wyn onſtuymig/ en veranderd ſchielijk / want wanneer het uyt den Noorden begind te waayen / en dit is hier de regen-wind / al is ſe niet ſterk / ſo ſweld de Zee op/ en word ſo onſtuymig / dat het te verwonderen is / en de golven komen 't elkens ſo hoyt op malkander / dat ſy gedurig ſchijnen te ſullen breecken / welk breeſlijk is/ en niet als met beklommernis geſien word: dit nu komt niet daar van daan/ om dat de Zee ondiep is / want deſelve is hier wyn diep / en daar is maar een weynig ondiepte langs de Abexijnſe Kuſt. Ik ſag hier ook verſcheyden ſchuym van een bruyne coleur dryven / die men anders de naam van quaad water geeft/ en de grootte van een ſchild hadden; deſe komen egter niet verder / als tot Toro, als of ſe in geen vreemd rijk komen en het ſelve niet ſtooren / maar ſig binnen haar oude woon-plaats / van Toro tot Soez blijven wilden / want effen buyten die bepaling / zijnſe ongemeen kleynder / en gelijk als in de Zeen doorgaans. Op deſe Zee tuſſen Toro en Soez, voelde ik by nagt de grootſte koude/ die ik weet geleden te hebben / in tegendeel was de hitte / als de Son was opgekomen / onverdraaglijk. De Zee hier onſtuymig. Onderſoek na de reden daar van. Bruyn Zee ſchuym. 's Nagts hier ſeer kout, en over dag onverdraaglijk heet.

Den 28. April vertrokken wy 's morgens vroeg van voor Soez, om weder na Mazua te keeren / en Te rug reys.

voorderden dien dag ontrent 20. mijlen / en quamen tegen Sonnen ondergang tot op 1. mijl na by een ſpitſe roode pick / of berg / die aan de Zee-kant ſtaat. Tegen den laten avond / haalden wy onſe ſeylen in / en liepen met een ſtevigen Noord-Noord-Weſten wind / enkelyk met onſe Beſaans-ſeylen langs het Land / en ankerden ten 2. uren in de nagt op 3. vadem water; de lugt was thans wat donker / en met dikke ſwarte wolken betrokken.

Na Toro. Den 29. gingen wy 's morgens vroeg onder ſeyl / en quamen noch die ſelve morgen tot Toro, en na een kort verblyf aldaar in een Haven ontrent 1. mijl verder / genaamd de Waterplaats van Suliman, daar wy ontrent een ſteen-worp van de Zee in het ſand putten groeven / daar wy veel water / doch brak-agtig / kreegen / en ons van voorſagen.

Brak water gegraven.

Xeduam. Den 30. vertrokken wy van deſe water-plaats / en quamen tuſſen 10. en 11. uren by het eerſte van de 3. Eylanden / leggende 2. mijlen ten Noord-Weſten van het Eyland Xeduam, daar ik ten eerſten met den Stuurman aan Land ging / om de hoogte van de Son te peylen / en bevond / dat deſelve op den middag ſchaars 80. graden boven de kim was; de afwyking was 17. graden / 36. minuten / waar uyt volgd / dat dit Eyland legd op 27. graden en 2. derdeparten.

Een ander Eyland. Den 1. Mey gingen wy met het opgaan van de Son onder ſeyl / en quamen na de middag by een Eyland / dat 2. mijlen lang is / en met een punt digt na het vaſte Land uytſteekt / en een ſonderling goede Haven voor alle ſchepen van de weereld maakt.

Een Haven Goelma. Den 2. dito quamen wy met Sonnen ondergang in de Haven / Goelma, die niet als voor kleyne vaartuygen goed / doch voor de Noorder en Noord-Weſter winden veylig is. Een weynig binnen 's Lands is een groote Beek / waar door by winterdag het water van de bergen afſakkende ſig uytloſt; hier in de grond graavende / vind men berg wa-

water / en een wel / die egter niet te veel water opgeeft. Goelma nu is volgens de Arabiſche taal / ſo veel als de Water-haven, en legd 4. mijlen in het Noord-Noord-Weſten van Alcocer. Daar veel water is.

Den 4. Mey roeyden wy langs het Land / en quamen ontrent Sonnen ondergang ten anker in een Haven / Acallaihe genaamd / 2. mijlen ten Suyd-Ooſten van Xacara. De wind Noord-Noord-Weſt loopende / bleven wy daar den geheelen nagt op anker. Dit Acallaihe is een kleyne Haven / doch ſeer goed / leggende tuſſen Xacara en de ſwarte bergen: maar Bohalel Xame is een groote Haven / daar veele ſcheepen leggen komen / die van binnen wyd diep is; ſy heeft die naam / om dat aldaar binnen het Land een ſeer rijke Badoil woonde / wiens naam was Bohalel, die gewoon was aan de ſcheepen / die deſe Haven aandeeden / vee om te verkoopen te ſenden / of ſelfs te bzengen / en Xame is Land geſegt / en dienvolgende / 't Land van Bohalel. Hier vonden wy in een huys / gelijk als in een kapel / een aanſienlijk graf-teeken / daar een ſijden oorlogs-baan / en verſcheyden pijlen rond-om hingen / gelijk ook aan de muuren en geſpannen hoorden een menigte van bzieven en bullen geſien wierden; aan het hoofden-eynde van het graf ſtond een opgeregt tafereel / met een wijdloopig graf-ſchrift / en by het huys vond men verſcheyden wateren / en wel-rieckende ſaken. Als ik nu de Mooren en Arabiers na de grond van ſulken vertooning vraagde / wierd my berigt / dat hier een aanſienlijk Arabier, uyt het geſlagt van Mahomet begraven lag / die deſe Zee krupſſende / ſiekt wierd / en in deſe Haven ſijn leven eyndigde / dien men hier / als zijnde een man van ſulken ſtam / dit graf-teecken had opgeregt: hier vergunden de Xarifes Juda en de Arabiſche kerk-hoogden aflaat / en vryheid van ſonden aan alle / die dit huys komen beſoecken / maar de offerhande en eerbied / die'er de Portugijſen aan beweſen / was / dat ſy het huys plonderden / en verbol-

Acallaihe.

Bohalel Xame een goede Haven.

Reden van die naam.

Een aanſienlijk graf-teken aldaar.

Welk beſchreeven word.

En was van een Arabier uyt 't geſlagt van Mahomet.

Welk de Portugijſen

plonderden en verbranden. gens in den brand ſtaken / ſo dat'er geen teken / waar het geſtaan had / gelaten wierd. In deſe Haven / vonden wy verſchepde voetſtappen van Tygers / wilde Orpten / en andere beeſten / die alle Zee-waard aan / om water voor haar dranck / onſes bedunkens / te ſoeken / gingen.

Voetſtappen van tijgers, en andere wilde beeſten.

Door dien ik nu meermaals de Badojers genoemd / en geſegd heb / dat by derſelver Kuiſten en Landen gebaren ben / vind ik my verpligt / om van deſelve eenig berigt te geven. Badoil betekend in de Arabiſche taal een menſch / die van het beleefd; deſe Badoilen of Badojers nu zijn eygentlyk de Trogloditen en Ophiophagi, daar Prolomeus, Plinius, Pomponius Mela, en andere Schryvers gewag van maken; deſe Trogloditen of Badojers woonen op het gebergte / en aan de Zee-Kuiſten / tuſſen Melinde en Magadoxa tot aan de Kaap van Guardafui, en verder langs deſe Straat of Zee / binnen-waards / die ſy aan de een en d'ander ſijde beſlaan / en ſig binnen-waards na de Arabiſche ſijde keerende / ſig ſtrekken langs de Zee / tot aan het nauw van Ormus, en men mag ſeggen / dat ſy alle die landſtreken meer beſlaan / als bewoonen. Sy zijn woeſte Menſchen / by welke geen beleefdheyt / opregtigheyt of burgerlyken omgang plaats heeft; ſy eeren Mahomet, en zijn ſeer ſnoode Mooren, en meer als andere volkeren / tot het ſteelen en rooven geneigen: ſy eeten rauw vleeſ / en drinken melk; hun kleeding is ſlegt en morſſig; ſy zijn ongemeen ſnel en wakker / komen te voet en te paard begten / en gebruiken geene wapenen / als pylen; nogt hebben ſy met hunne nabuyren weede / maar oorlogen gedurig met d'een en d'ander: want die langs de Roode Zee woonen / van Zeila tot Suaquen toe / begten met de Abexijnen; die van Suaquen tot Alcocer, oorlogen met de Nubiers, en die van Alcocer tot Soez, en het eynde van de Zee toe / leggen altijd met de Egyptenaars over hoop: maar aan de Arabiſche ſijde / langs de geheele Zee-

Berigt van de Badojers.

Miſſchien Ichtyophagi.

Hun woonplaats.

Zeeden en Godsdienſt.

Sy zijn oorlogſugtig.

Kuiſt

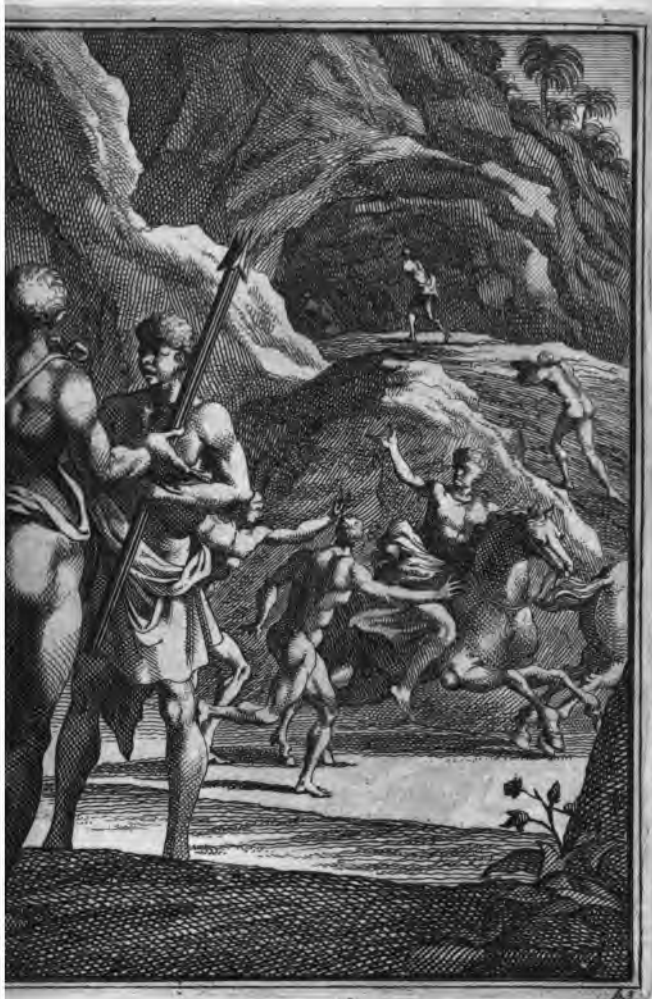

Kuſt van Soez, tot aan het nauw of de ſtraat van Ormus, begten ſy doorgaans met de Arabiers. Onder deſe Badojers, is nog Koning nog eenig Heer van aanſien / maar ſy leven met ſenige partijen en troepen / hier en daar / want in hunne velden en lanſtreken / duiden ſy geen vleſtken of Steeden / ook hebben ſy geen ſekere en vaſte woonplaats / maar ſwerven met hun vee / dan herwaards / dan derwaards: ſy hebben niet alleen een afkeer van wetten en ordonnantjen / en willen ſelfs geen geding / ſtukken of verſchillen onder hen gereſen / volgens een geſette order laten ſlegten / en vergenoegen ſig / als hun Xeque de uytſpraak daar over na ſijn believen doet; ſy woonen veel in onderaardſe kuylen / holen / en dergelyke / maar de meeſte behelpen ſig met hutten en tenten; hun coleur aangaande / ſy zijn heel ſwart / en de taal / die ſy gebruyken / is de Arabiſche. Van hun leven en ſeden ſal ik nu niet meer ophalen. Hebben geen regering, pog wetten, &c.

Den 10. Mey haalden wy onſe ankers op / en raakten uyt de Haven van Igidid. Een uyr voor Sonnen ondergang / gingen wy leggen ontrent een ondiepte / die ontrent 4. mijlen ten Zuyden van Farate was / en een ſchoone Haven maakt / die ſo groot is / dat wy 'er het eynde niet van ſien konden; deſelve legd by na Oſt-Zuyd-Oſt / en Weſt-Noord-Weſt / maar is geweldig krom / en gedraayd. Igidid. Farate.

Den 22. dito waren wy met het aanbreken van den dag / op 1. mijl na by het groote bos / dat nog 4. mijlen is van Mazua, en hadden de wind van het Land. Ontrent 9. uren begon het uyt den Noord-Noord-Oſten een brave koelte te waayen. Op den middag quamen wy in de Haven van Mazua, daar wy van onſe derwaards geſondene ſcheepen / en volk / met alle teekenen van blijdſchap ontfangen wierden. Sy komen tot Mazua.

Van den dag af / dat wy in Mazua quamen / ſijnde den 22. Mey, waayde de wind tot den 15.

Juny altijd Noorden / Noord-Oost / en Noord-Noord-West / maar van den 15. Juny tot den 7. July was se Oostelijk / te weten / Oost / Oost-Zuyd-Oost / en Zuyd-Oost / met veele stormwinden tusſen beyden. Op den laatſten Juny hadden wy een ſtorm upt het Zuyd-Oosten / waar door onſe Galjoenen los raakten / en wy in perijkel waren / van tegen Land te worden aangeſet; met die ſtorm regende het ſterk / en donderde vreeſlijk / ook viel 'er upt de lugt een donderſteen / op een onſer Scheepen by de maſt neder / die 'er geheel door geſchonden wierd; inſgelijks hadden wy den 2. July een ſeer ſwaren ſtorm upt den Oosten / waar door veele Scheepen los raakten / die 't meeſte gedeelte van den dag duurde; vervolgens hadden wy tot den 7. July nog wel eenig onweder / maar niet ſo ſwaar / gelijk ook nog 2. dagen daar aan volgende / 2. onweders met een Weſtelijken wind / die 'egter niet ſeer ſterk was.

Een ſware ſtorm en donder.

Een donderſteen.

Verſcheyden onweders.

Den 9. July gingen wy / 1. uur na Sonnen opgang van Mazua onder ſeyl.

Den 11. dito waren wy met het aanbreken van den dag / op 2. of 3. mijlen na by het hooſd / of punt van Dallaqua, dat aan de Noorder ſijde / tusſen eenige vlakke Eylanden legd / waar op eenig hout-gewas ſtaat / en ſig hier / en daar aan die ſijde van het Eyland vertoond; dies wy alle ſeylen bypſetteden / en onſe cours / ſo veel mogelijk was / loefwaard aan / tusſen 2. van die Eylanden namen; wy hadden een fraayen wind / die bynae Noord-West was / en ſeylden Noord-Oost ten Noorden / en quamen / na dat wy een ondiepte gepaſſeerd waren / ten anker / maar gingen ten 2. uren na de middag / met een fraayen Noorden en Noord-Oosten wind / weder onder ſeyl / en voeren langs het ſtrand van Dallaqua. Een uyr voor Sonnen ondergang / waren wy by een blak ſandig Eyland / genaamd Dorat Melcuna, dat rondom met ondiepten in Zee ſteekt; als de Son geheel onder was / waren wy nog 1. mijl van het Eyland Xamoa,

't Punt Dallaqua.

't Eyland Dorat Melcuna.

En Xamoa.

moa, en het punt van Dallaqua, dat aan de Weſtſijde / en tegen over het vaſte Land van de Abexi's of Abiſſijnen legd; tuſſen het ſelve / en het Eyland Xamoa is de gemeenſte paſſagie / voor alle die van Mazua komen. De geheele Kuſt van Dallaqua, die wy op die dag ſagen / lag Noord-Noord-West / en Zuyd-Zuyd-Oost / en is ongemeen laag.

Den 18. dito ſagen wy by het aanbreken van den dag / by giſſing 3. mijlen van ons af / de mond van deſe Zee / derwaards wy alle gelijkelijk ſepl maakten. Sy komen ontrent de mond van die Zee.

Eer wy nu van de Arabiſche Golf / of de Straat van Mecca, want dat is een en 't ſelfde / afſcheyden / ſal het niet ongevoeglijk weſen / dat ik / in gevolg van 't geen ik geſien heb / myn gevoelen uyten over de reden / dat de Oude deſe geheele Zee de naam van de Roode Zee gegeven hebben / en of het water aldaar een andere coleur / als in den grooten Oceaan heeft / of niet. Plinius maakt in het dertientwintigſte hoofdſtuk van het ſeſde boek ſyner natuurkundige Hiſtorie gewag / van verſcheyden gevoelens / waarom men deſe ſtraat de naam van de Roode Zee gegeven heeft / waar van 't eerſte is / dat deſelve ſo genoemd ſoude zijn / na een aldaar regeerende Koning / wiens naam was Erythra, en Erythros is in het Griex geſegd Rood. Een tweede gevoelen was / dat de ſtralen der Son in deſe Zee een roodagtig coleur maakten. Andere wederom geloofden / dat dit water van natuure rood was / en daarom die Zee-boeſem die naam gegeven heeft / en andere eyndelijk meenden / dat ſe ſo genoemd wierd / na de coleur van het ſand / dat op deſſelfs ſtrand legd. De Schrijvers nu van deſe ſtoffe keuren dat voor goed / 't geen hen best aanſtaat: maar de Portugijſen, die dit water reeds bevaren hebben / ſeggen ons / dat deſe Zee doorgaans roode ſtreepen heeft / daar ſy deſe reden van geven: de Arabiſche Kuſt / ſeggen ſy / is van natuure ſeer rood / en als door groote Nauwkeurig onderſoek, waarom deſe Zee de Roode genoemd word. Verſcheyden gevoelens, daar van uyt Plinius. En wat 'er de Portugijſen van ſeggen.

groote onweders / het ſtof na de lugt opgetrocken wordt / valt het weder in de Zee / welk rood ſijnde / het water die coleur / en de geheele Zee die naam gegeven ſoude hebben. Maar ik moet ſeggen / dat ik van die tijd af / dat ik tot Socatora quam / die geheele Zee-Kuſt langs tot Soez toe / nog by nagt nog by dag heb nagelaten / het water van deſe Zee / en de aart van het ſtrand te beſien / en / om de waarheyt te ſeggen / ik liet my nergens meer aan gelegen zijn / als om de waarheyt van deſe ſaak / en waar dit ſeggen van daan quam / te onderſoeken : het geen ik nu door eygen neerſtigheyt / en meermaals bevonden / en geſpeurd heb / is dit / dat voor eerſt het water van deſe Zee geen andere coleur / als het Zee-water elders heeft / en dat men voorgeeft / dat de winden het ſtof van het Land in Zee jagen / en de wateren daar een coleur van krijgen / wy hebben / hoewel wy verſcheydenmaal onweder hadden / waar door het ſtof om hoog vloog / en in Zee viel / nooit dergelijke geſien ; en die ſeggen / dat het Land by de Zee-Kuſt rood is / hebben het niet wel beſchouwd / want het Land is doorgaans aan de een / en de ander kant langs de Zee bruyn / en wy donker / op andere plaatſen ſwart / en elders wit ; en het ſand heeft ſijn eygen coleur / uytgenomen / dat op 3. plaatſen een gedeelte van het gebergte eenige roode aderen of ſtreepen heeft / dog de Portugijſen hebben die nooit geſien / alſo deſelve ver voorby Suaquen na Soez, en het eynd van deſe Zee zijn ; daarenboven zijn de 3. bergen / welke die roode couleur vertoonen / van ſeer harde rotſteenen / en voorts is het Land / 't geen wy daarom heen konden ſien / van een ordinaire en gewoonlijke coleur. Maar 't geen hier van de waarheyt is / is / dat het water van deſe Zee in hem ſelven aangemerkt / geen ander couleur / als ander Zee-water heeft / ſdog dat op verſchepden plaatſen deſſelfs golven / door ſeker toeval wy rood opkomen ; hier van is de reeden deſe : van Suaquen tot Alcocer, die 136.

Des Schrijvers aanmerkingen, om de ware reden uyt te vinden.

Roode golven.

mijlen

mijlen van malliander leggen / is de Zee vol ondiepten en banken / daar doorgaans een grond van steenen / die men koraal-steenen noemd / is / welke aldaar op sekere boomen aan trossen wassen; dese boomen breyden sig met takken / herwaards en derwaards uyt / even gelijk de koralen / en dese steen gelijkt deselve so wel / dat 'er menig een / die sig op het gewas en natuur van de koraal-boom niet te wel verstaat / ligt door bedrogen word. De couleur van dese steen is tweederley / want sommige zijn ongemeen wit / en andere seer rood. Dese steenen / of gewassen / leggen op sommige plaatsen / met heele groene slijm bedekt / en op andere plaatsen bloot / en maken elders een oranje / of rosgeele couleur. Men moet nu alvoorens weeten / dat het water van dese Zee / bysonder van Suaquen, en opwaards klaarder / als elders is / so dat men op verscheyden plaatsen de grond op 20. vadem water sien kan.

Koraal-steenen op de grond van de Zee.

Dit nu sijnde vast gestelt / staat aan te merken / dat het water boven de ondiepten en banken / van driederley couleur / te weten / of rood / of wit / of groen is / na de couleur van de grond / welk ik meermaals door onderwinding bevonden heb; want indien de grond van dese ondiepten sandig was / vertoonde sig de geheele Zee wit / en daar se met het groene Zee-gewas en slib bedekt was / had het water / dat deselve bedekte / een groener couleur / als eenig groente van het veld / maar daar roode koraalen / of koraal-steenen met een rood gewas bedekt waren / scheen de Zee doorgaans heel rood; gemerkt nu dit roode / sig in dese Zee meer opdoet / als het groene of witte / door dien de steenen van de ondiepten / ten meerderen deele van rood koraal zijn / soo geloof ik / dat daarom dese Zee / niet de witte of groene / maar Roode Zee genoemd is / hoewel men die andere couleuren op andere plaatsen volkomentlijk siet. Dit geheym heb ik uytgevonden / wanneer ik meermaals ter plaatse / daar ik de Zee rood sag / boven de ondiep-

Reden van verscheyde coulenren in dit Zee-water.

ondiepten ging leggen / en my van de ſteenen / die in de gzond waren / liet opbzengen / hoewel het menigmaal ſo ondiep was / dat de Flupt de gzond raakte / dog op andere tijden gebeurde het wel / dat de Boots-geſellen by na een halve mijl in het water ſakken moeſten / daar de ſteenen / die ſy ophaalden / meeſt van rood koraal / en andere met wier van een oranje-koleur bedekt waren. Ik bevond ook / dat daar de Zee gzoen ſcheen / in de gzond witte koraalgewaſſen waren / dog bedekt met gzoen wier / en daar de Zee wit was / vond ik een ſeer wit ſand op de gzond / en ſag geen andere reden / daar het konde van daan komen. Ik heb ſelfs / dooz dien verſcheyde Zee-barende luyden van de roode couleur in deſe Zee geſien / de reden of niet en weten / of niet hebben willen ſeggen / mogelijk om de Schcepsbaarten of repſen ſo veel vzeemder te vertoonen / en dooz dien deſe Zee niet alleen met den naam van de Roode Zee bekend is / maar elk een deſelve geloofd

De Mooren noemen deſe Zee die van Mecca.

rood te zijn / ſo heb ik / ſeg ik / meermaals wegens deſe benaming van de Roode Zee met Moorſe ſtuurlieden / en andere nauwkeurige onderſoekers der oudheden / ontrent deſe plaatſen woonende / geſpzoken / maar die ſeyden my eenpartig / die Zee met geen ander naam / als die van Mecca te kennen / en waren verwonderd / dat wy deſelve de naam van de Roode Zee gaven. Ik vzaagde hen / of ſy de Zee ſomtijds dooz het ſtof / van de winden daar over gedzeven / rood geverwd geſien hadden / maar ſy ſeyden / ſulks nopt geſien te hebben. Egter vzaak ik het gevoelen der Portugijſen niet / en ſeg maar / dat ik die Zee meer / dan ſy bevaren / en alles nauwkeurig beſchouwd hebbende / in de geheele Zee niet geſien heb / 't geen ſy alom ſeggen geſien te hebben.

Angedina. Den 9. Auguſti quamen wy in de Haven van Angedina, daar wy tot den 21. dito toe bleven; hier

Goa. van daan voeren wy regt op Goa aan / daar wy al ſeylende over de baar binnen quamen; en dus maakten wy van onſe Reys en dit Boek een

EYNDE.

REGISTER

Van de voornaamſte zaken in deſe Reis vervat.

A.

Abexijnſe Kuſt in zijn gelegentheit beſchreven, 67
Abiſſijnen aart en andere bijſonderheden, 21, 22
--- krijgen vrijheid van tollen, 23
Acullaibe een Haven, 71
Aden op wat wijs onder de Turken geraakt is, 5, 6
Agethon, een Eyland, 41
Albabo, engte, die Aſia van Africa ſcheid, 7
Alcocer, hoe eertijds genaamd, 50
--- word oud, en nieuw genoemd, ibid.
--- is een onnoſel en ſchrale plaats, ibid.
Angedina, een Haven, 78
Arequea, een Haven, zeer nauwkeurig beſchreven, 35
Arquito waar legt, 14

B.

Badojers wat voor een volk, 45
--- aart, zeden, en Godsdienſt beſchreven, 72, 73
Badoil wat betekend, 72
Babuto een Eyland, 46
Berg met roode ſtreepen, 66
--- hoe ver zig die uitſtrekt, 67
Berenice, een Stad, 43
Bobalel Xame, een goede Haven, 71
--- waarom zo benoemd, ibid.
--- aanſienelijk graf aldaar gevonden, ibid.
Beſmen, die zeldſaam zijn, gevonden in de Haven van Igidid, 38
Bron met bitter water, ibid.

C.

Cabubarra, Berg op Aden, 5
Cairo hoe ver van Soez legt, 65
Calmes een Hoofd zeer bekent, en waarom? 36
Cambelis een kleed, 4
Chaporaa, een Rivier, 1
Cleopatra laat Schepen over Land na Soez brengen, 63, 68
Comol een Haven, 39
--- hoe ver legd van Igidid, en Suaquen, 40
Cornaqua een Eyland, 43
Couleuren van Zee-water waarom verſcheiden, 77

D.

Dallaqua beſchreven, 12
Dammanil, een Eyland, 23
Daratata, een Eyland, 25
Dobul, een Eyland, 23
Dolcofallar, een Eyland, 25
Donder-ſteen wat werking deed, 74
Dorat-Melcuna, een Eyland, 74
Dradate een Haven beſchreven, 38

E.

Egyptiſe Koningen, hoe een Vaart in de Roode Zee hebben

ben konnen maken, 68
Elanitiſche Golf waar die is, 60
Erytbros, wat in 't Grieks betekend, 75
Ethiopien in deſſelfs uytgeſtrektheyt beſchreven, 51

F.

Farate, een Rivier, 36
Fonteyn van Moſes waar gelegen, 65
Fuxaa, een Baay, 34
——— hoe kenbaar, 34

G.

Gadenaubi, een Zee-boeſem, 45
Gebergte van Aden hoedanig is, 5
Goelma, een Haven, 70
Gradamet Koning van Zeila waarom Preſte Jan beoorlogd, 19
——— wint de gemoederen der Abexinen; *ibid.*
Graf-teken van een Arabier, 71
Grift van Soez tot Cairo, 65
Guardafui eertijds Aromata genaamd, 15
Gualibo, een Haven, 47, 48

H.

Harate, een Eyland, 23

I.

Igidid, een bequame Haven, 38 38
Jooden gebergte waar en hoedanig is, 20, 21
Iſraëliten waar door de Roode Zee gegaan zijn, 58, 59

K.

Kanaal van Abexi nauwkeurig beſchreven, 9
Kaap van Diogenes, 33
--- nu Doroo genaamt, *ibid.*
--- aldaar is een goede Baay, *ibid.*
Kameels Eyland waarom ſo genaamt, 11
Kloofter van St. Katharina, 56
Koraal-ſteenen hoe waſſen, 77, 78
Krokodillen, ſchadelijke beeſten, 18
Kruis in agting by de Socatriners, 4

M.

Marate een Haven, 24
Mazua hoedanig een Eyland is, 13
--- ſtaat onder den Koning van Dallaqua, 14
Meroe, een Eyland in de Nijl, 18
Moamaa, een Haven, 37
Moſes van de Mooren Muzaa geheten, 59

N.

Nechesia een aloude Stad, 47, 48
Nijl in zijn oorſpronk opgeſogt, 16
--- waarom overvloeid, *ibid.*
--- wanneer op zijn ſterkſt overvloeit, 16
-- wan-

anneer ſakt, 17
'e winden op Socatora die ſterk zijn, 2

O.

idiepten by Suaquen hoe te kennen en te wijken, 28

P.

Fidium, een Kaap op de Arabiſe Kuſt, 7
p hoe veel graden legt, 9
Jan wanneer heeft gere-rt, 19
anneer ſterſt, 20
ſſelfs Soon tot Koning gemakt, ibid.
er Jans Land, is Ethiopien, 15
oto, een Hooſd, 41
naida een Stad, waar gebuwt, 13
neus wat ontrent de Nijl ornеemt, 68

Q.

uilfit, een Haven beſchreven, 47

R.

ſelenſe, een punt, 43
Raſelnaxef, ook Pentadactygenoemd, 42
eſchreven, 44
zid een Hooſd, 37
Regen-wolken by Toro hoe komen, 69
Riſſa een overvloedig Land, 51
--- waarom ſlegte daken van Huiſen heeft, 52
Robones een Eyland, waarom ſo genoemt, 7
Roode Zee beſchreven, 6
--- waarom ſo genoemd, 75
--- verſcheide gevoelens daar van, ibid.
--- aanmerkingen om de ware reden uit te vinden, 76
--- hoe by de Mooren genaamd wort, 78

S.

Salaqua, een Haven, 35
Sand-bergen op wat wijs gemaakt, 62
Sarbo, een Haven waar gelegen, 10
Satyrs gebergte, 27
Seven Suſters Eylanden, die ſeer gevaarlijk zijn, 10
Sintra, een berg, 5
Sinai beſchreven, 56
Socatora beſchreven, 2
--- eertijds Dioſcorides genaamd, 3
--- Godsdienſt aldaar, ibid.
--- wat dat het voortbrengd, 4
Soez, hoe eertijds genaamd, 62
--- by Plinius Danao, en hoe van hem beſchreven, ibid.
--- hoedanig is, 63, 64
--- deſſelfs ſterkte, ibid.
Starta, een ondiepten, 39
St. Katharina een Heilige Maagd, 57
Steenhopen wat beduiden, 49

Suaquen, eertijds Aſpi genaamd, 28
--- aldaar word groote Koophandel gedreven, 29
--- hoedanig de Stad legt, 30
--- hoe de eb, en vloed daar is, ibid.
Suffange-Elhabar, een Eyland nauwkeurig beſchreven, 52

T.

Toro, eertijds Elana, 54
--- waar legt, ibid.
--- of Toro en Elana een is, ibid.
--- of het die Haven was, waar van daan Salomons Schepen na Ophir voeren, 55
--- hoe het zig opdoet, ibid.
--- word bewoond van Chriſtenen, 56
--- hoe ver van Cairo legt, 58
--- hoe ver van Soez legt, 66
Tuna een ſlegte Haven, 49

W.

Walvis Eyland, waarom zoo genoemd, 10

X.

Xaabeliden, een groote plaat, 41
--- waarom zoo genoemd, 42
Xabaque, een Haven, 25
Xamoa beſchreven, 13
Xaona, een Haven, 47
Xarmeelquiman, een Haven, en waarom zoo genoemd, 46
Xeduam een Eyland, 53
--- deſſelfs gelegentheit, ibid.
Xuarif een Eyland, 44

Z.

Zee, of door 't ebben droog wierd voor Iſraël, 67
Zee-ſchuim zeer bruin, 69
Zemorgete, anders Agathon genaamd, 41, 42

EYNDE.

Berigt voor den Boekbinder, waar de Figuuren moet ſtellen.

b 1 op pagina 4
b 2 —— 21
b 3 —— 73

SCHEEPS-TOGT
Na
WEST-INDIEN,
Van
HIERONYMUS BENZO,

Geboortig van *Milanen*;

In het jaar 1541.

Zijnde een Beſchrijving van de geleegendheyd eeniger Eylanden, met des ſelfs Inwoonders, hun Manier van leven, onnut Voedſel, Opſchik, Trouwen, Oorlogs-geweer, Slaap-plaatſen, en op wat wijſe deſe Menſchen van de *Spanjaards* werden gevangen, tot Slaven gemaakt, en ſeer wreedelijk gehandeld.

Alles door den Schrijver ſelfs geſien en opgeteekend.

Nu alder-eerſt uyt het *Italiaans* vertaald.

Met noodig Regiſter *en* Konſt-Printen *verrijkt.*

TE LEYDEN,
By PIETER VANDER Aa, Boekverkoper, 1706.

Met Privilegie.

(5)

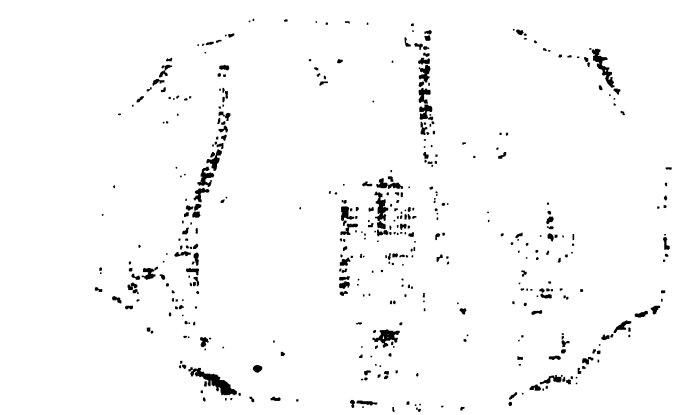

HEEPS-TOGT

Na

ST-INDIEN;

Van

RONYMUS BENZO;

Geboortig van *Milanen.*

In het jaar 1541.

DOe ik den Ouderdom van 22 Jaren had berepkt / kreegik / aangenoopt dooz 't verhaal van andere / een ſonderlinge luſt / om hier en gints dooz de Weereld te repſen / maar voornamentlijk om te beſoedeelte der ſelve / 't welk eerſt onlangs is / en den naam van Weſt-Indiën, of de Weereld dzaagt. Om nu mijn verlangen te doen/ſo beſloot ik gantſchelijk de Repsnen. 1541

Reys-luſt des Schrijvers.

Op vertrok ik upt Milaan; Anno 1541/ dooz den bpſtand des Almagtigen / te komen te Medina del Campo, een voorſtad in Spanjen. Van daar vertrok Spalis, en / varende over de Rivier de Iſo- in een Scheepje / gelukkig te St. Lucar de da. Hier is de Haven en aanlanding alepen / welke upt Spanjen na Indiën, en Indiën na Spanjen zeplen.

Vertrek na Spanje; verder na America.

Aldaar trof ik hier een Schip aan / geladen Koopmans Waren / 't welk ſig gede / na het groot Eyland Canarien te

Komſt aan 't Eyland Groot-Canarien.

1541 varen / vermits ik geen bequamer gelegenthepd kon bekomen / alhoewel hier veel andere Schee-pen lagen / bevragt met Wijn / Meel / Kaas / en andere Eet-waaren / ſo begaf ik my in't ſelve / en quam na 2 Maanden aan 't Eyland Groot-Ca-narien.

't Eyland Palma. Hier wierd my geſegd / dat een Jagt-ſchip in 't Eyland Palma (een der Canariſe) wierd gela-den met Wijn / en Eet-waren / om ten ſneiſten na Weſt-Indiën te varen. Terſtond ſettede ik my in een kleyn Scheepje / en quam na 2 dagen aan 't gemelde Eyland. Korts daar na voer ik met 't gedagte Jagt af na Indiën.

Zee-voogelen een teecken dat een Eyland is. Als wy nu 14 dagen lang met een Weſtelijke Wind op de hooge Zee zeylden / ſagen wy eyn-delijk een ontelbare meenigte van groote Zee-voo-gelen / die ſeer ver vliegen / 't geen ons een groo-te blijdſchap veroorſaakte / en wy daar uyt kon-den afmeeten / dat wy niet ver van land waren.

Vliegende Viſſen. Ook ſagen wy dikmaal by nagt een groote hoop vliegende Viſſen / die in ons Schip neervielen. Waren ontrent een Span lang / en hadden byna ſoodanige Vleugelen / als de witte Vogelen heb-ben; dan als deſelve droog worden / moeten ſe we-der in de Zee neervallen / omſe weder nat te ma-ken / en hier door ſtorten 'er veel op ons Schip neer.

Komſt by 't Eyland Deſiderade. Den ſeer ervaren Patroon onſes Schips nam nu het Inſtrument in handen / om de Sons hoog-te te peylen. By nagt lettede hy vlijtig op 't ge-ſternte / om onſen Kours daar na te rigten / en wy dus op de wijde Zee daar heenen ſwoerden / wierden wy op eenen Sondag 's morgens vroeg met 't opgaan der Son Land gewaar. Hier ſeyde my de Schipper / dat dit eygentlijk 't Eyland was / 't welk den vermaarde Chriſtophorus Columbus ſijn tweede Scheeps-togt upt Spanjen, doe hy na 't Eyland Hiſpaniola ſeylde / alder-eerſt gevon-den had. Want als hy van de Canariſe Eylanden was afgevaren / ſcheepte hy 4 / of 25 gantſe da-gen en nagten / ſonder eenig land te bernemen:

Door Chri-ſtophorus Columbus eerſt ont-deckt.

meende

meende ook onmoogelijk te zijn / dat in dit gewest eenig Landschap soude moogen gevonden worden; dus onverwagt / en tegens alle hoop wierd hy dit Eyland gewaar / 't welk hy derhalven Desiderade noemde / als een groote begeerte na Land-opdoening gehad hebbende. 1541

Hier ontrent leggen veel Eylanden gints en herwaarts verstrooyd. 't Grootste onder deselve word van de Spanjaarden genoemd Guadaloupe. Byna alle deelen worden bewoond van de Caribanen, welke sig byna enkelijk geneeren van Menschen-vlees / 't welk haar beste en alderaangenaamste spijs is. Soo haast sy eenige harer Vyanden hebben bekoomen / houwense deselve in kleyne stukken / en gebruykense t'harer spijse. Guadaloupa. Caribanen, Mensch-eeters.

Terwijl wy voorby dese Eylanden voeren / bejegende ons een kleyn Scheepje / waar in Indiaanse Vissers saten. Soo haast sy ons gewaar wierden / vloodense weg / en wy volgden onse Kours, zeylende ter linker-hand na de Linie Equinoctiaal. Langer dan 8 dagen dus voortvarende / sagen wy hier en gints veel groote en kleyne Eylanden leggen. Veel Eylanden.

By een der selve / genoemd Cubagua, zijn wy aangeland / waar in doenmaals by geval sig bevond Hieronymus Ortalus, Stadhouder van Cuma. Desen verquikte mijn hart en gemoed / door sijn lieffelijke woorden / soete redenen / en groote beloften / sodanig (want de Gouverneurs deser Landschappen betoonen sig hier lieftallig tegens de Vremdelingen) dat hy my bepraaten / by hem te blijven. Hy gaf voor binnen weynig tijds met een tamelijk sterk krijgs-heyr van Spanjaards te willen varen na de Provintie, van d'Inwoonders genoemd Natal (van de Spaanse Ervado, of Nudes-Eyland; met welke benaming sy willen inboesemen / dat daar groote Schatten van Goud te vinden zijn); met dikmaal vernieuwde versekeringen / dat wy daar een grooten rijkdom souden verwerven. Dus dan bragt hy te weeg / dat ik by hem Aankomst aan 't Eyland Cubagua. Benzo versogt door de belofte des Spaansen Gouverneurs; om by hem te blijven.

1541 varen / vermits ik geen bequaamer gelegenthepd kon bekomen / alhoewel hier veel andere Schepen lagen / bevragt met Wijn / Meel / Kaas / en andere Eet-waaren / ſo begaf ik my in't ſelve / en quam na 2 Maanden aan 't Eyland Groot-Canarien.

't Eyland Palma. Hier wierd my geſegd / dat een Jagt-ſchip in 't Eyland Palma (een der Canariſe) wierd geladen met Wijn / en Eet-waren / om ten ſneiſten na Weſt-Indiën te varen. Terſtond ſettede ik my in een kleyn Scheepje / en quam na 2 dagen aan 't gemelde Eyland. Kortz daar na voer ik met 't gedagte Jagt af na Indiën.

Zee-vogelen een teecken dat een Eyland is. Als wy nu 14 dagen lang met een Weſtelijke Wind op de hooge Zee zeylden / ſagen wy eyndelijk een ontelbare meenigte van groote Zee-voogelen / die ſeer ver vliegen / 't geen ons een groote blijdſchap veroorſaakte / en wy daar uyt konden afmeeten / dat wy niet ver van land waren.

Vliegende Viſſen. Ook ſagen wy diksmaal by nagt een groote hoop vliegende Viſſen / die in ons Schip neervielen. Waren ontrent een Span lang / en hadden byna ſoodanige Vleugelen / als de witte Vogelen hebben; dan als deſelve droog worden / moetenſe weder in de Zee neervallen / omſe weder nat te maken / en hier door ſtorten 'er veel op ons Schip neer.

Komſt by 't Eyland Deſiderade. Den ſeer ervaren Patroon onſes Schips nam nu het Inſtrument in handen / om de Sons hoogte te peylen. By nagt letrde hy vlijtig op 't geſternte / om onſen Kours daar na te rigten / en wy dus op de wijde Zee daar heenen ſwoxben / wierden wy op eenen Sondag 's morgens vroeg met 't opgaan der Son Land gewaar. Hier ſeyde my de Schipper / dat dit eygentlijk 't Eyland was / 't welk den vermaarde Chriſtophorus Columbus ſijn tweede Scheeps-togt uyt Spanjen, doe hy na 't Eyland Hiſpaniola ſeylde / alder-eerſt gevonden had. Want als hy van de Canariſe Eylanden was afgevaren / ſcheepte hy 4 / of 25 gantſe dagen en nagten / ſonder eenig land te verneemen: meende

Door Chriſtophorus Columbus eerſt ontdekt.

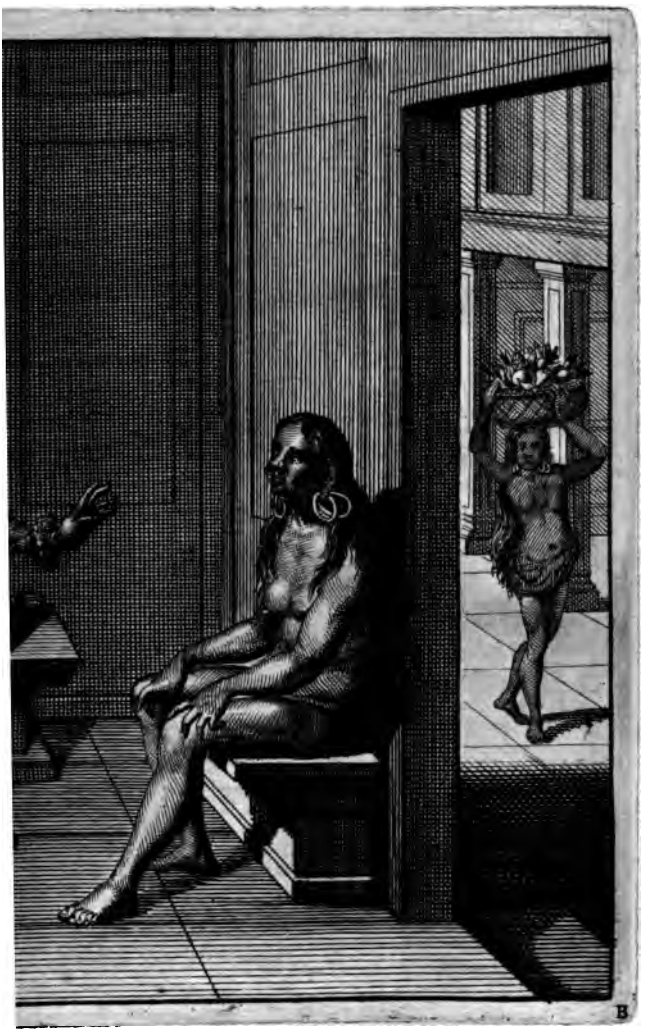

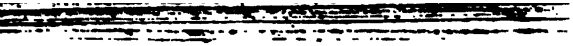

gevonden / behalven eenige weynige kleyne Koningjens / of Vorsten / welke de Spaanse verschoond hadden / om deselve tot haar werk en dienst te gebruyken / als Lijf-eygenen Slaven. D'overige van 't gemeene Volk hadden sig hier en gints in Wildernissen begeeven / altijd verborgen gehouden / om t'ontvlieden 't jok van de woede dwinglandy der Spanjaards. 1541

de Spanjaarden meest uytgeroeyd.

Terwijl wy eenige dagen lang in 't Eyland Cuma stil lagen / quam daar een Indiaans Wijf / de Vrouw / of Egt-Gemalin / van 't voornaamste Koningje deser Provintië. Op haar hoofd droegse een groote gevlogtene Korf / gevuld met de Vrugten deses Lands. Deese was van Aangesigt / en over 't gantse Lijf / so afschuwlijk / dat ik met waarheyd kan seggen / nog voor nog na dien tijd oyt lelijker en wanstalliger gesien te hebben. Ik kon haar / wegens haar vreemde gedaante / niet geneog aanschouwen.

Beschrijving van een t'eenemaal wanstallige

Doese by ons quam / tradse voor den Landvoogd Erriva, en stelde 't Geschenk / 't welkse in de Korf droeg / voor sijn voeten op d' Aarde neer / sonder een eenig woord te spreken / en ging doe in de volgende gestalte op een Bank sitten. Haar gantse Lighaam was t'eenemaal naakt / behalven alleenlijk de schaamte; welke men in dese Provintie gewoon is te bedekken; want d' Indiaanen sijn hier eenigsins bezeediger en schaamagtiger / als die in andere gewesten. Sy was al oud / en over haar geheele lijf glinsterig swart met streepen beschilderd. Had lang swart Hayr / 't welk allerweegen haar tot over de Borsten afhing. De Lellen harer Ooren waren so lang / datse tot op hare Schouderen quamen. In 't midden der selve ('t welk nog een vreeslijker aanschouwing gaf) waren gaten gemaakt / en in dese gaten droegse een groote Ring / van ligt Hout / in harer sprake genaamd Cucoma. De Nagelen harer Vingeren hadden een vervaarlijke lengte / en de Tanden waren gants swart: de Neus-gaten

En seldsaam Indiaans Wijf.

De Gemalin van 't voornaamste Koningje deser Provintie.

1541 doorboord / waar in een grooten houten Ring afwaarts hing / in haar Taal gesegt Caricori. Had aan haar Mond dikke Lippen / de bovenste opwaards getrokken / d' onderste nederwaards afgaande. Kortelijk / sy was so ongevormd / so wanstallig / datse veel meer na een Mis-geboorte / of Spook / als een menschelijk Schepsel / gelijk scheen.

Paria, of Para.

Twee dagen hier gerust hebbende / voeren wy van Cuma af / en zeylden om de Kust heenen na 't Oosten / door den Zee-boesem van Paria (Para), en landde aan den Oever / daar den Indiaanse Koning en de Regaals met de Spanjaarden in Verbond van Vriendschap stonden. Aan land getreden zijnde / gaven wy den Koning en sijn voornaamste wat Spaanse Wijn / Laken / Lywaad / Messen / en diergelijke dingen van geringe waarde: welke Vereeringen sy met groote danksegginge en blijdschap aannamen / sonden ons daar tegens eenige harer Onderdanen / welke ons de Weegen / alle heymelijke Sluyp-hoeken en Engtens toonden / ten eynde wy haar argste Vyanden mogten overvallen en gevankelijk wegvoeren. Kortelijk / sy toonden sig als Vrinden en Bond-genooten der Christenen.

Vriendschap der Indiaanen tegens deese Spanjaarden.

Uyttogt of Buythaling.

Onsen Oversten dese haar vriendlijkheyd bemerkende / bleef alleenlijk met 8 Spanjaarden aan de Canarise Oever deser kust stil leggen / en sond al d'overige uyt op Buythaling; van welke de hem toegesondene als Leydsmannen voor-uyt gingen / om haar den weg te wijsen; ook haar voorsiende van Proviant en andere behoeften.

Gevangenneeming veeler Indiaanen.

Met dese Robuste hoop trokken wy eenige mijlen Landewaart in over hooge Bergen en diepe Dalen; door meenigerley gevaarlijke Spelonken / duystere Bossen / en woeste Oorden in seer groote perijkelen / met veel moeyte en arbeyd / op den weg / die onse Geleyders ons aanweesen. Eyndelijk quamen wy tot onbegangbare Cluften / hooge / verschrikkelijke Rotsen en Holen; waar in

Vos-

Voſſen ſig ganſs niet ſouden hebben derven begeeven. Veel meer trokken wy by nagt als by dagh voort. Deſer tijd kregen wy over de derde-half 100 Indiaanſe Mannen / en Vrouwen / jonge en oude / gevangen / en voerden deſelve geweldelijk weg. 1541

Toe wy nu eenige dagen door 't land hadden omgeſworven / vreesde onſen Overſten / dat het ons aan Leef-togt ſoude moogen ontbreeken: alhoewel wy ondertuſſen eenige Spijſen uyt de ſlegte Hutjens der Indiaanen hadden genoomen. Liet derhalven de gantſe hoop te rug roepen. Terwyl wy nu weder heenen trokken na de plaats van waar wy gekoomen waren / ſagen wy vroeg morgens / eer 't noch dag was / wijd voor ons 2 Vuuren / 't eene op een Berg / 't ander op 't vlakke Land. Wy namen voor / na 't een en 't ander te gaan. Verdeelden ons daar op in 2 hoopen / welke d' eene ſig begaf na de Vlakte / d' andere na den Berg. Die na de Vlakte gingen / waren d'eerſte by 't Vuur / en vonden by 't ſelve ſitten alleen een oud / ſeer afſchuwlijk Indiaans Wijf / nevens een jonge Dogter / met een ſoogend jong kind aan de Borſt. Beyde warense van een diepe ſlaap bevangen / en wierden dus onvoorſiens gevangen genoomen. Maar alsſe hier door ontwaakten / begondenſe ſo verbaarlijk te ſchreeuwen / dat die op den Berg / ſchoon verre van haar af / ſulks hoorden: en daar op deſgelijks een geweldig geſchreeuw maakten / eer noch onſen hoop aan den Berg had konnen koomen; die / wepnig in getal zijnde / verſchrikt wierden door de groote meenigte der Indiaanen, en derhalven weder te rug trokken na de andere hoop / onder welke ik my bevond; om alſo met geſamentlijke magt de Vyanden t'overvallen / en te verdrijven.

Te rugge togt.

Siet by nagt een vuur op een Berg, en een ander in de Vlakte.

Krijgen hier een oud VVijf, en een jong Vrouwe-Perſoon met haar ſoogend kind gevangen.

Ondertuſſen hadden ſig deſelve aan den Berg een Pas gemaakt / door welke wy trekken moeſten; en onderſtonden ſig / deſelve met geweld te verdeedigen. Maar als 't nu dag wierd / en wy ſagen / dat wy

D' Indiaanen op den Berg ſogten haar te verweeren;

1541 veel ſterker waren alſe gemeend hadden / ſo namenſe de vlugt / latende aan ons den dooz-togt. Dog vooz haar aftrek / ſchootenſe na ons met haar vergiftige Pijlen ; onder het uptroepen van veel laſterlijke ſmaad-woozden tegens ons ; noemende ons Dieven / Moozdenaars / Honden / eerlooſe Menſchen / &c.

Dog te vergeefs ; en moeſten de vlugt neemen.

Indienſe van onſe Vzienden en Bond-genooten / d' andere Indiaanen niet waren te rug gedzeeven gewozden / bupten twijfel ſoudenſe ons gzoote ſchade hebben toegevoegt / en miſſchien ſouden wepnige der onſe de dood ontkoomen zijn / vermits wp allerweegen van haar omringd waren. Dog nu trokken wp ſonder eenige ſchade dooz 't dupſtere Bos heen ; latende 't oude Wijf / 't welk wp by 't Buur in de Blakte bekoomen hadden / agter ; vermitsſe / wegens hare hooge Jaren / in 't gaan ons niet volgen kon. Na 2 dagen quamen wp / met een gzooten Hoof / weder aan de Plaats / daar onſen Oberſten lag / ſonder ſchade geleeden te hebben op deſe Togt.

Lift der Spanjaarden ;

Wepnige dagen daar na als wp ons weder verquikt en uptgeruſt hadden / namen wp eenige Canoes ; of kleyne Schuptjens / welke d' Indiaanen gebzupken / om daar op te varen / met welk wp ſtrookte langs de kuſt heenen / eenige mijlen weegs ver / en bequamen een' koſtelijke gzoote Bupt. Deſe Schuptjes zijn gemaakt van een uptgeholden Boom. De gzootſte onder deſelve konnen niet meer dan 50 Perſoonen boeren. Zp noemenſe Piraguas.

Om d'Indiaanen te vangen, en tot Slaven te marken.

Dooztz ſtaat te weeten / dat d' Indiaanen de gewoonte hebben / op deſe gantſe kuſten van de Gebergtens af te koomen / om aan den Oever der Zee te viſſen. Vermits ons dit bekend was / ſo hielden wp ons aan d' een en d' ander plaats verbozgen / verwagtende deſelve / datſe ober 't Gebergte ſoude aankoomen. Dus obervielen wp haar gelijk de Wolven de Schapen / en boerdenſe gebankelijk met ons weg. Dooz deſe liſt heb-

ben

ben wy over de 500 Indiaanen, meerendeel Vrouws- 1541
perſoonen met kleyne kinderen / gevangen bekoo-
men / en tot Slaven gemaakt.

Als wy nu dagelyks met deſe koop-handel ons Vond. van
beſig hielden / en de Zee-kuſt gants onbeplig d'Inwoon-
maakten / zyn wy eyndelyk van eenige Indiaanſe ders hier
Vyanden geſien en verraden geworden. Wat be- tegens
treft de geene / welke de liſt van ons gewaar wier- bedagt.
den / begondenſe feer verſchrikkelyk te ſchreeuwen /
ſo dat het door Bergen en Dalen heen klonk:
door welk geſchreeuw ſy d' andere Indiaanen onſe
aankomſt verwittigden ; die dan al t'ſamen / ſo
veel'er aan 't Strand waren / de vlugt namen.
Als wy nu aan land traden / meenende Vrugt te
ſullen vinden / vernamen wy niet anders als wat
drooge Viſſen / leggende op hooge Rooſters / ge-
maakt van dik Water-ried ; op welke de Viſſen
over een kleyn vuur allengskens opgedroogt wier-
den. Ook vonden wy veel Sprinkhanen / in de Gedroogde
Son gedroogd ; welk d' Indiaanen aan een draad Sprinkhaa-
gereygd hadden / om deſelve in hare Hutten te nen, der
brengen / om haar ter ſpyſs te dienen. Langer Indiaanen
dan een Jaar konnenſe deſelve dus bewaren. Spijs.

Doe nu onſen Overſten bemerkte / dat hy hier Handel van
wepnig meer te verrigten had / vermits ons be- den Spaan-
drog d' Indiaanen was openbaar geworden / ſo ſen Overſten
trok hy weder te rug ; en quam aan 't hups van met 't arm
een arm Koningje / met de Spanjaarden in ver- Indiaans
bond van vrindſchap ſtaande. Aan deſe deed hy Koningje.
eenige geringe vereeringen / beſtaande in een Bee-
ker vol Wyn / een Hemdt / eenige ſcaepe Meſ-
ſen / dog van een kleyne waardy / om ſyn gunſt
te bekoomen. Bad hem ook met vleyende woor-
den / hem te geleyden aan een Oord / daar hy
gevangens tot Slaven mogt bekoomen.

't Behaagde deſe Hoyſt niet / dat hy den aan- Om Slaven
voerder en weg-wyſer der Chriſtenen ten roof ſoude te bekoo-
zyn. Hy nam derhalven eenige der ſyne met ſig / men.
trok met deſelve uyt en quam den volgenden dag
wederom / met 16 Indiaanen ; welker handen op

1541 haren rug waren gebonden. Deſe ſchonk hy aan onſen Overſten / die den Koning daar voor in hoogſten bedankte / met belofte / dat hy hem met veel heerlyker en koſtelyker Geſchenken ſoude vereeren / als de geene / die hy hem alreeds gegeven had.

Wederkomſte te Cariaco.

Derwolgens zyn wy weder na Cariaco getrokken / en den volgenden dag te Cuma gekoomen. Van daar ſond den Overſten d' Indiaanſe gevangene Slaven na 't Eyland Cubagua, en gaf de Indiaanen, welke ons de weg geweerſen hadden / verlof / om na hups te moogen gaan. Onderwegen wierdenſe van de wpandelyke Indiaanen aangevallen / en veele upt de hare dood geſlagen. D'overige ontquamen het door de vlugt / keerde weder na Cuma, klaagden onſen Overſten / wat haar bejegend was / en verſogten hem / haar eenige gewapende Chriſtenen te willen toevoegen / om wraak te neemen / aan de geene / die haar beleedigd hadden / en deſe haar gemeene Wpanden of te verdryven / of gevangen weg te voeren. Onſen Overſten ſcheen wel groot medelyden met haar ongeval te hebben / tooende met woorden en geberden / dat 't geen haar was overkoomen / en 't gevaar / waar in ſy ſig nog bevonden / hem ſeer ter herte ging; dan voegde daar by / dat hy haar voor ditmaal geen volk noch hulp kon toevoegen / wyl hy voorgenoomen had / een ſaak van groot gewigt upt te voeren. Egter met belofte / dat de ſmaad en ſchande / haar toegevoegd / niet ongeſtraft ſoude blyven; maar ſo haaſt hy bequamer gelegenthepd ſoude hebben / ſoude hy haar vergelden / 't geenſe ſig onderwoonen hadden / en wraak op haar neemen. Deſe antwoord en afwyſing verdroot d' Indiaanen niet weynig; waren gants t'ontzeeden; trokken in grimmighepd weg / en vervloekten de Chriſtenen, wegens haar roofgierighepd / welk verooraakte ſo veel onheylen by d' Indiaanen in 't gemeen / en in 't byſonder aan haar / door de dageliykſe ſchade / welkeſe van haar Wpanden leeden.

Spanjaards ondankbaarheyd aan de geene,

Die haar tot Wegwyſers gediend hadden.

Doe

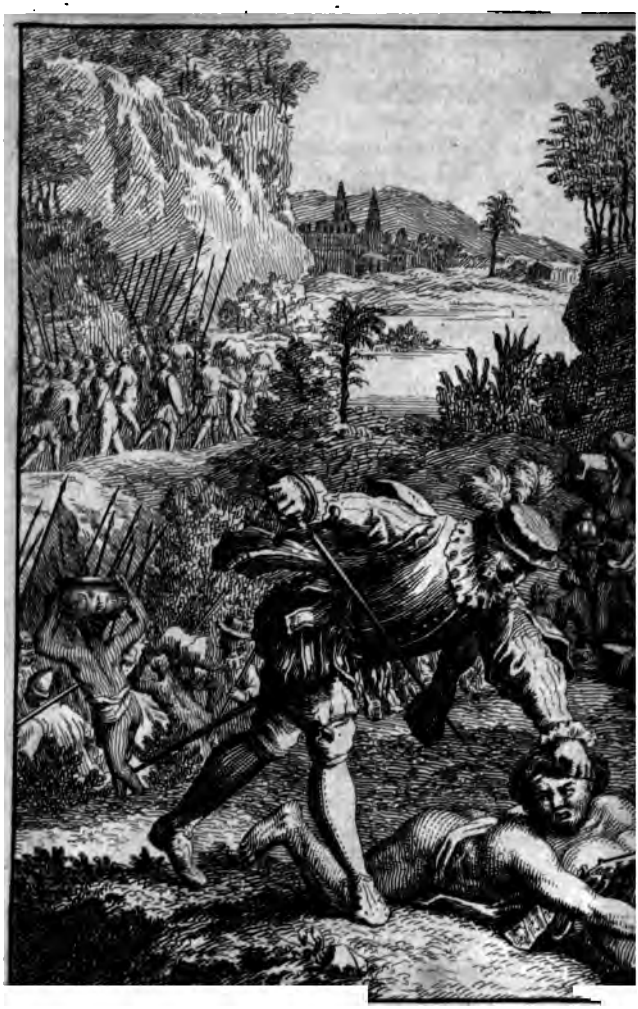

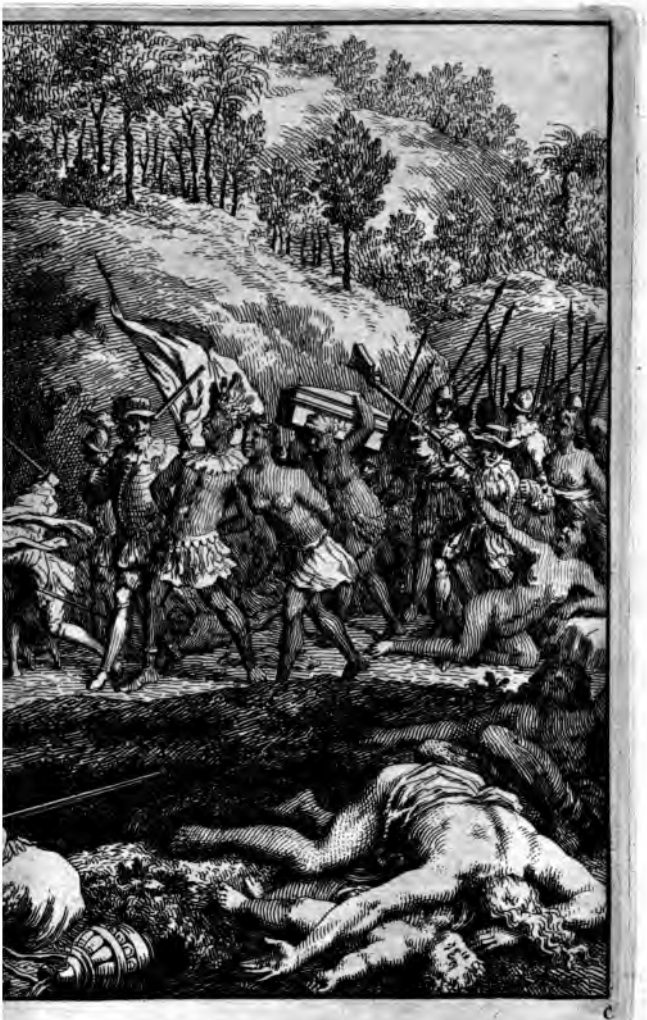

Doe wy na wepnige dagen weder in 't Eyland Cuma waren gekoomen / voer den Oversten / met al het Krijgs-volk van daar af / na 't Westen / en gingen aan land by Amara Capana, een kleyn Steedje / ontrent 40 Hof-steeden groot / altyd bewoond gewoyden van 40 Spanjaarden. Dese verkooren yeder Jaar uyt de hare eenen Oversten: die met de helft des Volks / nevens eenige Indiaanse Inwoonders deser Gewesten / hare Vyenden / door veele Provintien op dese kust ten Roof uyt ging. Terwijl wy hier stil lagen / quam den gedagten haren Oversten Pedro de Calice, derwaarts / meede-brengende over de 4000 Indiaanen tot Slaven. Hy seyde / dat het getal nog veel grooter sonde geweest zijn / indien niet seer veele / ten deele door groote vermoeydheyd / en gebrek van voedsel / ten deele ook door geweldig herten leed / en drijftig verlangen na haar Vaderland / Ouders en Kinderen / welkese ongaarne verlieten / onderweegen gestorven waren. Daaren-booven hadden 'er de Spanjaarden veel doorschooten en doodgeslagen / die den hoop niet geswind genoeg volgen konden.

1541

Amana Capana, een Steedje met Spanjaarden.

Der selver Roof op de arme Indiaanen.

Hoe erbarmelijk sy handelden.

Waarlijk / 't was een erbarmelijke vertooning / dese ellendige schaar der gevangene Lijf-eygene t'aanschouwen. Meerendeel warense gants naakt en bloot; over haar gantse lighaam vol bloedige striemen door d'ontfange slagen / so wel Vrouws- als Mans-persoonen / door honger en ellende byna verswagt. Men sag hier ongelukkige Moeders / d'eene 2 / of 3 Kinderen met haar sleepende; de andere haar Lijfs-brugten onder d'armen of op den rug dragende; bitterlijk weenende / en door bekommering kragteloos. Hare handen / armen / en hals waren met harde Touwen / of Ysere Ketenen jammerlijk geboeyd. Ook waren onder deselve geen volwassene Dogters / welke van de Spanjaarden sig niet geschonden bevonden. Dog dese schandelijke ontugt was haar gants schadelijk. Want haast daar na ontstond onder haar een seer

Met d'ellendige gevangene.

Jammerlijke Schouwspel.

Spaanse Pokken.

1741 ſeer booſe en giftige quaal / de vergelding haarer on-
reynigheyd.

De Spanjaarden maken Indien tot een Woeſtijn.

De gemelde Krijgs-Overſten had met ſijn volk over de 10 mijlen weegs van de Zee Landewaards ginds en herwaarts geſtroopt. Doe de Spanjaarden eerſt in dit Geweſt quamen / waren 't ſeer volkrijke Landſchappen; doe ik my daar bevond / waren deſe Landſchappen als een Woeſtijn / en bijna ontvolkt / dooz der Spanjaarden uytplonderinge / en wegvoering der menſchen in dienſtbaarheyd.

Hoedanig ſy in Indien gewapend zijn.

De Spaanſſe Kupters / welke tegens d' Indianen een geduurige Oozlog voeren / wapenen ſig op de volgende wijs: ſy hebben een Bozſt-kleed (Wambays) / wel gevuld met Boom-wol / en ſterk t'ſamen genaayd; een Speer / en een Zabel op de ſijde. 't Voetvolk heeft een Schild / een lang twee-ſnijdend Swaard / een Slinger / en een Wambays / gelijk de Kupters; dog wat ligter en ſlegter. Sy gebzupken geen Harnas / gelijk in onſe Landen; ten deelen wegens de vogtige dampen / die upt de moeraſſige Aarde opreſen / ten deele om dat de Soldaten geduurig op 't Veld onder den openen Hemel moeten leggen; waar dooz / vermits 't Aardrijk van naturen vogtig is / en dan nog natter werd dooz den dikke Douw / die by nagt valt / ſulke Wapenen ligtelijk konden verdozven wozden.

Vrugtbaarheyd van 't Landſchap Paria.

't Landſchap / geleegen by den gzooten Zeeboeſem Paria, tegen het Zuyden / is 't alderbzugtbaarſte en ſchoonſte onder al de Provintien, welke ik in Indiën heb dooz-gewandeld. Want het heeft ſeer ſchoone Vlaktens / en dit bovenſte booven maten bzugtbaar / doozgaande geduurig Bloeſſemen en Bzugten / ſo wel welſmakende en welriekende / als ſtinkende.

Altijd groene Boomen.

De Bladeren van de Boomen zijn dooz 't gantſe Jaar gzoen / vertoonende een geduurige Lente; alhoewel veele onder deſelve geen Bzugten voozthzengen. Men vind ook hier bijna allerweegen de

Pur-

Purgeerende Caſſia in grooten overvloed. 1541

Deſe Provintie is doorgaans ongemeen heet en vogtig; 't welk veroorſaakt den groep van veel ſchadelijk Ongedierte. De Spinnikhanen doen de Landen ſeer groote ſchade. Slekken en Muggen ſinder in meenigte / en plagen daar de menſchen. d'Inwoonders bedekken 't manneliik lid met een uytgeholde Calabas, 't overige blijft bloot gangen / ſonder eenige ſchaamte. Voortijds hadden ſe de gewoonte / dit Bedekſel met Goud en Edel Geſteente te vercieren; dog de Spanjaarden hebben deſe Moode haaſt afgebragt / haar allerweegen beroovende van deſe koſtelykheeden.

Ongedierte.

Hoe d'Inwoonders de ſchaamte bedekken.

De getrouwde Vrouwen verbergen hare ſchaamte met een Sluper of Kleedje / van haar genaamd Pampanilla: de Dogters alleenlijk met een ſmalle Band.

So Vrouwen als Dogters.

De Koningen en Vorſten deſes Lands moogen ſo veel Vrouwen neemen alſe willen. Egter houdenſe daar een altijd voor haar eerſte Gemalin / die te gebieden heeft over al d'andere Bywijven. 't Gemeene Volk neemt der 3 / 4 / of ſo veel alſe konnen geneeren / tot Wijven. So haaſt de ſelve oud worden / hebbenſe de magt om deſelve van haar te ſtooten / en een jonge in de plaats te neemen.

Huwelijken.

De Maagdom harer Bruyds offerenſe de Prieſters op / van haar genaamd Piacchis. Deſe ſlapen d'eerſte nagt by haar en leverenſe dan aan hare Mannen.

Maagdom ontnoomen door de Prieſters.

D'Indiaanen, niet alleen die in de hoek van Paria woonen / maar ook d'andere in 't gemeen / leeven van de Vischangſt. Hare Wijn / of dranck / makenſe van een ſonderling krupd / of Koorn / genaamd Mais, waar van ſy ook haar Brood bereyden. Anders gebruykenſe Wortelen / en andere onſmakelijke Vrugten tot ſpijs. Als de nood haar aantaſt / onthoudenſe ſig niet van Menſchenvleeſs. Eeten Lupſen / gelijk d'Apen / ook Kikvorſſen / Wormen / en diergelijke onmanierlijke dingen.

Leef-togt.

Tot

1541 Margarita; met bevel syn komst aldaar te verwagten. In dit Eyland had hy 't grootste deel syner goederen nevens syne Slaven. Weynige dagen daar na leyde hy in 't selve aan, woonende met groote vrede en vriendelyke gerustheyd met niemand dan of 't is syn eygenen Soon maar geweest. Den alleen heeft hy wel 6 Maanden lang in syn Huys gehouden en van alles op 't bezorgste verzorgd, maar ook nog die is weder tot gesondheyd was gekomen, en is van daar wech vertrokken, tegelyk voorsien met alles wat hy op syne Scheeps-vaart noodwendig mogt zyn.

[illegible]

Wy scheyden dan af van 't Eyland Margarita in een Caraveel, geladen met Slaven. Een lang omswerven en verkeerlyk gevaren, wegens de kalmte op Zee voeren wy op 't Zee-gewest Capes Verde, en syn eyndelyk met groote blydschap aangekoomen aan 't Eyland Boriquen, van de Spanjaards gemeenlyk geheeten St. Jans-Eyland; anders ook wegens de daar synde groote Goudmynen van Goud en Silver St. Jan de Puerto Rico, of eygentlyk Porto Rico, dat is 't Ryke Eyland. Doe de Spanjaarden 't eerstemaal sig onderstonden dit Eyland te bewoonen, hielden d' Inwoonders haar voor onsterflyke Lieden of Goden. Een der voornaamste Koningjes liet hier van de proef nemen. Beval derhalven syne Dienaren dat se eenen by haar woonende Spanjaard souden gevangen nemen, na 't water dragen, 't hoofd onder 't selve dompelen en een wyl tyds onder houden.

't Eyland Boriquen.

D'Indianen meenden eerst dat de Spanjaarden onsterflyk waren.

't Welk daadlyk van haar bedreven. Sy smeten dien ongelukkige Spanjaard met 't hoofd en boven-lyf in 't Water; hielden hem aldaar in 't eene deel vast tot so lang dat hy noodsakelyk gesmoord moest zyn, wyl hy anders eerlyk was. Doe sy hem weder optrokken, vonden se hem dood, en droegen hem dus op de Inwoonders voor haren Heer; die hem in dese gestalte siende, en nu bemerkende dat hy een waarlyk dood was

[illegible]

[illegible]

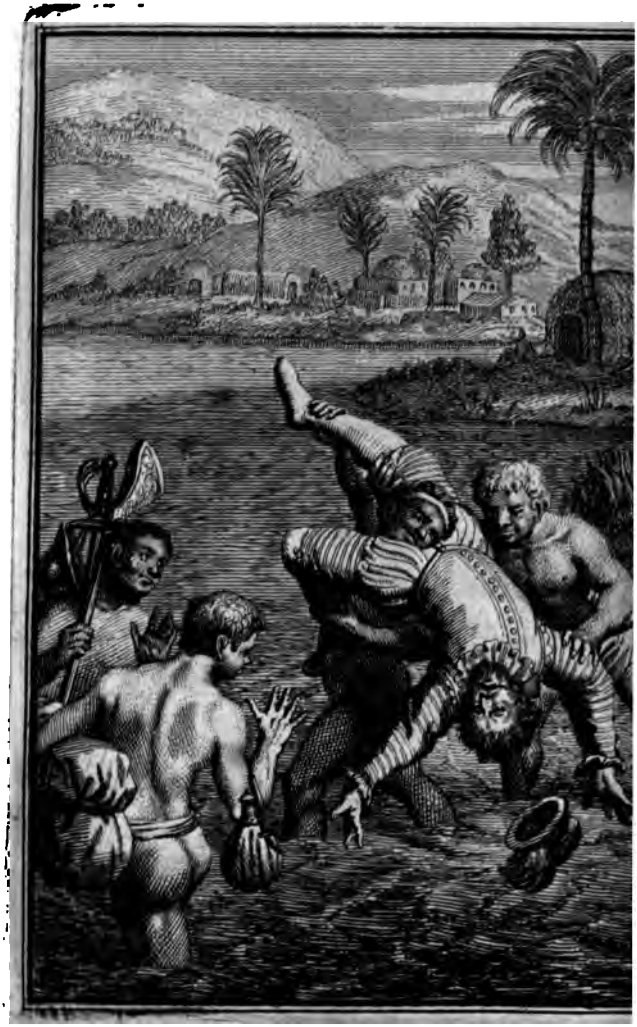

was / daar uyt besloot / dat ook andere van de- 1541
se Natie de sterflijkheyd so wel onderworpen wa-
ren / als d'Indiaanen.

Vermits nu de Spanjaarden d'arme Americanen in dit Eyland / gelijk ook in andere Gewesten / onder de schijn van onsterflijk zijn / seer grouwlijk hadden gehandeld / vreeslijke Tyrannyen gepleegd / en dat hy nu het tegendeel had ondervonden / so maaktense een heymelijk Verbond met andere Koningjens en Vorsten des Lands / om sig van dese wreede Gasten te verlossen. Overvielen ook de Spanjaards gantsch onvoorsiens / als die niet de minste gedagten hadden / dat d' Indiaanen sig sulks souden derven onderwinden / en sloegen over de 150 der selve op een dag dood / welke sorgloos hier en gints door 't Eyland swerfden / Goud en Kleynodien by een schrapende.

Daar op anderhalf 100 Spanjaarden doodgeslagen.

Niet eenen eenige sou'er levendig zijn afgekoomen / indien niet den Heer Didacus Salazar hen met verschkrijgs-volk waar te hulp getrokken / en haar uyt 't gevaar hadde gereddet. Als wy hier eenige dagen stil geleegen hadden / om ons door rust wat te verquikken / verlieten wy dit Eyland / en landden na weynige dagen aan 't Eyland Hispaniola. Van daar quamen wy in de Stad S. Domingo, welk Gewest van de Spanjaarden onder al de Provintie van West-Indiën aldereerst bewoond / en met die van haar Natie beset is geworden.

Van d'Indiaanen.

De Stad S. Domingo.

Van hier my wederom t'scheep begeevende / en niet verre van 't Eyland Cuba gevorderd zijnde / kreegen wy een swaren storm / waar door het Schip aan een klip stiet / en te gronde ging / konnende naauwlijks met de Boot het leven redden / met alle onse Goederen / Goud en Silver / daar wy so lange om gesweet hadden; dus dan / na grooten arbeyd / en 30 dagen omswervens / in de Havana aangeland zijnde / vonden wy de Koninglijke Vloot alreeds na Spanjen vertrokken.

Lijd Schipbreuk en aankomst in de Havana.

Terwijl ik nu alhier gedwongen was / te vertoeven / om op een andere gelegentheyd ter vertrek

1541 na Spanjen te wagten / en elk onderrussen beklagende het deerlijk ongeval / van alle sijne bycen geraapte Schatten dus verlooren te hebben / so kreegen wy de tijding / van de ellendige Schipbreuk / deser vertrokkene Vloot / so dat 13 / van de 18 Scheepen / die vertrokken waren / door een woedende Stozm te gronde waren gegaan / welk deerlijk lot / moogelijk ons mede sonde getroffen hebben / so wy tijdelijk aldaar waren aangeland / en met dese Vloot vertrokken. Als dan eyndelijk na 10 Maanden / wederom een Vloot quam aan te landen / en sig 14 Scheepen gereed maakten / ten vertrek na Spanjen ; gingen wy met deselve onder zeyl. 25 Dagen na 't vertrek der Scheepen / ontstont'er een heevige Stozm / wy quamen binnen weynig dagen / door een Eyland der Portugysen , Madera genoemd / behouden ten Anker ; welk Eyland / volgens de gemeene rekening meer / dan 4000 Italiaanse mijlen / van de Havana geleegen is. Wanneer men sijnen Togt omtrent ten halve afgelegt heeft / so ontmoet men een kleyn en woest Eyland / van de Spanjaarden , Barmuda genoemt / dog wy hebben het in dese Togt niet aangedaan ; dat ook van andere selden gebeurt / also men niet sonder gevaar derwaarts varen kan: dit Eyland / ook Garza genoemd / also de eerstemaal / door een Schip / die naam voerende / ontdekt is ; maar den Schipper Jan Barmudes , heeft het na sijnen naam genoemt. 't Selve is geleegen op 34 graden benoorden den Æquinoctiaal , dog woest en onbewoont.

Na 10 Maanden vertoevens vertrekt dan den Schrijver na Spanjen.

Komt te Madera.

Het Eyland Bermuda, of Garza.

Toen wy ons nu eenige dagen aan 't gemelde Eyland Madera hadden opgehouden / en ons van verversing versorgt / staken wy wederom in Zee / en quamen na 8 dagen zeylens / op den 13 van September des Jaars 1556 / in de Haven van St. Lucar ; van waar ik my vervolgens na Cadix begaf , alwaar ik na 2 Maanden te Genoua aanquam / en eyndelijk weder in mijn Vaderland.

Vervolgens te Cadix. En eyndelijk te Genoua behouden aan gelanden.

E Y N D E.

RE-

REGISTER

Der voornaamſte zaken, vervat in de Scheeps-Togt van *Hieronymus Benzo*.

A.

Amara Capaqe, een Stedetje door *Spanjaards* bewoond. 11

C.

Canoes der *Indiaanen* beſchreeven. 8

Caribanen, hoe ſig met menſchen-vlees geneeren. 3

Cuma, door de *Spanjaards* geheel verwoeſt. 4

D.

Deſiderade, een Eyland, door *Columbus* eerſt gevonden. 2. 3

G.

Gevegt tuſſen de *Indiaanen* en *Spanjaards*. 8

Guadaloupa, een Eyland, waar geleegen. 3

H.

Hieronymus Benzo, vertrekt van *Milaan* naar *Medina del Campo*. 1

- - begeeft ſig t'ſcheep en komt te *Groot-Canarien*. 2

- - ſcheept ſig aldaar in, om naar *Weſt-Indiën* te varen. ibid.

- - komt aan het Eyland *Deſiderade*. 2. 3

- - komt aan het Eyland *Cubagua*. 3

- - begeeft ſig op weg, om *Indiaanen* te vangen. 6

- - komt weder te *Cuma*. 10

- - word ſeer gevaarlijk krank. 17

- - werd naar het Eyland *Margarita* gebragt. 17. 18

- - komt aan het Eyland *Boriquen*. 18

- - komt op het Eyland *Hiſpaniola*. 19

- - lijd ſchip-breuk en komt in de *Havane*. ibid.

- - geeft ſig weder t'ſcheep en komt te *Madera*. 20

- - komt te *St. Lucar*, *Cadix* en in ſijn Vaderland. ibid.

Hieronymus Ortalus, Stad-houder van *Cuma*, beweegt *Benzo* by hem te blijven. 3

- - word gevangen genoomen. 17

Huuwelijken van die van *Paria* beſchreeven. 13

Indiaanen (250) gevangen genoomen door de *Spaenjaards*. 7

- - op wat wijſe gevangen worden. 8

- - worden van andere *Indiaanen*, hunne Vyanden, overvallen. 19

- - vervloecken hier over de *Spanjaards*. ibid.

Indiën door de *Spanjaarden* uitvolkt en berooft. 12

K.

Koningje der *Indiaanen* leverd eenige Slaven aan de *Spanjaarden* over. 9

L.

Leef-togt der *Indiaanen* beſchreeven. 13

Liſt, om eenige *Indiaanen* te vangen. 6. 8

St. Lucar de Barrameda, Haaven-plaats voor de *Indiſche* Scheepen. 1

REGISTER.

M.

Maagdom der Dogters van *Paria*, werd eerſt aan de Prieſter verleend. 13
Menſchen-eeters, waar gevonden. 3

O.

Ondankbaarheyd der *Spanjaards* aan eenige *Indiaanen*. 10
Opſchik der *Indiaanen* beſchreeven. 14

P.

Paria, een ſchoon en vrugtbaar Landſchap. 12
- - heeft veel ongediertens. 13
Pijlen der *Indiaanen* hoe bereyd. 15
- - op wat wijſe des ſelfs vergiftige wonden geneeſen worden. ibid.
Porto Rico, een Eyland met veele benamingen. 18

R.

Ringen door de *Indiaanen* in neus, ooren, en lippen gedraagen. 14

S.

Schaamte der Inwoonders van *Paria*, hoe gedekt. 13
Scheepen (13 *Spaanſe*) te gronde gegaan. 20
Slaap-plaatſen der *Indiaanen*. 14
Slaven (4000) door *Pedro de Calice* gemaakt. 11
- - werden ſeer elendig door de *Spanjaards* gehandeld. ibid.
- - op wat wijſe geteykend worden. 15
- - worden door de Soldaten verſpeeld en verdobbeld. 16
- - wat ellende in de Scheepen moeten uytſtaan. 16
Spanjaards voor onſterffelijk by de *Indiaanen* gehouden. 18
- - Proef hier van genoomen. ibid.
- - worden daar over by honderden dood geſlagen. 19
Sprinkhanen, op wat wijſe door de *Indiaanen* tot ſpijs bereyd. 9

T.

Tanden, op wat wijſe van de *Indiaanen* ſuyvet gehouden. V. 14
Vereeringen, door de *Spanjaards* aan eenige *Indiaanſe* Koningen gedaan. 6
Veſting aan een Rivier gebouwd. 4
Viſſen op wat wijſe van de *Indiaanen* gedroogt werden. 9
Vliegende Viſſen vallen op het Schip neer. 2
Vrouws-Perſoonen (2) gevangen genoomen, die een yſſelijk geſchreeuw maakten. 7

W.

Wapenen der *Spanjaards*, te voet en te paard, tegen de *Indiaanen* gebruykelijk. 12
VVapenen der *Indiaanen* beſchreeven. 14. 15
VVijf van een miſmaakte wangeſtalte beſchreeven. 5. 6
VVreedheyd der *Spanjaards* omtrent eenige gevangene *Indiaanen*. 11

Z.

Zee-voogelen, een teyken, dat men land nadert. 2

EYNDE.

Berigt voor den Boek-binder, waar de Figuuren moet ſtellen.
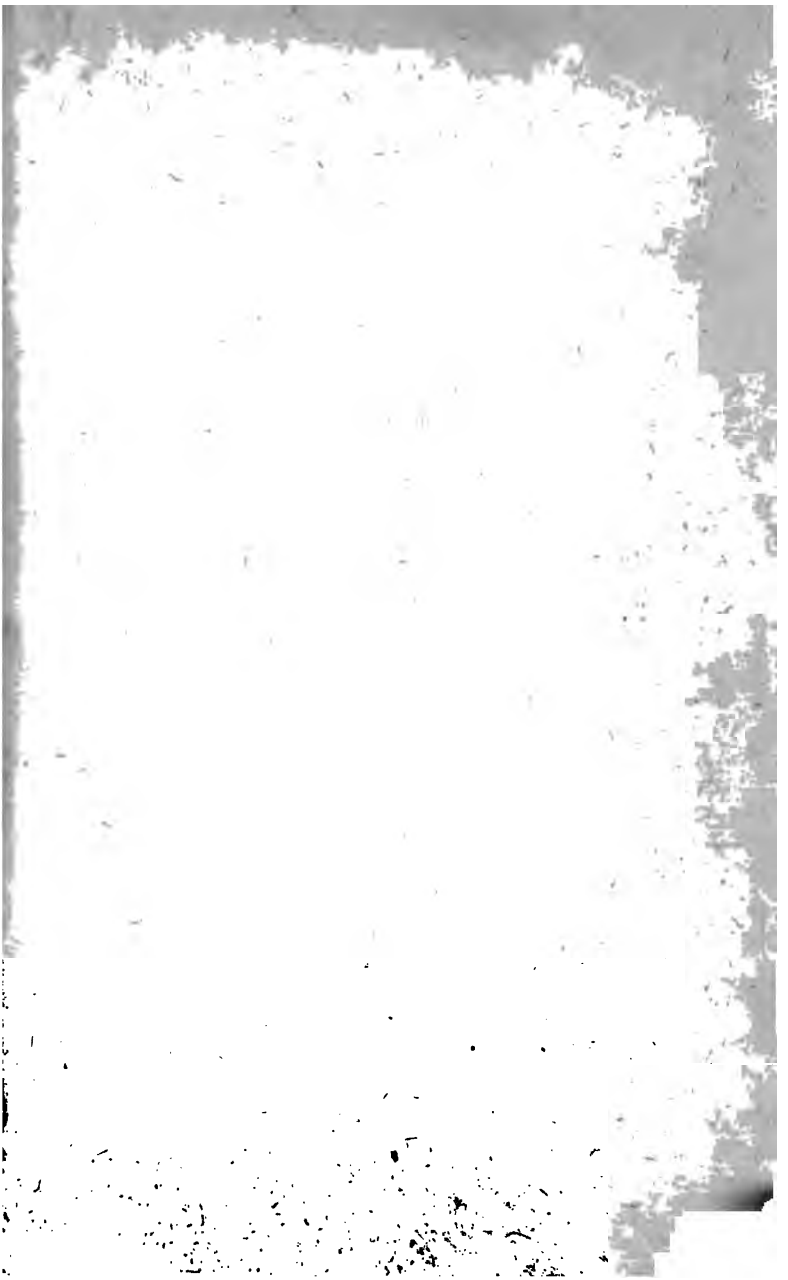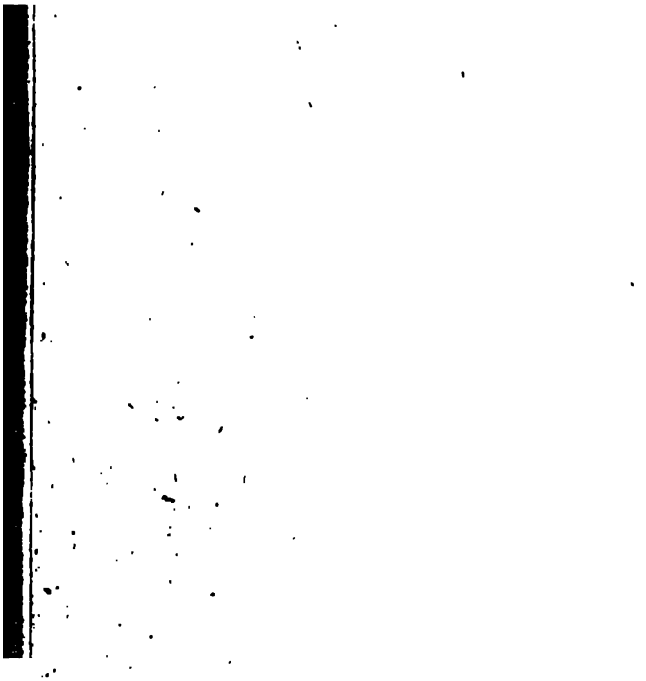
A tegen pagina 2
B —— —— 5
C —— —— 11
D —— —— 18